

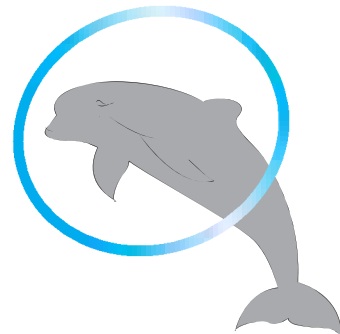
สคส ๒๕๕๑ ๓

๒๕๕๑

มาตุลีเสียงก้องน่าน
เสียงสายธารน่าน

มาร่วมทวงทวงแผ่นดิน

และวารันนทศ **สคส ๒๕๕๑**

www.slb-media.psu.ac.th

เรารักชุมชน

เกิด ปัญหา ยิ่งใหญ่ ในมนุษย์
 มหันตภัย โกลัถวิ ทั่วโลก
 เกิดภาวะ ฝนแล้ง ทุกแห่งหน
 แต่บางปี มีน้ำหลาก มากเกินไป
 สรรพสัตว์ สัมตตาย เสียหายยับ
 เกิดสารพิษ ดินเจือจาง อาหารกิน
 ในอากาศ ธาตุต่างๆ สร้างชีวิต
 ฟ้าสีคราม เคยงามระยับ สวยจับใจ

มนุษย์ ที่เกิด วิปริต ผิดแผกผัน
 มีคนแย่ เห็นแก่ได้ ทำลายพนา
 คนบางคน หวังรวย ฉวยโอกาส
 ยึดป่าเขา เอาเป็นส่วนตัว ชั่วมากมาย
 เคยอึดท้อง อึดใจ ได้แก่นสาร
 พันธุ์สัตว์น้ำ เริ่มลด ผิดกฎเกณฑ์
 สัตว์ป่าที่ เคยชุก ทุกท้องถิ่น
 ก่อนที่สุด มนุษย์เรา สิ้นเผ่าพันธุ์
 ต้องพิทักษ์ ป่าไม้ ไร่ทุกแห่ง
 น้ำพอดี มีสุข ทุกชุมชน
 ประโยชน์เกิด จากน้ำ สารพัด
 ช่วยดูแล ทุกอย่าง อย่าดูดาย

ถือว่าสุด สำคัญ แห่งปัญหา
 มีलगมา บอกเหตุ อาเพศภัย
 ฝนไม่หล่น จากฟ้า ปัญหาใหญ่
 บังเกิดอุ-ทกภัย ท่วมแผ่นดิน
 ทุกข์ท่วมทับ กับพี่น้อง หลายท้องถิ่น
 ทั้งในน้ำ บนดิน มีโรคภัย
 เกิดเลวร้าย กลายเป็นพิษ ผิดวิสัย
 ลินสอดใส มีดมัว ทั่วทุกภา

เพราะมนุษย์ ทั้งนั้น สร้างปัญหา
 ไม่รู้จัก คุณค่า กล้าทำลาย
 บุกรุกล้ำ ธรรมชาติ จนเสียหาย
 ไม่อับอาย จับจองมัว ทั่วบริเวณ
 มาถึงคราว อดอาหาร รุนหลานเหลน
 ขาดชายป่า ชายเลน แหล่งเพาะพันธุ์
 มาสูญสิ้น พร้อมไป กับไพร่พันธ์
 ต้องร่วมด้วย ช่วยกัน ทุกทุกคน
 ได้เป็นแหล่ง กำเนิด ที่เกิดฝน
 เราทุกคน ต้องรักป่า อย่าทำลาย
 ป่าทุกป่า อย่าไปตัด ให้เสียหาย
 ยังไม่สาย มาร่วมพิทักษ์ รักษ์ลุ่มเล

สุนทร นาคประดิษฐ์

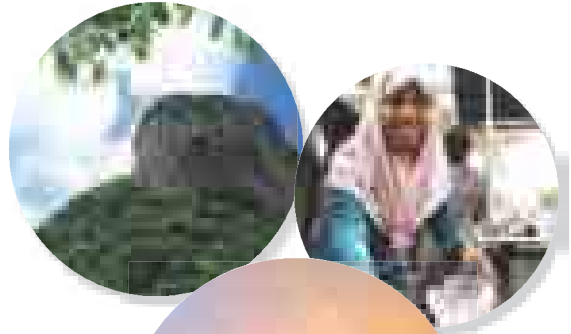

สารบัญ

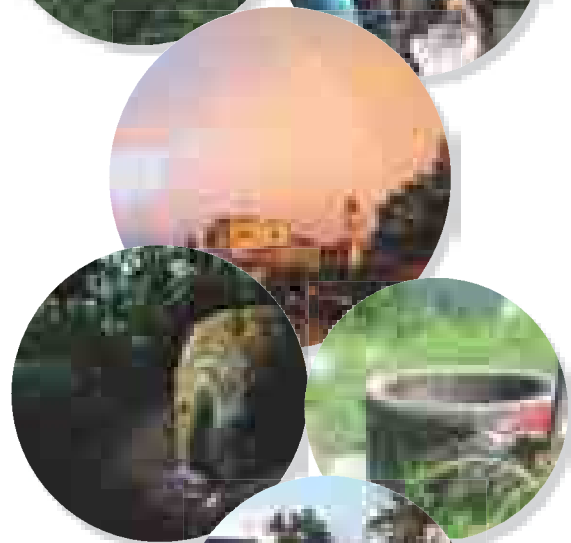
อดีต...ปัจจุบัน

- 1 เลาะลัด พัทลุง
- 35 มุสลิมพัทลุง และศาสนาอิสลาม
- 47 ถิ่นเสน่ห์ เลปากยูน
- 77 วัดเขียน

ปัจจุบัน

- 95 น้ำบาดาล ในลุ่มเล
- 111 เสียหน้า พสุธากรณ์

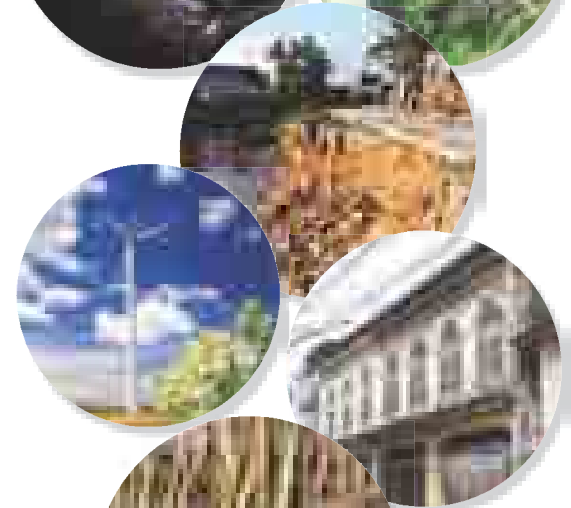

ปัจจุบันสังคม

- 177 ลดโลกร้อน ด้วยลมเล

ศิลป/วัฒนธรรม/ท่องเที่ยว

- 157 อาคารแบบซิโน-โปรตุเกส ในจังหวัดสงขลา
- 167 ไม้ชายน้ำ
- 179 สิ่งที่ยืดหยุ่น ข้าวลุ่มน้ำ

ทิวทัศน์ภาพ

ตำนาน

เลสาบเรา 3 ที่ท่านถืออยู่ในมือขณะนี้ ผ่านการคิดสรรค์เนื้อหาเรื่องราวอย่างเข้มข้น ไม่แพ้ **เลสาบเรา ฉบับปฐมฤกษ์** และ **เลสาบเรา 2** ที่คลอດออกไปก่อนหน้านี้ ที่ทีมงานเลสาบเรายังคงเพียรพยายามรักษาคุณภาพ ทั้งเนื้อหาและภาพประกอบ อย่างมั่นคง คงเส้นคงวา และตั้งใจที่จะรักษามาตรฐานและพัฒนาให้ดียิ่งขึ้นต่อไปอย่างไม่หยุดยั้ง

ในภาพรวม เลสาบเราฉบับแรกนั้นเน้นไปที่ลุ่มน้ำทั้งหมด และปัญหามากมายหลายหลากของลุ่มน้ำฯ ฉบับที่สองเน้นไปที่หาดใหญ่ สงขลา และปัญหาลุ่มน้ำฯ ที่ยังไม่ได้กล่าวถึงในฉบับแรกอีกสองสามปัญหา ส่วนเนื้อหาในฉบับนี้จะเน้นไปที่พัทลุง เริ่มด้วยการไป **เสาะสัด พัทลุง** ที่จะนำพาท่านไปยังอนอดีตอันไกลโพ้นนับหมื่นปีตั้งแต่สมัยมนุษย์ยังอยู่ถ้ำบนผืนแผ่นดินใหญ่ ความเจริญต่อมาที่ครอบคลุมถึงคาบสมุทรสทิงพระเมื่อประมาณหนึ่งพันปีก่อน การเปลี่ยนแปลงผู้นำที่นับถือศาสนาอิสลามมาเป็นผู้นำที่นับถือศาสนาพุทธเมื่อสองสามร้อยปีก่อนและการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขตลอดมาและมาลงเอยถิ่นฐานเมืองพัทลุงปัจจุบันที่สี่กั๊ก เขาอกทะลุ จากนั้นก็ขยายความเรื่องที่สองด้วยการแนะนำให้รู้ที่มาที่ไปของชนมุสลิมในจังหวัดพัทลุงและความรู้เกี่ยวกับศาสนาใน **มุสลิมพัทลุง และศาสนาอิสลาม** เรื่องถัดมาเป็นการพาท่านไปเยือน **ถิ่นเสน่ห์ เลปายูน** ที่แทรกด้วยความคิดที่ละเอียดอ่อน ทั้งเรื่องธรรมชาติ ศาสนา วัฒนธรรม และการท่องเที่ยวใน ถิ่นสองศาสนา วัดป่อหมาแปะ แวะเกาะรังนก แล้วก็ลัดเลาะไปเยี่ยมเยือน **วัดเขียน** วัดพุทธที่มีความเป็นมายาวนานนับพันปี

ปัญหา

ลุ่มน้ำ ยังเป็นเรื่องที่ต้องติดตามเกาะติดอีกหลายเรื่อง ฉบับนี้จะเจาะลึกพาท่านไปร่วมรับทราบปัญหา **น้ำบาดาล ในลุ่มล** ไปรู้จักน้ำบาดาลแอ่งระโนด และแอ่งหาดใหญ่ ไปทราบถึงการลดลงของระดับน้ำบาดาลที่จะส่งผลให้การรุกคืบของน้ำเค็มเกิดเร็วขึ้น ให้การปนเปื้อนสิ่งปฏิกูลเกิดได้ง่ายขึ้น และเมื่อปัญหาน้ำบาดาลที่อยู่ใต้ดินอาจยังไม่หนักอกรมากพอ เราก็จะต่อยด้วยปัญหาการชะล้างพังทลายของหน้าดินจากน้ำผิวดินใน **เสียหาย พสุธาร้อน** ที่จะส่งผลต่อความอุดมสมบูรณ์ทางการเกษตรและการตื่นเขินของทะเลสาบจากตะกอนและสารแขวนลอยที่เกิดจากการชะล้างแล้วไหลลงสู่ลำน้ำและทะเลสาบสงขลา อย่างไรก็ตามเรื่องถัดไปที่เป็นปัญหาสากลเกี่ยวกับพลังงานนั้น ถือได้ว่า ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาได้เป็นแนวหน้าของประเทศในการพัฒนาแรงลมมาผลิตกระแสไฟฟ้าที่อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช และที่กำลังจะเกิดขึ้นที่อำเภอสิงพร จังหวัดสงขลา ในเรื่อง **ลดโลกร้อน ด้วยลม**

ถัดไปเป็นเรื่องของ ปัญหาที่อาจดูไม่ เป็นปัญหา เนื่องจากหลายต่อหลายคนคงมองข้ามโครงสร้างสถาปัตยกรรมโดดเด่นที่กำลังหายไจรวรยรินเกือบสิ้นใจแล้ว คือ **อาคารแบบซิโน-โปรตุเกส ในจังหวัดสงขลา** ทั้งที่อำเภอเมืองและอำเภอหาดใหญ่ ศิลปกรรมเพื่อการอยู่อาศัยที่สวยงามเช่นนี้กำลังได้รับการบูรณะฟื้นฟูอย่าง เป็นกิจลักษณะในจังหวัดภูเก็ต แต่สำหรับจังหวัดสงขลาแล้ว ถ้าไม่มีการ... **มารู้เสียก่อนสาย เสียตายถ้าหากสิ้น...** ก็คงจะต้องถึงกาลสูญสลายไปในอีกไม่ช้าไม่นาน

สุดท้าย

เลสาบเรา 3 จะขอลงเอยที่ **ไม้ขายน้ำ** ที่จะนำพาท่านไปทำความรู้จักกับลักษณะและคุณประโยชน์ของพืชพรรณหลายอย่างตามชายน้ำรอบลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาของเรา เพื่อเสริมการรู้จักชื่อพรรณไม้ เราขอเสนอรายละเอียดและภาพที่ใกล้ชิดมากขึ้น เพื่อไม่ให้ความรู้ทั้งหลายผ่านมาแล้วก็ผ่านไปแบบผิวเผิน ประหนึ่งการชิมชาชมดอกไม้ และตบท้ายเล่มนี้ด้วยการพาท่านไปทำความรู้จักอย่างย่อ กับข้าวสังข์หยด ที่เป็นดัชนีภูมิศาสตร์ของประเทศไทยที่เด่นดังใน **สังข์หยดนุ่ม ข้าวลุ่มน้ำ** ที่เมื่อเอ่ยถึงแล้ว แทบทุกคนในประเทศไทยจะต้องคิดถึงบางแก้วและพัทลุง

เบอร์ทรันด์ รัสเซลล์

(BERTRAND RUSSELL) นักปรัชญา นักตรรกวิทยา นักคณิตศาสตร์ และนักประวัติศาสตร์ ชาวอังกฤษ (ค.ศ. 1872-1970 หรือ พ.ศ. 2415-2513) เคยกล่าวไว้ว่า *The good life is inspired by love and guided by knowledge* ซึ่งแปลความได้ว่า *ชีวิตที่ดีมีสุข ต้องจุดประกายด้วยความรัก และชี้แนะด้วยความรู้* ลุ่มน้ำที่กว่าล้านหกชีวิตอาศัยอยู่นี้ จะจุดประกายชีวิตให้สร้างสุขได้ระดับใด ก็ขึ้นอยู่กับว่าชีวิตเหล่านั้นจะเกิดแรงดลใจให้รักลุ่มน้ำ เพื่อก่อชีวิตที่ดีได้เร็วเพียงไหน ได้เท่าไร และจะเสาะแสวงหาความรู้ เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ส่องทางชีวิต ได้มากเพียงใด...

เลสาบเรา ภูมิใจที่ได้เป็นส่วนหนึ่งในการชี้แนะความรู้บางส่วนและนำมาร่วมแบ่งปัน

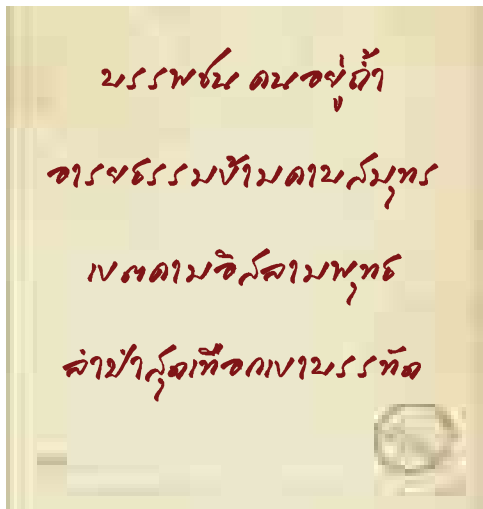
วิวัฒน์ สุทธิวิภากร
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

เลาะลัด พัทลุง

เลสาบเรา

ลุ่ม น้ำทะเลสาบสงขลา ครอบคลุม
อาณาบริเวณใน 3 จังหวัดทางภาคใต้
ตอนล่าง คือ จังหวัดสงขลา (12 อำเภอจาก 16
อำเภอ) จังหวัดพัทลุง (ทั้ง 11 อำเภอของจังหวัด
โดยที่อำเภอศรีนครินทร์ ได้รับการยกฐานะเป็น
อำเภอตั้งแต่ 24 สิงหาคม 2550 แล้ว) และจังหวัด
นครศรีธรรมราช (2 อำเภอจาก 23 อำเภอ โดยที่
อำเภอนบพิตำและอำเภอช้างกลาง ได้รับการยก
ฐานะเป็นอำเภอตั้งแต่ 24 สิงหาคม 2550 แล้ว) ผู้
อาศัยอยู่ในลุ่มน้ำฯ มีประวัติความเป็นมา วิถีชีวิต
ประเพณีและวัฒนธรรม ที่ดงามสืบทอดต่อเนื่อง
โยงใยสืบสานกันมาเนิ่นนาน สิ่งเหล่านี้จะไม่
สามารถซึมซับอย่างลึกซึ้งได้หากปราศจากความ
เข้าใจบริบททางประวัติศาสตร์บ้าง เพราะ
ประวัติศาสตร์จะช่วยปูทางให้มองเห็นภาพความ
เคลื่อนที่เปลี่ยนแปลงของสภาพต่างๆ หรือมองเห็น
ความเป็นพลวัตเกี่ยวกับความเป็นมาเป็นไปที่จะ
กลายมาเป็นแบบที่เห็นในปัจจุบัน

พื้นเพเลสาบ ใน เลสาบเรา ฉบับปฐมฤกษ์
และ บทบาทหาคัดใหญ่ ใน เลสาบเรา 2 ได้เล่าขาน
พาดพิงถึงประวัติศาสตร์ของลุ่มน้ำฯ ที่เน้นความเป็น
มาของจังหวัดสงขลา และอำเภอหาคัดใหญ่ ตาม
ลำดับ เลสาบเรา 3 ฉบับนี้ จะนำพาท่านไปเยือน
จังหวัดพัทลุง และเพื่อไม่ให้เหนื่อยหนากว่าฉบับแรกใน
เรื่อง พื้นเพ เลสาบ ที่มีหัวข้อย่อยภายในเรื่องที่ว่า
“ย้อนรอยไปไกลสุดกู่ ชำเลียงดูผู้ปูฐาน สลับสายสู่
สกุลยาวนาน ร่วมสืบสานฐานถิ่นทอง” และของ
ฉบับที่สองในเรื่อง บทบาท หาคัดใหญ่ ที่มีหัวข้อย่อย
ภายในเรื่องว่า “ก่อนกำเนิดเกิดชุมทาง ขยับย้าย
กว้างกางปีกผยอง ดั่งผีเสื้อเรือเรือรอง แม่แมงทอง
ธุรกิจอนันต์” (หากท่านยังไม่เคยได้อ่าน เลสาบเรา
และ เลสาบเรา 2 ถ้าได้ย้อนไปหาอ่านจากเว็บไซต์
www.slb-media.psu.ac.th ก็คงจะได้ปะติดปะต่อ
เรื่องราวได้อย่างออกกรสออกชาติมากขึ้น) เลสาบเรา 3
จะขออนุญาตดำเนินรอยตามรูปแบบในฉบับก่อนๆ
ด้วยการจับหัวข้อหลักว่า เลาะลัด พัทลุง โดยมีหัวข้อ
ย่อยในเรื่องครั้งนี้ตั้งที่ได้พาดพิงเรื่องไว้ตั้งแต่ต้นบท
ความนี้ว่า “บรรพชนคนอยู่ถ้ำ อารยธรรมข้าม
คาบสมุทร เขตคามอิสลามพุทธ คำบ้ำสุดเทือกเขา
บรรทัด”

มา...มาทำความรู้จักมักคุ้นกับบริบททาง
ประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับรากเหง้าอีกส่วนหนึ่ง
ของลุ่มน้ำฯ มาแคะ มาแคะ มาค้นร่องรอยทาง
ประวัติศาสตร์ของจังหวัดพัทลุงกันเพิ่มขึ้นอีกสักเล็ก
น้อย...คนที่ไม่รู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของตนเองบ้าง
ก็ไม่ต่างอะไรไปจากต้นไม้ที่ไร้ราก ซึ่งก็น่าเสียดาย
หากจะต้องตกอยู่ในสภาพเช่นนั้น! แต่ก่อนอื่น เรา
ควรต้องรู้ว่าจังหวัดพัทลุงมองตนเอง หรืออยากให้ผู้
อื่นรู้จักจังหวัดของตนเองเช่นไรกันก่อน

เมืองหนังโนรา อู่นาข้าว
พรานน้ำตก แหรงนกน้ำ
ทะเลสาบงาม เขาอกทะลุ
น้ำพุร้อน

ตั้งคำขวัญของจังหวัดพัทลุงข้างต้น จังหวัดพัทลุงเป็นพื้นที่ที่อุดมไปด้วยสภาพแวดล้อมที่สวยงาม ทรัพยากรธรรมชาติหลากหลาย และประเพณีวัฒนธรรมที่สานต่อคุณค่าและความหมายจากรุ่นสู่รุ่น ชาวบ้านที่อยู่ใกล้ชิดกับทะเลสาบสงขลามีวิถีชีวิต ประเพณี และวัฒนธรรมที่งดงาม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง จังหวัดพัทลุงนั้นเป็นแหล่งกำเนิดศิลปะการละเล่นมากมายที่สร้างชื่อเสียงให้แก่ภาคใต้ อย่างเช่น โนรา และหนังตะลุง

เวลาคนท้องถิ่นอื่นนึกถึงปักษ์ใต้ ส่วนใหญ่ก็จะนึกก่อนอื่นถึงการรำมโนห์รา เข้ากับจังหวัดนครศรีธรรมราชแบบใต้ๆ ที่เข้มแข็ง สนุก และเร้าใจ มีการแต่งองค์ทรงเครื่อง มีท่วงท่าการรำรำที่ดูร้อนแรง แข็งกระดุก แต่บางครั้งก็สุดจะอ่อนไหว (ท่านที่เคยเห็นการรำโนราในท่าสะพานโค้งที่แอ่นหลังจนศีรษะจรดเท้า จะพบว่าผู้รำท่วงท่าเช่นนี้จะต้องตัวอ่อนมากจนเสมือนหนึ่งเป็นนักกายกรรมด้วย)

ท่านเคยสงสัยหรือไม่ว่า ทำไมถึงเรียกชื่อการรำรำที่โด่งดังสุดของทางใต้ว่ามโนห์รา หรือโนรา? เราลองมาค้นหาคำตอบไขข้อข้องใจกันซักกะหน่อยก็ดี...เพราะนี่เป็นเรื่องที่ชาวพัทลุงภูมิใจกันมากจนนำไปเป็นคำขวัญวลีแรก

แต่เดิมนั้น ทางใต้เรียกการรำรำแบบนี้ว่า **ชาตรี** เหมือนชาวภาคกลาง การรำชาตรีได้รับอิทธิพลมาจากอินเดีย และเพราะมีลักษณะเหมือนการแสดงละครก็เลยเรียกว่า **ละครชาตรี** ต่อๆ มา มีผู้ที่เอาบางส่วนบางตอนของเรื่องพระสุธนมโนห์รา มาเล่นแบบละครชาตรี จนมีคนชื่นชอบในความสวยงาม น่าหลงใหลของกินรี อีกทั้งยังมีบทที่เรียกเสียงหัวเราะจากผู้ชมได้มากจากการแสดงบทพรานบุญ ปัจจุบันจึงเรียกละครชาตรีว่า มโนห์รา โดยมักมีพรานบุญหรือที่คนใต้เรียกกันสั้นๆ ว่า **พราน** เป็นตัวชูโรงเสมอและบ่อยครั้งก็เรียก **มโนห์รา** ที่ตัดทอนคำให้สั้นลงตามประสาคนใต้ว่า **โนรา**

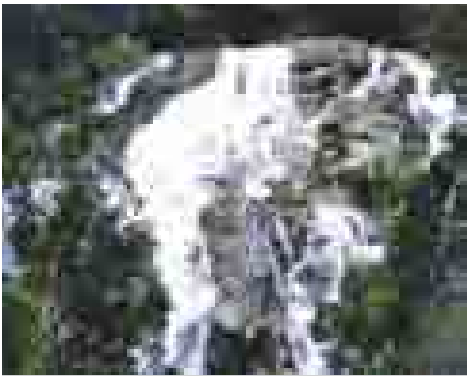

การรำรำโนราที่ได้พัฒนามาเป็นศิลปะชั้นสูงนี้ ก่อกำเนิดในแถบที่ราบทะเลสาบสงขลาฝั่งตะวันตก ใกล้ที่ตั้งเมืองพัทลุงปัจจุบัน และในแถบฝั่งตะวันออกของทะเลสาบสงขลา หรือบริเวณคาบสมุทรสทิงพระที่เป็นที่ตั้งเมืองพัทลุงโบราณ พูด่างๆ ก็คือ อิทธิพลโนราแผ่คลุมอุ้มกอดทั้งลุ่มน้ำ แต่เดิมเชื่อกันว่าการรำโนราเป็นพิธีกรรมที่ปฏิบัติในแวดวงกษัตริย์ ดั่งสังเกตได้จากเครื่องแต่งกาย แต่ต่อมาก็กลายเป็นศิลปะแขนงหนึ่ง ที่สร้างความบันเทิง และมีการแสดงในงานสมโภชสำคัญๆ สำหรับชนทั่วไป

ส่วน**หนังตะลุง**นั้น ก็เป็นมหรสพพื้นบ้านที่ได้รับอิทธิพลมาจากอินเดียเช่นเดียวกับโนรา การเชิดหนังตะลุงมักจะทำกันตอนดึกๆ เพื่อสร้างความรื่นเริงในชุมชน รูปหนังตัวละครสำคัญที่เชิดมีเช่น พระฤๅษี พระอิศวร เจ้าเมือง พระ นาง ยักษ์ และที่ขาดไม่ได้ คือ ตัวตลก เช่น คุณเท่ง คุณหนู้ย คุณลีแก้ว คุณยอดทอง เป็นต้น การร้องก็ใช้บทกลอนสด หรือที่เรียกว่า **มุตโต** โดยใช้กลอนแปดหรือว่ากลอนดลัด ความสนุกเฮฮาพาหัวเราะ อยู่ที่กลวิธีการพากย์ของศิลปินนายหนังฯ ที่เล่นมุขตลกโดนใจแม้มกทั้งหลาย

นอกจากวัฒนธรรมการรำการเชิดหนังที่ดังงามของจังหวัดพัทลุงแล้ว พัทลุงยังเป็น**อู่นาข้าว**ที่สำคัญของภาคใต้ตอนล่าง ข้าวเป็นพืชเศรษฐกิจหลักของพัทลุง อำเภอที่มีการปลูกข้าวมากในจังหวัดคือ อำเภอควนขนุน อำเภอเมืองพัทลุง อำเภอเขาชัยสน อำเภอป่าบอน และอำเภอปากพะยูน นอกจากนี้ ธรรมชาติของจังหวัดพัทลุงก็สวยงาม เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถพาครอบครัวมาพักผ่อนหย่อนใจได้เป็นอย่างดี อย่างเช่น น้ำตกเขาคราม ตำบลบ้านนา อำเภอเมืองพัทลุง น้ำตกเหืองทอง ในอุทยานแห่งชาติเขาปู่-เขาย่า ซึ่งเป็นพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติบนเทือกเขาบรรทัด ตำบลเขาปู่ อำเภอศรีบรรพต ชาวบ้านเรียกว่า **น้ำตกร้อยชั้น** นอกจากนี้ อำเภอกงหราก็เป็นทางผ่านเส้นทางสายน้ำตกที่สำคัญที่ไหลรินลงมาจากเทือกเขาบรรทัด เช่น น้ำตกนกกร่า น้ำตกโนรา น้ำตกไพรวัลย์ ฯลฯ ถึงว่า...มีน้ำตกมากมายอย่างนี้ พัทลุงถึงได้ภูมิใจว่าเป็นจังหวัดที่ **พรารน้ำตก**

นอกเหนือจากป่าเขาพรารน้ำตก นักท่องเที่ยวยังมีทางเลือกที่จะไปชื่นชมเหล่านกน้ำที่ทะเลน้อย ที่อยู่ระหว่างรอยต่อ 3 จังหวัด คือ อำเภอระโนด จังหวัดสงขลา อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง และอำเภอชะอวด จังหวัดนครศรีธรรมราช **แหล่งนกน้ำ**และดอกบัว ณ ที่นี้ ยั่วยวนนักท่องเที่ยวให้ตีมด้ากับเสน่ห์ธรรมชาติมากมายต่อมาก และแน่นอนว่า **ทะเลสาบงาม**ที่นี้ ไม่ใช่เฉพาะแต่ที่ทะเลน้อยเท่านั้น แต่ยักรวมถึงทะเลสาบตอนบนตั้งแต่ปากคลองนางเรียม คลองปากประ ลำปำ ลงไปจนถึงเกาะหมาก ปากพะยูน และผืนน้ำกว้างใหญ่รอบเกาะสี่-เกาะห้าอีกด้วย

สำหรับที่ตั้งของอำเภอเมืองพัทลุงนั้นก็อยู่ริมเขา ที่มี**เขากทะเล**ที่เด่นและโด่งดังจากความแปลกน่าพิศวงของธรรมชาติ เพราะมีช่องว่างบริเวณประมาณกึ่งกลางเขาที่ทะเลเป็นรูโหว่ ที่สามารถมองเห็นได้จากระยะไกล และสามารถปีนป่ายขึ้นถึงได้สำหรับผู้ที่ต้องการ หลังเหน็ดเหนื่อยแล้ว จะขับรถออกจากเมืองลงไปประมาณ 30 กิโลเมตรไปที่อำเภอเขาชัยสน ไปเยี่ยมชมชมบ่อน้ำร้อน-ธารน้ำเย็น อาบแช่น้ำพุร้อนธรรมชาติเชิงเขาชัยสนที่สูงตระหง่านเพื่อสุขภาพก็ยังได้ **บ่อน้ำร้อน**นี้เกิดจากความร้อนใต้พิภพ ซึ่งเป็นตั้งหม้อต้มน้ำธรรมชาติขนาดใหญ่ที่เจือกลิ่นกำมะถันอ่อนๆ อาบหน้าแร่ร้อนๆ แล้วจะไปกระชับรูขุมขนด้วย

การแช่ธารน้ำเย็น ซึ่งอยู่ห่างจากบ่อน้ำร้อนประมาณ 500 เมตร ก็ยังได้ ธารน้ำเย็นแห่งนี้เป็นธารน้ำที่ไหลผ่านชั้นหินปูนใต้ภูเขา เขาชัยสนจึงมีทั้งน้ำร้อน และน้ำเย็นที่ธรรมชาติได้สร้างไว้ใกล้กัน

พรรณนามายืดยาว ก็เพื่อให้ท่านได้เข้าถึง คำขวัญแบบคร่าวๆ ของจังหวัดพัทลุง ที่นี่ก็มาเข้า เรื่องต้นไม้ที่จะไม่ไร้รากกันเสียที่...

มีใครเคยแอบสงสัยบ้างมัยว่าทำไมพัทลุงถึงชื่อพัทลุง? ใครรู้แล้วให้รีบยกมือขึ้น...อ้าว...ไม่ค่อยเห็นมือซักเท่าไรเลย เห็นที่ **เสียบเรา** ต้องร่วมเฉลยไขให้เสียแล้ว

มีผู้รับงานเฉลยว่า **พัทลุง** มาจากคำว่า **พัท** หรือ **พัท** ซึ่งมีความหมายว่า การผูก ผูกกับคำว่า **ตะลุง** ที่แปลว่า **เสียบ** หรือ **ไม้หลักผูกช้าง** ที่ชื่อเมืองมีความเกี่ยวเนื่องกับการผูกช้างก็เพราะว่าทางฝั่งตะวันตกของทะเลสาบสงขลาในอดีตแถบตำบลชะรัดซึ่งอยู่ติดกับเทือกเขาบรรทัด เคยมีช้างป่าชุกชุม ก็เลยมีการตั้งชื่อสถานที่ให้มีความสอดคล้องกับสภาพทางธรรมชาติ

ว่าแต่ถ้า ถ้าแต่ก่อนมีช้างชุกชุมแฉนั้น แล้วเดี๋ยวนี้พวกมันหลบลิ้นหายตายจากไปไหนกันหมดจนแทบจะหาไม่ได้ตอนนี้เลยละ?

คำตอบที่แน่ชัดคำตอบหนึ่งคงเป็น **มนุษย์** มนุษย์ที่แสนวิเศษและแสนพิเศษนี้ โดยทั่วไปแล้วจะมีความสามารถที่จะสร้างชุมชนให้เฝ้าพันธุ์ของตนเอง แต่มักไม่สามารถสร้างชุมชนนั้นๆ พร้อมการอยู่ร่วมกันกับสรรพสิ่งมีชีวิตอื่นๆ ที่ดำรงอยู่มาก่อนได้อย่างไม่เบียดเบียนพวกมันมากจนเกินไป เมื่อมนุษย์เข้าไปอาศัยอยู่ในบริเวณที่ที่เคยเป็นที่อยู่ของสัตว์ มนุษย์ทั้งหลายต่างก็เริ่มถือครองแผ่นดิน ยึดเอาไว้เป็นของตนเองและพวกพ้อง หักร้างถางพงตัดไม้ทำลายป่าเพื่อนำไปเป็นเชื้อเพลิงหรือนำไปสร้างบ้านเรือนและเพื่อแผ้วถางพื้นที่สำหรับการเพาะปลูก ขั้บถ่ายของเสียลงในแหล่งน้ำ ทิ้งกากของเสียลงสู่แหล่งดิน พร้อมขับไล่สรรพสัตว์ที่เคยอยู่มาก่อน มนุษย์ต่างคนก็ต่างทำไปโดยไม่รู้ตัวเลยว่า พวกเขาได้ร่วมกัน **คนละมือ คนละไม้** ทำร้ายทำลาย

สิ่งแวดล้อมและสัตว์ป่าที่อาศัยอยู่มาอย่างเนิ่นนานมาก่อนด้วยการแย่งชิงน้ำ อาหาร ทำลายถิ่นที่อยู่ และแหล่งหลบภัยของพวกมัน และในที่นี่แห่งนี้ที่พัทลุงก็คือ **ช้าง** ไปโดยปริยาย

ช้างป่าได้หายไปจากที่นี่หมดแล้ว ช้างบ้านก็แทบไม่มีให้เห็น หลักช้างก็มีเหลือให้ดูน้อยมาก โขลงช้างถ้ากลับมาเกิดได้ ก็คงจะจดจำสถานที่ที่ตนและบรรพบุรุษของตนเคยอาศัยอยู่ไม่ได้อย่างแน่นอน

มี เพลงอยู่เพลงหนึ่งที่เคยร้องตอน
เด็ก ๆ ตอนนั้นร้องได้มัน ร้องได้สนุกมาก
เพลงนั้นชื่อเพลง **ป่าลั่น** ยังจำเนื้อร้องบาง
ส่วนบางตอนได้เลย แต่ตอนนี้ไม่กล้าร้อง
แล้ว เพราะอายุตัวเองและอายุสังคม เนื้อ
ความบางส่วนที่ไม่อยากร้องไม่กล้าร้องเป็น
ดังนี้

“...แดด ส่องฟ้า เป็นสัญญาณ วันใหม่
พวกเรา แจ่มใส เหมือนนกที่ออก จากรัง
ต่างคน รักป่า ป่าคือ ความหวัง
เสียงซีฟ เรายัง ผังวิญญาณ นานไป
ตื่น เกิดหนา อายนกกา มันบ้าง
แผ่นดิน กว้างขวาง ถางคนละมือ ละไม้
รอยยิ้ม ของเมีย ชะโลม ฤทัย
ซบเหวอผ้าได้ ให้เราจง ทำดี ...”

สมัยโน้นคงมีป่ามาก

ถางป่าคือรักป่า??

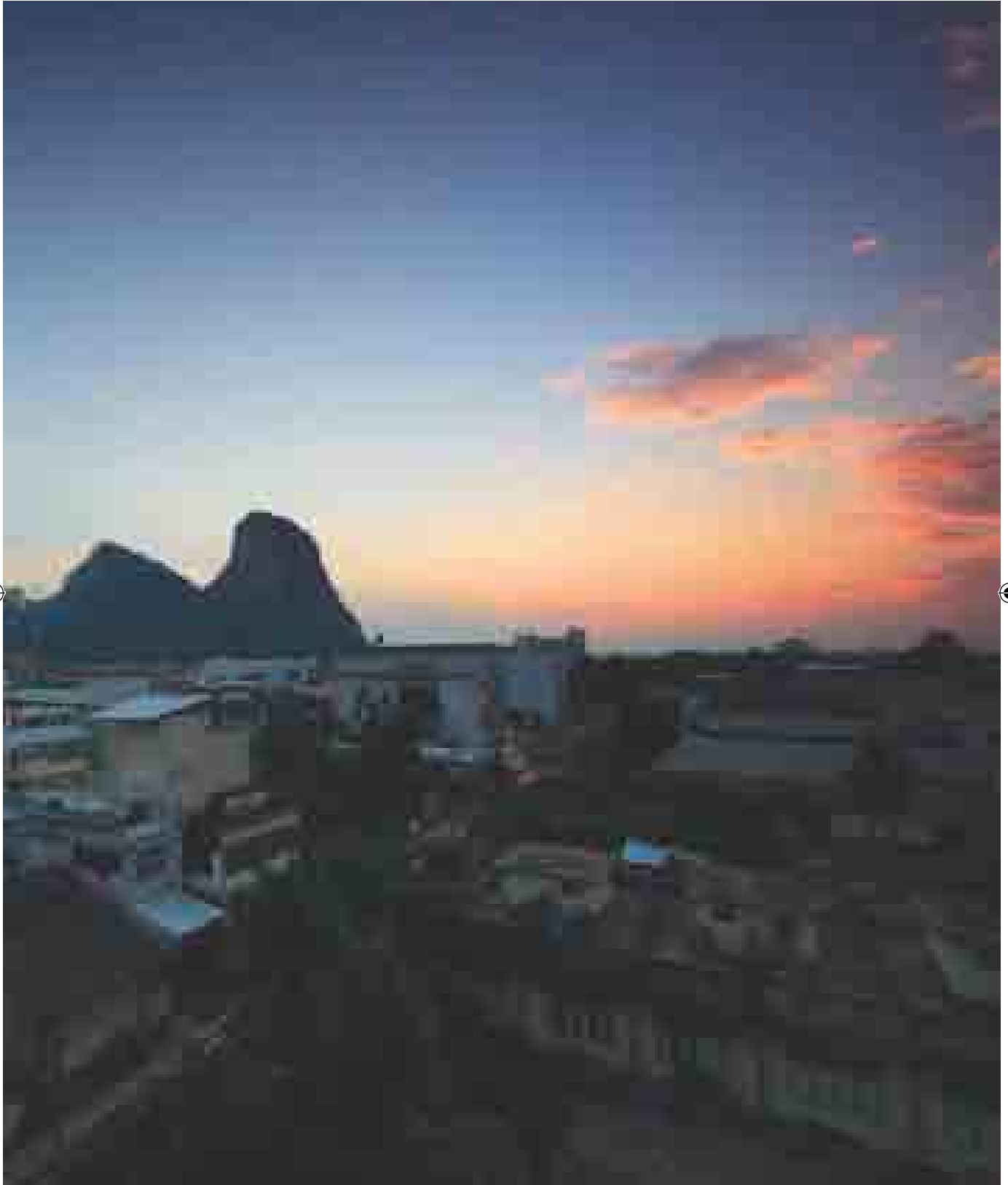
ถางป่าคือการทำความดี!!

แต่สมัยนี้...

เอาละ...ยังงี้ก็แล้วแต่ กลับมา
พลิกปูมประวัติศาสตร์เมืองพัทลุง
อย่างที่ตั้งใจกันดีกว่า...

เขาอกทะลุ
เดินตระหง่าน
รอรับแสงอรุณ
ใจกลางเมืองพัทลุง

ชาวเผ่าซาไกนิยมให้เรียกพวกเขาว่า **มันนี** ซึ่งแปลว่า **มนุษย์** มนุษย์ที่ทรทอดทนเผ่านี้ กำลังจะเป็นเผ่าสุดท้าย ของบรรพชน?

บรรพชน คนอยู่ถ้ำ

พัทลุงเป็นจังหวัดหนึ่งในภาคใต้ที่มีประวัติย้อนไปไกลถึงสมัยก่อนประวัติศาสตร์ ก่อนที่มนุษย์จะได้เรียนรู้การถ่ายทอดเรื่องราวของตนเองไปเสียด้วยซ้ำ ความพยายามที่จะค้นหาคำตอบเกี่ยวกับบรรพชน อาจเป็นกระจกเงาสะท้อนมนุษย์ปัจจุบันได้ดี จึงมีนักวิชาการมากมายที่อุทิศเวลา อุทิศชีวิต ขุดคุ้ยหาข้อมูลและหาความสัมพันธ์ของข้อมูลจากเศษซากวัสดุเครื่องมือเครื่องใช้และสิ่งปลูกสร้างที่ยังหลงเหลืออยู่ ภาพอดีตที่มีมิติพร่ามัวก็ค่อยๆ กระจ่างขึ้นในเวลาต่อๆ มา แม้จะไม่ชัดเจนยอมรับได้ในทุกๆ เรื่องในขณะนี้ก็ตาม

หลักฐานสำคัญที่มีการค้นพบและแสดงว่ามีมนุษย์อาศัยอยู่ในบริเวณจังหวัดพัทลุงปัจจุบันเมื่อประมาณหมื่นปีมาแล้วก็คือเครื่องมือเครื่องใช้ประจำวันประจำกายที่จำเป็น เรามาลองเริ่มสร้างจินตภาพกันว่า มนุษย์ยุคนั้นน่าจะต้องเป็นมนุษย์ถ้ำ (ทุกวันนี้ บ้านเรือนเราทั้งหลายก็เหมือนถ้ำนั่นแหละ แต่เป็นถ้ำที่มนุษย์สร้างขึ้น ไม่ใช่ถ้ำธรรมชาติ ถ้ำมนุษย์

ไม่รู้จักสร้างบ้านกันในเวลาต่อมา ป่านี้คงมีถ้ำไม่พอให้พวกเราทุกคนแน่ๆ) บรรพชนเหล่านั้นคงต้องอาศัยถ้ำเป็นที่หลบแดดหลบฝนและที่พักผ่อนพักผ่อน และคุ้มภัย เวลาหิวก็ออกจากถ้ำ ออกป่าล่าสัตว์ เก็บพืชผักผลไม้กลับไปปรุงเป็นอาหาร วางกิ่งไม้ไปเสวนากับเพื่อนข้างถ้ำ (ถ้ำที่อยู่ใกล้เคียงกัน...ถ้ามี) ดังนั้นคงไม่มีที่อื่นที่จะเริ่มต้นขุดคุ้ยหาข้อมูลได้ดีกว่าตามถ้ำทั้งหลายเป็นแน่ นักประวัติศาสตร์นักโบราณคดีคิดได้เช่นนี้ก็รีบไปหาถ้ำ ไปเข้าถ้ำ และได้ไปพบเครื่องมือหิน เช่น ขวานหินขัดสำหรับใช้ล่าสัตว์ เศษเครื่องปั้นดินเผาหลายเชือกทาบ และหม้อสามขาที่ใช้หุงหาอาหาร หินดู หินทุบเปลือกไม้ ฯลฯ เวลามนุษย์ยุคแรกๆ เสียชีวิตลง ก็คงไม่มีที่ไหนที่ฝังศพได้ดีได้ปลอดภัยกว่าในถ้ำลึก และหรือในถ้ำข้างเคียงที่ยังว่างเปล่า เพราะศพจะได้อยู่ห่างไกลจากการถูกขุดคุ้ยโดยสรรพสัตว์ที่ต้องการหาอาหารเหมือนกัน ดังนั้น นอกจากซากกระดูกสัตว์ที่เหลือจากการถูกนำเข้าไปเป็นอาหาร ก็มีการขุดพบกระดูกมนุษย์ในถ้ำต่างๆ ถ้ำในจังหวัดพัทลุงที่มีการค้นพบเช่นนี้มากกว่าที่ถ้ำอื่นๆ เช่น ถ้ำช่องลม ถ้ำควาย ซึ่งเป็นถ้ำหินปูนบริเวณที่ราบเชิงเขาชัยสน และตามสถานที่

ต่างๆ ในอำเภอเมือง อำเภอควนขนุน และอำเภอปากพะยูน เป็นต้น

ที่ หลบภัยธรรมชาติเหล่านี้ ยังมีอยู่ตามถ้ำบนเทือกเขาบรรทัด แต่ที่สูงส่วนใหญ่มักอยู่ห่างไกลจากแหล่งน้ำ มนุษย์นั้นอดอาหารได้หลายวัน แต่ขาดน้ำวันเดียวก็จะเริ่มแยแล้ว ชาวถ้ำสมัยโบราณจึงได้ค่อยๆ อพยพย้ายถิ่นฐาน ปรับตัวลงมาอาศัยอยู่เชิงเขาใกล้ที่ราบริมน้ำในเวลาต่อมา มา เพราะนอกจากจะสะดวกกว่าในการดำรงชีพแล้ว ยังสะดวกสำหรับการเดินทางทางน้ำอีกด้วย อย่างไรก็ตามบนเทือกเขาบรรทัดในปัจจุบัน ยังคงมีชนเผ่าพื้นเมืองอาศัยอยู่จำนวนหนึ่ง ชนกลุ่มนี้ไม่ได้อาศัยอยู่ในถ้ำเพราะรู้จักสร้างเพิงที่พักเองแล้ว และก็เป็นที่ว่าพวกเขาอาจเป็นผู้สืบทอดจากบรรพชนกลุ่มสุดท้ายที่ยังหลงเหลืออยู่ ซึ่งอาจจะไม่มีให้เห็นอีกต่อไปภายในเวลาอีกไม่นานนักในอนาคต เพราะอารยธรรมจากภายนอกกำลังรุมเร้าเคล้าคลุกรุกคืบเข้าไปทุกที

มันนิ จะพาลูกหลานของตน ตะลุยพงไพรไปทุกหนทุกแห่ง

ลูกหลานมันนิ สามารถช่วยตนเองได้ ตั้งแต่ยังเด็ก

เลสาบเรา ไม่ได้กำลังบอกหรือกำลังสื่อในทางอ้อมให้ท่านคิดเห็นคล้ายตามดั่งที่ได้กล่าวข้างต้นว่า **ชนเผ่าซาไก** หรือ **เงาะป่า** ที่เร่ร่อนไปตามแนวเทือกเขาบรรทัดที่พาดผ่านพื้นที่จังหวัดตรัง พัทลุง และสตูล คือผู้สืบทอดจากบรรพชนคนอยู่ถ้ำ เพียงแต่คาดว่ามีความเป็นไปได้เหมือนกันที่บรรพชนคนอยู่ถ้ำส่วนหนึ่งจะเป็นบรรพบุรุษของพวกเขา และเนื่องจากชนกลุ่มนี้มีความน่าสนใจ เป็นชนกลุ่มน้อยที่ใช้ชีวิตแบบย้อนยุคในที่มีผู้คนอาศัยอยู่ไม่มากนัก มีวิถีชีวิตที่สงบ เรียบง่าย และรักสันติสุข เป็นจำพวกแห่งผืนป่าผู้รู้จักพื้นที่ป่า และการดำรงชีวิตอยู่ในป่า บรรพชนของพวกเขาเคยเป็นเช่นไร พวกเขาจำนวนหนึ่งก็ยังคงความเป็นเช่นนั้นมากพอสมควรแม้จนถึงขณะนี้ ดังนั้น จึงมีค่าควรแก่การรู้จักมากขึ้นอีกเล็กน้อย เพราะอย่างน้อยพวกเขาก็เร่ร่อนไปมาอยู่ในพื้นที่แถบนี้ ที่ซึ่งเทือกเขาในจังหวัดพัทลุงก็เป็นส่วนหนึ่งของพื้นที่ที่พวกเขาผ่านไปมา และเพราะ **เลสาบเรา** เชื่อว่า ยังมีคนจำนวนมากที่ไม่เคยรู้จัก และยังไม่เคยรู้ว่ามีชนเผ่าเช่นนี้ในแถบนี้ และคิดไปว่ามีเพียงที่อำเภอธารโต จังหวัดยะลาตามที่เคยเป็นข่าวมากกว่าเท่านั้น

ชาไก

มีรูปร่างสันทนต์ ผิวสีดำปานสีน้ำตาลไหม้ ผมหยิกเป็นก้อนหอยติดหนังศีรษะ ปากกว้าง น่องสั้นเรียว ท้องป่อง และริมฝีปากหนา มีชื่อเรียกกันต่างๆ นานาตามแต่ละท้องถิ่น ที่ถูกเรียกว่า **เงาะ** หรือ **เงาะป่า** ก็เนื่องจากเส้นผมที่หยิกหยอยคล้ายผลเงาะ ที่เรียกว่า **ชาวป่า** ก็เพราะพวกเขาอาศัยอยู่ตามป่าเขา ไม่อยู่ในที่ราบโล่งเหมือนชาวบ้านทั่วไป ส่วนชาวไทยมุสลิมเรียกชนพวกนี้ว่า **ชาแก** ก็เพราะมีความทรหดอดทนบึกบึน แข็งแรง แต่ชาวไทยพุทธเรียกขานไปว่า **ชาไก** สำหรับชาวมาเลเซียนั้นจะเรียกชนกลุ่มนี้ว่า **โอรัง อัสนี (Orang Asli)** ซึ่งแปลว่า **คนพื้นเมืองหรือคนดั้งเดิม** โดยทั่วไป **ชนกลุ่มนี้มีความรู้สึกดีและพอใจให้คนเรียกพวกเขาว่า โอรัง อัสนี** เพราะมีความหมายไปในทำนองยกย่องให้เกียรติว่า **พวกเขาเป็นคนดั้งเดิม เป็นเจ้าของถิ่นเดิม ไม่ใช่คนป่าเถื่อนอย่างคำว่า ชาไก** **อย่างไรก็ตาม ชาไกเรียกตนเองว่า มันนิ ซึ่งแปลว่า มนุษย์** เห็นได้ชัดว่าใครๆ ก็ต้องการให้ผู้อื่นเห็นว่าเขาเป็นมนุษย์กันทั้งนั้น

และไม่อยากได้ชื่อว่าเป็นคนป่าเถื่อน แม้จะดำรงชีพแบบโบราณ ลำสัตว์ด้วยอาวุธสำคัญคือกล้องลูกดอกปากเป่าที่เรียกว่า **บอเลา** (ที่คนเมืองเรียก **กระบอกตุต**) และเก็บของป่า ชูดเผือก ชูดมัน ฯลฯ ก็ตาม

ชนกลุ่มนี้มักอพยพพวยเวียนอยู่ในเขตพื้นที่ป่าบนเทือกเขาบรรทัดระหว่างตำบลทุ่งนารี อำเภอบ้านบ่อน และตำบลตะโหมด อำเภอบึงสามพัน จังหวัดพัทลุง ตั้งแต่เดือนพฤษภาคมไปจนถึงช่วงหน้าฝนของทุกปี จากนั้นจะอพยพเข้าป่าลึก หลบภัยช่วงหน้าฝนเข้าไปอยู่ในเขตพื้นที่จังหวัดตรังและสตูล ลักษณะของที่พักอาศัยชั่วคราวของชนกลุ่มนี้เป็นเพิงง่ายๆ ตัดท่อนไม้เล็กๆ มาวางเรียงเป็นที่นอนสำหรับทั้งครอบครัว ใช้ใบไม้สานทำเป็นผากันห้องสำหรับลูกที่โตแล้ว ภายในทับจะเป็นทั้งที่นอนและที่ประกอบอาหาร **การอพยพโยกย้ายบ่อยๆ ทำให้ไม่สามารถระบุจำนวนแน่ชัดว่า ชนกลุ่มนี้มีจำนวนเหลือเท่าไร**

ชนกลุ่มนี้มีนิสัยร่าเริง ยิ้มง่าย ตรงไปตรงมา ไม่ชอบการทะเลาะเบาะแว้ง เด็กทุกคนจะเล่นกันด้วยรอยยิ้มและเสียงหัวเราะ เป็นชนเผ่าที่หวงหวงลูกหลานโดยจะนำลูกไปด้วยทุกครั้งเมื่อออกไปหาอาหาร เด็กเล็กที่ยังเดินไม่ได้ ก็จะใช้ผ้าพันรอบคอแล้วคล้องลูกไว้ที่ไหล่ข้างใดข้างหนึ่งคล้ายเป้ การอยู่เป็นกลุ่ม ทำให้ต้องมีหัวหน้า ส่วนมากจะเป็นผู้อาวุโสที่มีความเข้มแข็งและเฉลียวฉลาด ทั้งในด้านความปลอดภัย การจัดสรรปันส่วนอาหาร การจัดพิธีกรรมต่างๆ การเคลื่อนย้ายที่ตั้ง และอื่นๆ เรื่องชนกลุ่มนี้มีความเชื่อในสิ่งเหนือธรรมชาติ และเกรงกลัวปรากฏการณ์ธรรมชาติ เชื่อเวทมนต์คาถา การรักษาโรค หมอจะเสกหมากพลุ แล้วเคี้ยวพ่นลงตรงอวัยวะส่วนที่เจ็บปวด เชื่อโชคกลาง เชื่อเรื่องวิญญาณและภูตผี **เมื่อสมาชิกในกลุ่มเสียชีวิต จะช่วยกันทำศพโดยเอาไม้ฟากท่อนศพไปยังป่าช้า ชูดหลุม แล้วนำเสื้อผ้าและอาวุธประจำตัวของผู้ตายฝังลงไปพร้อมกัน บนหลุมศพจะมีเผือก มัน อาหาร เพื่อเป็นเสบียงในการเดินทางของผู้ตาย แล้วหมอผีจะนำวิญญาณไปอาศัยยังต้นไม้ใหญ่ เพราะเชื่อว่าต้นไม้ใหญ่จะเป็นบ้านที่อยู่อันแข็งแรงตลอดไป จากนั้นก็จะย้ายที่อยู่ เพราะเกรงกลัวดวงวิญญาณของผู้ตายจะมารบกวน**

ภาพบน: ไฟแช็คและริสต์แบนด์กลายเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตจากการติดต่อกับสังคมเมือง

ภาพล่าง: บริเวณรอยต่อของอารยธรรมบนเทือกเขาบรรทัด **มันนี** แต่งตัวเต็มยศเพื่อเข้าเมือง

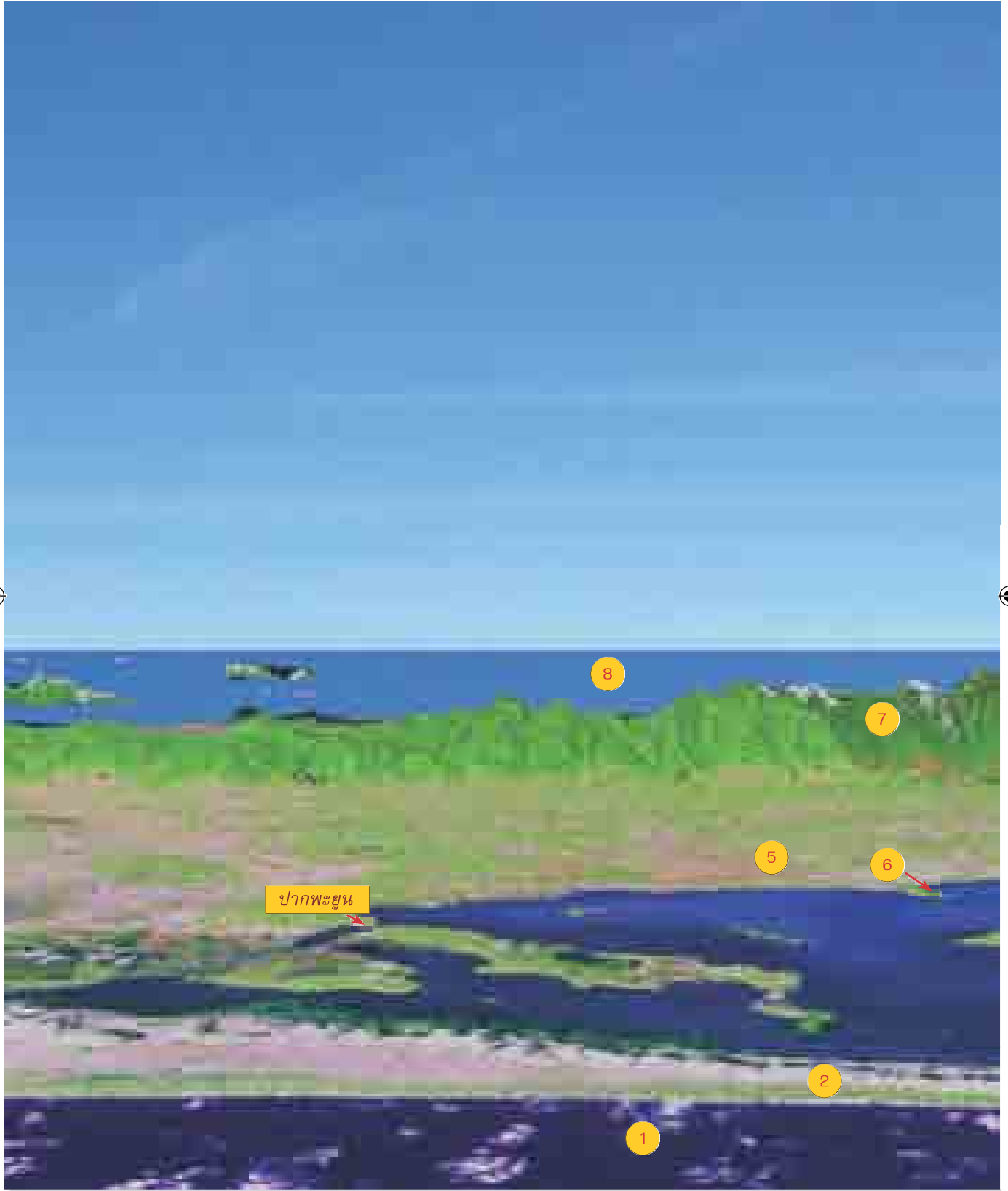
ปัจจุบัน

พื้นที่ป่าเขาบรรทัด ถูกบุกรุกแผ้วถางมากขึ้น มีการจับจองพื้นที่เพื่อทำสวนยาง ทำให้พื้นที่ป่าและสัตว์นานาชนิดที่เคยอาศัยอยู่ในพื้นที่ลดลง ส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศและการยังชีพของชนเผ่าเร่ร่อนที่อาศัยอยู่บนเทือกเขาแห่งนี้ โดยเฉพาะในเขตพื้นที่อำเภอป่าบอนและอำเภอตะโหมด จังหวัดพัทลุง ชนกลุ่มนี้เริ่มขาดอาหาร ทุพพอก อัตรการตายเพิ่มสูงขึ้น ในขณะที่อัตราการเกิดก็ลดลง ทุกวันนี้ ชนกลุ่มนี้บางส่วนต้องเปลี่ยนวิถีชีวิตตัวเองเพื่อปรับตัวเข้าสู่สังคมเมือง ทั้งที่โดยพื้นฐานแล้ว ชนกลุ่มนี้มีมาช้านาน และเป็นชาวปากกลุ่มสุดท้ายที่ยังหลงเหลืออยู่ แต่กลับไม่มีสิทธิทางสังคมเลย

อีกไม่นาน ถ้าไม่มีการดำเนินการอะไรที่เป็นแก่นสาร ชนกลุ่มนี้ก็คงจะสูญหายไป เหลือไว้เพียงตำนาน ดังเช่นเรื่อง ช้าง ของจังหวัดพัทลุง และชื่อ พัทลุง ที่แปลว่าหลักค้ำช้าง ที่บัดนี้ไม่มีช้างให้ค้ำแล้ว

นอกจากสัตว์ที่มนุษย์ทำลายแล้ว มนุษย์ยังทำลายมนุษย์ด้วยกันเอง !

ที่มา: สำนักงานเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศ (องค์การมหาชน)

อารยธรรมข้ามคาบสมุทร

มีหลักฐานบันทึกทางประวัติศาสตร์ของชาวจีนที่เดินทางผ่านไปมาในบริเวณนี้ว่าเมืองพัทลุงอยู่บนคาบสมุทรสทิงพระ (อีกฟากฝั่งหนึ่งของที่ตั้งเมืองพัทลุงในปัจจุบัน) เรื่องนี้ไม่น่าจะสงสัยมากในเรื่องความถูกต้อง เพราะน่าจะไม่มีการกุเรื่องที่ไม่เป็นจริงโดยนักเดินเรือชาวจีนเป็นแน่ และถ้าจะกูเรื่องก็ไม่รู้จะกูไปทำอะไร เพราะคนทำมาค้าขายก็ต้องการติดต่อกับคนเมืองอื่น ติดต่อกับว่าที่ลูกค้าถ้าระบุตำแหน่งแห่งที่ไว้ให้ดีๆ ไว้ให้ถูกต้อง ภายหน้าภายหลังก็จะได้กลับมาหาลูกค้าถูกที่ถูกทาง (นอกเสียจากว่า เส้นทางเดินเรือในอดีตจะสามารถเข้าออกทะเลสาบได้จากทั้งจากทางทิศเหนือและจากทางทิศใต้ โดยมีเกาะแทนทาลัมที่ต่อมากลายเป็นคาบสมุทรสทิงพระคั่นระหว่างทะเลสาบและอ่าวไทย และเมืองพัทลุงก็ยังอยู่บนแผ่นดินที่เดิมไม่ได้ย้ายไปไหน เพียงแต่ชาวจีนโน้นบังเอิญบันทึกพลาดเพราะทั้งสองฝั่งก็อยู่ไม่ไกลจากกันมากนัก)

มาตีลังกาสมองฝีกเขาวัวปัญญากันเล็กน้อยก็ดีเหมือนกัน หากเมืองพัทลุงที่ชาวจีนอ้างถึง ไปตั้งอยู่บนคาบสมุทรสทิงพระจริงๆ ก็แปลว่า บรรพชนคนอยู่ถ้าชาวเทือกเขาบรรทัด นอกจากจะอพยพโยกย้ายถิ่นฐานลงมายังถ้ำเชิงเขาบนที่ราบลุ่มใกล้น้ำใกล้ทะเลสาบสงขลาแล้ว ลูกหลานเหลนของพวกเขาหลายพันปีต่อๆ มา ยังได้ล่อยเรือข้ามน้ำข้ามทะเล(สาบ) ไปสร้างบ้านสร้างเรือนใหม่ที่อีกฟากฝั่งหนึ่งที่คาบสมุทรสทิงพระอีกด้วย **ที่นี่ ที่สำคัญและน่าพิศวงอีกประการหนึ่งจะตามมา คือ หากเมืองพัทลุงที่ชาวจีนนักเดินเรือกล่าวถึงว่าอยู่ที่คาบสมุทรสทิงพระเป็นเรื่องที่น่าเชื่อถือมากเช่นนี้ แล้วเหตุไฉนเมืองพัทลุงที่ย้ายข้ามมาจากทางแผ่นดินฝั่งเทือกเขาบรรทัดไปอยู่บนคาบสมุทรฯ จึงได้ถูกโยกย้ายข้ามน้ำข้ามทะเล(สาบ) จากทางคาบสมุทรฯ กลับไปยังแผ่นดินฝั่งเทือกเขาบรรทัดอีกครั้งหนึ่งเล่า**

1. อ่าวไทย	5. อำเภอบางแก้ว
2. คาบสมุทรสทิงพระ	6. แหลมจองถนน
3. เกาะใหญ่	7. เทือกเขาบรรทัด
4. ลำปำ	8. ทะเลอันดามัน

การรบรรดิสรูปความเอาว่า ลูกหลานชาว พัทลุงโบราณได้มีการอพยพโยกย้ายจากฝั่งตะวันตกของทะเลสาบไปยังฝั่งตะวันออกของทะเลสาบ อาจพิจารณาจากเหตุผลและความเป็นไปได้ว่า คาบสมุทรสทิงพระอยู่ไม่ไกลนักจากทะเลฝั่งลำปำ และบางแก้ว ข้ามห้วงน้ำที่ไม่ลึกเลยไปประมาณไม่ถึง 20 กิโลเมตรก็ถึงแล้ว (ขึ้นอยู่กับว่าข้ามจากไหนไปไหน เช่น จากแหลมจองถนน อำเภอเขาชัยสน ไปยังเกาะใหญ่ อำเภอกระแสดินธุ์ ก็ประมาณ 5 กิโลเมตรเอง และหากไม่แวะขึ้นบกที่เกาะใหญ่เพื่อ ลุยทางบกต่อ แต่ล่องเรือต่อไปทางทิศตะวันออกจนถึงสทิงพระ ก็อาจรวมเป็นระยะทาง 15-20 กิโลเมตร เป็นต้น) **คาบสมุทรฯ มีทำเลที่ตั้ง หรือ ชัยภูมิที่ติดกับทะเลทั้งฝั่งทะเลสาบและฝั่งอ่าวไทย คาบสมุทรจึงเป็นทางผ่านในการติดต่อค้าขาย ทางทะเล ทั้งกับชุมชนเมืองใกล้เคียง และกับ ต่างประเทศโพ้นทะเล โดยเฉพาะประเทศจีนที่ รุ่งโรจน์มากในแถบเอเชียในขณะนั้น ดังเห็นได้จาก เอกสารสมัยราชวงศ์ซ้อง หรือราชวงศ์ซ่ง (พ.ศ. 1503 - พ.ศ. 1822) ที่กล่าวถึงคาบสมุทร สทิงพระนี้เมื่อประมาณหนึ่งพันปีที่แล้ว ผู้บันทึกประวัติศาสตร์สมัยนั้น ได้กล่าวถึงแต่ชุมชนพัทลุงที่อยู่ใกล้สทิงพระ และละเลยที่จะไม่พูดถึงที่มาที่ไปของ ชุมชนชาวพัทลุงโบราณที่อยู่ลึกเข้าไปในแผ่นดิน ทั้งนี้ก็เพราะพวกเขาก็คงจะไม่ว่าที่ไปที่มาที่ไปลึกซึ้ง เหมือนกัน เขาเพียงต้องการมาค้าขาย**

เอาละ **ที่นี่เรามาคิดหาเหตุผลกันต่อว่า แล้วทำไมถึงได้มีการตั้งชัยภูมิต่างเช่นนี้** หลักสี่หนึ่งคาบสมุทรฯ กลับไปยังผืนแผ่นดินใหญ่อีกครั้งหนึ่งหรือว่าสถานที่คาบสมุทรแห่งนี้ **จริงๆ แล้ว ไม่ใช่ชัยภูมิ** เพียงอย่างเดียว แต่ก็**เป็น ปราชชัยภูมิ** ในเวลาต่อมาช่วงหนึ่งด้วย มีบันทึกประวัติศาสตร์ที่กล่าวอ้างถึงการถูกรบกวานจากโจรสลัดมลายูและอริราชศัตรูอื่นๆ ที่ก่อวินาศกรรมทำลายเมืองสทิงพระ (ที่ว่าเป็นเมืองพัทลุงในสมัยหนึ่ง) จนย่อยยับไปเมื่อประมาณ 500 กว่าปีก่อน ผู้คนพลเมืองแตกฉานซ่านเซ็นหนีขึ้นเหนือแล่นลงใต้ (ตามคาบสมุทรที่เรียกว่า) ที่แล่นลงใต้ก็ไปรวมตัวที่หัวเขาแดง อำเภอสิงหนคร ในภายหลัง ซึ่งต่อๆ มา **ตะโตะโมกอลล์** บิดาของ **สุลต่านสุลัยมาน** ได้ตั้งตัวเป็นใหญ่ แล้วนั้นก็**เป็นจุดเริ่มต้นการประกาศการเมืองการปกครองที่เป็นอิสระของจังหวัดสงขลา ไม่ยอมขึ้นต่อกรุงศรีอยุธยา ซึ่งตรงกับช่วงรัชสมัยของพระเจ้าปราสาททองจบถึงรัชสมัยพระนารายณ์มหาราช ผู้เป็นบุตรเมื่อกว่าสามร้อยกว่าปีก่อน ส่วนที่หนีขึ้นเหนือก็ไปรวมตัวกันที่บริเวณวัดพะโคะ ตำบลชุมพล ที่อยู่ไม่ไกลจากที่เดิมสัก แต่ก็ยังถูกโจรสลัดมลายูรุกรานก่อวินาศกรรมบางส่วนตัดสิ้นใจอพยพโยกย้ายข้ามทะเลสาบกลับไปอยู่ที่โคกเมืองบางแก้วบนแผ่นดินใหญ่ และก็มีพัฒนาการและการโยกย้ายในเวลาต่อมาขึ้นไปที่ทิศเหนือ ไปอยู่ที่เขาเมืองหรือเขาชัยบุรี และที่อื่นๆ อีกหลายที่ดังจะได้กล่าวถึงต่อไป**

สุลต่านสุลัยมาน ชาห์ กษัตริย์สงขลาเมื่อสามร้อยกว่าปีก่อน

ไม่ใช่แต่เราๆ ท่านๆ มนุษย์บ้านธรรมดาเท่านั้นที่สับสนพอสมควรกับการข้ามไปข้ามมาของอารยธรรมข้ามคาบสมุทร ถ้าไปพยายามรวบรวมหลักฐาน ความรู้ ผนวกกับตรรกะและเหตุผลจากเอกสารอ้างอิงต่างๆ ที่บันทึกต่างกรรมต่างวาระ ก็ **จะพบว่า แต่ละที่แต่ละตอน มักไม่ใคร่มีความสมบูรณ์ในตัวเอง และแม้แต่จะขัดแย้งกันเองก็มีความรู้มากที่สับสนนี้เกิดขึ้นกระทั่งปราชชัยภูมิต่าง** ในปัจจุบันได้เสนอว่า **กำเนิดของพัทลุง** หลังจากการออกจากถ้ำบนเทือกเขาบรรทัดลงมาตั้งถิ่นฐานอยู่ชายน้ำริมฝั่งทะเลสาบ ให้ลึ้มๆ **เรื่องที่เกิดขึ้นบนคาบสมุทรสทิงพระเสีย แล้วให้คิดเริ่มใหม่ที่โคกเมืองบางแก้ว เมืองพระเกิด ไปเสียเลย** เช่นนี้แล้วก็จะทำให้ผู้คนชนธรรมดาดูอย่างเราๆ ท่านๆ สับสนน้อยลงไปได้บ้าง

ผู้ที่มีมองเห็นพระนอนบนผนังถ้ำ จะตั้งในปฏิหารย์ของธรรมชาติ ที่เขาชัยบุรี จังหวัดพัทลุง

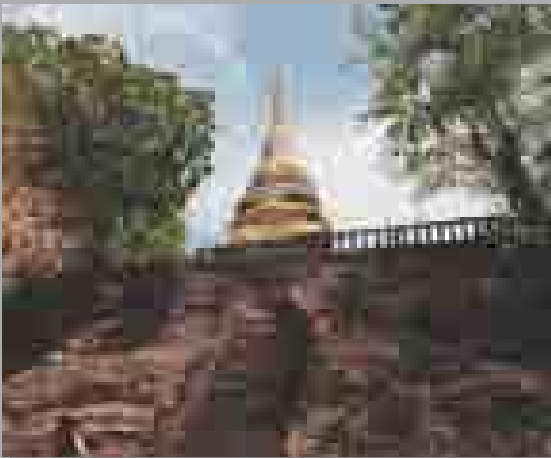
แต่ชาวบ้านอย่างเราๆ ถ้ามีโอกาสต่อๆ ไป ก็ยังอยากที่จะเรียนรู้พงศาวดาร **ถึงตำนานนางเลือดขาว** ถึงเมืองสทิงพารามลี ถึงที่สวยข้างเมืองสทิงพระ ที่ว่าได้รับอารยธรรมจากอินเดียและจีน ในพุทธศตวรรษที่ 12 - 15 ถึงการนับถือศาสนาฮินดู และถึงเหตุการณ์เปลี่ยนการนับถือศาสนาฮินดูไปเป็นการนับถือศาสนาพุทธนิกายมหายาน ว่ามีอิทธิพลหรือไม่ และเช่นไร ต่อการเกิดขึ้นและการพัฒนาบ้านพระเกิดและโคกเมืองบางแก้ว (ไปอ่าน **ประวัติและอารยธรรมภาคใต้ โดย ประทุม ชุ่มเพ็งพันธุ์ 2545 หน้า 210 - 235**) แต่สำหรับตอนนี้ เราจะเลาะลัดตัดตอนไปถึงการพัฒนาเมืองพัทลุงจากสมัยโคกเมืองบางแก้วต่อไปตามที่ปราชญ์บางท่านได้แนะนำก็แล้วกัน และเอาเป็นว่า ก็อยากจะเชื่อ เพราะน่าจะเป็นไปได้มากกว่าอารยธรรมของพัทลุงเคยแผ่ข้ามคาบสมุทรมดง บันทึก เอกสาร ตำนาน และ คำรำลือจริงๆ และก็เชื่อว่า ต่อๆ ไป นักโบราณคดี นักประวัติศาสตร์ นักมานุษยวิทยา และนักอะไรต่ออะไรที่เกี่ยวข้อง จะได้ไปช่วยกันขุดคุ้ยขุดหาหลักฐานทางกายภาพทางดีเอ็นเอ (ว่าไปนั้น ให้มันเข้ายุคเข้าสมัยหน่อย) จากฝั่งคาบสมุทรมหาสมุทรขึ้นมามากๆ มาพิสูจน์ให้แน่ชัด เสริมคำบอกเล่า ตำนาน และบันทึกเอกสารได้สักที

พระพุทธรูปและภาพเขียนโบราณ วัดวัง จังหวัดพัทลุง

ร่องรอยกำแพงเมืองเก่า ตำบลชัยบุรี จังหวัดพัทลุง

เจดีย์วัดเขา ตำบลชัยบุรี จังหวัดพัทลุง

บ้านเก่า จังหวัดพัทลุง

เขตคามอิสลามพุทธ

จากหลักฐานโบราณคดี ฝั่งตะวันตกของทะเลสาบ มีการขุดค้นพบโบราณวัตถุต่างๆ เช่น พระพิมพ์ดินดิบ พระพุทธรูป พระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวรสำริด พระโพธิสัตว์ปัทมปาณี ท้าวภูเธร พระอมิตาพุทธ และรูปสลักเจดีย์จำลองในถ้ำคูหาสวรรค์ ถ้าม้าลัย ถ้ำเขาอกทะลุ เขาเมืองหรือเขาชัยบุรี ฯลฯ แสดงว่าศาสนาพุทธได้รับอิทธิพลอย่างมากจากศาสนาฮินดู ที่กล่าวเช่นนี้ก็เพราะว่าศาสนาฮินดูจะเน้นการนับถือเทพเจ้าหลายองค์ ส่วนศาสนาพุทธนั้น พระสัมมาสัมพุทธเจ้า สอนให้มุ่งการเข้าใจหลักธรรมเพื่อการประพฤติปฏิบัติตนให้สอดคล้องกับธรรมชาติ ซึ่งไม่จำเป็นต้องสักการะรูปบูชาก็ได้ อย่างไรก็ตาม ชาวพุทธจำนวนมากก็ไม่ค่อยเชื่อพระศาสดาไปทั้งหมดเท่าไรนัก แต่ไปรับเอาหลักการของศาสนาฮินดูที่นับถือพระหลายองค์มาแทนหรือมาร่วม ดังเห็นได้จากการมีพระพุทธรูปต่างๆ เคลื่อนไปทุกที่เคลื่อนไปทุกถ้ำ แลยังมีรูปพระสงฆ์และรูปปั้นพระที่ไม่ใช่พระพุทธ ผู้ริ้ว ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน อื่นๆ อีกมากมาย ซึ่งสิ่งนี้แตกต่างกับการประพฤติปฏิบัติในศาสนาอิสลามมาก เพราะในศาสนาอิสลามนั้น ชาวมุสลิมจะเชื่อฟังคำสั่งสอนมากจริงๆ รูปปั้น รูปภาพพระอัลลอฮ์ไม่มีให้เห็นเลย ไม่มีแม้กระทั่งรูปบรรพบุรุษในบ้าน ทั้งนี้เพราะคงศรัทธาแน่นว่า พระนั้นอยู่ในใจก็เพียงพอ และคำสอนที่ดีจะต้องผ่านการปฏิบัติชอบ จึงต้องมีการละหมาดกันวันละหลายครั้งหลายหนเพื่อเตือนตนอยู่อย่างสม่ำเสมอ

เมืองพัทลุง ปรากฏชื่อในกฎหมายพระอัยการนาทหารหัวเมือง พ.ศ. 1998 (กว่า 500 ปีก่อน) ในสมัยสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ (พ.ศ. 1991 - 2031) แห่งกรุงศรีอยุธยา ขณะนั้นเมืองพัทลุงถือเป็นเมืองชั้นตรี เป็นหัวเมืองหนึ่งของอาณาจักรทางใต้ มีการค้นพบหลักฐานทางโบราณคดีบริเวณชุมชนวัดเขียนบางแก้ว ตำบลจองถนน อำเภอเขาชัยสน ที่อยู่ทางด้านใต้ของอำเภอเมืองพัทลุงปัจจุบัน และบริเวณโคกเมืองบางแก้ว ซึ่งอยู่ห่างจากวัดเขียนบางแก้วไปทางเหนือประมาณ 500 เมตร สิ่งที่ค้นพบมี เช่น ชิ้นส่วนของพระพุทธรูปหินทรายแดง ชิ้นส่วนของควิลิ่งค์/โยนี เครื่องถ้วยจีน ซามสังคโลกสุโขทัย และเครื่องปั้นดินเผาของชาวบ้าน นอกจากนี้ ยังมีการค้นพบพระบรมธาตุเจดีย์วัดเขียนบางแก้วอีกด้วย

ภาพถ่ายทางอากาศ เขาชัยบุรี จังหวัดพัทลุง

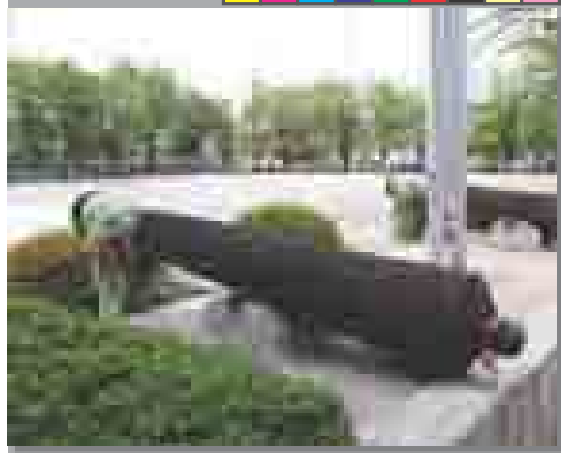

เมื่อเมืองพัทลุงบริเวณที่เป็นเมืองเก่าร้างไป ก็มีกร
ย้ายที่ตั้งเมือง เหนือขึ้นไปทางเมืองเก่าบ้านควนแร่
ซึ่งเป็นเมืองที่อยู่ริมควนสูง ในตำบลควนมะพร้าว

อย่างไรก็ตาม แม้เมืองเก่าบ้านควนแร่จะมา
ตั้งอยู่บนแผ่นดินใหญ่ และไม่ใช้อยู่บนคาบสมุทร
สทิงพระแล้วก็ตาม หลักฐานบันทึกคำบอกเล่ายังบ่ง
บอกว่า เหล่าโจรสลัดมาเลยก็ไม่ได้ลดละที่จะติดตาม
รั้งความโจมตีทำร้ายทำลายเมืองอยู่บ่อยๆ (ก็ไม่ว่า
โจรสลัดโซมาเลียที่รั้งความเรือบรรทุกน้ำมันใน
ปัจจุบันจะเคยได้รับวิทายุทธจากโจรสลัดมาเลยมา
บ้างหรือเปล่า เพราะหมื่นฝ้ายหลังทำตัวเองให้เป็น
ชาวอยู่บ่อย) เรียกได้ว่า อยู่ได้ไม่ติดที่เลยทีเดียว
ต้องพยายามหาที่หาทางสร้างชุมชนใหม่กันที่อื่นอีก
ทีนี้ก็มาถึงสายสัมพันธ์อันแนบแน่นในประวัติศาสตร์
ช่วงสามร้อยกว่าปีก่อน ระหว่างจังหวัดสงขลาและ
จังหวัดพัทลุง กล่าวคือ ชุมชนเมืองสงขลาหัวเขาแดง
ที่รุ่งเรืองและประกาศตัวเป็นประเทศราชนั้น มี
สุลต่านสุลัยมาน บุตรคนโตของ ตะโตะโมกอลล์
ชาวมุสลิมที่มาจากเปอร์เซียเป็นกษัตริย์ สุลต่าน
สุลัยมานได้ส่งน้องชายชื่อ **ฟาริซี** ไปช่วยสร้างเมือง
ใหม่เหนือขึ้นไปจากที่ตั้งชุมชนเดิมไปอยู่ที่ **เขาชัยบุรี**
หรือ **เขาเมือง** ทั้งนี้ก็เพราะเห็นว่าที่ใหม่เชิงเขา
แห่งนี้จะเป็นที่ที่อำนาจอวยชัยต่อการป้องกันภัย
จากการถูกรุกรานได้ **และนี่ก็เป็นจุดเริ่มต้นของ
เขตคามอิสลามพุทธ**

ปี พ.ศ. 2223 รัฐสุลต่านของโอรสสุลต่าน
สุลัยมาน (**มูस्ताฟาริ**) ที่หัวเขาแดง ถูกพระนารายณ์
มหาราชแห่งกรุงศรีอยุธยาตีแตกพ่าย และเมือง
พัทลุงที่เขาชัยบุรีก็ต้องเข้าอยู่ภายใต้การปกครองของ
กรุงศรีอยุธยาด้วย เมืองพัทลุงที่เขาชัยบุรีคงอยู่เรื่อย
ตลอดมากระทั่งกรุงศรีอยุธยาแตกเป็นครั้งที่ 2 แก่
พม่าเมื่อปี พ.ศ. 2310 มีผู้ครองนครรวม 9 คน ใน
การรบพุ่งก่อนการเสียกรุง พระภักดีเสนา เจ้าเมือง
พัทลุงที่เขาชัยบุรีคนสุดท้าย **ถูกกรุงศรีอยุธยาเรียก
ตัวไปช่วยทำสงคราม และได้เสียชีวิตไปในสงคราม
ครั้งนั้น** เมืองพัทลุงที่เขาชัยบุรีที่สูญเสียผู้ปกครองไป
จึงระส่ำระสาย และชุมชนต้องสิ้นสลายไปจาก
เหตุการณ์ในครั้งนั้น

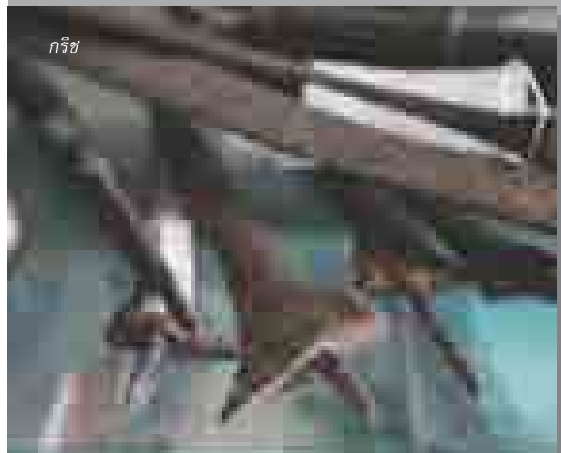
ป็นใหญ่

วัดกุโบราณ

ลูกปัดทลากลี

กรีซ

การสูญเสียเอกราช ขาดหลักที่พึ่ง ขาดหลักปกครอง ทำให้ประเทศไทยในช่วงหลังกรุงศรีอยุธยาตกในระยษะแรกนั้นแตกออกเป็นก๊กเป็นเหล่า มีการประกาศชุมชนอิสระมากมายหลายที่ขึ้นทั่วไป ในส่วนของภาคใต้ เจ้าผู้รักษาเมืองนครศรีธรรมราช ชื่อ **พระปลัด (หนู)** ได้รวบรวมหัวเมืองทางใต้ไว้ รวมทั้งเมืองพัทลุงด้วย เจ้านครฯ ได้ส่งหลานชาย ที่รู้จักกันในนาม **พระยาท่าเสม็ด** ให้มาควบคุมครอบครองเมืองพัทลุง และย้ายจวนผู้ครองนครขึ้นไปทางเหนือ ไปที่ **บ้านท่าเสม็ด** (ซึ่งอยู่ที่บ้านท่าเสม็ด อำเภอลาดชะวอด จังหวัดนครศรีธรรมราชในปัจจุบัน) พระยาท่าเสม็ดถึงแก่กรรมในปีถัดมา คือปี พ.ศ. 2311 และเจ้านครฯ ได้แต่งตั้งให้สามีท้าวเทพกษัตรี (ท้าวเทพกษัตรี ท้าวศรีสุนทร แห่งเมืองกลาง จังหวัดภูเก็ต ที่คนไทยรู้จักกันดีว่าเป็นผู้นำในการต่อสู้กับกองทัพพม่าคราเมื่อสามีมิได้อยู่เมือง) ชื่อ **พระยาพิมลขันธ์** มาเป็นเจ้าเมืองพัทลุงแทน และได้มีการย้ายเมืองจากท่าเสม็ดไปอยู่ที่ **เมืองพระรถ** หรือที่เรียกกันว่า **บ้านคูเมือง** หรือ **บ้านควนมะพร้าว** ตำบลควนมะพร้าว (ซึ่งปัจจุบันอยู่ใกล้ ๆ กับศาลากลางจังหวัดพัทลุง) และย้ายต่อไปยัง **บ้านม่วง** ตำบลพระยาขัน อำเภอมืองพัทลุง (ซึ่งปัจจุบันเรียกว่า **บ้านพระยาขัน**)

หลังจากที่สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช กอบกู้เอกราชได้ภายในแปดเดือนหลังการสูญเสียเอกราชของประเทศให้แก่พม่า และมีเวลาออกไปปราบปรามบรรดาเหล่าหัวเมืองทั้งหลายที่มีผู้ตั้งตนเป็นใหญ่ ก็สามารถยึดครองเมืองนครศรีธรรมราช และรวบรวมเมืองพัทลุงให้กลับอยู่ภายใต้การปกครองของกรุงธนบุรีได้ใหม่เมื่อปี พ.ศ. 2313 พระเจ้าตากสินได้แต่งตั้ง **นายจันทร์** ผู้เป็นมหาดเล็ก เป็นเจ้าเมืองพัทลุง และได้มีการย้ายเมืองไปบริเวณคลองลำปำ ริมทะเลหลวง อย่างไรก็ตาม ในปี พ.ศ. 2315 นายจันทร์ถูกปลดออกจากตำแหน่ง และพระเจ้าตากสินได้แต่งตั้ง **นายขุน** ซึ่งเป็นเชื้อสาย พระยาราชบังสัน (ตะตา) ผู้ซึ่งต่อมาคือต้นตระกูลนามสกุล **ณ พัทลุง** มาเป็นเจ้าเมือง รู้จักกันในนาม **ขุนคางเหล็ก** และ **พระยาคางเหล็ก** ในเวลาต่อมา และได้มีการย้ายเมืองอีกครั้งหนึ่งไปที่ **บ้านโคกลุง** ตำบลลำปำ ซึ่งอยู่ทางฝั่งซ้ายของลำน้ำย่อยหัววัง

ถึง ตรงนี้ ถ้าเราจะมาลองสรุปรอยอดีตกันสักหน่อยเพื่อให้เห็นภาพรวมใหญ่ ๆ กันสักครั้งก่อน ก็คงจะดี **เมืองพัทลุงมีบรรพชนที่เป็นคนอยู่ถ้ำเมื่อหมื่นปีก่อน** หลายพันปีต่อมาค่อย ๆ มีการย้ายลงมา

อยู่ในถ้ำเชิงเขาในที่ราบและริมทะเลสาบ และต่อมา
น่าจะมีการข้ามไปสร้างอารยธรรมบนคาบสมุทร
สทิงพระเมื่อพันกว่าปีที่แล้ว หลังถูกโจรสลัดมาเลย์
 รุกรานอย่างหนักเมื่อประมาณห้าหรือหกปีก่อน ส่วน
 หนึ่งก็มุ่งลงใต้และในเวลาต่อๆ มาก็ได้ไปร่วมสร้าง
 เมืองสงขลาที่หัวเขาแดงกับ**ตะไตะโฆ่**และ**สุลต่าน**
สุลัยมาน อีกส่วนหนึ่งก็ขึ้นเหนือไปยัง**วัดพระโค**ที่มี
อยู่เดิม และบางส่วนก็หวนกลับแผ่นดินใหญ่ไปร่วม
 สร้างชุมชนที่โคกเมืองบางแก้วและวัดเขียนบางแก้ว
โจรสลัดมาเลย์ไม่ยอมเลิกรา ยังคงรุกราน**คุกคาม**
โคกเมืองบนแผ่นดินใหญ่ สามร้อยกว่าปีก่อน
 สุลต่านสุลัยมานได้ส่งน้องชายชื่อ **ฟารีซี** ไปปกครอง
 พร้อมย้ายเมืองไปยังทำเลที่คิดว่าดีกว่า คือที่
 เขาชัยบุรี หรือ เขาเมือง อยู่กันที่นั่นนานเกือบร้อยปี
 จนกรุงศรีอยุธยาแตกครั้งที่สองเมื่อตอนสองร้อยกว่า
 ปีก่อน หลังกรุงแตกก็ถูกนครศรีธรรมราชครอบครอง
ไปหนึ่งปีสองปี โดยเมืองถูกย้ายไปที่บ้านท่าเสม็ด
(ชะอวด) เมืองพระรถ บ้านควนมะพร้าว และ
บ้านม่วง หรือบ้านพระยาขันธุ์ (เมือง) ตามลำดับ
 จากนั้น **พระเจ้าตากสิน** มีเวลาไปยึดครองกลับ แล้ว
 แต่งตั้งมหาดเล็กชื่อ **นายจันทร์** มาดูแลพร้อมย้าย
 เมืองไปอยู่ที่ลำปำ อยู่ได้ปีสองปีก็ถูกปลด แล้ว
 พระเจ้าตากสินก็แต่งตั้ง **นายขุน** หรือ **ขุนคางเหล็ก**
 พระสหายให้เป็นแทนพร้อมขับเมืองจากที่เก่าไป
 อีกเล็กน้อยไปอยู่ที่บ้านโคกลุง ตำบลลำปำ ที่นี้อยู่ที่
 นี้ได้นานหน่อยคือ 17 ปี (พ.ศ. 2315-2332)
 และท่านผู้นี้ คือ **ต้นตระกูล ณ พัทลุง**

เล่ากันแบบนี้ น่าจะทำให้หลายคนรู้เรื่องมาก
 ขึ้นนะ...และผู้เล่าก็ขออนุญาตเป็นผู้หนึ่งด้วย

แล้ว พัทลุง เป็น**เขตคามอิสลามพุทธ**
 เช่นไร? อารยธรรมเมืองพัทลุงมีการเล่าขานบันทึก
 มาตั้งแต่สมัยอาณาจักรศรีวิชัยซึ่งเรื่องอำนาจ
 ทางปักชั้ได้เมื่อประมาณ 1,500 ปี ก่อน (ประมาณ
 พ.ศ. 1100-1700) ดินแดนแถบนี้ได้รับอิทธิพล
 ศาสนาพุทธนิกายมหายานจากประเทศอินเดีย โดย
 หัวใจของศาสนาพุทธนิกายนี้คือ มุ่งเน้นการปฏิบัติ
 ตนเป็นพระโพธิสัตว์ บำเพ็ญบารมีเพื่อการบรรลุ
 ชุมชนพัทลุงจึงเป็นชุมชนชาวพุทธมาช้านานนับพันปี
 ทั้งทางฝั่งคาบสมุทรสทิงพระและทางฝั่งโคกเมือง
 บางแก้วและวัดเขียนบางแก้วบนแผ่นดินใหญ่

ครั้นสุลต่านสุลัยมานตั้งตัวเป็นกษัตริย์สงขลา
 ในสมัยกรุงศรีอยุธยาในรัชสมัยพระเจ้าปราสาททอง
 (เพราะไม่ยอมรับการที่พระเจ้าปราสาททองทำการ
 ยึดอำนาจอย่างไม่ชอบธรรมจากกษัตริย์พระองค์
 ก่อนด้วยการปลงพระชนม์รัชทายาทไปถึงสองพระ
 องค์) แล้วยังได้ส่ง **ฟารีซี** น้องชายไปสร้างเมือง
 พัทลุงที่เขาชัยบุรี ศาสนาอิสลามก็เริ่มมีอิทธิพลต่อ
 ชุมชนบางส่วนที่เริ่มหันไปนับถือ ผ่านไปเกือบร้อยปี
ขุนคางเหล็ก ที่สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชมอบ
 หมายให้ปกครองพัทลุงที่โคกลุง ก็ยังสืบเชื้อสายมา
 จาก **พระยาราชบังสัน (ตะตา)** ซึ่งเป็นชนชาว
 อิสลาม แต่**เมื่อขุนคางเหล็กได้ขึ้นเป็นเจ้าเมืองพัทลุง**
แล้ว ประวัติศาสตร์กล่าวว่า ท่านได้ตัดสินใจเปลี่ยน
การนับถือศาสนา จากศาสนาอิสลาม ไปเป็นศาสนา
พุทธ ทั้งนี้ เนื่องจากท่านเล็งเห็นว่า การเปลี่ยนการ
 นับถือศาสนามาเป็นพุทธนั้นจะช่วยเสริมสร้างความ
 มั่นคงทางการเมืองในพื้นที่นี้ อย่างไรก็ตาม ผู้ที่
 นับถือศาสนาอิสลามคนอื่นๆ ก็ยังคงได้รับการ
 ยอมรับนับถือในชุมชนดั้งเดิม และนี่ก็เป็นที่มาของ
 การผนึกรวมกันของชาวพุทธและอิสลาม ที่อาศัยอยู่
 ร่วมกันอย่างกลมกลืนไม่มีการแตกแยกในพัทลุงและ
 ในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา เพราะศาสนาทุก
 ศาสนามีหัวใจหลักเหมือนกัน คือ **มุ่งให้ทุกคนเป็น**
คนดี

ลำปำสุดเทือกเขาบรรทัด

พัทลุง ที่บ้านโคกลุง (พ.ศ. 2315-2332) อยู่คาบเกี่ยวสมัยกรุงธนบุรีและกรุงรัตนโกสินทร์ (สมัยรัตนโกสินทร์เริ่มเมื่อปี พ.ศ. 2325) โดยได้รับการพิจารณาให้เป็นหัวเมืองชั้นโทในสมัยรัชกาลที่ 1 แห่งราชวงศ์จักรี

นอกจากความสามารถของท่านขุนคางเหล็ก ในการปกครองเมืองพัทลุงที่บ้านโคกลุงแล้ว ครั้งสงครามเก้าทัพ (พ.ศ. 2328-2329) ที่พม่ายกทัพใหญ่มาเก้าทัพเพื่อตีหัวเมืองทางใต้ โดยที่ทัพหลวงของไทยยังมาไม่ถึงที่พัทลุง วิกฤตนั้นได้ก่อให้เกิดผู้นำซึ่งเป็นพระภิกษุวัดป่าเลไลยก์ พระมท้าวช่วย

ได้ทำการรวบรวมกำลังประชาชนประมาณหนึ่งพัน
คนออกไปต่อสู้กับพม่า กองทัพประชาชนชาวพม่า
ได้ทำการยึดจุดด่านทัพพม่าไว้ กระทั่งกองทัพ
พม่าในรัชกาลที่ 1 มาถึง และทำยี่สิบทัพพม่าก็ถูก
ตีถอยกลับไป หลังพระมหาช่วยลาสิกขาบท รัชกาลที่ 1
ได้โปรดเกล้าฯ แต่งตั้งท่านให้เป็น **พระยาทุกขราษฎร์**

ช่วยราชการเมืองพัทลุง นอกจากนี้ หลักฐานบันทึก
ทางประวัติศาสตร์ยังระบุว่า พัทลุงเป็นเมืองหน้า
ด่านที่มีการต่อสู้กับอริราชศัตรูหลายต่อหลายครั้ง
จึงเป็นที่น่าภาคภูมิใจว่า **เมืองพัทลุงมีความสำคัญ
มากในด้านการเมืองการปกครองในอดีต**

สงครามเก้าทัพ เกิดขึ้นในช่วงที่

พระยาตากเหล็กเป็นเจ้าของเมืองพัทลุง หลังสงครามสิ้นสุดลง 3 ปีต่อมา คือปี พ.ศ. 2332 เมื่อพระยาตากเหล็กถึงแก่กรรม รัชกาลที่ 1 ได้โปรดเกล้าฯ แต่งตั้ง **พระยาศรีไกรลาส** ให้เป็นเจ้าเมืองพัทลุงต่อ ซึ่งท่านได้ย้ายจวนไปทางทิศตะวันออก ซ้ำไปทางฝั่งขวาของลำน้ำย่อยหัววังไปที่ **ศาลาโต๊ะวัง** ต่อมาในสมัย **พระยาวิชิตเสนา** (หรือ **ทองขาว** ซึ่งเป็นอิสลามิกชน) ได้ย้ายจวนกลับข้ามคลองลำป่า ไปที่ **บ้านสวนดอกไม้** หลายปีหลังจากนั้นได้มีการย้ายไปอยู่ที่วังเก่า กระทั่งปี พ.ศ. 2409 จึงได้ย้ายจวนถอยกลับไปอยู่ที่วังใหม่ (วังชายคลอง) หลังจากนั้นเมืองพัทลุงเริ่มสูญเสียอำนาจการปกครองเมืองให้แก่สงขลา ซึ่งได้ทำการค้ากับเมืองพัทลุงจนมั่งคั่งร่ำรวย อีกทั้งการปกครองส่วนกลางยังสนับสนุนเมืองสงขลามากกว่า

ในปี พ.ศ. 2432 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 5 ได้เสด็จประพาสหัวเมืองทางใต้ โดยได้เสด็จประพาสสถานที่สำคัญของเมืองพัทลุงมากมาย เช่น **เขากทะเล วัดคูหาสวรรค์** (ซึ่งปัจจุบันมีพระปรมาภิไธยย่อของรัชกาลที่ 5, 7 และ 9 ที่ผนังถ้ำ) วัดวังซึ่งเป็นวัดคู่บ้านคู่เมืองพัทลุงสมัยรัตนโกสินทร์ (รวมทั้งการเสด็จประพาสปากพะยูน เกาะหมาก และเกาะสี่-เกาะห้าอีกด้วย) ต่อมาได้มีการปฏิรูปการปกครองเป็นแบบเทศาภิบาลในปี พ.ศ. 2437 มีการจัดตั้งมณฑลนครศรีธรรมราช ในปี พ.ศ. 2439 ซึ่งประกอบไปด้วยเมืองนครศรีธรรมราช พัทลุง และสงขลา ซึ่งเป็นเมืองสำคัญๆ ขณะนั้นตัวเมืองพัทลุงตั้งอยู่ที่ตำบลลำป่า และมี **พระยาอภัยบริรักษ์** (จุ้ยจันทร์โรจนวงศ์) เป็นเจ้าเมืองระบบเก่าคนสุดท้าย ซึ่งต่อมาส่วนกลางเป็นผู้แต่งตั้งผู้ว่าราชการจังหวัดเอง

เรือที่พายวังเจ้าเมืองเก่า ในคลองลำป่า

แม้จะเป็นเรือจำลอง แต่หากต้องการสื่อว่า เป็นเรือพระที่นั่ง
ที่รัชกาลที่ 5 ใช้เป็นพาหนะในคราวเสด็จประพาสพัทลุง เมื่อ ร.ศ.108
ก็อยู่ในสภาพชำรุดทรุดโทรมมาก และไม่ได้รับการเหลียวแลอย่างสมสภาวะ

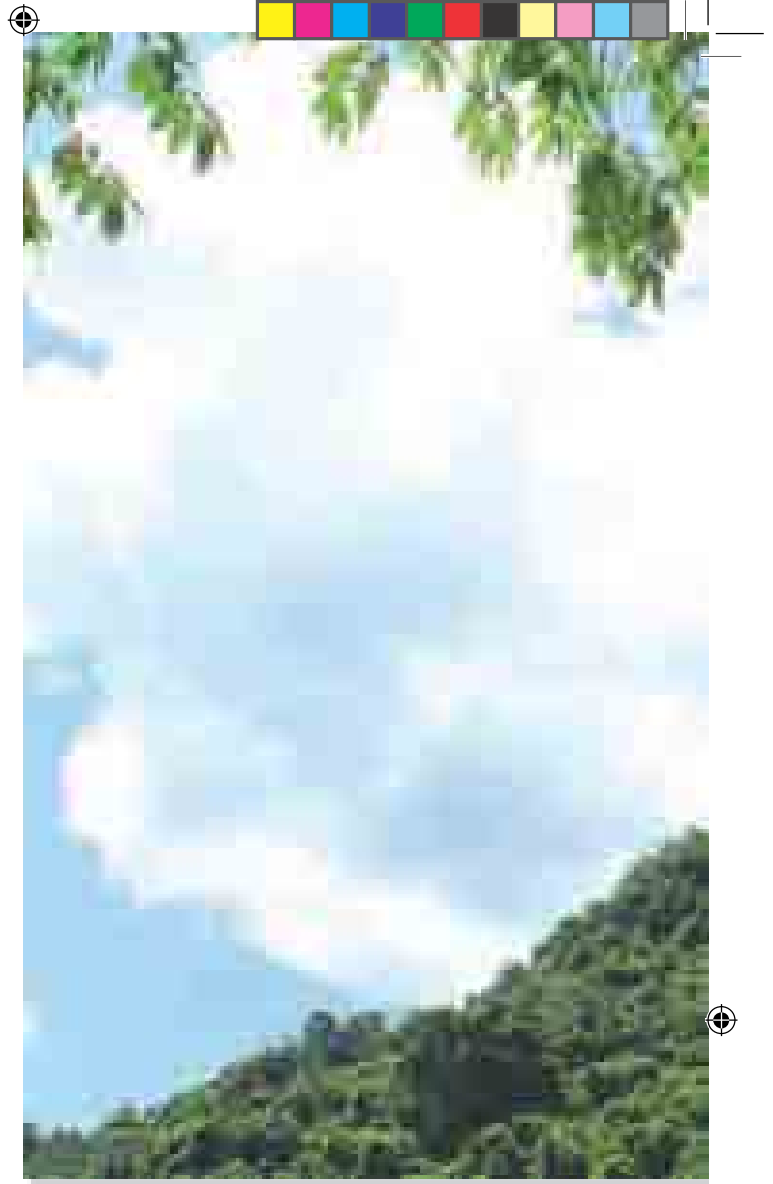

ปี พ.ศ. 2467 พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 6 ได้โปรดเกล้าฯ ให้ย้ายเมืองพัทลุงจากลำปำ ไปอยู่ที่ **บ้านวังเนียง ตำบลคูหาสวรรค์** ด้วยเล็งเห็นว่าจะเป็นทางที่ใกล้เส้นทางรถไฟ ซึ่งตัดผ่านมาใกล้เขาอกทะลุ และสะดวกในการติดต่อกับเมืองอื่นๆ

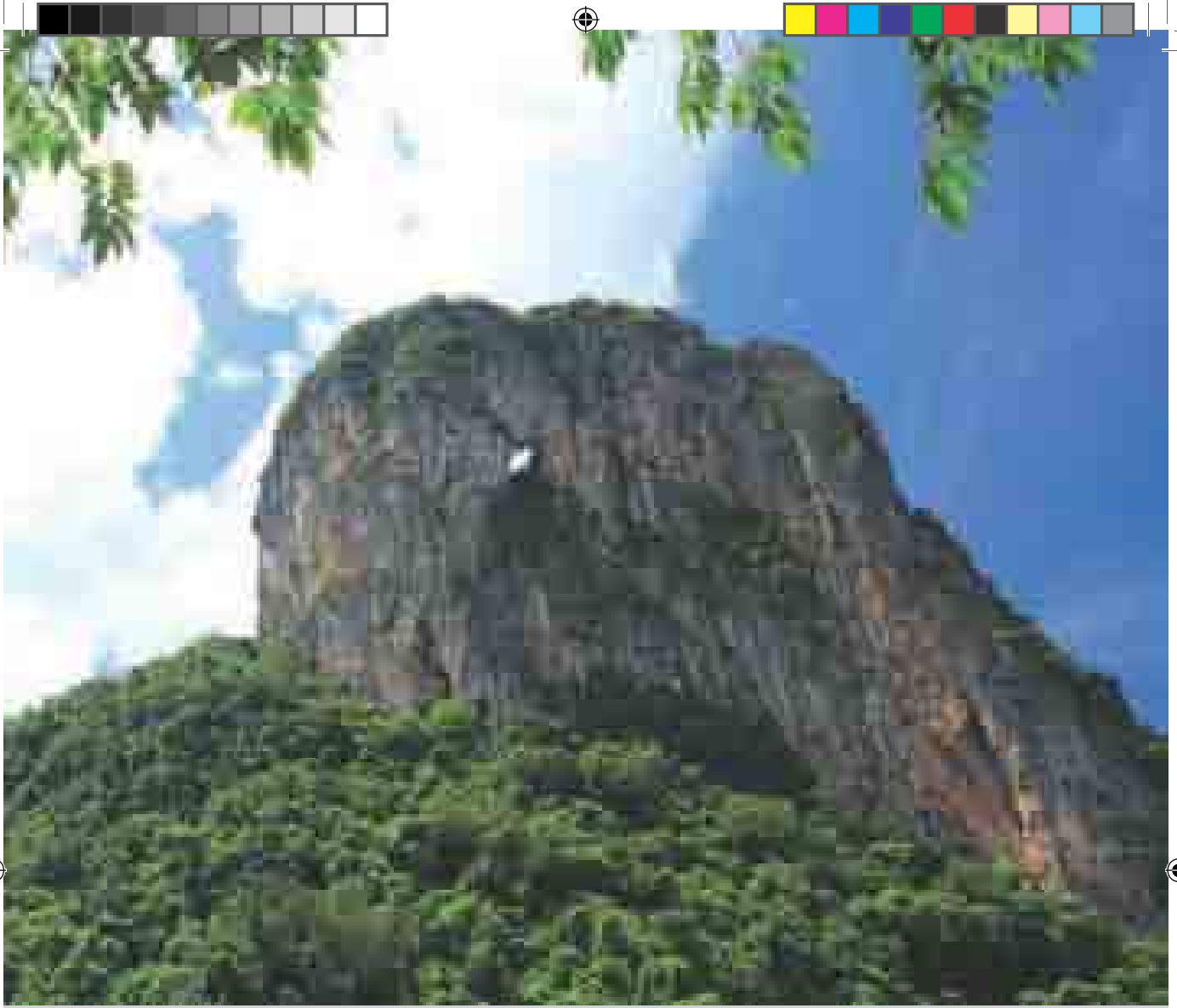
โดยสรุป จากโคกเมืองบางแก้ว วัดเขียนบางแก้ว กระทั่งถึงปัจจุบัน เมืองพัทลุงได้ย้ายที่ตั้งเมืองแล้วหลายครั้ง ดังนี้

1. **โคกเมืองบางแก้ว**
ปัจจุบันอยู่ที่ หมู่ที่ 4 ตำบลจองถนน อำเภอเขาชัยสน
2. **บ้านควนแร่**
ปัจจุบันอยู่ที่ หมู่ที่ 1 ตำบลควนมะพร้าว อำเภอเมืองพัทลุง
3. **เขาชัยบุรี (เขาเมือง)**
ปัจจุบันอยู่ที่ ตำบลชัยบุรี อำเภอเมืองพัทลุง
4. **ท่าเสม็ด**
ปัจจุบันอยู่ที่ ตำบลท่าเสม็ด อำเภอชะอวด จังหวัดนครศรีธรรมราช
5. **เมืองพระรถ**
ปัจจุบันอยู่ที่ หมู่ที่ 1 ตำบลควนมะพร้าว อำเภอเมืองพัทลุง
6. **บ้านม่วง**
ปัจจุบันอยู่ที่ หมู่ที่ 2 ตำบลพญาขัน อำเภอเมืองพัทลุง
7. **บ้านโคกลุง**
ปัจจุบันอยู่ที่ หมู่ที่ 4 ตำบลลำปำ อำเภอเมืองพัทลุง

8. **บ้านวังเนียง**
ปัจจุบันอยู่ที่ ตำบลคูหาสวรรค์ (ที่ตั้งตัวอำเภอเมืองในปัจจุบัน)

ปี พ.ศ. 2475 ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 7 ได้มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราช มาเป็นระบอบประชาธิปไตย และปีถัดมาได้มีการจัดระเบียบการบริหารส่วนภูมิภาคเป็นจังหวัดและอำเภอ **รัฐบาลได้ยกเลิกการปกครองแบบมณฑล และยกเลิกมณฑลนครศรีธรรมราช เป็นเหตุให้เมืองพัทลุง ที่เคยเป็นส่วนหนึ่งของมณฑลนครศรีธรรมราช กลายเป็นจังหวัดหนึ่งในประเทศไทยจวบจนถึงปัจจุบัน**

เขากทลุมหัทศจรยแหงธรรมาชาติ ที่มีชองโหวขนาดเสนผานศูนยกลางประมาณ 10 เมตร กึ่งกลางเขา

ปัจจุบัน จังหวัดพัทลุงแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 11 อำเภอ คือ อำเภอเมืองพัทลุง อำเภควนขนุน อำเภอเขาชัยสน อำเภอปากพะยูน อำเภอกงหรา อำเภอดงโหมด อำเภอป่าบอน อำเภอศรีบรรพต อำเภอป่าพะยอม อำเภอบางแก้ว และอำเภอศรีนครินทร์ โดยที่เราอาจแบ่งว่า เป็นกลุ่มอำเภอที่อยู่ริมน้ำริมทะเลสาบตอนบน (ทะเลลำปำ) ทางด้านทิศตะวันออกของจังหวัด และเป็นกลุ่มอำเภอที่อยู่เชิงเทือกเขาบรรทัด ทางด้านทิศตะวันตกของจังหวัด

จากเทือกเขาบรรทัด ลงสู่ที่ราบลุ่มริมทะเลสาบ ข้ามสู่คาบสมุทรสทิงพระ กลับสู่โคกเมืองบางแก้ว บ้านควนแร่ เขาชัยบุรี ท่าเสม็ด และวนเวียนรอบๆ ลำปำ พื้นที่จังหวัดพัทลุงได้แผ่กว้างกลับไปยังเทือกเขาบรรทัด ดังที่เคยเป็นมา

ที่ตั้งตัวเมืองปัจจุบันที่ตำบลคูหาสวรรค์อยู่อิงแอบแนบชิดกับเขากทลุม ชาวพัทลุงผู้ที่บรรพชนลงมาจากขุนเขา ได้ถือเอาเขากทลุมที่สูงตระหง่านเด่นเป็นสง่ากลางเมืองเป็นสัญลักษณ์ของเมือง แต่หลายคนไม่ได้ลิ้ม หรือลิ้มไม่ได้ว่า **จังหวัดพัทลุง เป็นเมืองแห่งประวัติศาสตร์ เป็นเมืองแห่งอารยธรรมและศิลปการแสดง เป็นเมืองแห่งการสู้รบปกป้องแผ่นดิน และเป็นเมืองแห่งธรรมชาติ ในอ้อมกอดของทะเล และในอ้อมกอดของเทือกเขาบรรทัด**

ภาพถ่ายดาวเทียม อำเภอเมืองพัทลุง
ที่มา: สำนักงานพัฒนาเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศ (องค์การมหาชน)

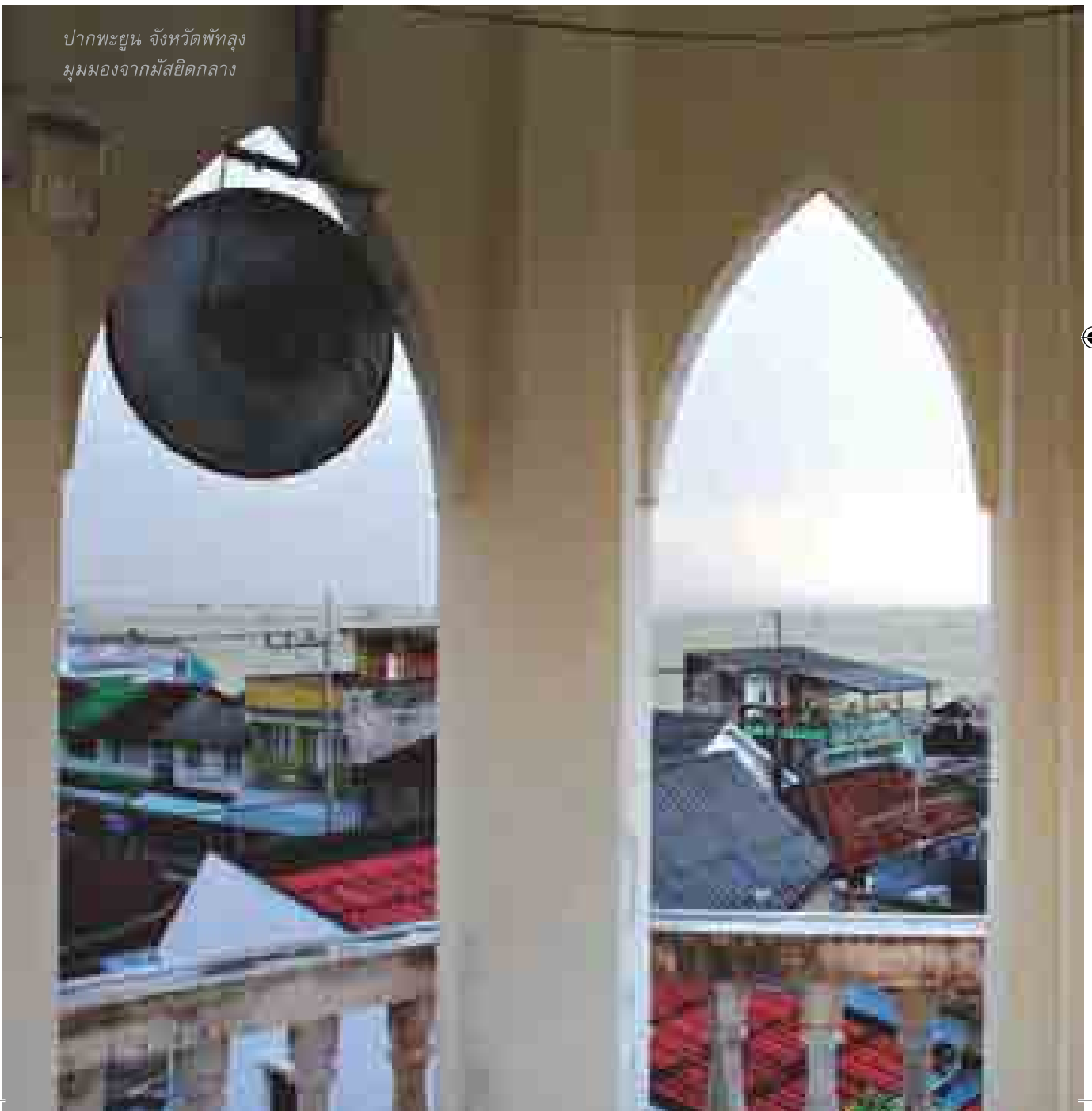

มุสลิมพัทลุง และศาสนาอิสลาม

ฮัจญี อารี รังสิโยกฤษฎ์

ปากพะยูน จังหวัดพัทลุง
มุมมองจากมัสยิดกลาง

เรา มาเรียนรู้เรื่องราวของชาวพหูลุงที่นับถือศาสนาอิสลามว่ามีเชื้อสายหรือชาติพันธุ์ใดบ้าง มาจากไหน มาตั้งหลักแหล่งที่ใด และชนชาวมุสลิมมีชีวิตความเป็นอยู่ สังคมและวัฒนธรรมอย่างไรกันบ้างในฉบับนี้呢ครับ

ก่อนอื่น ต้องทำความเข้าใจ และรู้ซึ่งมากขึ้นถึงความแตกต่างระหว่างคำว่า **อิสลาม** และ **มุสลิม** กันเสียก่อน

อิสลาม เป็น **ชื่อศาสนา** ที่พระอัลลอฮ์ได้ประทานลงมาให้แก่มวลมนุษยชาติ เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต โดยมีพระศาสดามุฮัมมัดเป็นศาสนทูตของพระอัลลอฮ์ คือ เป็นผู้นำเอาเรื่องราวของศาสนาอิสลามมาประกาศ มาชี้แจง มาแจ้งให้รับทราบ ผ่านเนื้อหาสาระของ **คัมภีร์อัลกุรอาน** ซึ่งเป็นสิ่งที่มุสลิมทุกคนต้องปฏิบัติตาม

ส่วนคำว่า **มุสลิม** คือ **ผู้ที่นับถือศาสนาอิสลาม** ซึ่งหมายถึงผู้รักสันติ หรือผู้ที่ยอมจำนนต่ออัลลอฮ์เพียงพระองค์เดียว ผู้ที่นับถือศาสนาอิสลามจะเรียกตัวเองว่า **มุสลิม** และ **ไม่ชอบให้เรียกเป็นอย่างอื่น** เช่น **ไทยอิสลาม** **แขก** เป็นต้น **มุสลิมพหูลุง** จึงหมายถึง **ประชาชนชาวพหูลุงที่นับถือศาสนาอิสลาม**

ชาติพันธุ์ของมุสลิมพหูลุง

ประเทศไทย มีประชากรนับถือศาสนาแตกต่างกันหลายศาสนา คือ พุทธ ร้อยละ 90 อิสลาม ร้อยละ 7 คริสต์ ร้อยละ 0.5 ฮินดู ร้อยละ 0.1 อื่นๆ และไม่ปรากฏหลักฐานร้อยละ 2.4 มุสลิมในประเทศไทยตั้งถิ่นฐานกระจายไปทั่วทุกภูมิภาคของประเทศ แต่ส่วนใหญ่จะอยู่ใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ และจังหวัดใกล้เคียง เช่น สงขลา พัทลุง นครศรีธรรมราช สตูล ตรัง กระบี่ พังงา และภูเก็ต

ศาสนาอิสลามเข้ามาสู่ประเทศไทยตั้งแต่ก่อนสมัยสุโขทัย หลักฐานทางประวัติศาสตร์ระบุว่า **กว่า 850 ปีก่อน** มีคนจากปัตตานีไปเผยแพร่ศาสนาอิสลามในรัฐกลันตัน ในแหลมมลายู พ่อค้าชาวอาหรับและชาวอินเดียที่เดินทางทางเรือติดต่อค้าขายระหว่างยุโรปกับจีน ต้องผ่านดินแดนเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และมีความจำเป็นจะต้องหยุดพักในบริเวณดังกล่าวเพื่อรอให้ลมฟ้าอากาศเอื้ออำนวยในการเดินเรือ ในการเดินทางผ่านไปมาและพักแรมดังกล่าว พ่อค้าชาวอินเดียและอาหรับบางส่วนได้แต่งงานกับชนชาวพื้นเมือง และได้นำเอาศาสนาอิสลามและวัฒนธรรมอิสลามมาเผยแพร่ด้วย ทำให้ศาสนาอิสลามแพร่หลายไปอย่างรวดเร็วในดินแดนเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ รวมถึงประเทศไทยนับตั้งแต่ประมาณพุทธศตวรรษที่ 12 เป็นต้นมา โดยเฉพาะพื้นที่จังหวัดทางภาคใต้

ชาติพันธุ์เชื้อสายของมุสลิมพัทลุง

ก. เชื้อสายเปอร์เซีย คือเป็นเชื้อสายมาจาก **ตะโต๊ะโมกอลส์** ผู้ก่อตั้งเมืองสงขลาหัวเขาแดง ซึ่งเป็นชาวเปอร์เซีย หรืออิหร่านในปัจจุบัน ระยะเวลาแรกได้ไปตั้งหลักแหล่งที่เมืองสาเลห์ในเกาะชวา ต่อมาได้ย้ายไปตั้งหลักแหล่งที่สทิงพระ เมื่อเมืองสทิงพระแตกจากการโจมตีของโจรสลัดมลายู **ตะโต๊ะโมกอลส์** ก็ถอยลงไปตั้งหลักแหล่งที่บริเวณหัวเขาแดง สมเด็จพระเอกาทศรถแห่งกรุงศรีอยุธยา (พ.ศ. 2148 - 2153) ได้โปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้เป็นสำเร็จราชการเมืองสงขลา มีอาณาเขตปกครองถึงพัทลุง ตรัง และสตูล **ตะโต๊ะโมกอลส์** มีบุตรชาย 2 คน คือ **สุลัยมาน** และ **ฟารีซี** และมีลูกสาวหนึ่งคนชื่อ **ฟาติมะห์**

เมื่อ **ตะโต๊ะโมกอลส์** ถึงแก่กรรม บุตรชายคนโตคือ **สุลัยมาน** ก็ได้รับตำแหน่งเป็นข้าหลวงสำเร็จราชการเมืองสงขลาแทนบิดา ต่อมาในปี พ.ศ. 2173 (ในสมัยพระเจ้าปราสาททองแห่งกรุงศรีอยุธยา) **สุลัยมาน** ได้ประกาศแข็งเมือง ไม่ขึ้นต่อกรุงศรีอยุธยา และได้สถาปนาตนเองเป็นกษัตริย์เมืองสงขลาหัวเขาแดง ชื่อ **สุลต่านสุลัยมาน ซาห์** ตลอดสมัยสุลต่านสุลัยมานได้ปรับปรุงเมืองสงขลาเป็นเมืองท่าที่สำคัญของภาคใต้ และมีกำลังรบที่เข้มแข็งทั้งทางบกและทางทะเล จนเป็นที่เกรงขามของเมืองข้างเคียง และส่งน้องชายคือ **ฟารีซี** ไปครองเมืองพัทลุงที่ไชยบุรี ต่อมาลูกหลานของสุลัยมานหลายคนได้เป็นเจ้าของเมืองพัทลุง เช่น **พระยาพัทลุง (ฮูเซน) พระยาราชบังสัน (ตะตา) และพระยาพัทลุง ขุนคางเหล็ก**

อย่างไรก็ตาม ลูกหลานสุลัยมานที่พัทลุง ส่วนใหญ่ได้เปลี่ยนไปนับถือศาสนาพุทธ ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 1 เป็นต้นมา เช่น **ตระกูล ณ พัทลุง สุคนธาภิรมย์ ศิริธร** เป็นต้น และเท่าที่สืบค้น พบว่ามีเชื้อสายของ **ฟารีซี** ซึ่งอาศัยอยู่ที่ตำบลชะรัด อำเภอกงหรา คือ **ตระกูล ยาชะรัต** เพียงตระกูลเดียวที่ยังคงเป็นมุสลิมอยู่

ข. เชื้อสายมลายู มุสลิมพัทลุงเชื้อสายมลายูส่วนใหญ่มาจาก 2 เมืองใหญ่ คือ เมืองไทรบุรี และเมืองปัตตานี

มลายูไทรบุรี หลักฐานทางประวัติศาสตร์ระบุว่า **สินโยบาย** ในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นให้ลตกำลังเมืองไทรบุรีและหัวเมืองมลายู เพื่อสะดวกในการปกครอง รัชกาลที่ 2 ได้โปรดเกล้าฯ ให้เจ้าพระยานครศรีธรรมราชยกทัพไปปราบเมืองไทรบุรีเพื่อตัดกำลังของเมืองไทรบุรีให้อ่อนลง และได้กวาดต้อนครอบครัวเชลยมาไว้ที่เมืองพัทลุง นครศรีธรรมราชและไชยา **เฉพาะเมืองพัทลุงพบว่า มีการส่งชาวมลายูจากเมืองไทรบุรีมาไว้ที่พัทลุง 5 ครั้งในปี พ.ศ. 2382 ส่วนใหญ่มาอาศัยบริเวณตำบลชะรัด อำเภอกงหรา และอำเภอตะโหมด** ชาวเมืองไทรบุรีเหล่านี้มีฝีมือทางช่างหัตถกรรม จึงมาประกอบอาชีพทอผ้า ทำเครื่องประดับสตรี เครื่องเงิน เครื่องทอง และทำภาชนะเครื่องทองเหลืองนานาชนิด จนมีชื่อเสียงและเจริญรุ่งเรืองจนถึงปัจจุบัน

มลายูปัตตานี ปัตตานีเป็นเมืองที่กรุงรัตนโกสินทร์สมัยนั้นไม่ไว้วางใจ หลังการทำสงครามกับปัตตานีมีการกวาดต้อนผู้คนไปเป็นทาสผู้ใช้แรงงานให้กับประเทศสยามที่เมืองหลวงในฐานะเชลยสงครามถึง 4 ครั้ง **ครั้งแรกในสมัยรัชกาลที่ 1 ปี พ.ศ. 2327 ครั้งที่สองเกิดจากสงครามกอบกู้เอกราชของปัตตานีเมื่อปี พ.ศ. 2334 ที่มี ตนกูลาเม็ดิน เป็นผู้นำ ครั้งที่สามเกิดจากสงครามกอบกู้เอกราชเมื่อปี พ.ศ. 2351 ที่มี ตะโต๊ะบังกาสัน เป็นผู้นำ และครั้งที่สี่เกิดจากสงครามกอบกู้เอกราช เมื่อ พ.ศ. 2375 ที่มี ตนกูสุหลง เป็นผู้นำ และเป็นสงครามครั้งสุดท้าย ส่วนผู้คนที่ไม่ถูกกวาดต้อนก็เกิดความหวาดผวาระสับสนในอนาคตคนมลายูปัตตานีจำนวนหนึ่งจึงได้อพยพโยกย้ายไปตั้งหลักแหล่งยังเมืองอื่นข้างเคียง เช่น เมืองสงขลาและเมืองพัทลุง รวมทั้งประเทศเพื่อนบ้านด้วย**

นอกจากนี้ ยังพบว่า ผู้คนเชื้อสายมลายูที่มาจากไทรบุรีก็ดี และที่มาจากปัตตานีก็ดี มีลูกผสมของอินเดียและอาหรับอยู่ด้วย ดังที่ นักมานุษยวิทยาบอกว่า ผู้คนที่อาศัยในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีลักษณะเป็นลูกผสม (Mixed blood) หลากหลายชาติพันธุ์

การกระจายการตั้งถิ่นฐาน

จังหวัดพัทลุงมีประชากรทั้งสิ้น ณ ปลายปี พ.ศ. 2551 จำนวนกว่าห้าแสนคน นับถือศาสนาพุทธประมาณร้อยละ 82 ศาสนาอิสลามร้อยละ 15 และอื่นๆ อีกร้อยละ 3 ปัจจุบันประชากรที่นับถือศาสนาอิสลาม หรือมุสลิมพัทลุง มีจำนวนทั้งสิ้นประมาณ 75,000 คน และตั้งถิ่นฐานกระจายอยู่ในอำเภอต่างๆ ดังนี้

อำเภอ	จำนวนประชากรมุสลิม	จำนวนมัสยิด
งขลา	28,000	34
ตะโหมด	15,000	17
ปากพะยูน	14,000	16
เขาชัยสน	6,000	7
ป่าบอน	6,000	7
บางแก้ว	5,000	7
เมืองพัทลุง	1,000	2

ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการอิสลาม
ประจำจังหวัดพัทลุง พ.ศ. 2550

จังหวัดพัทลุงมี 11 อำเภอ มีประชากรมุสลิมใน 7 อำเภอเท่านั้น อำเภอที่ไม่มีประชากรมุสลิมคือ อำเภอป่าพะยอม อำเภอศรีบรรพต อำเภอควนขนุน และอำเภอศรีนครินทร์ ประชากรมุสลิมพัทลุงกระจายอยู่ในอำเภอกงขรามากที่สุด คือมีจำนวนประมาณ 28,000 คน รองลงไปคืออำเภอตะโหมด และอำเภอปากพะยูน จำนวนประมาณ 15,000 คนและ 14,000 คน ตามลำดับ อำเภอที่มีประชากรมุสลิมน้อยที่สุดคืออำเภอเมืองพัทลุง ซึ่งมีประมาณ 1,000 คน

มัสยิดหัวหรั่ง ต.เขาชัยสน อ.เขาชัยสน จ.พัทลุง

มัสยิดนุรุลมุมีนีน ต.โคกสั๊ก อ.บางแก้ว จ.พัทลุง

มัสยิดเนียมะตุลอิสลาม ต.เกาะนางคำ อ.ปากพะยูน จ.พัทลุง

มัสยิดบ้านเกาะนางคำ ต.เกาะนางคำ อ.ปากพะยูน จ.พัทลุง

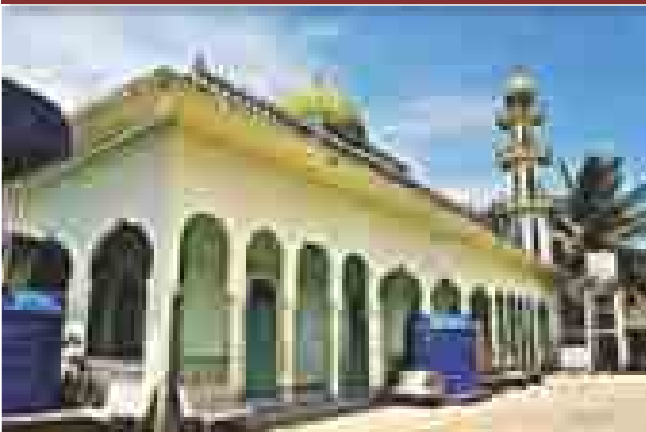
มัสยิดบารายต์อันตุรูล ต.เกาะนางค้ำ อ.ปากพะยูน จ.พัทลุง

มัสยิดนุรุลนูดาห์ม ต.เกาะหมาก อ.ปากพะยูน จ.พัทลุง

มัสยิดกลาง ต.ปากพะยูน อ.ปากพะยูน จ.พัทลุง

มัสยิดบางม่วง ต.ฝาละมี อ.ปากพะยูน จ.พัทลุง

หลักการอิสลาม

ชุมชนมุสลิมมีสถานที่ปฏิบัติศาสนกิจ เรียกว่า **มัสยิด** หลักการอิสลามกำหนดให้ปฏิบัติร่วมกันและเห็นการมีส่วนร่วม ผู้ชายต้องละหมาดที่มัสยิด และละหมาดรวมกันเป็นคณะ ซึ่งจะได้บุญมากกว่าการละหมาดที่บ้านคนเดียวถึง 27 เท่า ส่วนผู้หญิงกำหนดว่าถ้าละหมาดที่บ้านจะได้บุญมากกว่า

มัสยิดเป็นบ้านของอัลลอฮ์ เป็นสถานที่สำหรับละหมาด อ่านอัลกุรอาน และระลึกถึงอัลลอฮ์ นอกจากนี้ ยังใช้เป็นสถานที่ที่มีการเรียนการสอนศาสนาอิสลาม จังหวัดพัทลุงมีมัสยิดที่ได้รับการจดทะเบียนจากกรมการศาสนา 90 มัสยิด ใน 7 อำเภอ โดยทั่วไป จะมีมัสยิด 1 แห่งต่อประชากรมุสลิม 500 - 1,000 คน

ในสมัยท่านนাবีมุฮัมมัด ท่านใช้มัสยิดเป็นศูนย์กลางการบริหารงานทั้งหมด (คือมัสยิดนাবาวีเย์ ในนครมาดีนะฮ์ ที่อยู่ทางเหนือของนครเมกกะในปัจจุบัน) และถือเป็นแบบอย่างหรือต้นแบบของมัสยิดทั่วโลก ท่านได้แบ่งงานออกเป็น 4 ด้าน คือ

1. การเผยแพร่ศาสนาอิสลาม
2. การเรียนการสอน
3. การปฏิบัติศาสนกิจ
4. งานบริการและสงเคราะห์สังคม

ภารกิจทั้ง 4 มีตลอด 24 ชั่วโมง และท่านส่งเสริมให้มัสยิดทั่วโลกทำหน้าที่ทั้ง 4 นี้ด้วย

วิถีชีวิตและวัฒนธรรม

การเป็นมุสลิมเริ่มต้นด้วยศรัทธาและความเชื่อมั่นในพระอัลลอฮ์เจ้าว่า ไม่มีพระเจ้าอื่นใด นอกจากพระอัลลอฮ์ และมุฮัมมัดเป็นศาสนทูตของพระองค์ เช่น เชื่อมั่นว่าอัลลอฮ์เป็นผู้ให้กำเนิด เป็นผู้ให้ตาย เป็นผู้สร้างโลกสร้างจักรวาลและสรรพสิ่งทั้งหลาย มุสลิมทุกคนต้องปฏิบัติตามหลักศาสนาอย่างครบถ้วน ผู้ปฏิบัติขาดตกบกพร่องถือว่าเป็นมุสลิมที่ไม่สมบูรณ์หรือเป็นมุสลิมที่ไม่ดี ด้วยเหตุนี้ มุสลิมทุกคนจึงต้องศึกษาหาความรู้ในหลักการของศาสนาอิสลามอย่างครบถ้วน และเริ่มเรียนตั้งแต่เด็กเพื่อไปเป็นเยาวชนและผู้ใหญ่ที่ปฏิบัติศาสนกิจได้อย่างถูกต้อง

ความรู้พื้นฐานเบื้องต้นที่เด็กมุสลิมต้องเรียนรู้ได้แก่ **การอ่านคัมภีร์อัลกุรอาน** (ที่เป็นภาษาอาหรับ) เรียนรู้**หลักศรัทธา 6 ประการ** เรียนรู้**หลักอิสลาม 5 ประการ** และ หลักปฏิบัติตามหลักการของศาสนาอิสลาม

การอ่านคัมภีร์อัลกุรอาน

คัมภีร์อัลกุรอาน คือ พระดำรัสภาษาอาหรับของพระอัลลอฮ์เจ้า ที่ประทานให้แก่มวลมนุษยชาติ โดยผ่านศาสดามุฮัมมัด ในเดือนรอมฎอนหรือเดือนถือศีลอด ตลอด 23 ปี ตามสภาพและเหตุการณ์เนื้อหาของคัมภีร์ฯ โดยรวมประกอบด้วย

- 1) เรื่องของพระอัลลอฮ์เจ้า
- 2) หลักศรัทธาเชื่อนั้น
- 3) วินัยปฏิบัติ
- 4) อาหารการกินและเครื่องดื่ม
- 5) จริยธรรม คุณธรรม และมารยาทต่างๆ
- 6) ประวัติของคนในอดีต
- 7) ดาราศาสตร์
- 8) ประวัติศาสตร์

- 9) บัญญัติต่างๆ และกฎหมาย
- 10) การต่อสู้และการเมือง
- 11) ข้อใช้และข้อห้าม
- 12) สัญญาวันสิ้นโลก และ
- 13) อุทาหรณ์และข้อเตือนสติ

การอ่านอัลกุรอานเป็นการภักดีต่ออัลลอฮ์ที่สำคัญ ท่านศาสดามุฮัมมัดกล่าวว่า **“ผู้ที่ดีเลิศในจำนวนพวกท่านนั่นคือ ผู้เรียนและสอนอัลกุรอาน”** และยังกล่าวอีกว่า **“อย่าทิ้งการอ่านอัลกุรอาน ไม่ว่าท่านจะอยู่ในสถานการณ์อย่างไรก็ตาม”** คุณค่าของการอ่านอัลกุรอานแบ่งได้ 3 ระดับคือ 1) อ่านอัลกุรอานฉบับภาษาอาหรับได้ถูกต้องตามหลักภาษาอาหรับ แต่ไม่รู้ความหมายในสิ่งที่อ่าน 2) อ่านอัลกุรอานฉบับภาษาอาหรับได้ถูกต้องตามหลักภาษาอาหรับ และรู้ความหมายในสิ่งที่อ่านด้วย และ 3) อ่านและท่องจำได้ทั้งเล่มและรู้ความหมายในสิ่งที่อ่านด้วย

โดยสรุป อัลกุรอานเป็นแหล่งวิชาความรู้ทุกสาขาวิชา ความรู้ที่มีอยู่ในอัลกุรอานเปรียบเสมือนทะเลที่ไม่มีฝั่ง

หลักศรัทธา 6 ประการ

หลักศรัทธาเป็นเรื่องที่สำคัญที่สุดของศาสนาอิสลาม ชีวิตของคนมุสลิมทั้งชีวิตจะเกี่ยวพันกับหลักศรัทธา และถือเป็นหลักพื้นฐานของศาสนา ความศรัทธาเชื่อมั่นนั้นมีมากกว่า 60 เรื่อง แต่ที่สำคัญ 6 ประการคือ

1) ศรัทธาต่อพระอัลลอฮ์เจ้า

2) ศรัทธาต่อบรรดาเทวทูต (มะลาอิกะห์) ว่ามีจริง พระองค์อัลลอฮ์เป็นผู้สร้างพวกเขาจำนวนมากมาย ที่สำคัญมีหน้าที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์มี 10 ท่าน เทวทูตเหล่านี้มีพลัง สามารถทำทุกอย่างตามบัญชาของพระอัลลอฮ์

3) ศรัทธาต่อบรรดาคัมภีร์ของพระองค์อัลลอฮ์ เช่น คัมภีร์อัลกุรอานที่ประทานมาให้ ศาสดามุฮัมมัด ซึ่งเป็นคัมภีร์ฉบับสุดท้ายซึ่งมีผลบังคับใช้ไปจนถึงวันสิ้นโลก

4) ศรัทธาต่อศาสนทูตของพระองค์อัลลอฮ์ ซึ่งมี 25 ท่าน คือ อาดัม, อีดิริส, นูฮ์ (โนอา), ฮูด, ศอและฮ์, อิบรอฮีม, อิสมาอิล, ลูฏ, อิสฮาก, ยะกูบ, ยูซุฟ, อัยยูบ, ซุฮัยบ, มูซา (โมเสส), ฮารูน, ซุลกิฟลี, ดาอูด (เดวิด), สุลัยมาน, อิลยาส, อัลยะซะฮ์, ยูนุส, ซะกะรียา, ยะฮ์ยา, อีซา (เยซูโคริส), และมุฮัมมัด ซึ่งเป็นศาสนทูตท่านสุดท้าย

5) ศรัทธาต่อวันสิ้นโลกหรือวันสุดท้าย มุสลิมทุกคนต้องศรัทธาเชื่อมั่นว่า โลกที่อาศัยอยู่นี้ มีวันดับสลาย ทุกสิ่งในโลกจะต้องดับสิ้น ยกเว้นพระอัลลอฮ์เพียงพระองค์เดียว

6) ศรัทธาต่อความดีและความชั่ว ที่พระอัลลอฮ์กำหนด ผู้ที่ปฏิบัติตามสิ่งดีๆ ตามพระบัญชา จะได้รับความดีและได้เข้าสวรรค์เป็นสิ่งตอบแทน แต่ถ้าฝ่าฝืนไม่เชื่อฟังและไม่ปฏิบัติตาม ก็ถือว่าเป็นคนชั่ว และจะได้รับผลตอบแทนที่ชั่วทั้งในโลกนี้และโลกหน้า ได้รับการทรมานอย่างแสนสาหัสในนรก

หลักอิสลาม 5 ประการ

ศาสนาอิสลามตั้งอยู่บนหลัก 5 ประการ

1. การกล่าวปฏิญาณ ว่า **ไม่มีพระเจ้าอื่นใด นอกจากอัลลอฮ์ และมุฮัมมัดเป็นศาสนทูตของ**

อัลลอฮ์ มุสลิมทุกคนจะต้องกล่าวปฏิญาณและยอมเคารพสักการะอัลลอฮ์เพียงพระองค์เดียวเท่านั้น จะกราบใครไม่ได้อีก และยอมรับว่า มุฮัมมัดเป็นศาสนทูตของอัลลอฮ์ เชื่อฟังท่าน ไม่ฝ่าฝืนคำสั่งของท่าน ให้เกียรติท่าน ไม่กล่าวร้ายต่อท่าน

2. **ปฏิบัติละหมาดที่บังคับวันละ 5 เวลา** เมื่อมีอายุถึงเกณฑ์บังคับ การละหมาดเป็นการปฏิบัติศาสนกิจที่สำคัญที่สุด คือ เวลารุ่งอรุณ เวลาหลังเที่ยง เวลาเย็น หลังตะวันตกดิน และเวลาตี

3. **การจ่ายซะกัต** มุสลิมทุกคนเมื่อมีสมบัติเกินความจำเป็นที่ต้องใช้จ่ายภายในหนึ่งปี เช่น มีเงินหรือทองเกินกว่าราคาทองเกิน 5 บาท เข้าเกณฑ์ต้องจ่ายซะกัตในอัตราร้อยละ 2.5 สำหรับผลผลิตทางการเกษตร เช่น ข้าว ข้าวสาลี ข้าวโพด และผลไม้ต่างๆ ต้องจ่ายซะกัตร้อยละ 10 โดยจ่ายให้คนยากจน ผู้ขัดสน ผู้มีหนี้สิน เด็กกำพร้า ผู้เดินทาง ผู้ที่เป็นมุสลิมใหม่ ผู้ทำงานด้านศาสนาของพระอัลลอฮ์ เป็นต้น

4. **การถือศีลอดในเดือนรอมฎอน** มุสลิมทุกคนที่บรรลุนิติภาวะ มีสติสัมปชัญญะ มีสุขภาพดี ไม่มีประจำเดือน (ผู้หญิง) และไม่มีเลือดหลังคลอดบุตร (ผู้หญิง) ต้องถือศีลอดในเดือนรอมฎอนของทุกปี

5. **ไปประกอบพิธีฮัจญ์** ที่นครเมกกะ ประเทศซาอุดีอาระเบีย อย่างน้อยหนึ่งครั้งในชีวิต สำหรับผู้ที่มีความสามารถที่จะเดินทางไปได้

วินัยปฏิบัติสำคัญ มุสลิมทุกคนจะต้องศึกษาเล่าเรียนถึงวินัยข้อปฏิบัติต่างๆ ซึ่งพระองค์อัลลอฮ์ได้กำหนดไว้ วินัยปฏิบัติที่สำคัญๆ คือ

1. **สิ่งต้องห้าม (ฮารัม)** คือสิ่งห้ามปฏิบัติหรือห้ามทำ ถ้าทำจะเป็นบาป และถ้ายกเว้นหรือไม่ปฏิบัติจะได้บุญ เช่น ต้มสุรา ฆ่าผู้อื่น ฆ่าตนเอง กินหมู กินดอกเบี้ย เล่นการพนัน เป็นพยานเท็จ ลักขโมย สาบานเท็จ เป็นต้น

2. **สิ่งที่ต้องกระทำ (วาฮิบ)** คือสิ่งที่ต้องทำหรือต้องปฏิบัติ ถ้ากระทำหรือปฏิบัติจะได้บุญ ถ้าไม่กระทำหรือละเว้นจะเป็นบาป เช่น ต้องละหมาดวันละ 5 เวลา ต้องถือศีลอดในเดือนรอมฎอน ต้องจ่ายซะกัต เป็นต้น

3. **สิ่งที่ควรกระทำ (ซุนด์)** คือ สิ่งที่ดีควรทำ ถ้ากระทำจะได้บุญ ถ้าไม่กระทำถึงแม้จะไม่เป็นบาป แต่ก็ขาดทุนจากความดีหรือบุญที่ควรจะได้รับ เช่น แต่งตัวให้สะอาดและสวยงาม มีมารยาท และพูดจาไพเราะสุภาพเรียบร้อย

4. **สิ่งที่ไม่ควรกระทำ (มักรอฮ์)** คือสิ่งที่ไม่ควรทำ ถ้ากระทำไม่ถึงเป็นบาป แต่ถ้างดเว้นหรือไม่กระทำก็ได้บุญ เช่น ไม่รับประทานอาหารที่มีกลิ่นจัด เช่น สะตอ ลูกเหียง กะปิ บูด และ สุกบูห์รี่ เป็นต้น

วันสำคัญ

ในรอบสัปดาห์

วันศุกร์ เป็นวันสำคัญมาก ชายมุสลิมทุกคนจะต้องไปละหมาด (ประกอบศาสนกิจ) ที่มีสยิดพร้อมๆ กัน ขาดไม่ได้ หากขาดเกิน 3 ครั้งติดต่อกัน อีหม่าม (ผู้นำ) ประจำมัสยิด หรือผู้ที่ได้รับมอบหมายจากอีหม่ามต้องตักเตือนหรือแจ้งให้เจ้าตัวทราบ

ในรอบปี

วันอีดิลฟิฏรี หรือ ฮารีรายาออกบวช คือ วันที่หนึ่งของเดือนซาวาล (เดือนที่ 10) เป็นวันเฉลิมฉลองรื่นเริงหลังจากถือศีลอดครบหนึ่งเดือนในเดือนรอมฎอน กิจกรรมสำคัญเริ่มด้วยการชำระร่างกายให้สะอาด แต่งกายด้วยชุดที่ดีที่สุด สวยที่สุด แล้วไปละหมาดร่วมกันที่มีสยิด วันนี้ส่งเสริมให้ผู้หญิงและเด็กไปร่วมละหมาดด้วย หลังละหมาดจะมีการเลี้ยงอาหารและขนมนานาชนิด และวันนี้ยังถือเป็นวันให้อภัยซึ่งกันและกัน เมื่อพบกันก็จะให้สาলাম และสัมผัสมือทั้งสองข้างพร้อมๆ กับกล่าวขอภัยในสิ่งที่ตนอาจกระทำผิด

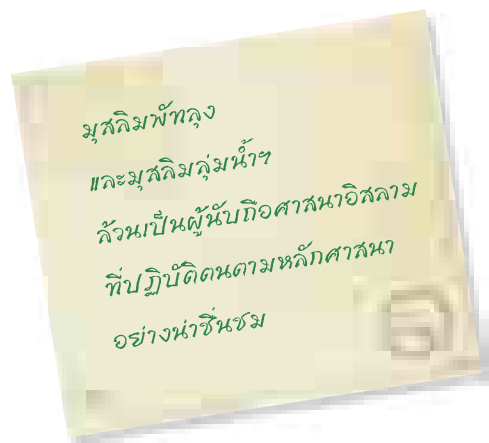

หรือเคยกล่าววาทจาที่ไม่เหมาะสมต่อผู้นั้น อีกฝ่ายก็จะกระทำเช่นเดียวกัน เสร็จแล้วจะเอามือทั้งสองข้างที่สัมผัสกันมาลูบหน้า กิจกรรมที่สำคัญอีกประการหนึ่งในวันนี้คือการไปเยี่ยมญาติที่อยู่ห่างไกล และถือเป็นโอกาสการได้ไปเที่ยวอีกด้วย

วันอีดิลอัฎฮา หรือ ฮารีรายาฮัจญ์ ตรงกับวันที่ 10 เดือนซุลฮิจญะฮ์ (เดือนที่ 12) ซึ่งเป็นวันที่มีการประกอบพิธีฮัจญ์ที่นครเมกกะ มุสลิมทุกคนแม้จะไม่ได้ไปประกอบพิธีฮัจญ์ก็ตาม ก็จะร่วมกันเฉลิมฉลอง กิจกรรมสำคัญวันนี้จะคล้ายๆ กับวันอีดิลฟิฏริ์ คือชำระร่างกายให้สะอาด แต่งกายด้วยชุดที่ดีที่สุดสวยที่สุด แต่นิยมให้เป็นชุดสีขาวบริสุทธิ์ แล้วไปร่วมกันละหมาดที่มีสยิดตั้งแต่เช้ามีด โดยส่งเสริมให้ผู้หญิงและเด็กไปร่วมละหมาดด้วย หลังละหมาดมักมีการทำบุญโดยการลัมวัว แกะ หรือ แพะ เอาเนื้อไปแจกให้คนยากคนจนในหมู่บ้าน นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมเลี้ยงอาหารและเครื่องดื่ม ขนมต่างๆ ไปเยี่ยมญาติพี่น้อง ญาติผู้ใหญ่ และเป็นวันการให้อภัยซึ่งกันและกันด้วย

วันเมาลิด ตรงกับวันที่ 12 เดือนรอบีอุลอาวาล (เดือนที่ 3) ซึ่งเป็นวันเกิดของพระศาสดามุฮัมมัด บางชุมชนจะมีการทำบุญเลี้ยงอาหารกันที่บ้าน บางชุมชนทำกันที่มีสยิด ประเทศไทยมีการจัดงานระดับประเทศเรียกว่า งานเมาลิดกลางประจำปี

วันนีสฟูชะบัน ตรงกับวันขึ้น 15 ค่ำของเดือนชะบัน (เดือน 8) เป็นวันส่งบั้นทีกพฤติกรรมของมนุษย์แต่ละคนในรอบหนึ่งปีให้แก่พระผู้เป็นเจ้าของกิจการสำคัญวันนี้คือ เชิญชวนให้มีการถือศีลอด 1 วัน และมีการละหมาดร่วมกันที่มีสยิด

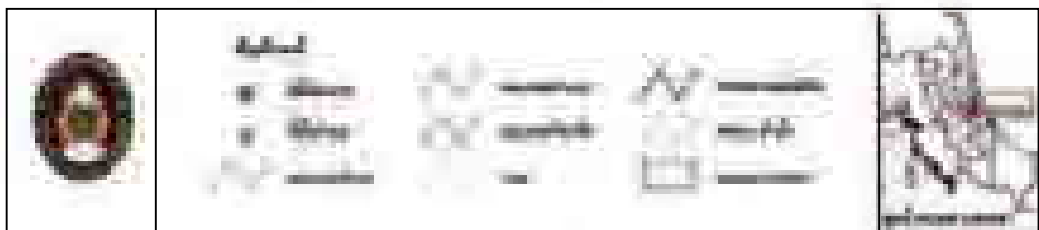

เลสาบเรา

เชื่อมั่นว่าถึงตรงนี้ ท่านผู้อ่าน โดยเฉพาะผู้ที่นับถือศาสนาอื่นที่ไม่ใช่ศาสนาอิสลามคงจะได้รับความรู้เกี่ยวกับมุสลิมพัทลุง และได้รู้ซึ่งเกี่ยวกับศาสนาอิสลามมากขึ้นมาก แต่หากยังไม่จุใจ ก็สามารถค้นคว้าหาอ่านได้จากหนังสืออ้างอิงอื่นๆ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

1. ประทุม ชุ่มเพ็งพันธุ์: **ตำนานมะโรง มทววงศ์: พงศาวดารเมืองไทรบุรี** เดอะโนว์เลจ เซ็นเตอร์ กรุงเทพฯ 2550.
2. ชัยวุฒิ พิชะกุล: **ความรู้เรื่องโบราณวิทยาเมืองพัทลุง** โรงพิมพ์ครุสภา กรุงเทพฯ 2527.
3. สุลล บุญมาเลิศ: **วิถีชีวิตมุสลิม** สำนักพิมพ์ประสานมิตร กรุงเทพมหานคร 2549.
4. ศรีสกร วัลลิโถม และคณะ: **รัฐปัตตานีในศรีวิชัย** (ศิลปวัฒนธรรมฉบับพิเศษ) สำนักพิมพ์มติชน กรุงเทพมหานคร 2547.
5. สำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดพัทลุง: **ทะเบียนมัสยิด อิหม่าม คอเต็บ บิหลั่น จังหวัดพัทลุง** 2550.
6. เชคกุลฮาดีช เมาลานา มูฮัมมัด ชะกาเรีย: **คุณค่าของอามัล เอดิสันเพรสโปรดักส์** กรุงเทพมหานคร 2550. 🌐

แผนที่แสดงพื้นที่โครงการ (ส่วนที่ ๑)

ถิ่นเสน่ห์ เลปากยูน

สุนทร นาคประดิษฐ์

ทะเลสาบสงขลาเป็นห้วงน้ำใหญ่ มีมาตั้งแต่โบราณกาล และเคยเป็นที่อุดมสมบูรณ์ทางธรรมชาติมาก ทะเลได้สร้างสมเรื่องราวต่างๆ ที่ผ่านมา และมีเรื่องราวมากมายในลุ่มน้ำฯ ที่ควรได้รับการนำมาบอกเล่าเพื่อให้ได้รับทราบโดยทั่วกันถึงความเป็นมาและความสำคัญในอดีต อันจะช่วยทำให้ชนลุ่มน้ำฯ เห็นคุณค่าและเกิดความภาคภูมิใจในแผ่นดินเกิด และช่วยให้ตระหนักถึงสรรพสิ่งต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับกาลเวลาที่ผ่านไปและการอยู่ร่วมกันต่อไปในอนาคต ความรู้ที่มีอยู่ถ้าไม่มีการกระจายออกไปในวงกว้าง ยิ่งนานวันเข้าก็จะยิ่งทำให้คุณค่าของทะเลสาบลดลงๆ ความไม่รู้จะทำให้มองข้ามความสำคัญ จะทำให้คนเห็นแต่ได้ และไม่คำนึงถึงผลเสีย หรือคุณค่า/ข้อจำกัด ของทรัพยากร **หลายต่อหลายอย่างได้สูญสลายหมดสิ้นไปแล้วอย่างไม่มีวันได้กลับคืน และอีกหลายอย่างก็กำลังดำเนินรอยตามเพราะความไม่รู้**

เรื่อง ของท้องถิ่นเป็นเรื่องที่แปลกแต่จริง กล่าวคือผู้คนจำนวนมากมักไม่มีใครรู้เรื่องท้องถิ่นของตนเอง (แม้จะรู้เรื่องอื่นๆ ของที่อื่นๆ มากมาย) บ่อยครั้ง ความไม่รู้และความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ก่อให้เกิดให้มีการทำลายกันอย่างย่อยยับ ผู้เขียนเองก็เป็นผู้หนึ่งที่เกิดและอาศัยทะเลมาจนเติบโตใหญ่ แต่เพิ่งจะได้มารู้ค่าของทะเลจริงๆ หลังจากการได้ทำงานในแหล่งความรู้ และได้ไปเห็นทะเลสาบของประเทศอื่นๆ ที่ผ่านๆ มาในอดีต ความเป็นข้าราชการมีช่องว่างห่างกันมากกับชาวบ้าน ชาวบ้านจึงพยายามส่งลูกหลานให้ไปจำเรียนหนังสือเพื่อเข้ารับราชการ เพื่อที่จะได้ไปเป็นเจ้าของคนนายคน แต่ความรู้ที่เล่าเรียนกันส่วนใหญ่ก็ไม่ใช้หรือไม่เกี่ยวกับเรื่องท้องถิ่นของตนเอง ส่วนผู้ที่ได้เรียนรู้อะไรเรื่องท้องถิ่นของตนเองบ้างก็กระจัดกระจายกันไปแก้ปัญหาของท้องถิ่น ทอดทั้งถิ่นเดิม ทอดทั้งทะเล ทอดทั้งลุ่มน้ำ จนใครต่อใคร และไม่รู้หน่วยงานอะไรต่อมิอะไร ต้องมาคิดหาหนทางแก้ปัญหาที่หมักหมมสะสมจนทุกวันนี้

จริงก็คงจะสูญพันธุ์จากที่นี่ไปนานแล้ว เพราะหกสิบกว่าปีในช่วงชีวิตของผู้เขียน ยังไม่เคยได้ยินหรือได้รู้จักใครที่เห็นพะยูนในทะเลสาบเลย) **อำเภอปากพะยูนที่สำคัญของพัทลุงในอดีตนี้ ตั้งอยู่ริมฝั่งน้ำของทะเลสาบตอนกลาง เคยเป็นท่าเรือหลักสำหรับการเดินทางทางน้ำในอดีตระหว่างเมืองสงขลากับเมืองระโนด แต่ปัจจุบันกลับต้องอยู่ห่างจากเส้นทางคมนาคมทางถนนสายหลัก (ทางหลวงสายเอเชีย) ที่เข้ามามีบทบาทแทนที่การเดินทางทางน้ำอย่างเต็มรูปแบบ ทำให้ผู้สัญจรผ่านไปมาบนเส้นทางหลักไม่มีใครได้มีโอกาสได้เห็นหรือได้รู้จัก ผู้เขียนจึงใคร่ขอนำเรื่องราวที่น่าสนใจน่ารำลึกถึงของปากพะยูนมาเผยแพร่ใหม่ ณ ที่นี้**

ผู้เขียนเกิดที่ตำบลฟาละมี อำเภอปากพะยูน เมื่อคิดถึงเรื่องปากพะยูนที่จะเขียน ก็นึกว่าไม่น่าจะยาก แต่พอเอาเข้าจริง เรื่องนี้ก็น่ากล่าวถึง เรื่องนั้นก็น่าสนใจ เรื่องโน้นก็พลาดไม่ได้ ฯลฯ จนไม่รู้ว่าจะควรจะทำอะไรก่อนหลัง ปากพะยูนเป็นแดนดินถิ่นเสน่ห์ แถมยังเป็นเมืองแห่งตำนาน โดยเฉพาะตำนานเรื่องนางเลือดขาว และสำคัญที่สุดคือเป็นเมืองที่มีสองศาสนาอยู่ร่วมกันเสมือนเครือญาติ ทั้งพุทธกับมุสลิม ทำเอาต้นฉบับมีไม่รู้กี่เวอร์ชันหรือกี่แบบ กระทั่งบรรณาธิการหัวหน้าโครงการฯ ได้เปรยขึ้นว่า **“ไปปากพะยูนกันดีมัย”** โดยอาจารย์อ้างว่าไม่เคยไป ส่วนตัวผู้เขียนนั้นแม้จะเกิดที่ปากพะยูนก็จริงแต่ก็เป็นเพียงถิ่นกำเนิดเท่านั้น การท่องเที่ยวรอบปากพะยูนอย่างนักท่องเที่ยวยังไม่เคยเลยจริงๆ จำได้ว่าเคยนั่งเรือสมัยตอนเด็ก ๆ ซึ่งสมัยนั้นยังไม่มียานยนต์ เมื่อมีถนนแล้วจึงได้ไปโน่นนี่บ้าง รวมทั้งบางเกาะที่ตอนนั้นสามารถไปถึงได้ แต่ตอนนี้หลายต่อหลายที่คงเปลี่ยนแปลงไปมากแล้ว **ผมรีบตอบตกลงทันที**

ทีมงานโครงการสื่อความรู้ ความรักและความห่วงหาพัน ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา ออกจากคณะวิศวกรรมศาสตร์ ม.อ. หาดใหญ่ โดยหัวหน้าทีมทำหน้าที่เป็นพลขับเอง รถแล่นซำๆ ขึ้นไปทางเหนือ ชมวิวทิวทัศน์ข้างทางเพื่อเป็นการเดินทางแบบหย่อนอารมณ์และอย่างประหยัดน้ำมันไปในตัว ข้ามเขตจังหวัดสงขลาเข้าสู่จังหวัดพัทลุง เข้าถึงเขตอำเภอป่าบอนซึ่งส่วนใหญ่เป็นป่ายาง แต่เดิมนั้น

อำเภอ ปากพะยูนเป็นอำเภอหนึ่งใน 11 อำเภอของจังหวัดพัทลุง (กิ่งอำเภอศรีนครินทร์ได้รับการยกฐานะให้เป็นอำเภอ เมื่อปลายปี พ.ศ. 2550 นี้เอง) ชื่อ ปากพะยูน มาจากการสันนิษฐานกันว่าสถานที่แห่งนี้เคยเป็นถิ่นที่อยู่ของ พะยูน ซึ่งเป็นสัตว์เสี่ยงสูญพันธุ์ที่อาศัยอยู่ในน้ำ (แต่ถ้ามี

กว่าจะเห็นรอยยิ้มที่ทำเรือปากพะยูน
ต้องฝ่าด่านรถเข็น ที่จอดคดบังทัศนียภาพ
เพียงเพื่อพบร่องรอยการไถ่ร้ายป้ายสี
ที่แท่นข่าวของรูปปั้น

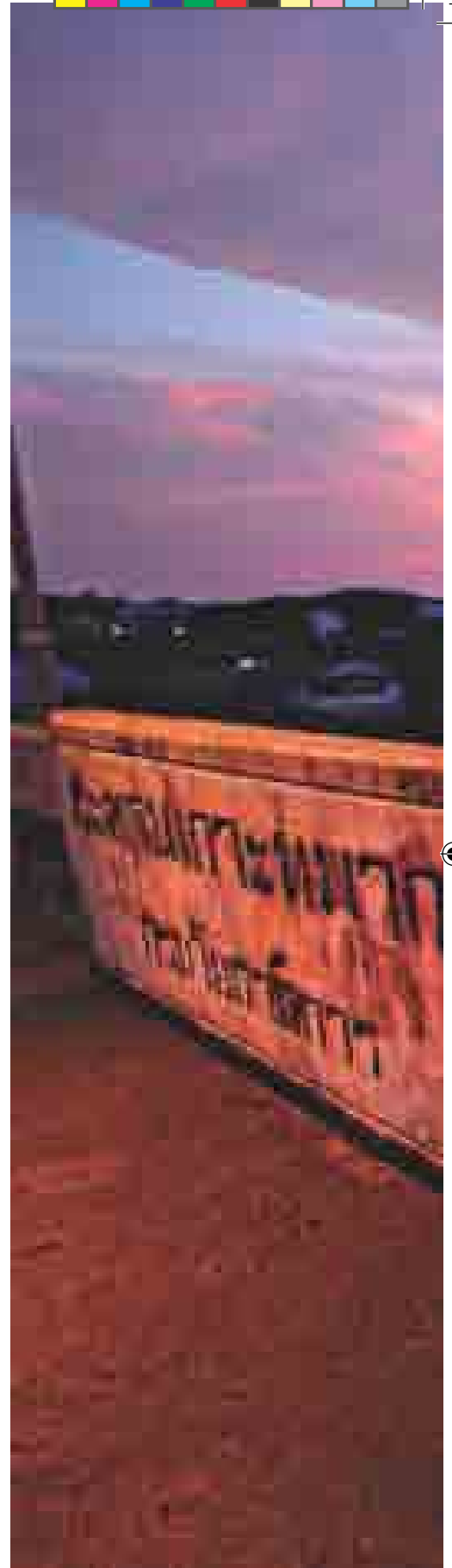

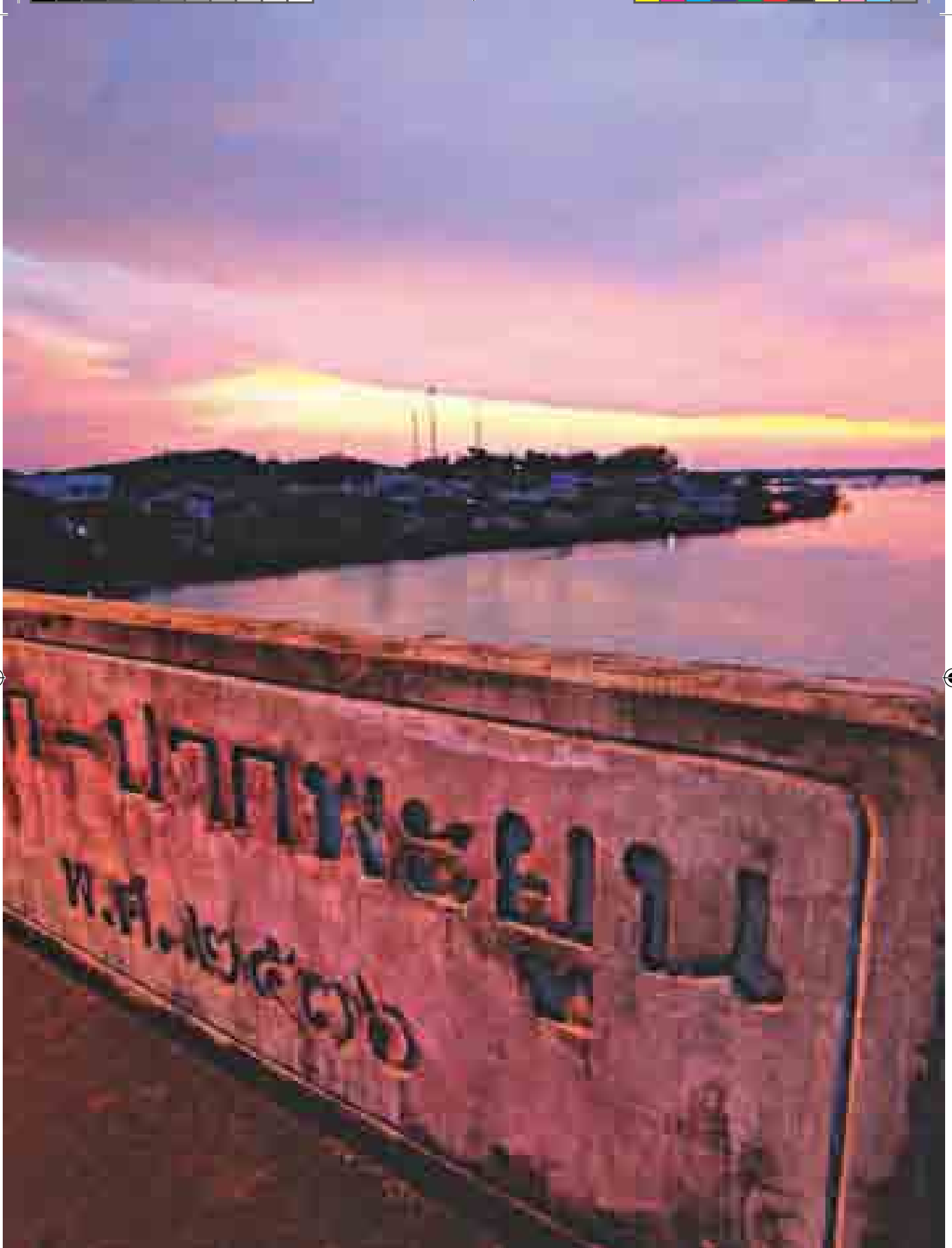
ที่บริเวณนี้เป็นป่าดงดิบ มีสัตว์ป่าชุกชุม ผู้เขียนตอนเป็นเด็กเล็กยังคงเคย
ได้เห็นสัตว์ป่าและนกนานาชนิด ต่อมามีการตัดไม้เอาไปทำโป๊ะดักปลา
และเอาไปทำไม้หมอนรถไฟ จึงทำให้ป่าลดน้อยถอยลง การจับจอง
ปลูกสวนยางมีมาเมื่อประมาณ 60-70 ปีมานี้เอง **ป่าดงดิบที่เคย**
อุดมสมบูรณ์ไปด้วยแมงไม้ นานาพรรณก็เลยกลายสภาพมาเป็นสวน
ยางพารา พืชเศรษฐกิจ
เชิงเดี่ยวรากลึ้น มาจน
ทุกวันนี้

จากทางหลวง
แผ่นดินสายเอเชียที่ผ่าน
ป่าบาก มีทางลัดเข้าสู่
อำเภอปากพะยูน เรา
เลี้ยวรถผ่านเข้ามาจนถึง
บ้านควนนกหว้า ผม
หวนคิดถึงเรื่องนกหว้าที่
นำเสนอของวันวานใน
อดีตที่ผมเคยเขียน
เนื้อหาเรื่องของมันเพื่อ
ประกอบการแสดงโนรา
นกหว้าเป็นสัตว์ปีกที่
สวยงามเหมือนนกยูงแต่
ตัวเล็กกว่า และเคยมี
ชุกชุมในป่าชhutได้ เมื่อนก
ผู้จะติดลัดกับนกเมียว มัน
ก็จะสร้างลานกว้างขวาง

เตียนโล่งอย่างสวยงาม (ตามความคิดและสัญชาตญาณของนกนี้) ถ้ามี
หญ้าเหลือแม้แต่เส้นเดียวหรือว่ากิ่งก้อออกมาใหม่มันก็จะเก็บทั้งหมด
วิธีการเก็บหญ้ามันจะใช้คอของมันหมุนเกี่ยวพันหญ้าให้แน่นตั้ง จาก
นั้นก็ออกแรงดึงจนหญ้าหลุดออกจากพื้นดิน ผู้คนสังเกตเห็นถึงพฤติกรรม
ของนกหว้าว่าเป็นนกที่หวงลาน จึงคิดหาวิธีการจับนกหว้าด้วยการ
เหลาไม้ไผ่ให้บางคมทั้งสองด้าน นำไปปักลงตรงในลาน นกหว้าบิน
กลับมาเห็นเข้าก็จะลงไปนอนทันทีโดยใช้จะงอยปากจับไม้ไผ่แล้วเอามา
พันคอ เมื่อมันใช้แรงดึงสุดตัว ไม้ไผ่ที่ฝังดินแน่นมักจะไม้หลุด แต่สอง
คมไม้ไผ่กลับจะบาดเข้าที่คอของนกหว้าจนเส้นเลือดขาด เลือดออกและ
ตายไปในที่สุด การกระทำของมนุษย์ (อย่างโหดร้าย?) จากการใช้
จุดอ่อนสัญชาตญาณของนกเพียงเพื่อจับมันไปเป็นอาหารด้วยการให้
มันทำอวัยวะบาดเจ็บ (ฆ่าตัวตาย) อย่างไม่รู้เนื้อรู้ตัว ทำให้ **ปัจจุบัน**
เหลือแต่ชื่อควนนกหว้าเท่านั้น เพราะนกหว้าทั้งหลายต่างถูกนำไป
ประกอบอาหาร หรือได้หนีหายตายจากสูญพันธุ์ไปจากสถานที่แห่งนี้
แล้ว แม้แต่ลานก็ไม่เห็นให้ เห็น เพราะไม่มีนกหว้ามาทำลานเพื่ออวด
นกหว้าสาว อีกต่อไป

นอกจากนี้แล้ว ยังมีเรื่องเล่าเกี่ยวกับนกหว้าอีกเรื่องหนึ่งที่เล่าขานกันมาว่า แต่ก่อนนกหว้าเคยมาเกิดเป็นมนุษย์ เลื่อมใสในพระพุทธศาสนา และได้ปลุกต้นโพธิ์ไว้ในวัด แต่ต้องตายไปก่อนวัยอันควรแล้วได้ทวนไปเกิดเป็นนกหว้าที่มักอยู่ตามต้นโพธิ์ตามที่ผู้คนในอดีตได้พบเห็นคู่กันบ่อยๆ

ผู้เขียนขอสรุปเรื่องนกหว้าทั้งหมดไว้ดังบทประพันธ์ต่อไปนี้

กลอน 'นกหว้า'

(ทำนองคำคอน)

อดีตปักษีใต้ ป่าไม้แน่นหนา
ถิ่นป่าพาเพลิน สุขเกินบรรยาย
มีสายน้ำไหล น้ำใสสะอาด
สัตว์เถือถิ่นเคลื่อนไป แหวในพนา
มีฝูงนกหว้า ช่างน่ารักแสน
ตัวผู้สร้างลาน จัดการอย่างดี
มีเรื่องเล่าว่า นึกน่าสงสาร
ไม่ไผ่คบบาง มาปักขวางลง
นกหว้าไม่รอ ใช้คอถอนกวาด
เพราะว่าคนใช้ กลอุบาย
นกหว้าหวงลาน ต้องการกวาดหญ้า
นึกน่าเสียดาย นกตายเพราะลาน
นกหว้าชาติก่อน ตอนพระกัสสป
เลื่อมใสศาสนา พระกัสสป
ปลุกต้นโพธิ์ทอง เป็นของมงคล
ไม่ทันได้ฉลอง สมองศรัทธา
เกิดเป็นนกหว้า มองหาโพธิ์ทอง
เท็จจริงเรื่องเก่า เขาเล่าต่อกัน

มากพรรณพฤษชา มีค่ามากมาย
ป่าให้สดชื่น ร่มรื่นวิญญา
น้ำตกโตนตาด มีหาดหินผา
มากมายปักษา เต่าปลา มากมี
รำแพนพ่อนาง เกี่ยวนางปักษี
สำหรับเป็นที่ ให้นางนกดกลอง
ยังมีพวกพราน ต้องการประสงค์
ตรงลานนกหว้า เพื่อฆ่าให้ตาย
ไม่ไผ่บางบาด ซีพขาดสลาย
สัตว์ป่าทั้งหลาย ไม่รู้ทันการณ์
คนคอยจ้องฆ่า นึกน่าสงสาร
ยังมีนทาน นกหว้าหาโพธิ์
เกิดเป็นมานพ ในมนุษย์โส
จึงได้ปลุกโพธิ์ ไว้ในวัดวา
มีแต่กุศล ทุกคนปรารถนา
พอสิ้นชีวา ดวงจิตติดพัน
คู่ก้องได้ยิน ตามถิ่นไพรสันต์
นิตานนวัน เรื่องนกหว้ากาโพธิ์

(ทำนองกลอน)

นำเรื่องป่า มาเล่า กล่าวขยาย
คนแก่เฒ่า คราวตายได้เคยมอง
แต่เดี๋ยวนี้ ป่าไม้ ใกล้จะสิ้น
ความสมบูรณ์ ของป่าไม้ สลายลง
เรื่องนกหว้า มากแล้ว เล่าวงศ์
ช่วยกันรัก สัตว์ป่า เอื้ออาทร
ต้องเลิกกิน สัตว์ป่า เป็นอาหาร
สัตว์ป่า หายาก ไม่มากมาย
มีป่าไม้ มีสัตว์ป่า อยู่อาศัย
ถ้าป่าลด หมดยสัตว์ ตัดสัมพันธ์

ได้บรรยาย เรื่องนกหว้า มาสนอง
ยินเสียงร้อง นกหว้า ในป่าดง
ไม่ได้ยิน นกหว้า ในป่าระหง
ความรุ่มร้อน ไม่คั่นคอง ในดงตอน
ยกให้เห็น เป็นปัญหา อุทาคหรัณ
ต้องหาทาง ลดหย่อน เลิกทำลาย
เลิกทรมาน สัตว์ป่า เลิกค้าขาย
ช่วยรักษา หาไว้ ขยายพันธุ์
เป็นปัจจัย ก่อเกิด เพื่อสุขสันต์
แล้วเกิดอัน-ตรายถึง ซึ่งทุกคน.

รถวิ่งมาเรื่อยๆ จนถึงสถานีรถไฟหารเทา เมื่อข้ามทางรถไฟแล้วก็มุ่งตรงไปปากพะยูนผ่านบ้านหัวฝาด บ้านดังกล่าวมีโรงสีข้าวโบราณอยู่ 1 โรง มีปล่องสีข้าวสร้างมาประมาณ 100 ปี บ้านหัวฝาดจึงเปรียบเสมือนหนึ่งประตูเข้าสู่ดินแดนสองศาสนา เราขับเวียนไปรอบๆ เมืองและมาจอดแวะที่ท่าเรือเพื่อดูรูปปั้นพะยูน มีคนขายของเอาอะไรต่อมิอะไรมาตั้งบังเกียบมิดหมด นี่ถ้าใครต้องการจะได้รูปถ่ายสวยๆ เป็นที่ระลึก ก็คงต้องไปขยับเขยิบข้าวของรถเข็นกันพอสมควร ไม่น่าเลย...

สถานีรถไฟหารเทา
ทางรถไฟคั่นระหว่าง
อ.ป่าบอน กับ บ้านหัวฝาด
อ.ปากพะยูน จ.พัทลุง
ประตูสู่ดินแดนสองศาสนา

จากนั้นเราก็ข้ามสะพานเพื่อเดินทางเข้าสู่แผ่นดินที่เป็นเกาะ คือเกาะหมาก และเกาะโคบ พอข้ามสะพานแล้วเราก็ขับรถอ้อมเกาะ ผ่านควน ผ่านที่ราบ

ที่ซึ่งเคยเป็นป่าพรุมาก่อน ป่าเสม็ดที่เคยมีอยู่เต็มไปหมดในอดีตถูกทำลายไปมากแล้ว ที่น่าใจหายอีกอย่างหนึ่งก็คือการทำลายควนเพื่อนำดินลูกรังอันเป็นดินควนไปใช้ในการสร้างถนน การทำลายควนเป็นเรื่องน่าเสียดายของการทำลายทรัพยากรและการทำลายทัศนียภาพ การทำลายควนไม่ได้เกิดขึ้นเฉพาะที่นี่ แต่มีการทำลายกันทุกหนทุกแห่งในประเทศ ทำให้ความสวยงามของทิวทัศน์เริ่มหมดไปๆ ที่นี่ เรายังพบเห็นการขุดดินเพื่อนำกรวดล้างจากบ่อดินเหล่านี้ไปขายทั้งในประเทศและต่างประเทศ นัยว่าเพื่อไปประดับสถานที่ประดับสวนประดับบ้านให้สวยงามและเพื่อสุขภาพ (ของคนอื่น) สำหรับป่าเสม็ดนั้นก็เป็ป่าที่มีค่า ที่ให้ประโยชน์และผลผลิตทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อชุมชนเป็นอย่างมาก แต่ผู้คนแถบนี้ก็กลับมักไม่ค่อยเห็นคุณค่าเพราะความสมบูรณ์ของทะเลยังมีมากเกินกว่าจะเห็นความสำคัญของป่าเสม็ด ต่อที่ความสมบูรณ์หดหายไปจึงอาจเริ่มคิดถึงสิ่งที่เรียกกลับคืนมาไม่ได้อีกแล้ว สิ่งเหล่านี้เป็นลางบอกเหตุว่าในอนาคตคงจะเกิดภัยพิบัติกับมนุษย์มากขึ้น เพราะธรรมชาติที่ขาดสมดุลก็อาจเรียกร้องขอสมดุลนั้นกลับคืนมาในรูปแบบอื่น

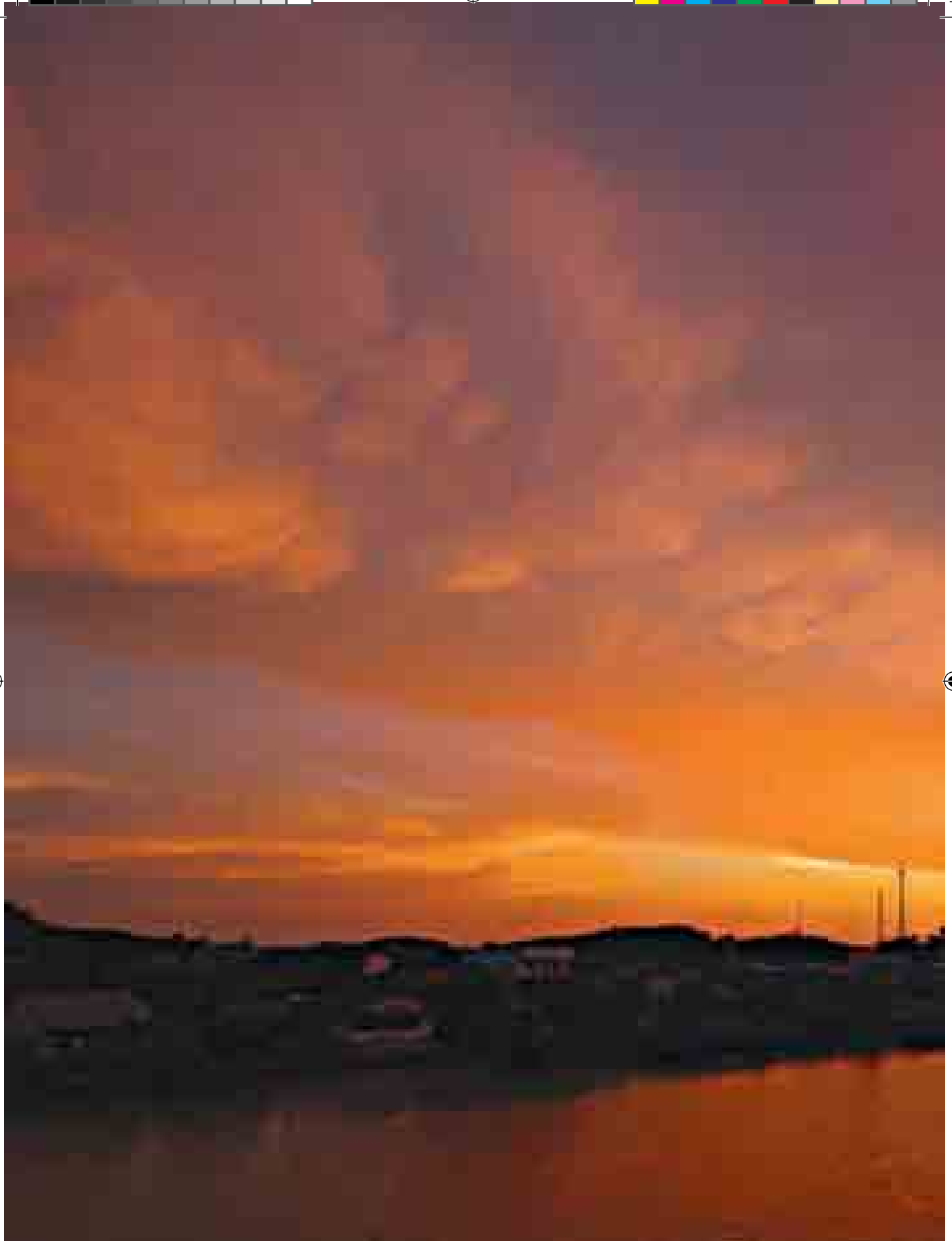

ซ้ายบน: สะพานเกาะหมาก-ปากพะยูน
เปิดใช้งานเมื่อ พ.ศ. 2536
ทำให้สามารถเข้าถึงเกาะหมาก
เกาะเสือ และเกาะโคบ โดยสะดวก

ซ้ายล่าง: การขุดดินบนเกาะหมาก
เพื่อนำกรวดล้างไปจำหน่าย
เป็นการขายทรัพยากรของพื้นที่
ที่อาจส่งผลกระทบต่อในอนาคต

ขวาบน: เกาะสี่-เกาะห้า กลางทะเลสาบฯ
มุมมองจากชายฝั่งบนเกาะหมาก
ไปยังแหล่งรังนกนางแอ่น
ที่มีชื่อเสียงเป็นที่ลือลือระบือไกล

ปากพะยูนเป็นดินแดนที่ถูกขนานนามว่า ‘สามแผ่นดิน’ ที่เรียกเช่นนี้เพราะปากพะยูนมีท้องที่ที่ประกอบด้วยแผ่นดินใหญ่ 1 ผืน (มีตำบลต่างๆ เช่น ตำบลปากพะยูน ตำบลฝาละมี ตำบลป่าบอน และอื่นๆ) ส่วนในบริเวณทะเลสาบมีเกาะล้อมรอบอยู่อีก 2 เกาะ คือ **เกาะหมาก** และ**เกาะนางคำ** ทั้งสองเกาะถือเป็นอีกสองแผ่นดิน เขตคามสามแผ่นดินแห่งนี้อดีตเป็นเมืองศูนย์กลางการเดินทาง โดยมีการเทียบเรือเป็นศูนย์กลางการค้าของอำเภอ ตัวที่ว่าอำเภอ (เดิม) ตั้งเด่นเป็นสง่าอยู่บนยอดควน โดยมีสวนราชการต่างๆ รวมกันอยู่บนที่ว่าการอำเภอเกือบทั้งหมด ยกเว้นสุขศาลา (สถานีอนามัย) และสถานีตำรวจที่อยู่ลดหลั่นลงมาจนถึงถนนด้านล่าง ตรงหน้าโรงพักมีบ่อน้ำและมีต้นโพธิ์ที่เป็นร่มเป็นเงาอย่างดี ปัจจุบันต้นโพธิ์ก็ยังคงอยู่ตัวที่ว่าอำเภอเก่านี้อยู่บนที่สูง ทำให้มองเห็นไปไกลรอบด้าน แลไปข้างหน้าเห็นทะเลไปไกลสุดตา เห็นหมู่เกาะสี่-เกาะห้า และแนวฝั่งที่ยาวไกล เห็นบ้านบางม่วง ออกไปจนถึงทิวเขาในเขตจังหวัดพัทลุง **ถ้าพรณนาเป็นบทหนึ่งตะลุง ตอนเย็นๆ พลบค่ำ เราอาจจะเห็นภาพสวยงามของที่นี่ดังนี้**

พระสุริยง ลงลับ ประจิมทิศ

ก่อนอาทิตย์ ปิดดวง สีช่วงแดง
ดวงที่กลม ค่อยจมหาย ในสายสินธุ์
รัชนี สีประเทือง จากเบื้องบูรพา
เมฆใหญ่่น้อย คล้อยเคลื่อน จนเคลื่อนฟ้า
ต้นลำพู ดูหิ่งห้อย นับร้อยพัน

ฟ้าเริ่มมืด มีดมัว สลัวแสง
ไม้ร้อนแรง ลับลง ในคงคา
เป็นหมดสิ้น แสงทอง ส่องเวหา
ดวงดารา พรายพร้อม ล้อมดวงจันทร์
ริมคงคา ป่าโกงกาง งามสร้างสรรค์
ใครช่างสรร "ถิ่นเสน่ห์ เลปากยูน".

ที่ว่าการอำเภอปากพะยูนหลังเก่าบนถนนกลางเมืองปากพะยูน ก่อนที่จะถูกย้ายไปอยู่ที่บ้านหัวผาด

เมื่อ พุดถึงที่ว่าการอำเภอเดิมบน
 ถนนนี้แล้ว ก็ให้นึกแปลกใจที่มีการย้ายที่
 ว่าการฯ ไปอยู่ที่บ้านผาด ซึ่งเป็นที่ราบ ไม่
 สูงเด่นสง่าผ่าเผยเหมือนของเดิม ก็ไม่รู้ว่า
 เหตุผลของการย้ายที่ว่าการอำเภอคืออะไร
 ก็ได้แต่หนึ่งเสียดาย เพราะของเดิมมีความ
 สง่างามและมีเกียรติภูมิ มองแล้วน่า
 เกรงขาม ปัจจุบัน กรมศิลปากรได้ขึ้น
 ทะเบียนไว้แล้ว ก็ได้แต่หวังว่า จะไม่มีคน
 คิดหรือคิดทำลายที่ว่าการอำเภอเก่า ขอให้
 เก็บไว้ให้ลูกหลานได้ดูให้นานที่สุด

ดั่งที่เกริ่นไว้ตั้งแต่ต้นว่าเรื่องที่จะเล่า
 มีมาก เขียนไปทั้งหมดคงจะไม่เหลือที่
 สำหรับเรื่องอื่นๆ ในเล่มนี้ ผู้เขียนจึงขอ
 ตัดใจนำมาเล่าสู่กันฟังสักสามเรื่องในฉบับนี้
 เพื่อเป็นน้ำย่อยไปพลางก่อน สามเรื่องนี้คือ
ถิ่นสองศาสนา วัดบ่อหมาแปะ แวะเกาะ
รังนก นะครับ ทั้งนี้ทั้งนั้น ก็ต้องขอขอบคุณ
 คุณพี่พวงน้อย โสภณวงศ์ ลูกพี่ลูกน้องของ
 ผู้เขียน ที่เป็นผู้ให้คำแนะนำและให้ข้อมูลแก่
 ผู้เขียนไว้หลายอย่างหลายเรื่องด้วยกัน

ถิ่นสองศาสนา

(ทำนองหนึ่ง)

ปากพะยูน ตั้งมานาน โบราณสมัย
เหมือนพี่น้อง ร่วมอุทร ไม่คลอนแคลน
ส่วนเลือดเนื้อ เชื้อสาย หลายวงศ์ญาติ
แต่วิถี ชีวิต ที่ติดมา
อิสลาม ศรัทธา ต่อพระเจ้า
ทำเป็นกิจ กิจกรรม สำคัญ
ทำพร้อมเพรียง เป็นเยี่ยงอย่าง วางรากฐาน
ทำหน้าที่ อย่างสุขใจ ในครอบครัว
กิจกรรม ประจำปี มีศีลอด
ทุกครอบครัว ทั่วถิ่น ไม่กินข้าวปลา
น้ำสั๊กหยด อดทน จนที่สุด
ชาวอิสลาม จึงอ้อมเอม ปลื้มเปรมใจ
เรื่องงานศพ ในอิสลาม มีความหมาย
จะฝังศพ หญิงชาย ที่วายชนม์
หลังจากนั้น ไปฝัง ยังสุสาน
ร่วมอาลัย ที่หลุมศพ ครบพิธี
งานพิธี ฝังศพ ครบมิตรญาติ
มนุษย์เรา ที่ตาย ภายเปล้าเปลือย

ทั้งไทยพุทธ มุสลิม เอ็บอ้อมแสน
รักแนบแน่น ผูกพัน ด้วยกันมา
เราต่างแต่ บทบาท ต่างศาสนา
ต่างเคารพ ศาสดา มาคู่กัน
ทุกวันเช้า มัสยิด คิดสร้างสรรค์
แต่ละวัน ต้องละหมาด ประกาศตัว
คนในบ้าน ไม่เสื่อมเสีย ทั้งเสียผิว
ประพุดิตัว ตามวิจนะ พระศาสนา
เห็นปรากฏ บทบาท พระศาสนา
ตั้งแต่เวลา สุริโย อโณทัย
นี่คือจุด สำคัญ อันยิ่งใหญ่
ไม่เป็นไร แม้อดอยาก หรือยากจน
คนทั้งหลาย ได้สังเกต ตามเหตุผล
ยอมให้ปัน หนึ่งเวลา เพียงราตรี
เหล่าลูกหลาน ทั้งมวล ทราบถ้วนถึ
เป็นสิ่งที่ ประหยัด ตัดฟุ่มเฟือย
แม้โอกาส ที่เศร้าหมอง ไม่ต้องเหนื่อย
ต้องเนาเปื่อย ไม่คงอยู่ คุโลกา

ไทยพุทธและไทยมุสลิมในลุ่มน้ำฯ มีจิตใจรักร่วมกัน และอยู่ร่วมกันอย่างฉันท์พี่น้องมาโดยตลอด

หัน

มาข้าง ทางบริสุทธิ์ พุทธศาสนา
มุสลิม ก็มาช่วย ด้วยศรัทธา
เพราะชาวพุทธ จัดงาน การแพร่หลาย
อิสลาม งามด้วยศิลปะ และคุณธรรม
ออกพรรษา เสร็จสรรพ รับจูน
มีทำบุญ ให้วัด ตามศรัทธา
ช่วยเหลืองาน ต่างๆ ให้ทางวัด
หลักศาสนา ไม่มากกล่าว ให้ร้ายใจ
งานแต่งงาน งานบวช งานสวดศพ
จึงพี่น้อง สองศาสนา มาเกี่ยวพัน

ปาก

พะยูน จึงเป็นแดน ที่แสนสุข
ไม่มีเรื่อง เคืองใจ แต่ไรมา
เคารพต่อ พระอัลลอฮ์ เพราะบริสุทธิ์
ศาสนา มีความเชื่อ เห็นอกกลุ่มชน
เราไม่ทำ ต่ำหนี่ อุดริเส้น
ทุกศาสนา มุ่งพัฒนา ประชาชน

มีบทบาท หลากอย่าง ทางศาสนา
เข้าวัดวา ช่วยงาน ด้านกิจกรรม
ทั้งหญิงชาย ช่วยชูชูบ อุปลัมภ
ช่วยน้อมนำ มาทำงาน สถานศรัทธา
ทุกท้องถิ่น ทุกอวาส ของพระศาสนา
เหล่าบรรดา มุสลิม ร่วมอิมใจ
ปฏิบัติ ต่อติด เป็นนิสัย
ถ้าสิ่งใด เกิดปัญหา ปรึกษากัน
เราได้พบ ความจริง สิ่งสร้างสรรค์
กิจกรรม ประจำวัน ร่วมกันมา

แสนสนุก สุขสันต์ ทั้งพรรษา
เพราะคนของ สองศาสนา รู้ค่าตน
เคารพพุทธ พุทธองค์ ทรงเหตุผล
มนุษย์ทุกคน ต้องศรัทธา ศาสดาตน
ศาสนาเป็น สิ่งเลิศ ก่อเกิดผล
ด้วยหวังผล ให้สังคม สุขสมบูรณ์.

ศาสนาพุทธ และศาสนาอิสลาม

ในถิ่นสองศาสนาเนี่ย อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ไม่มีปัญหาตั้งแต่โบราณ ผู้เขียนก็เกี่ยวข้องกับไทยมุสลิมเพราะมีญาตินับถือศาสนาอิสลาม ซึ่งก็มีญาติคนอื่นไกลชิดปะปนกันอีก วิธีชีวิตจึงเกี่ยวพันกับทั้งสองศาสนา คุณปู่ของผู้เขียนมีภรรยาสองคน ลูกของภรรยาคนแรก ซึ่งเป็นป้าคนโตของผู้เขียน ได้สมรสกับมุสลิมในครอบครัวที่นับถือศาสนาอิสลามอย่างเคร่งครัด และอยู่ร่วมผูกพันกันมา ลุงเขยของผู้เขียนท่านนี้เป็นหมอแผนโบราณเกี่ยวกับการต่อกระดูกที่มีชื่อเสียงของอำเภอปากพะยูน การรักษาของคุณลุงใช้ไม้ไผ่มาทำฝือก โดยใช้ด้ายผูกไม้ไผ่ แล้วนำไม้ไผ่ที่ผูกสานกันนั้นมัดติดกับแขนที่หักหรือส่วนหนึ่งส่วนใดที่แตกกร้าว จากนั้นใช้น้ำมันซึ่งผ่านการปลุกเสกทาลงที่แผล ไม่ก็เพลาอาการก็มักจะหายเป็นปกติ ท่านทำการรักษาทุกคนไม่ว่าศาสนาใด ตั้งการสมานรักของสองศาสนาเข้าด้วยกัน เราอยู่กันจนคุ้นชิน สนิทสนมกันเหมือนอยู่ในศาสนาเดียวกัน

อำเภอปากพะยูนสมัยนั้นมีการเปิดโรงเรียนสอนศาสนา ผู้เขียนเข้าใจว่าอาจจะเป็นการเปิดโรงเรียนสอนศาสนาก่อนที่จะมีที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ตอนล่างเสียอีก โรงเรียนที่เปิดยุคนั้นแล้วมีความเจริญรุ่งเรืองมาจนทุกวันนี้ชื่อ โรงเรียนศาสนูปถัมภ์ โดยคุณครู อิสมาอิล แต่ชาวบ้านเรียกว่า ครูสมะแอ ผมจำภาพครูสมะแอได้และยังศรัทธาในการประพฤติปฏิบัติของท่านโรงเรียนนี้มีชื่อเสียงไปทั่วในตอนนั้นเพราะมีนักเรียนจากจังหวัดต่างๆ มาเป็นนักเรียนประจำที่ลืมไม่ได้ ในปีที่ผู้เขียนจบ ป.4 และจะต้องไปเข้าเรียนต่อชั้น ม.1 ที่โรงเรียนมัธยมประจำอำเภอตอนนั้น โรงเรียนมัธยมต้น (อำเภอละโรง) ที่อำเภอปากพะยูนนั้นสร้างไม่ทัน เมื่อจำเป็นต้องหาที่เรียนให้เด็ก ๆ โรงเรียนศาสนูปถัมภ์ซึ่งเป็นโรงเรียนสอนศาสนา จึงต้องทำหน้าที่เป็นโรงเรียนสอนหนังสือระดับมัธยมต้นไปถึง 3 ปี ในจำนวนนั้น มีผู้เขียนร่วมรุ่นอยู่ด้วย 1 คน ที่ได้เรียนรัฐศาสตรวิชาและศาสนาไปพร้อมๆ กัน

นี่ถ้าสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งก็เป็นถิ่นหลายศาสนา ได้มีความสุขเยี่ยงอย่างปากพะยูนและในที่ลุ่มน้ำทั้งหมดได้ ก็คงจะเป็นสิ่งสวยงามของสังคมน่าอยู่ ที่น่าใฝ่ฝันถึง...

วัดบ่อหมาแปะ หรือวัดรัตนาราม
สร้างขึ้นมากกว่าร้อยปีแล้ว
บ่อหมาแปะ คือ บ่อน้ำที่ “แปะ”
หรือชายฉันทักกลางคน
วาง “หมา” หรือภาชนะตักน้ำ (รูปช้าย)
ที่ทำมาจากต้นหลาวชะโอน
เพื่อให้ผู้เดินทางผ่านไปมา
ได้ใช้ตักน้ำในบ่อเพื่อดับกระหาย
นับเป็นความเอื้ออาทร ที่นับวันจะหาได้ยากขึ้น

วัดบ่อหมาแปะ

“บ่อหมาแปะ” เป็นชื่อที่เรียกขานวัดที่รู้จักกันมากที่สุดวัดหนึ่งของอำเภอปากพะยูน เป็นวัดสังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย ถูกสร้างขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2440 และเป็นวัดมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2448 หรือเมื่อร้อยปีเศษที่ผ่านมา ตั้งอยู่ที่หมู่ 1 ตำบลปากพะยูน เหตุที่วัดนี้มีชื่อเรียกแปลกหูแปลกตา ก็เป็นเพราะว่าที่หน้าวัดนี้อยู่ติดกับบ่อ บ่อดังกล่าวนี้ไม่เคยแห้ง ทุกวันนี้ก็ยังคงมีน้ำอยู่ ในอดีต ผู้เดินทางผ่านไปมาได้อาศัยน้ำบ่อดังกล่าวใช้บริโภค รวมทั้งคนในท้องถิ่นก็ใช้น้ำบ่อนี้ไม่ขาด โดยขอยืมหมาตักน้ำจากแปะ (ชายจีนวัยกลางคนที่อาศัยอยู่ติดกับบ่อน้ำ) มาตักน้ำในบ่อ หมาตักน้ำนั้นทำมาจากกาบของต้นหลาวชะโอนที่ขึ้นอยู่ในวัด ในภาษามลายู ภาษะตะวันตกน้ำเช่นนี้เรียกว่า “ติม่า” แล้วก็แผลงมาเป็นคำสั้นๆ ว่า ‘หมา’ ปัจจุบันหมาที่ทำมาจากวัสดุธรรมชาติที่ย่อยสลายเองได้นี้แทบไม่มีใครใช้กันแล้ว ต่างหันไปใช้กระป๋อง แกลลอน หรือถังพลาสติก เพราะความสะดวก ซึ่งก็ล้วนแล้วแต่เป็นสิ่งผลิตจากอุตสาหกรรมที่เป็นพิษเป็นภัยกับธรรมชาติหากกำจัดไม่เป็นหรือไม่เหมาะสม และธรรมชาติจะต้องใช้เวลานานมากในการทำลายหรือย่อยสลายของเหล่านี้ที่ใช้แล้ว

แรกๆ คำว่าบ่อหมาแปะจะใช้เรียกกันเฉพาะกลุ่มคนที่ไปใช้น้ำและขอยืมหมาตักน้ำของแปะ ต่อมามีคนใช้น้ำในบ่อนี้มากขึ้น เพราะแปะได้ให้บริการหมาตักน้ำไว้เสมอ คนอื่นๆ จึงพากันเรียกว่าบ่อหมาแปะด้วย และชื่อนี้ได้ขยายมากขึ้นๆ แม้แต่คนไปทำบุญที่วัดก็จะพูดว่าไปวัดบ่อหมาแปะ ทั้งๆ ที่ชื่อจริงของวัดคือ วัดรัตนาราม หรือ วัดปากพะยูน

ของใช้ศักดิ์สิทธิ์อย่างหนึ่งที่ขึ้นชื่อลือชาของที่นี่ คือ ขี้ผึ้งทาปากหรือน้ำมันของตาหลวงวรรณ ใช้ได้สารพัดประโยชน์และสารพัดอาเพศโดยเฉพาะเรื่องผีใช้ได้ชะงัดนัก ผีทุกชนิดจะกลัว ว่ากันว่า เด็กร้องไห้หาสาเหตุไม่ได้ เมื่อทาด้วยน้ำมันแล้วก็จะหยุดร้องทันทีทันใด เรื่องของพระครูศรีรัตนารักษ์ (เจ้าอาวาส พ.ศ. 2459-2509) มีมากมาย ตาหลวงวรรณนอกจากจะเป็นเจ้าอาวาสที่เคร่งครัดในวินัยและดูแลลูกศิษย์อย่างจริงจังแล้ว ท่านยังเป็น

ปัจจุบัน บ่อหมาแปะ อยู่ห่างไกลสายตาคน และได้รับการพัฒนา จนแทบดูไม่ออกว่าเป็นของเก่าที่ทรงคุณค่าทางด้านจิตใจ คนที่รู้จัก กลายเป็นคนส่วนน้อยลงไปทุกที ส่วนผู้ที่รู้จักบางคนก็ไม่ทราบความเป็นมาที่แท้จริงก็ได้แต่เรียกขานกันไปตามความเคยชิน

สัญลักษณ์ความโอบอ้อมอารีในอดีตกำลังถูกกลืนเลียน?

ผู้มีความเสมอต้นเสมอปลาย ไม่มีคนรวยคนจนอยู่ในใจ ไปงานต่างๆ ด้วยความเต็มใจไม่ว่าบ้านไหนเป็นพระที่อยู่กลางใจไทยพุทธและไทยมุสลิมมาตลอด ส่วนเรื่องอิทธิฤทธิ์อภินิหารถ้าไม่เล่าก็กระไรอยู่ จึงขอเล่าตัวอย่างมาเล่าสักหน่อย

เรื่องแรกคือ “บินตกแต่ไม่ตาย”

นักบินผู้หนึ่ง เครื่องบินที่ขับตกสองครั้ง แต่ก็รอดตาย แม้ขณะนี้เขายังมีชีวิตอยู่ ประมาณ พ.ศ. 2500 เด็กหนุ่มผู้ซึ่งเป็นลูกหลานของดาหลวงสอบเข้าเป็นนักเรียนการบินได้และกลับไปเยี่ยมดาหลวงก่อนกลับดาหลวงเอาพระที่ได้ทำพิธีบริกรรมเสร็จก็ใส่มีมนักเรียนแล้วบอกให้แขวนคอ เหตุครั้งแรกเครื่องบินฝึกเกิดขัดข้อง ตกลงในทุ่งนาแต่เผอิญลงบนกอไผ่ เขารอดตาย เหตุครั้งที่สองเกิดในช่วงสงครามเวียดนามขณะเขาเป็นนักบินรบกองทัพอากาศไทย วันเกิดเหตุเขาบินลาดตระเวนล้ำเข้าไปในเขตเวียดนาม เครื่องถูกยิงเสียการทรงตัว เขาบินประคองกลับมาถึงฝั่งไทย ถูกสั่งให้สละเครื่องบินแต่เครื่องดีดตัวขัดข้อง ต้องทำถึงสองครั้งจึงหลุดรอดออกมาได้ การรอดตายทั้งสองครั้งเขาเชื่อว่าเป็นเพราะความศักดิ์สิทธิ์ของพระที่ดาหลวงให้มาแขวน ส่วนคนอื่นจะเชื่ออย่างไรก็ตามแต่จะคิด

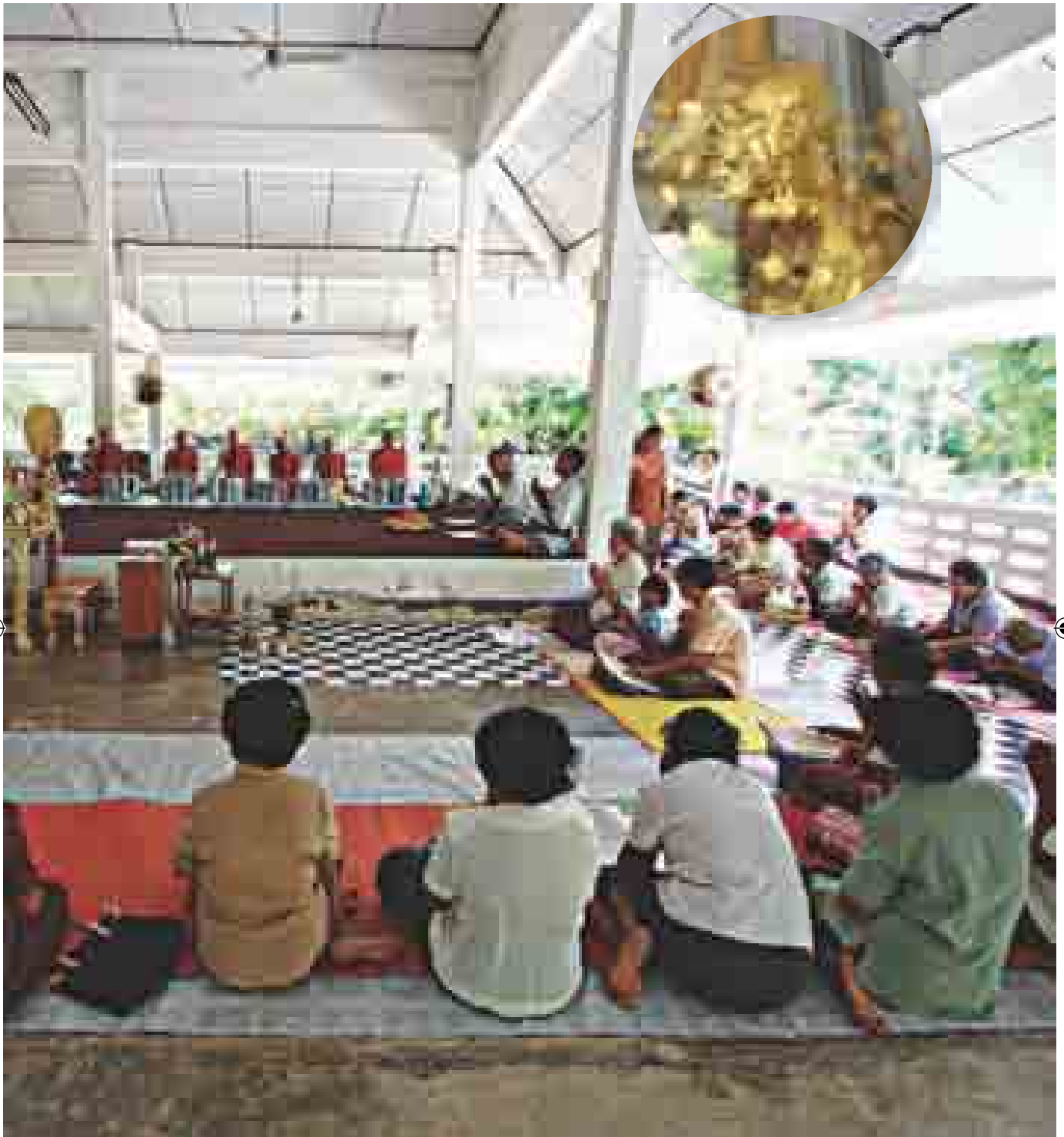
เรื่องที่สองคือ “ผู้มีวาจาสิทธิ์”

ดาหลวงวรรณเป็นผู้ที่ได้ชื่อว่าเป็นพระที่พูดอะไรมักเป็นไปตามนั้น พูดให้คนเป็นบ้าก็เป็นบ้า พูดให้คนรวยก็รวย เรื่องหลังนี้คนที่ได้รับผลจากการพูดก็ยังมีชีวิตอยู่และยังร่ำรวยไม่สุดสิ้น บุคคลผู้นี้เป็นนักธุรกิจคนหนึ่งในอำเภอปากพะยูน โดยมีโรงสีเป็นสิ่งบอกฐานะ ดาหลวงวรรณก่อนมรณภาพได้ออกแบบโบสถ์ไว้ใหญ่โตมาก ไม่มีใครกล้าคัดค้าน แม้จะเชื่อว่าสร้างไม่เสร็จแน่ ก่อนท่านมรณภาพนักธุรกิจผู้มีนามว่าสองเม่ง แซ่กัน ท่านนี้ได้รับปากว่าจะพยายามสร้างโบสถ์ให้เสร็จ ขณะนั้นเขาก็ยังลำบากอยู่ ดาหลวงวรรณได้ช่วยพรว่า ขอให้ร่ำรวย เขาลงทุนสร้างตัวพร้อมกับการสร้างโบสถ์ ปัจจุบันโบสถ์ได้เสร็จสวยงามตามความประสงค์ของดาหลวงตัวเขาเองก็ร่ำรวย พร้อมทั้งมีลูกจบแพทยจากมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์และเป็นแพทย์

ผู้เชี่ยวชาญทางจักขุ นอกจากสร้างโบสถ์ให้วัดแล้ว นักธุรกิจผู้นี้ยังสร้างโรงเรียน และสิ่งอื่นๆ ให้กับทางราชการอีกมาก

ก่อนจบเรื่องวัดบ่อหมาแปะหรือวัดรัตนาราม
ขอเพิ่มเติมอีกสักเล็กน้อยว่า วัดรัตนารามเป็นวัดที่มีการ
สอบเปรียญธรรมสนามหลวงมาตลอด

เกาะกระ เกาะใต้สุดของเกาะสี่-เกาะห้า

แวะเกาะรังนก

การมาปากพะยูนครั้งนี้ ถ้าไม่ได้ลงเรือท่องเที่ยวเลาะและไปแวะเกาะรังนกคงจะไม่ได้ ถิ่นที่อยู่ของนกอีแอ่นแถบนี้เป็นหมู่เกาะหลายเกาะ ที่รู้จักกันมากคือเกาะสี่-เกาะห้า เหตุที่เรียกเกาะสี่ คือเมื่อมองจากทิศใต้ไปทางเหนือจะเห็นเกาะซ้อนกัน 4 เกาะ แต่หากมองจากทิศตะวันออกไปยังตะวันตกจะเห็น 5 เกาะ ไม่ใช่ทุกเกาะจะมีนก นกจะอยู่เพียงบางเกาะเท่านั้น เช่น เกาะหน้าเทวดา เกาะตาโส เกาะยายโส คุณอภัย คงมานนท์ จากชมรมหออกระจ่ายข่าว และสมาคมธุรกิจท่องเที่ยวจังหวัดพัทลุง ที่มาช่วยงานเขาชันรีสอร์ท (ตอนนี้ ที่พักนี้มีชื่อใหม่แล้ว แต่ชื่อเก่าที่คุ้นชินยังเป็นที่ยอมรับเรียกขานกันอยู่) พาเรานั่งเรือจากที่พักริมน้ำที่เขาชันออกไปยังเกาะสี่-เกาะห้า เรามุ่งหน้าตรงไปหาเกาะกระเป็นเกาะแรก แล้วลงชมรอบเกาะโดยแวะตามจุดที่น่าสนใจต่างๆ หลายคนตื่นตากับบ่อน้ำที่หนึ่งสงบในช่องอ่าวผาที่สะท้อนเงาเพดานถ้ำตั้งกระจงเงาเป็นที่น่าอัศจรรย์ใจ ที่น่าแปลกใจที่สุดบนเกาะเห็นจะเป็นภาษาจีนที่เขียนบันทึกไว้ทั่วไปเกือบทุกจุด นี่ถ้าไม่บอกตัวเองว่ายังอยู่ในประเทศไทย ก็อาจเผลอคิดว่าไปอยู่เมืองจีนแล้วก็ได้ เกาะนี้เขาก็ให้สัมปทานกับบริษัทไปแล้ว ก็จำไม่ได้ว่าเป็นบริษัทอะไร รู้แต่ว่าคงจะมีรายรับจากการท่องเที่ยวที่ชาวต่างชาติโดยเฉพาะชาวจีนและคนจีนมาเลย์มาอย่าง

คุ่มค่า เพราะเห็นมีคนคอยดูแลปิดกวดเป็นอย่างดี แต่คนไทยมากมายคงยังไม่เคยไปเลย ในทีมของเราที่ไป มีกว่าสามในสี่หรือมากกว่านั้นที่เพิ่งไปเป็นครั้งแรกในชีวิต

ออกจากเกาะกระ เราก็มุ่งไปยังเกาะที่สำคัญที่สุดของที่แห่งนี้ คือ เกาะหน้าเทวดา อันเป็นที่ตั้งของบริษัทสยามเนสท์จำกัด ผู้รับสัมปทานจากรัฐบาล (ในขณะนั้น) ก่อนมาถึงที่นี่ พวกเราคาดหวังกันอย่างเต็มเปี่ยมว่าจะได้มาดูรังนกในถ้ำที่นกสร้างไว้ตามธรรมชาติบนเกาะนี้ ผู้พาเรามากก็ไม่เคยบอกสักนิดเลยว่าเราจะไม่ได้มีโอกาสดูในครั้งนี้นัยว่านกกำลังอยู่ในช่วงทำรัง และการเข้าไปจะเป็นการทำให้นกตื่นตกใจ ก็ไม่รู้เหมือนกันว่าเหตุผลที่ได้รับทราบมาเป็นเรื่องจริงเท็จเพียงไหน เพราะจำได้ว่าเคยอ่านหนังสือที่บอกว่านกแอ่นจะออกไปหาอาหารในเวลากลางวันถึงวันละ 14 ชั่วโมง กลางวันแสดๆ อย่างนี้ถ้าเราเข้าไปดูจะรบกวนนกได้อย่างไร บอกให้เราเข้าไปเงียบๆ หน่อยก็ยังได้ ห้ามถ่ายรูปก็ยังได้ ขอให้ได้เข้าไปสักนิดเถอะ อุตส่าห์รอนแรมมาตั้งไกลแล้ว คิดแล้วก็ประหลาดใจไม่หาย เพราะเคยไปทางฝั่งทะเลอันดามัน ไปถึงถ้ำไว้ง ก็ยังได้มีโอกาสได้เข้าไปในถ้ำนกเลย ที่ไหนได้ มาครั้งนี้เราได้แต่แวะมานั่งดูวิถีโกลกลางทะเลสาบเกี่ยวกับ

นกและรังนกที่บริษัทฯ นำมาฉายให้ดู แกรมพอจะขอซื้อแผ่นกลับไปเป็นที่ระลึกก็ไม่มีให้อีก เราทั้งหมดกลับเข้าฝั่งด้วยความผิดหวังพอสมควร ก่อนไปครึ่งหน้า หรือครึ่งไหนๆ ก็ตาม เราคงต้องตรวจสอบข้อมูลให้แน่ใจ ถ้าไม่มีโอกาสดู เราก็คงจะไม่ไปดีกว่า หรืออย่างน้อยเราก็จะไม่ไปแวะที่เกาะหน้าเทวดาอีก เพราะเราก็ได้ไปสักการะรูปปั้นรัชกาลที่ 5 ที่เสด็จประพาสมาเมื่อ ร.ศ. 108 (พ.ศ. 2432) และจารึกพระนามาภิไธยย่อ จปร ไว้ที่ผนังภูผาหน้าเกาะไปเรียบร้อยแล้ว

ชาวจีนและคนเชื้อสายจีนเชื่อว่า รังนกเป็นยาอายุวัฒนะหรือยาบำรุง ความเชื่อดังกล่าวทำให้ราคารังนกตกประมาณกิโลกรัมละเป็นแสนบาท ประเทศไทยมีรังนกกระจายอยู่ทั่วภาคใต้ ทั้งฝั่งทะเลอันดามันและฝั่งอ่าวไทย รวมทั้งในทะเลสาบสงขลา นึกถึงรังนกแล้วก็อดที่จะสงสารนกไม่ได้ ที่เพียรพยายามสร้างรังที่จะวางไข่ ซึ่งกว่าจะสำเร็จต้องขากน้ำลายจนเป็นสายโลหิตเพราะรังแรกๆ ถูกเก็บไปหมดสิ้น รังนกนั้นจะอยู่บนผนังสูงชันหรือเพดานถ้ำ แต่มนุษย์ก็พยายามเก็บเหลือเกิน แกรมเก็บถึงปีละ 3 ครั้ง การบริโภครังนกก็คือการกินน้ำลายนก ว่าจะไปค้นคว้าว่ามีงานวิจัยเกี่ยวกับคุณค่าของรังนกหรือไม่และขนาดไหน แต่ที่เห็นชัดๆ แน่ๆ คือ “ผู้เสพเกิดสุข แต่ทุกข์เกิดกับนก” พิจารณาถึงนกตัวน้อยๆ ที่โบยบินไปมาในอากาศวันละ 14 ชั่วโมงเพื่อจับแมลงกินเป็นอาหาร วันแล้ววันเล่า ให้แข็งแรงเพื่อจะได้ไปสร้างเคหสถานสำหรับการดำรงเผ่าพันธุ์ แต่ครั้งแล้วครั้งเล่า รังหลังน้อยที่เพียรสร้างมาก็ต้องถูกมนุษย์เก็บเอาไปกิน คิดเช่นนี้แล้วท่านก็อาจจะไปซื้อกินหรือซื้อไปฝากคนน้อยลงและได้ประหยัดเงินในกระเป๋า แต่เรื่องนี้ก็เป็นเรื่องของผลประโยชน์ และก็น่าจะมีการโฆษณาเกินจริง เช่น กินแล้วบึ้งบึงสาวแห้วตามเป็นพรวน กินแล้วฉลาดขึ้น กินแล้วหน้าอ่อนกว่าวัย แพนแก่แล้วแต่ตัวไม่แก่เพราะเผอิญได้ไปติดเกาะได้กินรังนก ฯลฯ

ทัศนียภาพบนเกาะกระ ใต้สุดของเกาะสี่-เกาะห้า จากบน: หลวงปู่ทวดและรอยบาท จารึกอักษรจีนบนผนัง และถ้ากระจกที่เรียบสงบ ตามลำดับ

เราจากเกาะนงนางแอนมาขึ้นฝั่งด้วยความ
เสียชีวิตและใจหาย ขึ้นฝั่งแล้วเราก็มีเวลามา
พิจารณาเรื่องของที่ปักบ้าง เกาะหมากปากพะยูนมี
ที่ปักที่รู้จักกันแพร่หลายแห่งหนึ่งในชื่อ **เขาขัน
รีสอร์ท** ที่รโหฐาน อาหารดี มีดนตรีไทย มีการร่ำวง
เพื่อสักการะรัชกาลที่ 5 ซึ่งเราก็ทำตามเพราะกลัวจะ
ผิดกติกา

ปาก

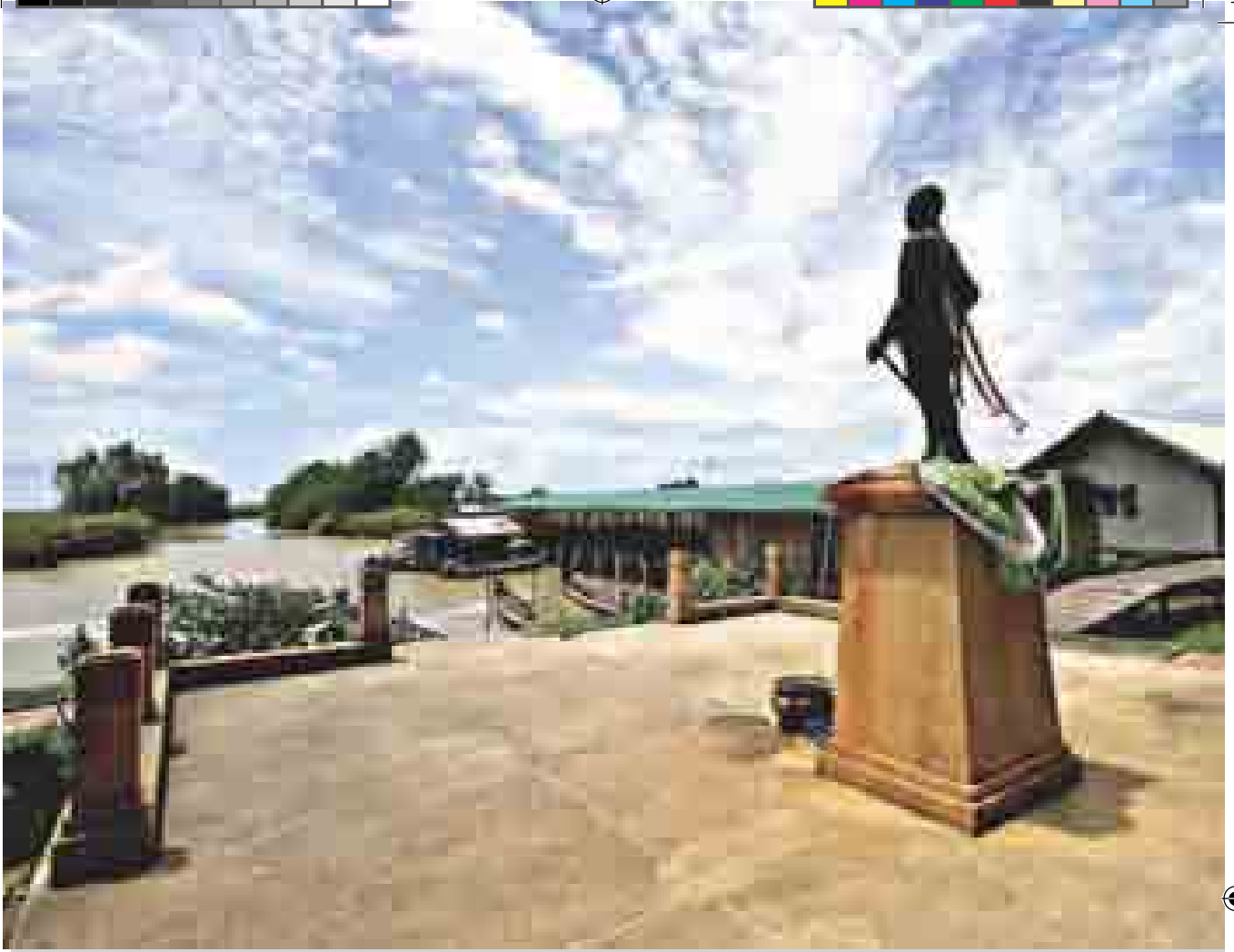
พะยูนในอดีตเป็นแดนดินถิ่นงาม
ปัจจุบันธรรมชาติก็ยังคงสวยงามอยู่ แต่การรุกราน
ของมนุษย์เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง จนธรรมชาติไม่
สามารถจะสร้างขึ้นใหม่ได้ทัน ที่เห็นชัดเจนที่สุดคือ
ป่าชายเลนซึ่งเคยอุดมสมบูรณ์โดยรอบเกาะ
ตัวอย่างบริเวณที่ปักเขาขันรีสอร์ทซึ่งเป็นแนวยาว
หลายร้อยเมตรริมทะเลสาบ ถูกพัฒนาจนไม่เหลือ
ไม้ชายเลนอยู่เลย จะมีเหลืออยู่บ้างก็ที่ห่างไกลออกไป
บ้าง ๒๐๐ เมตรรับว่ารีสอร์ทแห่งนี้สะดวกสบาย แต่
ก็ใคร่ขอแสดงความคิดเห็นเพื่อการพัฒนาไว้ว่า
นอกจากปากพะยูนจะเป็นแดนดินถิ่นประวัติศาสตร์
ที่เราภูมิใจแล้ว ที่นี้ยังเคยเป็นถิ่นป่าชายเลนที่
สมบูรณ์ที่สุด มีโกงกาง ลำพู ตาตุ่ม ย่านหลุมนก
เหงือกปลาหมอ และไม้อื่นๆ อีกมากมาย ผู้เขียน
สอดส่องทั่วบริเวณรีสอร์ทก็ไม่เห็นไม้เหล่านี้เลย
หรือว่าไปปลูกหลบอยู่ที่ไหนก็ไม่รู้ ตอนหนึ่งเรือดูเกาะ
ต่างๆ ก็ไม่พบต้นโกงกางเท่าไร พบแต่ต้นลำพูบ้าง
จึงคิดว่าเพื่อช่วยกันรักษาธรรมชาติ ทางรีสอร์ทน่าจะ
นำไม้ชายเลนมาปลูกกระหว่างอาคารที่ปักบ้างเพื่อ
ให้กลมกลืนกับแดนดินถิ่นนี้ เจ้าของกิจการอาจสั
นึกไป จึงใคร่เสนอแนะให้นำสิ่งดังกล่าวมาเป็นจุด
ขายด้วยการปลูกสักแปลงใกล้ที่ปักเพื่อให้ผู้มาปัก
ผ่อนได้มีโอกาสสัมผัสป่าชายเลนอย่างใกล้ชิดตาม
ขึ้น ให้ได้มีโอกาสเรียนรู้ของจริงในสถานที่จริง ภาย
ได้ความสะดวกสบายของที่ปัก และได้ไปช่วยเผย
แพร่ความรักป่าชายเลนมากขึ้น

ที่ทีมงานชอบมากๆ เรื่องหนึ่งคือห้องอาบน้ำ
และห้องน้ำ ทางรีสอร์ทใช้วิถีธรรมชาติสำหรับบำบัด
น้ำที่ใช้แล้ว พื้นห้องน้ำถูกยกสูงจากริมเล และไม่ปู
ลาดเต็มพื้นที่ หากแต่เหลือที่มากมายระหว่างแผ่น
พื้นที่ลาดไว้ ใต้น้ำที่ใช้แล้วสามารถซึมผ่านชั้นทราย
ลงไปได้ ดังนั้น กว่าจะซึมผ่านถึงทะเลสาบ ความ

สกปรกไม่บริสุทธิ์ของน้ำที่ชะล้างก็จะถูกถักกรอง
ไปมากแล้ว ต่างจากที่ปักอีกหลายแห่งที่ผู้เขียนเคย
พบเห็น แม้กระทั่งที่พักริมทะเลสาบของหน่วย
ราชการที่มีหน้าที่พิทักษ์รักษาสิ่งแวดล้อม ที่ปล่อย
น้ำอาบในห้องน้ำที่ใช้แล้วไหลตรงลงสู่ทะเลสาบเลย
ก็ต้องขอปรบมือชมเชยความคิดสร้างสรรค์นี้ด้วยนะ
ครับ ต้องอย่างนี้ซี การรักษาระบบชาติและสิ่ง
แวดล้อมต้องทำอย่างจริงจังจริงจังใช้ความคิด ไม่ใช่
ทำเชิงธุรกิจเอาแต่ประโยชน์เท่านั้น

การที่รีสอร์ทนำความหลังของท้องถิ่นมา
เล่ามาขยายความ โดยเฉพาะการเสด็จประพาสมา
อำเภอบางปะอินเมื่อ ร.ศ.108 ของพระบาทสมเด็จพระ
จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 5 ก็เป็นสิ่งดี แต่
น่าจะเป็นเพียงส่วนหนึ่งที่ชาวปากพะยูนภาคภูมิใจ
และไม่ควรถูกนำมาเป็นจุดเด่นเน้นๆ อย่างเดียว
สำหรับธุรกิจการท่องเที่ยว **กิจกรรมตอนกลางคืน
เกี่ยวกับเรื่องนี้โดยทางรีสอร์ทอาจทำให้หลายคน
รู้สึกขาดอิสระด้วยการถูกชี้แนะให้ทำตามตลอดเวลา
เช่น การร่ำวงบวงสรวง การต้องเล่นเกมสตั๊ป
คำถามเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ของสถานที่แห่งนี้** แต่
ควรเปิดโอกาสให้กลุ่มผู้เข้าพักได้มีโอกาสได้เรียน
รู้เรื่องธรรมชาติอื่นๆ ของท้องถิ่นบ้าง

การแสดงดนตรีก็เป็นอีกเรื่องหนึ่งที่ไม่ได้เน้น
ความเป็นท้องถิ่น แม้นดนตรีไทยที่เล่นให้ฟังจน
เพลิดเพลินนั้นเล่นดีมีความไพเราะ แต่ก็คิดว่า ถ้าได้
เล่นเพลงท้องถิ่นได้มากกว่านี้บ้างจะยิ่งดีขึ้นไปอีก
เพราะที่ได้ยินได้ฟังโดยตลอดส่วนใหญ่จะเป็นเพลง
ภาคกลาง ผู้เขียนเลยแอบเอาเพลงโนราไปเล่นออก
ลำโพงเพื่อช่วยสร้างบรรยากาศ ผู้จัดการรีสอร์ทอาจ
คิดว่าการเล่นดนตรีแบบภาคกลางคงเหมาะสมมาก
กว่า เพราะเข้ากับบรรยากาศของประวัติศาสตร์ที่
ร.5 เสด็จประพาส อีกอย่าง ดนตรีและการแสดง
พื้นถิ่นจะต้องลงทุนมากกว่า อาจจะไม่คุ้มทุนและหา
ผู้แสดงยาก ผู้เขียนเคยมาที่นี่ 2 ครั้ง ครั้งแรกคือ
วันเปิดรีสอร์ท ก็เล่นดนตรีไทยชุดนี้ มาครั้งนี้ห่างกัน
หลายปี ก็ยังคงคล้ายเดิมเกือบทุกอย่าง ซึ่งก็เป็น
เรื่องน่าเสียดาย เพราะเรื่องพื้นถิ่นควรได้รับการ
ส่งเสริมมากขึ้นเพื่อให้ดำรงคงอยู่ต่อไปอีกนาน
เท่านาน

รูปปั้นรัชกาลที่ 5 บนเกาะหน้าเทวดา
เพื่อรำลึกถึงการเสด็จประพาส เมื่อ ร.ศ.108

เกาะหน้าเทวดา เป็นที่ทำการของบริษัท
ที่ได้รับสัมปทานในการเก็บรังนก
ที่คณะผู้เยี่ยมชมจาก ม.อ. ได้ไปแวะชม

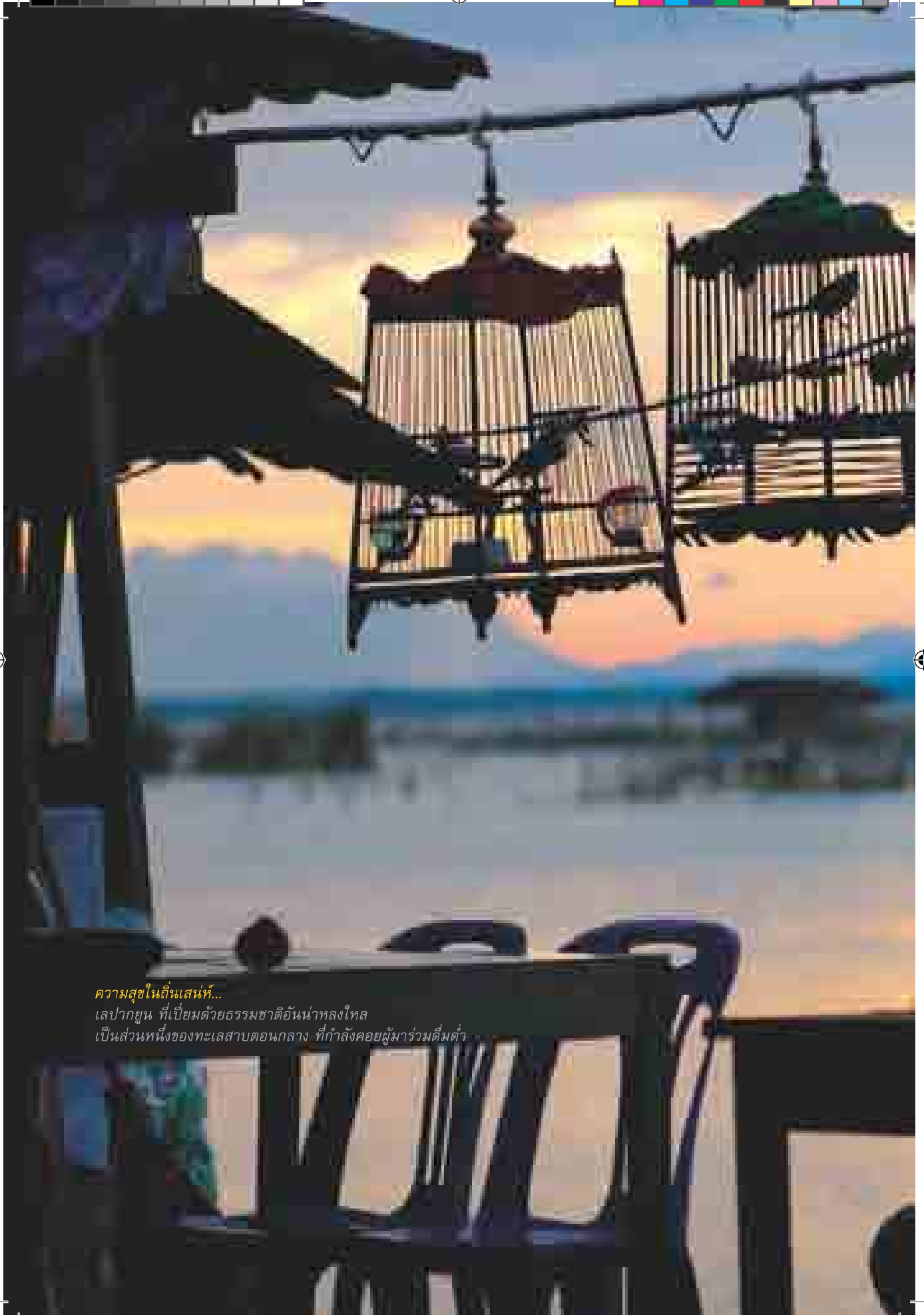

พวกเราชาวทีมงานที่ทำงานเพื่อทะเลสาบสงขลาได้มีความสุขที่รีสอร์ทกันพอสมควร ปากพะยูนมีที่ต้างก็ต้องเชียร์กันหน่อย แต่ขอให้คณะผู้บริหารที่พักช่วยพิจารณาข้อเสนอแนะข้างนี้ครับ

การเดินทางกลับมีการปรับเปลี่ยนเส้นทางเพื่อการเรียนรู้โดยกลับทางเมืองสงขลาผ่านอำเภอลี้หอนคร และแวะชมร่องรอยประวัติศาสตร์ เช่น สุสานสุลต่านสุลัยมานอดีตเจ้าเมืองสงขลา กับ ป้อมปราการสมัยเมื่อกว่าสามร้อยปีก่อน

ปากพะยูนที่เราทิ้งไว้แต่เบื้องหลังนั้น เคยมีอดีตและธรรมชาติที่น่าหลงใหล และที่สลายสิ้นหรือเกือบสูญสิ้นอีกหลายอย่างที่ไม่ได้ถูกนำมาบอกกล่าวเล่าความมากในที่นี้ นอกจากพะยูนอันเป็นที่มาของชื่อปากพะยูน และนกหว้าที่ควนนกหว้าแล้ว ปากพะยูนยังเคยมีเต่ากระอาณที่หาดไช้เต่า และทะเลสาบดอนบนเหนือปากพะยูนขึ้นไปยังมีสัตว์เลื้อยคลานด้วยนมที่อาศัยอยู่ในทะเลสาบอีกชนิดหนึ่งที่ไม่ได้คือ โลมาอิรวดี ซึ่งปัจจุบันพบที่ใดก็เป็นเพียงซากที่หาไม่ชีวิต และต่อไปอีกไม่นานก็อาจไม่พบเห็นแม้แต่ซาก แจกเช่นนกหว้าและเต่ากระอาณ...ถ้าหากว่าการกระทำของมนุษย์ ยังเป็นเช่นที่ได้ดำเนินมาในเพียงชั่วชีวิตนี้...

ความสุขในถิ่นเสน่ห์...

เลปากยูน ที่เปี่ยมด้วยธรรมชาติอันน่าหลงใหล

เป็นส่วนหนึ่งของทะเลสาบตอนกลางที่กำลังคอยผู้มาร่วมดื่มด่ำ

กลอนสงฆ์

ก่อนจบ ลากจาก ฝากอีกนิด
 ต้องร่วมด้วย ช่วยเหลือ เพื่อสังคม
 ลูกหลานเรา รุ่นหลัง เด็กทั้งหลาย
 รักลุ่มน้ำ รักธรรมชาติ ปรารถนาดี
 แดนดิน ถิ่นงาม ตามธรรมชาติ
 สิ่งแวดล้อม มีค่า น่าภูมิใจ

แดนน้ำกร่อย ไม่ด้อยค่า ปลาสามน้ำ
 ถิ่นปากยูง ชื่นช้อ เลืองลือนาม
 บ่อหมาแปะ แวะตุงก ยกมาเล่า
 ให้รู้ว่า ค่ามีมาก แดนปากยูง
 แต่เดี๋ยวนี้ ความสมบูรณ์ เริ่มสูญสิ้น
 เราจับเต่า มาฆ่า นำเสียดาย
 ความเสียหาย เสียดายเต่า เหลือแต่หาด
 เลบ้านเรา เต่าหาย สิ้นสายพันธุ์

ตัวอย่างอ้าง ให้เห็น ประเด็นหลัก
 เลสี่คราม งามแสน แดนลือชา
 ต้องช่วยกัน ดูแล แต่บัดนี้
 ต้องดูแล อย่างใกล้ชิด กิจประจำ
 โลมาตัง ทั้งฝูง สิ่งสูงค่า
 อย่าให้เหมือน แผลเก่า เรื่องเต่ากระอาณ

ช่วยกันคิด พินิจพิเคราะห์ สิ่งเหมาะสม
 ช่วยสร้างสม สิ่งดีงาม คุณความดี
 ยังไม่สาย มุ่งดีงาม ตามวิถี
 ทำหน้าที่ รักห่วง ด้วยดวงใจ
 แสนสะอาด งามตา น่าหลงไหล
 คนใกล้ชิด หลงเสน่ห์ ทะเลงาม

ช่างเลิศล้ำ สวยไม่สิ้น แผ่นดินสยาม
 สองศาสนา แสนงาม สุขสมบูรณ์
 จับเป็นเค้า เรื่องท้องถิ่น ไม่สิ้นสูญ
 สิ่งเกื้อกูล ต่อมนุษย์ สุดมากมาย
 ทรัพย์ในดิน คือไข่เต่า เราสูญหาย
 เต่าหนีตาย ลัดป่า สู้อันตามัน
 เต่าแรมร้าง ห่างขาด หาดสวรรค์
 ไม่มีวัน ที่เต่า เราคืนมา

เพราะเราขาด การพิทักษ์ ไม่รักษา
 มีโลมา อีราวดี ที่ลำป่า
 ทาวิถี ช่วยชูบ อุปถัมภ์
 เชื้อพงศ์ค่า ผู้รู้ ผู้เชี่ยวชาญ
 ร่วมเมตตา ร่วมพุ่มพัก สัมผัสสมาน
 ฝากทุกท่าน ห่มเท รักษาเรา.

ก ลอนข้างต้นบางตอนผู้เขียนไม่รู้ว่ามีผิดหรือถูก เพราะเขาเล่าขานกันมา โดยเฉพาะเรื่องเต่าเดินจากทะเลสาบสงขลาข้ามเทือกเขาบรรทัดไปยังฝั่งทะเลอันดามัน รู้แต่ว่าเรามักไม่มีใครรู้คุณค่าสิ่งทีธรรมชาติให้มา หลายครั้งเรารู้เท่าไม่ถึงการณ์ บ่อยครั้งเราแย่งกันหาผลประโยชน์จากเพื่อนร่วมโลกซึ่งเป็นสัตว์ที่บริสุทธิ์ เรื่องเต่ากระอานนี้มีคนเล่าให้ฟังว่า เต่าหายไ้จากปากพะยูนไปขยายพันธุ์ที่ทะเลอันดามัน โดยเดินทางจากพัทลุงข้ามเขาพับผ้าไป และมีคนพบเต่าค้างอยู่บนปางไม้ ต้นไม้เติบโตหนีบเต่าไว้ แสดงให้เห็นว่าคงมีคนจับเต่าวางบนกิ่งไม้เพื่อจะพากลับบ้าน แต่ลืมไว้เป็นเวลานานจนเนื้อไม้งอกห่อหุ้มเต่า จะจริงหรือไม่จริงก็เป็นเรื่องเล่า แต่ที่จริงแน่นอนคือเคยมีเต่ากระอานบริเวณหาดไข่เต่าเมื่อ 40-50 ปีที่ผ่านมา ก่อนที่จะหายไปหมด ผู้เขียนยังเคยได้กินไข่เต่ามาแล้ว และยังมีเงาใจมาจนบัดนี้ว่า ได้เป็นคนหนึ่งที่มีส่วนทำให้เต่าต้องสูญพันธุ์ไปจากทะเลปากพะยูน

ปัจจุบัน

สัตว์มีค่าที่เห็นชัดคือ นกแอ่นที่ให้รังและโลมาอีราวดี แต่นกก็เริ่มฝูงเล็กลง และโลมาก็หาพบยากมากก็ได้แต่หวังว่าโลมานกแอ่น และสัตว์อื่นๆ จะอยู่คู่เลบ้านเราไปนานที่สุดเพื่อสร้างความสุขให้กับมนุษย์ตลอดไป

วัดเขียน

นายบางแก้ว

.....ถ้าถามซักร้อยคนว่าหากคิดไปเที่ยวจังหวัดพัทลุง จะนึกถึงสถานที่ใดเป็นอันดับแรก คิดว่าคำตอบร้อยทั้งร้อย คงจะเป็น ทะเลน้อย ใต้มหรือครับ? เพราะทะเลน้อยเป็นสถานที่ท่องเที่ยวยอดนิยมของจังหวัดพัทลุงไปเสียแล้ว.....ใครๆ ก็รู้จักทะเลน้อย !

คราวนี้เปลี่ยนคำถามใหม่ ว่า ถ้าคิดจะไปเที่ยวชมวัดในจังหวัดพัทลุง ท่านจะไปที่ไหน คิดว่าร้อยคนคงจะตอบต่างๆ วัดต่างๆ กัน บางคนอาจตอบว่า จะไป วัดคูหาสวรรค์ ที่อยู่ในตัวเมือง บางคนจะขึ้นเหนือไปเที่ยว วัดดอนศาลา ที่มีเกจิอาจารย์ดัง บางคนจะไป สำนักเขาอ้อ ที่มีชื่อเสียงด้านการปลุกเสกจตุคามฯ และพระเครื่องต่างๆ บางคนจะไป วัดป่าลิไลย์ ที่เคยมีพระมหาช่วยเป็นเอกบุรุษสมัยสงครามเก้าทัพกับพม่าเมื่อครั้งต้นกรุงรัตนโกสินทร์...

มาคำถามสุดท้าย ถามว่า ถ้าอยากไปเที่ยววัดเพื่อชื่นชมความเป็นโบราณสถานอันยาวนานและมีอายุมากเป็นพันปี จะต้องไปที่วัดใด น้อยคนคงจะตอบได้ ว่า วัดเขียนบางแก้ว ส่วนใหญ่คงจะส่ายหน้าเป็นทำนองบอกว่า ไม่รู้ แล้วก็ก้มหงายในใจว่า เอ...แล้ววัดนั้นคือวัดอะไร..แล้วอยู่ที่ไหน?

วัดเขียนบางแก้ว ไม่ได้อยู่ที่อำเภอบางแก้ว

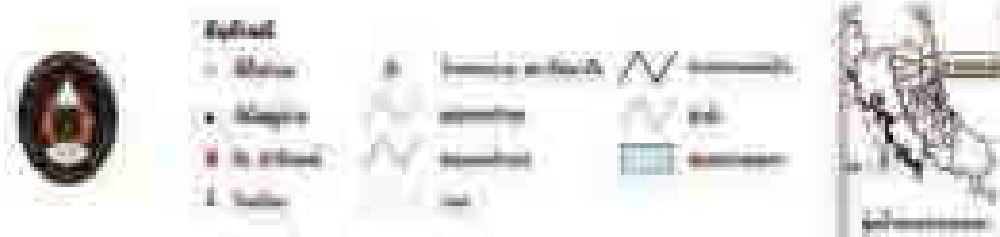
ใช่แล้ว...วัดเขียนบางแก้วไม่ได้อยู่ที่อำเภอบางแก้วดังที่หลายคนอาจเข้าใจ แม้ครั้งแรกๆ ผู้เขียนเองก็ยังเข้าใจผิดเช่นกัน วัดเขียนบางแก้วนั้นตั้งอยู่ที่บ้านบางแก้ว ตำบลจองถนน อำเภอเขาชัยสน จะเห็นได้ว่าชื่อของวัด กับชื่อของอำเภอหนึ่งของจังหวัดพัทลุง คล้องจองกันโดยบังเอิญ

ใต้ถนนลาดยางนี้
จะมีใครคิดถึงหรือไม่ว่า
เคยเป็นถิ่นที่อยู่ และที่ตั้งชุมชนโบราณนับพันปี
ที่อยู่รายรอบโคกเมืองเก่ามาก่อน

วัดเขีนบางแก้ว

รอบๆ ทะเลสาบสงขลาอันกว้างใหญ่ ซึ่งกินอาณาเขตในสามจังหวัด มีร่องรอยโบราณสถานและอารยธรรมอันเก่าแก่ที่หลงเหลืออยู่หลายแห่ง และยังคงสภาพให้เราเห็นอยู่จนถึงปัจจุบัน เช่น ทางฝั่งจังหวัดสงขลา วัดที่ถือว่ามีอายุเก่าแก่ที่สุดก็คือ **วัดพะโคะ** ตั้งอยู่ที่อำเภอสติงพระ เรื่องความมีชื่อเสียงของวัดนี้ไม่ต้องพูดถึง ถ้าเอ่ยชื่อ **หลวงพ่อทวด** คิดว่าทุกคนคงรู้จัก ต่อไปก็เป็น **วัดชะแล้** ตั้งอยู่ทางตอนใต้ของคาบสมุทรสติงพระในเขตอำเภอสิงหนคร มีอายุยาวนานมากกว่า 550 ปี ทั้งสองวัดนี้มีลักษณะที่ตั้งคล้ายกันคือ ตั้งอยู่บนเนินเขาเล็กๆ ทั้งคู่ อีกวัดหนึ่งที่มีความเก่ามากก็คือ **วัดจะทิ้งพระ** ที่อำเภอสติงพระ คราวนี้ข้ามมาฝั่งพัทลุงบ้าง ก็มี **วัดสะทังชายทะเล** มีอายุมากกว่า 400 ปี แต่ที่นับว่ามีอายุยาวนานที่สุดคือ **วัดเขีนบางแก้ว** ซึ่งมีอายุมากกว่า 1,000 ปีแล้ว

ความเป็นมาของวัดเขีนบางแก้วโดยย่อ

ประวัติความเป็นมาของวัดเขีนบางแก้วไม่ธรรมดาเลย **วัดนี้ถูกสร้างขึ้นในสมัยอาณาจักรศรีวิชัย** (พุทธศตวรรษที่ 13-14) อาณาจักรศรีวิชัยมีความยิ่งใหญ่มาก กินอาณาเขตตั้งแต่เกาะชวาของ

อินโดนีเซียขึ้นมาที่เกาะสุมาตรา แหหลมมลายูเหนือสุดจนถึงเมืองไชยา (อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานีในปัจจุบัน) อาณาจักรนี้ยิ่งใหญ่จริงๆ และถ้าเทียบกับเวลาปัจจุบันก็ย้อนกลับหลังไปประมาณพันกว่าปี **ตำนานกล่าวไว้ว่า วัดนี้สร้างเสร็จเมื่อ พ.ศ. 1492 โดย นางเลือดขาว กับ พระยากุมาร** ที่นี้ท่านผู้อ่านอาจจะสงสัยว่าท่านทั้งสองเป็นใคร คนชื่อนางเลือดขาวเป็นใคร ทำไมต้องชื่อนางเลือดขาว เป็นเพราะมีเลือดสีขาวใช่หรือไม่ มีเรื่องราวเกี่ยวกับทั้งสองท่านอยู่หลายตำนาน บางตำนานก็คล้ายกัน บางตำนานก็ต่างกันโดยสิ้นเชิง ผู้เขียนขออนุญาตไม่เอามาแนะนำเสนอในที่นี้ให้ขัดแย้ง เอาเป็นว่า เมื่อสร้างวัดเสร็จ ได้มีการอัญเชิญพระบรมสารีริกธาตุจากเกาะลังกา มาบรรจุไว้ในพระมหาธาตุเจดีย์เมื่อปี พ.ศ. 1493

การสร้างพระมหาธาตุเจดีย์ซึ่งถือได้ว่ามาจากลังกาในภาคใต้นั้น มีพระบรมธาตุที่เก่าแก่และมีฐานะเสมอเหมือนกันอยู่ 3 แห่ง คือ พระบรมธาตุจังหวัดนครศรีธรรมราช พระบรมธาตุไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี และ พระบรมธาตุวัดเขียนบางแก้ว จังหวัดพัทลุง สมัยก่อนจะมีความเชื่อความศรัทธาเรื่องการสร้างพระสถูปเจดีย์พระมหาธาตุไปทั่วภาคใต้ตามอุดมการณ์ของพระพุทธศาสนาลังกาวงศ์ จึง

ทำให้เกิดคิดการสร้างวัดและพระมหาธาตุเจดีย์ขึ้นที่วัดเขียนบางแก้ว วัดสะทัง และวัดจะทิ้งพระ รวมเรียกว่า **คณะสามป่าแก้ว** ส่งผลให้เกิดชุมชนเมืองที่วัดเขียนบางแก้วและวัดสะทังทางผืนแผ่นดินใหญ่ ขณะเดียวกันก็เกิดเป็นชุมชนเมืองที่บริเวณวัดจะทิ้งพระในบริเวณที่เป็นเกาะด้วย

ถึงตรงนี้ผู้อ่านบางท่านอาจจะงงว่า **วัดจะทิ้งพระ** อยู่บนเกาะได้อย่างไร แล้วทำไมจึงบอกว่าวัดเขียนบางแก้วกับวัดสะทังอยู่บนผืนแผ่นดินใหญ่ ผู้เขียนจะขออธิบายคำตอบตรงนี้ตอนท้ายในเรื่องของ **โคกเมือง**

ในสมัยอยุธยาตอนกลาง เมืองพัทลุงเกิดสงครามกับพวกโจรสลัดมลายูเสมอๆ บางครั้งพวกโจรสลัดเข้ามาเผาผลาญบ้านเรือนราษฎรและวัดเสียหายเป็นจำนวนมาก ด้วยเหตุนี้ วัดเขียนบางแก้วจึงทรุดโทรมเป็นวัดร้างชั่วคราว จนเมื่อชาวพัทลุงสามารถรวมตัวกันได้ จึงบูรณะวัดขึ้นอีก และเป็นเช่นนี้อยู่หลายครั้ง ดังปรากฏในหนังสือกัลปนาวัดหัวเมืองพัทลุง วัดนี้มีชื่อเรียกหลายชื่อ ตามยุคสมัย เช่น **วัดตะเคียนบางแก้ว วัดตะเขียนบางแก้ว วัดพระธาตุบางแก้ว วัดบางแก้ว และ วัดเขียนบางแก้ว** ในที่สุด

มีอะไรที่น่าสนใจที่วัดเขียนบางแก้ว ?

ผู้เขียนจะขอなた่านผู้อ่านเข้าไปในบริเวณ **วัดเขียนฯ** (ขออนุญาตเรียกสั้นๆ นะครับ) สมมุติว่าตอนนี้ท่านยืนอยู่ตรงปากทางเข้าวัดเขียนฯ ท่านจะเห็นวัดอยู่ภายในรั้วไม้ขนาดใหญ่ข้างหน้า ด้านขวามือจะเห็นเจดีย์อยู่ริมหน้า คราวนี้ สองหลับตาและจินตนาการ ว่า ได้ย้อนกาลเวลากลับไปเมื่อพันกว่าปีที่แล้ว สมัยที่เมืองพัทลุงยังตั้งอยู่บริเวณนี้ เราได้พบเห็นอะไรบ้าง เดินเข้าไปในวัด ผ่านต้นไม้ใหญ่ใหญ่ ผู้คนเดินผ่านไปมา แต่งกายกันแบบโบราณ เลี้ยวขวาไปก็จะเจอพระอุโบสถ มีพระสงฆ์นั่งสวดมนต์อยู่ข้างใน ขวามือของอุโบสถจะเห็นคลองขนาดใหญ่ มีเรือสำเภาที่มาจากเมืองจีนจอดขนถ่ายสินค้าอยู่ริมหน้า ด้านหลังของอุโบสถก็จะเป็นพระธาตุเจดีย์สูงใหญ่ แลเห็นบ้านเรือนผู้คนเรียงรายอยู่รอบวัด ถนนหนทางยังเป็นดิน ไม่ได้ลาดยางมะตอยเหมือนสมัยนี้ การคมนาคมส่วนใหญ่ถ้าไม่ใช่เรือพายก็ใช้วิธีเดินเอา

คราวนี้ค่อยๆ ออกมาจากจินตนาการ แล้วเราก็กวาดสิว่า วัดเขียนมีอะไรที่น่าสนใจบ้าง

มหาธาตุเจดีย์บางแก้ว อย่างแรกสุดเลยก็ต้องเป็น มหาธาตุเจดีย์ ซึ่งถ้าหากใครได้ผ่านไปแถว นั้น ก็จะได้เห็นเจดีย์สูงเด่นเป็นสง่าอยู่ริมคลองบางแก้ว มองเห็นได้แต่ไกล เป็นเจดีย์ทรงระฆัง ก่อด้วยอิฐฐาน 8 เหลี่ยม วัดโดยรอบยาว 16.50 เมตร สูงถึงยอด 22 เมตร (**สูงประมาณตึก 7 ชั้น**) รอบพระมหาธาตุบริเวณฐานมีซุ้มพระพุทธรูปโค้งมน 3 ซุ้ม กว้าง 1.28 เมตร สูง 2.6 เมตร ภายในซุ้มมีพระพุทธรูปปูนปั้นปางสมาธิ รอบพระเศียรมีประภาศมีรูปโค้ง ขนาดหน้าตักกว้าง 0.94 เมตร สูง 1.25 เมตร ระหว่างซุ้มพระมีเศียรช้างปูนปั้นโผล่ออกมา (เอ...ทำไมต้องทำเป็นรูปช้างนะ? เป็นเพราะว่าสมัยก่อนบริเวณนี้เคยมีช้างมากใช้หรือไม่เอ่ย...ถ้าอ่านเรื่อง **เลาะลัดพัทลุง** มาตั้งแต่ต้นก็คงจะคาดเดาแบบนี้ได้แน่เลย) เหนือซุ้มพระมีเจดีย์ทรงสี่เหลี่ยมอิทธิพลศิลปะจีน ด้านทิศตะวันออกมีบันไดสู่ฐานทักษิณ เหนือบันไดทำเป็นซุ้มยอดอย่างจีน มุมบันไดทั้ง 2 ข้าง มีซุ้มลักษณะโค้งแหลมภายในประดิษฐานพระพุทธรูปปูนปั้น นูนสูง

ปางสมาธิ ประทับขัดสมาธิเพชร ฐานทักษิณและฐานรองรับองค์ระฆังเป็นรูป 8 เหลี่ยม มีลวดลายปูนปั้นรูปดอกไม้ แต่เดิมเป็นรูปมารแบก เหนือฐานทักษิณมีเจดีย์ทิศตั้งอยู่ที่มุมทั้งสี่มุม องค์ระฆังเป็นแบบโอคว่ำ ถัดจากองค์ระฆังเป็นบัลลังก์รูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส ประดับด้วยถ้วยชาม ทั้งสี่มุมของบัลลังก์มีรูปกาปูนปั้นมุมละ 1 ตัว ซึ่งหมายถึงสมณศักดิ์ของคณะสงฆ์ทั้ง 4 ส่วนยอดสุดเป็นพานขนาดเล็ก 1 ใบ ภายในมีดอกบัวทองคำ จำนวน 5 ดอก 4 ใบ นอกจากนั้นยังมีระเบียงหรือวิหารคด เป็นอาคารก่ออิฐถือปูน หลังคามุงด้วยกระเบื้องดินเผา ล้อมรอบพระมหาธาตุ 3 ด้านยกเว้นทางด้านทิศตะวันออก ภายในเป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูปปูนปั้นปางมารวิชัยจำนวน 34 องค์ ลองพิจารณาดูจะเห็นว่าแต่ละองค์ที่ถูกปั้นขึ้นมา มีรูปร่างหน้าตาไม่เหมือนกัน บางองค์หน้าตาดูดีดู บางองค์ดูเหมือนกำลังแย้มยิ้ม แต่ที่เหมือนกันคือ ทุกองค์ต่างหันหน้าเข้าหาเจดีย์ทั้งสิ้น

พระพุทธรูปจำหลักทรายแดง

ศิลปะอยุธยาตอนต้น

ใกล้วิหารถือน้ำพิพัฒน์สัตยา

ซึ่งเป็นสถานที่ที่ข้าราชการเมืองพัทลุงในอดีต

มาร่วมทำพิธีดื่มน้ำสาบาน

ครั้งที่เมืองพัทลุงยังตั้งอยู่ที่โคกเมือง

เพื่อปฏิญาณว่า

จะรับใช้ชาติ และประชาชน เทนือประโยชน์ส่วนตน

แต่ปัจจุบัน ไร่ซึ่งพิธีที่ศักดิ์สิทธิ์นี้แล้ว

กาลเวลาและคุณภาพการเหลียวแล

ทิ้งให้เหลือแต่เพียงซากสลักหักพัง

ทว่า...ยังคงความสง่าและความสงบ

พระพุทธรูปสองพี่น้อง

วิหารถือน้ำพิพัฒน์สัตยา หากว่าเดินผ่านแล้วไม่ทันหันไปดูป้าย ก็อาจมองข้ามเนินดินเล็กๆ ที่อยู่ทางด้านขวามือ ที่เคยมีความสำคัญในอดีต เป็นถึงวิหารถือน้ำพิพัฒน์สัตยา เป็นสถานที่ข้าราชการเมืองพัทลุงมาร่วมทำพิธีดื่มน้ำสาบานครั้งที่เมืองพัทลุงยังตั้งอยู่ที่โคกเมือง (ปัจจุบันคงไม่มีพิธีกรรมอย่างนี้แล้ว?) กาลเวลาผ่านไป คงเหลือแต่ซากสลักหักพัง บนเนินดินมีชิ้นส่วนพระพุทธรูปจำหลักเป็นทรายแดง ศิลปะอยุธยาตอนต้น ทั้งระเกะระกะอยู่

พระแก้วคุลาศรีมหาโพธิ์ อยู่ถัดจากวิหารถือน้ำพิพัฒน์สัตยาไปเล็กน้อย สร้างด้วยหินทรายแดงปางมารวิชัย เป็นศิลปะสมัยอยุธยาตอนต้น

(ประมาณพุทธศตวรรษที่ 19-20) สร้างขึ้นเพื่อเป็นอนุสรณ์ที่กวาดต้อนเชลยศึกชาวอินเดียใต้ หรือที่เรียกว่า **พวกคุลา**

พระพุทธรูปสองพี่น้อง ตั้งอยู่ทางทิศเหนือของวัดตรงข้ามกับบริเวณโคกเมือง ตามตำนาน (ตำนานอีกแล้ว) เล่ากันว่าเจ้าฟ้าคอสลายสร้างอุทิศให้กับบิดามารดา คือพระนางเลือดขาวกับพระยากุมาร

พิพิธภัณฑสถานรักษั เป็นที่รวบรวมพระพุทธรูปเครื่องใช้ถ้วยชาม เครื่องปั้นดินเผา และวัตถุโบราณที่ชาวบ้านนำมาบริจาค (ถ้าไปแล้วต้องพยายามเข้าชมให้ได้นะครับ เพราะของเขาดีจริงๆ)

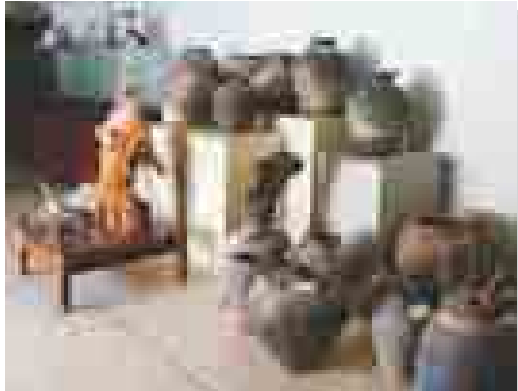
พระนางเลือดขาว

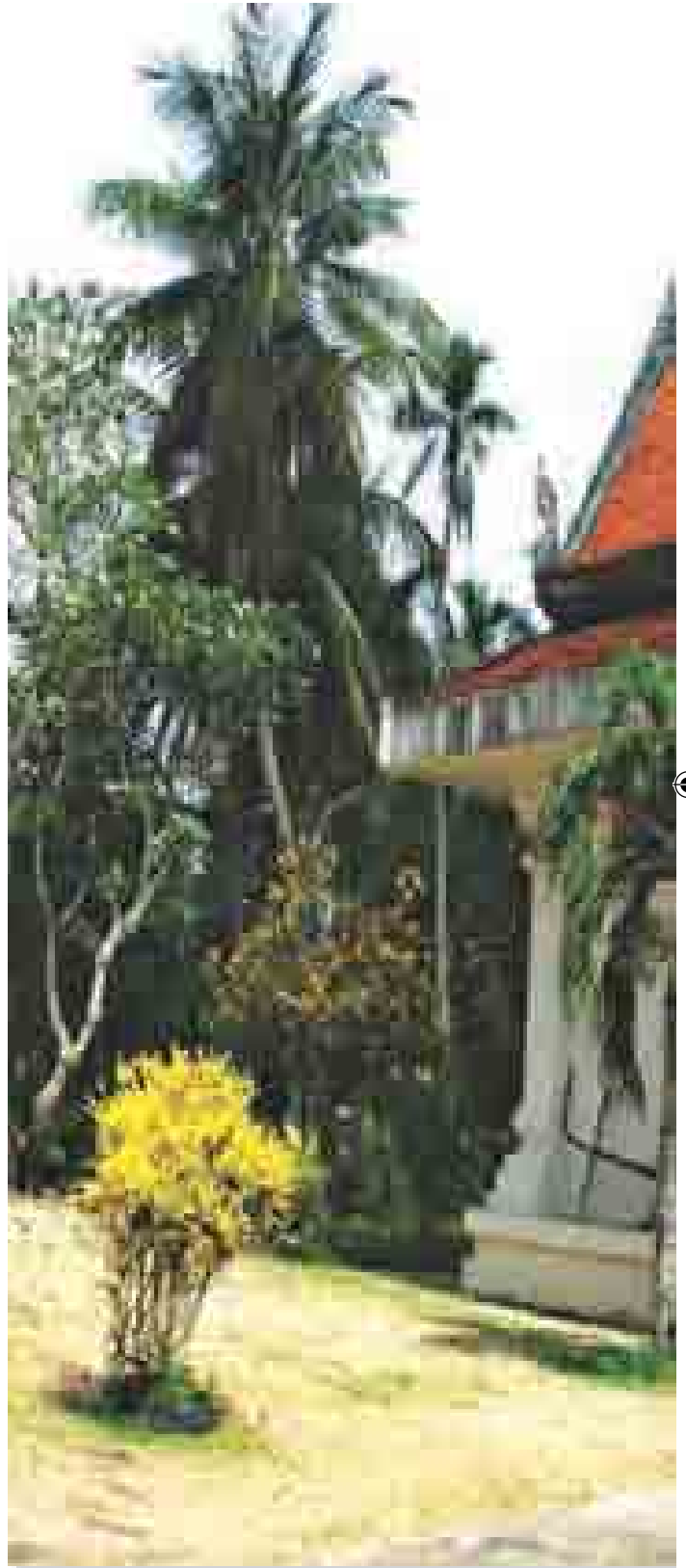
พระยา कुमार

บริเวณโคกเมือง
พบซากภาชนะ
และเครื่องเคลือบโบราณ
ตกหล่นกระจัดกระจาย
อยู่จำนวนมาก

พิพิธภัณฑ์สังฆรักษ์
พิพิธภัณฑ์ของชาติ
วัดเข็ญบางแก้ว

สงขลาแทนที่เมืองสทิงพระ และเมืองพะโคะซึ่งตั้งอยู่ใน ส่วนที่เป็นเกาะ มาถึงตรงนี้ ผู้อ่านที่นึกสงสัยมาตั้งแต่ต้น ว่าเมืองสทิงพระและเมือง พะโคะอยู่บนเกาะได้อย่างไร ก็คง ต้องมาดูเฉลยกัน ถ้ามาจาก หาดใหญ่สงขลา ข้ามเกาะยอ มาแค่เกาะเดียว หรือข้ามแพ ขนानยนต์ข้ามมาที่หัวเขาแดง แล้วก็ผ่านสทิงพระ ระโนด ไปจนถึงหัวไทร หรือไปถึง แหลมตะลุมพุก จังหวัด นครศรีธรรมราช ก็ไม่เห็นมี เกาะอะไรเพิ่มมาเลย แต่ย้อน หลังไปหลายร้อยปี มีแผนที่ ราชอาณาจักรสยาม ประกอบ กับเอกสารของเซอร์ จอห์น เบาริ่ง เมื่อ พ.ศ. 2398 ใน รัชสมัยรัชกาลที่ 5 แห่งกรุง รัตนโกสินทร์ ที่ระบุว่า ทะเลสาบสงขลามีสภาพ เหมือนอ่าว มีวัดเขียนบางแก้ว และวัดสะทังอยู่ริมฝั่งตรงข้าม มีเกาะแทนตาเล็มบังอยู่หน้า อ่าว ซึ่งถ้าเทียบตามแผนที่ ปัจจุบันแล้ว เกาะแทนตาเล็ม ในอดีตก็กินอาณาเขตจาก

โคกเมือง

หรือเมืองเก่าพัทลุง ตั้งอยู่บริเวณสันทราย ริมทะเลหลวง ห่างจากวัด เขียนบางแก้ว ไปทางทิศเหนือประมาณ 300 เมตร ลักษณะเป็นเนิน หรือเป็นโคกทรายสูง เป็นที่ตั้ง เมืองพัทลุงเก่า ซึ่งยังมีร่องรอยโบราณวัตถุ เครื่องปั้นดินเผา เช่น ถ้วยชามจีนสมัยราชวงศ์ซ่ง เครื่องเคลือบสังคโลกสมัยอยุธยา เครื่องมือเครื่องใช้ พื้นเมือง สะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรมและความ เจริญของชุมชนตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 22 บริเวณนี้ เป็นชุมชนเมืองพัทลุงแห่งแรก เมืองพัทลุงที่บางแก้ว นี้มีอำนาจเหนือชุมชนต่างๆ ในลุ่มน้ำทะเลสาบ

หัวเขาแดงอำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลาไปจรด อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดนครศรีธรรมราช เลยทีเดียว ต่อมา กระแสน้ำในอ่าวลดลงและตื้นเขิน เกิดการ เชื่อมต่อของแผ่นดินแถวๆ ระโนดกับหัวไทร ก็เลย เกิดเป็นทะเลสาบสงขลาขึ้นมา เห็นไหมครับว่า แค ร์ร้อยกว่าปีก็มีการเปลี่ยนแปลงของแผ่นดินไปอย่าง มากขนาดนี้ แทบไม่น่าเชื่อเนครับ **และหลายคนก็ ไม่เชื่อจริงๆ จนจะลงมือลงไม้ออกไปสำรวจในเร็ว นี้แล้ว ก็ดีครับ จะได้พิสูจน์รู้แจ้งเห็นจริงทาง กายภาพกันเสียที ไม่เอาแต่อ้างอิงเอกสารทาง ประวัติศาสตร์อย่างเดียว ก็ขอเอาใจช่วยจริงๆ นะครับ**

มหาธาตุเจดีย์บางแก้ว
ริมคลองบางแก้ว
ทางน้ำสำคัญ
และท่าเรือสำเภาในอดีต

กลับ

มาที่เรื่องบางแก้วอีกครั้ง ชุมชนนี้ได้พัฒนาเติบโตขึ้น ชัยบขยายขึ้น จนมีเมืองขึ้น 11 เมืองอยู่ทั้งสองฝั่งของภาคใต้ คือ ปะเหลียน (ปัจจุบันเป็นอำเภอหนึ่งของจังหวัดตรัง) ชะรัด กำแพงเพชร (รัตภูมิ) จะนะ เทพา สงขลา สทิงพิทลิ่งห์ (เนินเขาที่ตั้งวัดพะโคะ) ระโนด เมืองปราณ (ท่าเสม็ด) และเมืองศรีชนะ (ท่ามิหรำ) เมืองพัทลุงที่บางแก้วจึงมีความสำคัญทั้งในด้านการเมือง ศาสนาและเศรษฐกิจ โดยเป็นเมืองชายแดนทางภาคใต้ของกรุงศรีอยุธยาที่ติดต่อกับปัตตานีเมืองประเทศราช เป็นศูนย์กลางสำคัญของพุทธศาสนาเถรวาท เป็นเมืองสำคัญทางเศรษฐกิจ ในฐานะเป็นแหล่งผลิตข้าวที่สำคัญของภาคใต้ และเป็นเมืองท่าที่ติดต่อกับต่างชาติทั้งแขกและจีน แต่ก็ยังอยู่ภายใต้อำนาจการปกครองของนครศรีธรรมราช และก็มีมักจะประสบปัญหาสำคัญประการหนึ่งเหมือนๆ กับทางนครศรีธรรมราชและหัวเมืองใกล้เคียง คือการปล้นสะดมโจมตีของข้าศึกทางทะเล หรือโจรสลัดจากปลายแหลมมลายูตั้งปรากฏในหลักฐานเอกสารทั้งของท้องถิ่นและส่วนกลาง เช่น พงศาวดารเมืองพัทลุง ตำนานเมืองนครศรีธรรมราช ประชุมพระตำราบรมราชูทิศเพื่อกลปนาสมัยอยุธยา ความรุนแรงของการปล้นสะดมครั้งแล้วครั้งเล่าทำให้บ้านเมืองถูกทำลายลงอย่างมาก ขณะเดียวกัน สงขลาเมืองปากน้ำของพัทลุงกลับเจริญเติบโตขึ้นอย่างรวดเร็ว จนถึงกับปิดกั้น

การค้าขายของเมืองพัทลุงที่บางแก้วกับภายนอกศูนย์กลางความเจริญของเมืองพัทลุงที่บางแก้วจึงค่อยๆ ตกต่ำลง และต้องย้ายเมืองพัทลุงไปตั้งอยู่ที่อื่นอีกหลายแห่งกว่าจะมาตั้งอยู่ที่ปัจจุบัน ท่านผู้อ่านที่ได้อ่านเรื่อง เลาะลัด พัทลุง ในฉบับนี้มาตั้งแต่ต้น คงเอาเรื่องราวไปปะติดปะต่อเองได้แน่ครับ

โดย

สรุป วัดเขียนบางแก้ว ไม่ได้อยู่ที่อำเภอบางแก้ว แต่อยู่ที่อำเภอเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง และมีประวัติความเป็นมาที่เรียกได้ว่า “ยิ่งใหญ่” ในแทบทุกด้าน เป็นทั้งศูนย์กลางของเมืองพัทลุงในอดีตที่รุ่งเรืองที่มีการติดต่อค้าขายกับต่างประเทศ มีเมืองขึ้นเป็นบริวารจำนวนมาก และเป็นศูนย์กลางของศาสนาที่สำคัญในลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาหนึ่ง นั่นคือ ศาสนาพุทธ

ถ้าท่านได้มีโอกาสไปเยี่ยมชมด้วยตนเอง ก็คงจะตอบข้อข้องใจที่เขียนถามในตอนต้นเรื่องได้เป็นอย่างดี และก็ไม่ว่า ท่านจะได้มีความรู้ และหรือเกร็ดความรู้ เพิ่มจากข้อเขียนนี้ มาแบ่งปันแลกเปลี่ยนให้กับผู้อ่านคนอื่นต่อๆ ไป อย่างไรก็ตาม สำหรับ นายบางแก้ว ที่แม่จะมีใช้เป็น ชนลุ่มน้ำ โดยกำเนิด แต่ วัดเขียนฯ ได้เขียนอะไรหลายอย่างจารึกไว้ในชีวิต และเป็นแก้ว ที่ใสสว่างกระจ่างกลมสำหรับพุทธศาสนิกชนคนลุ่มน้ำ มานับพันปี... 🙏

พระแก้วकुลาศรีมหาโพธิ์

สร้างด้วยหินทรายแดงปางมารวิชัย

ศิลปะสมัยอยุธยาตอนต้น

(ประมาณพุทธศตวรรษที่ 19-20)

สร้างขึ้นเพื่อเป็นอนุสรณ์

การกวาดต้อนเชลยศึกชาวอินเดียใต้

ที่เรียกว่า พวกकुลา

น้ำบาดาล ในลุ่มเผล

เพ็ญใจ สมพงษ์ชัยกุล

น้ำ

เป็นปัจจัยหลักที่หล่อเลี้ยงสรรพชีวิต และเป็นปัจจัยสำคัญที่ผลักดันให้เกิดการขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจของมนุษยชาติ ในอดีต แหล่งน้ำบาดาลจัดเป็นแหล่งน้ำสำรอง แต่ความต้องการการใช้น้ำที่เพิ่มขึ้น ผนวกกับภาวะโลกร้อนที่ทำให้ภูมิอากาศโลกเปลี่ยนแปลง ฤดูกาลแปรปรวน ก็ยิ่งทำให้น้ำผิวดินตอบสนองความต้องการใช้น้ำได้ไม่เพียงพอ บางพื้นที่ซึ่งไม่มีแหล่งน้ำผิวดิน น้ำบาดาลก็กลายเป็นแหล่งน้ำหลัก นอกจากนี้ การขุดเจาะน้ำบาดาลในปัจจุบันก็ไม่ยากและไม่แพง ทำให้มีการเจาะและใช้เพื่อการอุปโภคบริโภค เกษตรกรรม และอุตสาหกรรม กันอย่างไม่ยั้ง จนอัตราการเติมน้ำจะไม่ทันต่ออัตราการสูบขึ้นมาใช้

อัตราการเติมน้ำบาดาล จะช้าหรือเร็วขึ้นกับ พื้นที่ และ ชั้นน้ำ

น้ำบาดาลมาจากน้ำฝนและน้ำผิวดินที่ไหลซึมลงไปกักเก็บอยู่ระหว่างช่องว่างของชั้นดินหรือ ชั้นหินใต้พื้นดิน ดังนั้น ลักษณะทางธรณีวิทยาจึงมีผลต่ออัตราการเติมน้ำ และยังมีผลต่อคุณภาพทางเคมีของน้ำบาดาล บางพื้นที่ น้ำบาดาลจะมีแร่ธาตุบางชนิดละลายอยู่ในปริมาณสูง

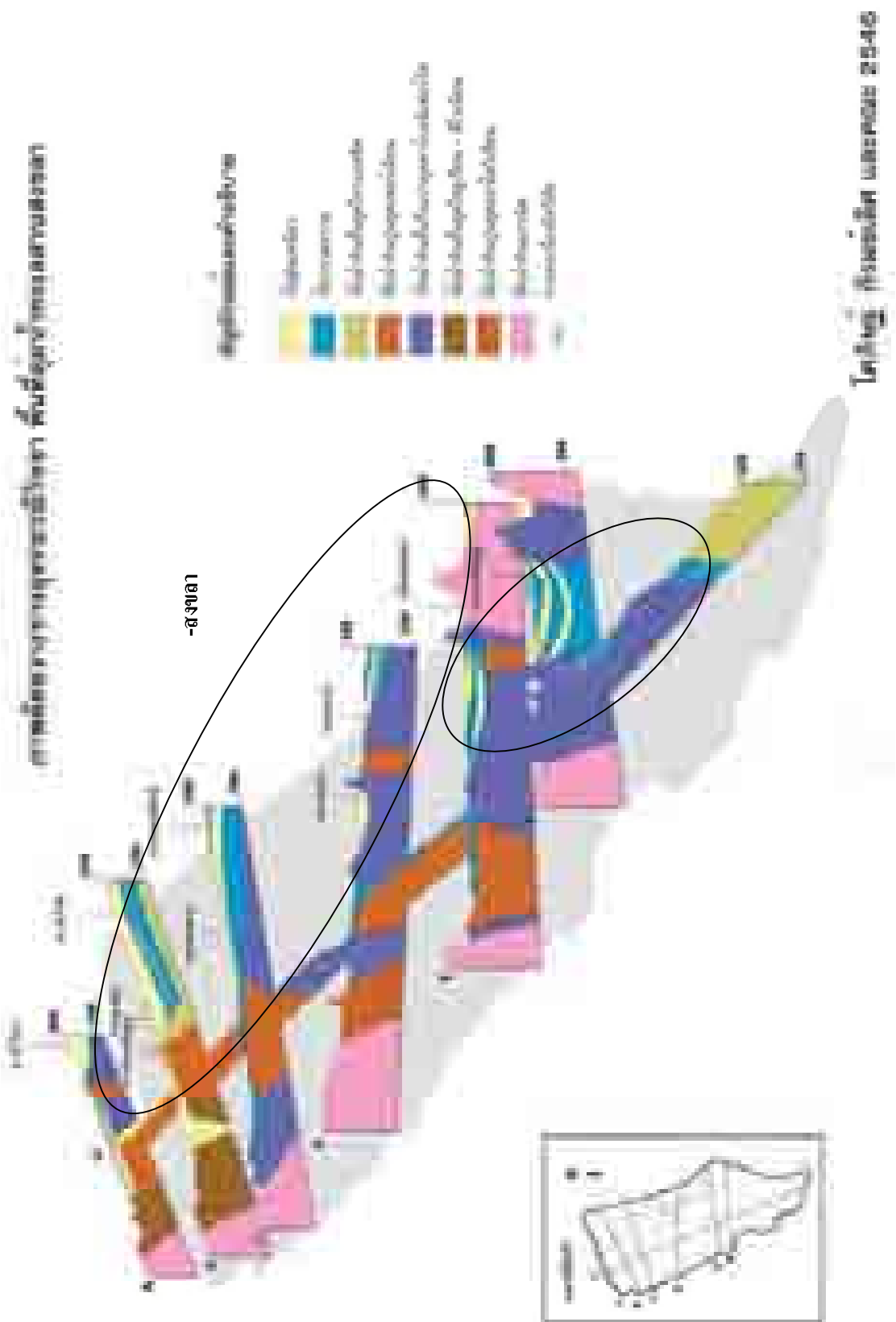
โครงสร้างธรณีวิทยาของกลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา มีลักษณะเป็นแอ่ง ของชั้นหินยุคเทอเชียรี ในแนวเหนือ-ใต้ สันนิษฐานว่าเกิดจากร่องของรอยเลื่อนคูขาน ลักษณะที่ปรากฏชัดคือ มีชั้นหินซึ่งมีอายุแก่กว่าโผล่ขึ้นตามบริเวณที่เป็นเทือกเขาในแนวเหนือ-ใต้ ตั้งแต่จังหวัดนครศรีธรรมราช จังหวัดพัทลุง จังหวัดสงขลา ต่อไปจนถึงประเทศมาเลเซีย ส่วนหินที่มีอายุอ่อนกว่าจะโผล่เป็นเขาโดดเป็นหย่อมๆ ตามพื้นราบทางตะวันออก ต่อมากภูมิอากาศโลกเปลี่ยนแปลง น้ำทะเลรุกล้ำเข้าไปในแผ่นดินครอบคลุมพื้นที่ราบในจังหวัดนครศรีธรรมราช พัทลุง และสงขลา เมื่อภูมิอากาศโลกเปลี่ยนแปลงอีกครั้งหนึ่งก็มีการถดถอยของน้ำทะเล ช่วงเวลาเปลี่ยนแปลงดังกล่าว มีการสะสมของตะกอน กรวด ทราย และดินเหนียว เกิดเป็นแนวสันทรายเชื่อมเกาะที่โผล่เป็นหย่อมๆ ให้เป็นแผ่นดินเดียวกัน บริเวณที่ราบของจังหวัดนครศรีธรรมราช มีแนวสันทรายแผ่ขยายออกมาทางตะวันออกเฉียงใต้หลายแนว และยังเกิดแนวสันทรายด้านนอก จากจังหวัดนครศรีธรรมราช ต่อลงมาผ่านอำเภอระโนดและอำเภอสทิงพระ จนถึงหัวเขาแดง จังหวัดสงขลา ซึ่งเป็นผลของการสะสมตัวของตะกอนในยุคควอเทอร์นารี

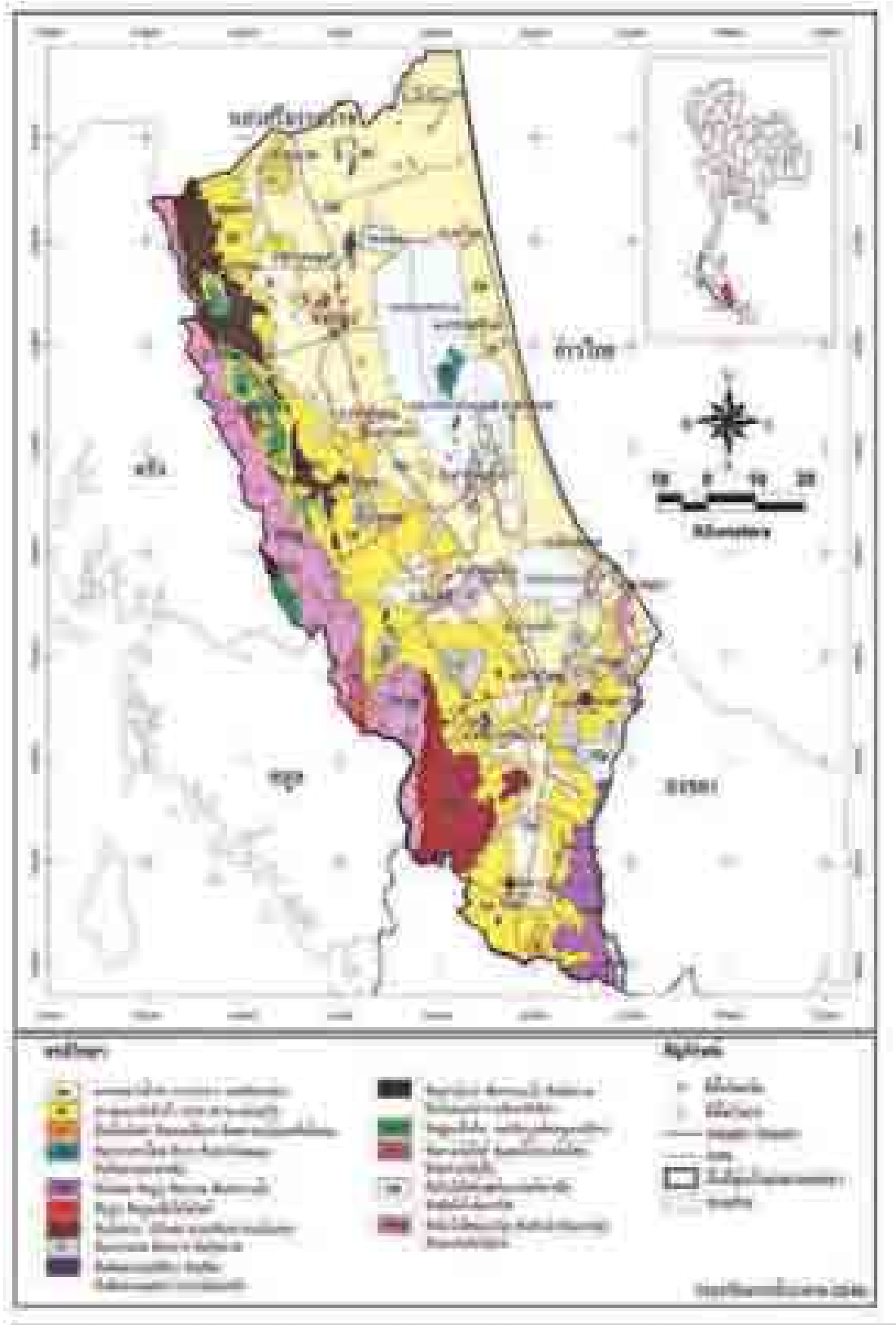
การสะสมตัวของตะกอน กรวด ทราย และดินเหนียว ในกลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา ก่อให้เกิดแอ่งน้ำบาดาล หลักๆ 2 แอ่ง คือ **แอ่งระโนด-สงขลา** และ **แอ่งหาดใหญ่**

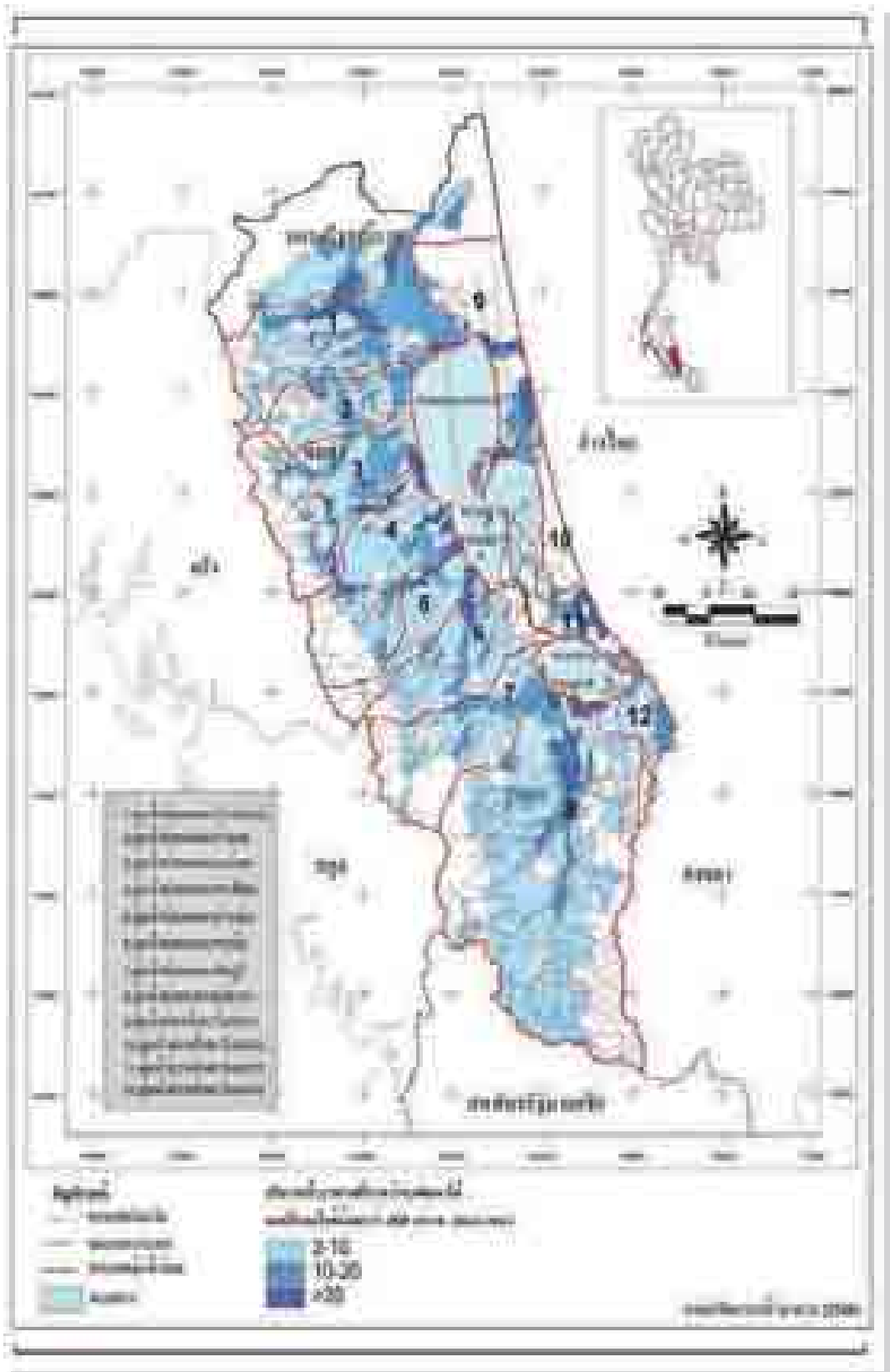
แอ่งระโนด-สงขลา มีพื้นที่ประมาณ 2,400 ตารางกิโลเมตร อยู่ระหว่างระโนด สทิงพระ จนถึงหัวเขาแดง และกว้างประมาณ 500 เมตร มีกรวดทรายที่เป็นชั้นน้ำบาดาลอยู่ 3 ชั้น บริเวณระโนดถึงสทิงพระเป็นชั้นน้ำบาดาลลึกและมีแรงดันบ่อที่เจาะในชั้นดังกล่าวส่วนใหญ่จึงเป็นบ่อน้ำพุ ส่วนพื้นที่ราบมีการสะสมของตะกอนทรายชายหาดขนานกับชายฝั่ง หนา 5-10 เมตร ชั้นทรายชายหาดเหล่านี้เป็นชั้นน้ำบาดาลระดับตื้น ให้น้ำในเกณฑ์ 3-10 ลูกบาศก์เมตรต่อชั่วโมง (ลบ.ม./ชม.)

แอ่งหาดใหญ่ มีพื้นที่ประมาณ 400 ตารางกิโลเมตร ห่างจากผิวดินลงไปช่วง 20 - 50 เมตร มีชั้นกรวดและทรายหนาเฉลี่ย 10 - 20 เมตร ให้น้ำได้ 20 - 100 ลบ.ม./ชม. แต่บางแห่งได้ถึง 150 - 200 ลบ.ม./ชม. น้ำจืด แต่มีเหล็กสูง น้ำบาดาลชั้นนี้มีการพัฒนาขึ้นมาใช้มากที่สุดเพราะอยู่ตื้นและให้น้ำมาก ลึกลงไปมีชั้นน้ำบาดาลอีก 2 ชั้น (ปี พ.ศ. 2547 กรมทรัพยากรน้ำบาดาล เจาะสำรวจในอำเภอหาดใหญ่ ลึกเกือบ 500 เมตร ก็ยังไม่ถึงชั้นหินแข็ง) ชั้นแรกอยู่ที่ความลึกประมาณ 60 - 100 เมตร หนาเฉลี่ย 30 เมตร ให้น้ำได้ 20 - 50 ลบ.ม./ชม. ชั้นล่างอยู่ที่ความลึกมากกว่า 100 เมตร ให้น้ำได้ 10 - 50 ลบ.ม./ชม. พื้นที่รอบขอบแอ่งด้านเหนือมีชั้นดินเหนียวจากทะเลปกคลุมอยู่ น้ำบาดาลชั้นบนสุดจึงกร่อยหรือเค็ม ส่วนพื้นที่รอบขอบแอ่งด้านอื่นๆ เป็นตะกอนแบบตะพัก ประกอบด้วย กรวดขนาดใหญ่ ทรายหยาบ ทรายละเอียด และดินเหนียวหนาแทรกสลับ ให้น้ำได้ 3 - 10 ลบ.ม./ชม. ปี พ.ศ. 2508 กรมทรัพยากรธรณี ทำการเจาะสำรวจและพัฒนา**น้ำบาดาลในแอ่งหาดใหญ่**ขึ้นมาใช้เป็นครั้งแรก ที่บริเวณศูนย์วิจัยการยางคองส์ อำเภอหาดใหญ่ ซึ่งปัจจุบัน คือ ศูนย์วิจัยยางสงขลา

พื้น

ที่เป็นแหล่ง **เดิม** น้ำบาดาลในลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา อยู่ทางทิศตะวันตกและทิศใต้ของลุ่มน้ำ ซึ่งเป็นไปตามลักษณะภูมิประเทศและลักษณะทางธรณีวิทยา การเจาะสำรวจน้ำบาดาลในอดีตมีวัตถุประสงค์เพื่อจัดหาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการใช้ประโยชน์ แต่ไม่ได้สนับสนุนให้มีการวิจัยเพื่อศึกษาขอบเขตและปริมาณน้ำที่มีอยู่เพื่อการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน ดังนั้น ข้อมูลที่มีอยู่เดิมจึงเป็นการรายงานถึงลักษณะของแอ่ง และปริมาณให้น้ำที่ได้จากการสูบน้ำทดสอบ ว่าสูบได้เท่าไร แต่ไม่ทราบว่า จะสูบได้นานเท่าไร การสูบน้ำมากเกินไปจนธรรมชาติไม่สามารถ **เดิม** น้ำเข้าแอ่งได้ทัน จะทำให้ปริมาณการให้น้ำลดลง และอาจแห้งเหือดไปได้ในที่สุด

หลังการปรับโครงสร้างจาก **กองน้ำบาดาล กรมทรัพยากรธรณี กระทรวงอุตสาหกรรม** มาเป็น กรมทรัพยากรน้ำบาดาล **กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม** ได้มีการสนับสนุนในเรื่องการวิจัยเพื่อความยั่งยืนมากขึ้น แต่การวิจัยต้องใช้เวลาและงบประมาณสูงในการเจาะสำรวจเพื่อรวบรวมข้อมูลพื้นฐานสำหรับการวิเคราะห์และการสร้างแบบจำลองสำหรับการประเมินและพยากรณ์ ซึ่งนอกจากจะเป็นเรื่องยากแล้ว บุคลากรที่สามารถทำวิจัยในเรื่องนี้ก็มีอยู่น้อย และยังมีปัญหาในการได้มาซึ่งข้อมูลการใช้น้ำบาดาลที่แท้จริง เพราะมีการแอบสูบน้ำบาดาลกันมาก และตรวจสอบได้ยาก

การพัฒนาหน้าบาดาลขึ้นมาใช้ควรต้องคำนึงถึงสมดุล หากสูบใช้มากเกินไป นอกจากแหล่งน้ำจะแห้งเหือดลงแล้ว ยังจะก่อให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะเรื่อง **การรุกตัวของน้ำเค็ม** ปริมาณน้ำในแอ่งที่คาดว่าจะสามารถพัฒนาขึ้นมาใช้ได้อัตโนมัติโดยไม่เกิดผลกระทบเรียกว่า Safe yield (ซึ่งก็ยังไม่ใช่ปริมาณที่เหมาะสมที่สุด หรือที่เรียกกันว่า Optimum yield) เพื่อความยั่งยืน ก่อนพัฒนาหน้าบาดาลขึ้นมาใช้ **ควรต้องศึกษาความเป็นไปได้ และควรมีการศึกษาถึงวิธีที่จะไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อปริมาณสำรองและต่อสิ่งแวดล้อม**

ปริมาณกักเก็บและปริมาณที่คาดว่าจะสามารถพัฒนาขึ้นมาได้โดยไม่เกิดผลกระทบ

แอ่งน้ำบาดาล	ปริมาณกักเก็บ (ล้าน ลบ.ม.)	ปริมาณน้ำที่พัฒนาได้ต่อปี (ล้าน ลบ.ม.)	ปริมาณน้ำที่พัฒนาได้ต่อวัน (ล้าน ลบ.ม.)
แอ่งระโนด - สงขลา	400	80	0.220
แอ่งหาดใหญ่	175	35	0.096

ที่มา: สุนทร ปัญญาสุธารส (2547)

แหล่งน้ำบาดาลแอ่งหาดใหญ่

แอ่งหาดใหญ่เป็นแอ่งน้ำบาดาลขนาดย่อม วางตัวในแนวเหนือ-ใต้ ครอบคลุมอำเภอหาดใหญ่ อำเภอบางกล่ำ และอำเภอกลองหอยโข่ง ในจังหวัดสงขลา ที่ราบของแอ่งซึ่งอยู่สูงกว่าระดับทะเลปานกลางเฉลี่ยประมาณ 9 เมตร ถูกโอบล้อมด้วยภูเขาและพื้นที่เนินด้านทิศตะวันออก ทิศตะวันตก และทิศใต้ ส่วนด้านทิศเหนือติดต่อกับทะเลสาบสงขลา **ยอดเขาที่สูงที่สุดในพื้นที่ คือ เขาคอหงส์** ซึ่งอยู่ทางด้านตะวันออกของแอ่งฯ สูง 371 เมตร เหนือระดับทะเลปานกลาง และห่างจากตัวเมืองหาดใหญ่ประมาณ 6 กิโลเมตร ทางน้ำธรรมชาติหลัก คือ **คลองอู่ตะเภา** ซึ่งยาวเกือบ 100 กิโลเมตร และมีต้นกำเนิดจากเทือกเขาทางทิศใต้ของแอ่ง ไหลจากใต้ไปเหนือ ผ่านด้านตะวันตกของตัวเมืองหาดใหญ่สู่ทะเลสาบสงขลา นอกจากนี้ ยังมี **คลองเตย** ซึ่งเป็นคลองสาขาของคลองอู่ตะเภา โดยแยกสาขาจากคลองอู่ตะเภา ทางทิศใต้ของตัวเมืองหาดใหญ่ แล้วไหลอ้อมผ่านด้านตะวันออกของตัวเมือง มาบรรจบกับคลองอู่ตะเภาอีกครั้งทางด้านทิศเหนือของตัวเมือง โดยมีคลองหะ คลองเรียน และคลองเปล เป็นลำน้ำสาขาทางทิศตะวันออกของคลองเตย

แอ่งหัดใหญ่

ซึ่งเป็นแอ่งที่ราบระหว่างหุบเขา กว้างประมาณ 20 กม. และยาวประมาณ 100 กม. ในแนวเหนือ - ใต้ นี้ เกิดจากการเคลื่อนตัวของเปลือกโลกที่ทำให้เกิดแนวรอยเลื่อน ขอบแอ่งด้านทิศตะวันออกและทิศตะวันตกถูกยกตัวขึ้นเพราะพบตะกอนกรวดขนาดใหญ่บริเวณขอบแอ่งตกตะกอนทับถมอยู่เป็นจำนวนมาก กรวดมีความกลมมนปานกลาง และส่วนละเอียด บริเวณกลางแอ่งมีการสะสมตัวของตะกอนกรวดทรายและดินเหนียวที่เกิดจากการพัดพาของน้ำ น้ำบาดาลในแอ่งส่วนใหญ่ได้จากชั้นตะกอนที่เป็นดินร่วน จากลักษณะชั้นดินและหินและข้อมูลหลุมเจาะที่ได้จากตรวจสอบชั้นน้ำด้วยเครื่องหยั่งธรณี สามารถแบ่งชั้นน้ำบาดาลออกเป็น 3 ชั้น คือ ชั้นน้ำหัดใหญ่ ชั้นน้ำคุเต๋ และ ชั้นน้ำคองหงส์ ชั้นน้ำทั้งสามอยู่แยกจากกันโดยมีชั้นดินเหนียวคั่น

ชั้นน้ำหัดใหญ่

อยู่บนสุด หนาเฉลี่ย 10 - 20 เมตรที่ความลึกประมาณ 20 - 50 ม. แต่ที่บริเวณตัวเมืองหัดใหญ่มีความหนาประมาณ 20 - 40 ม. ปกคลุมด้วยดินเหนียวหรือดินเหนียวปนทราย ชั้นน้ำหัดใหญ่เป็นชั้นน้ำประเภทปราศจากแรงดันถึงกึ่งภายใต้แรงดัน การเพิ่มของน้ำ (การเติมน้ำ) ในชั้นน้ำนี้ได้จากน้ำฝนซึ่งตกมาในพื้นที่รับน้ำของแอ่งโดยตรง ชั้นน้ำนี้เป็นชั้นน้ำหลักของแอ่ง มีการพัฒนาขึ้นมาใช้มากที่สุด ให้น้ำเฉลี่ย 20 - 50 ลูกบาศก์เมตร/ชั่วโมง บางบ่อให้น้ำถึง 150 - 200 ลูกบาศก์เมตร/ชั่วโมง ในตัวเมืองหัดใหญ่จึงมีการสูบน้ำจากชั้นนี้ขึ้นมาใช้มาก ทำให้ระดับน้ำบาดาลของชั้นนี้ในบริเวณตัวเมืองหัดใหญ่ลดลง ปัจจุบันมีการสูบน้ำขึ้นมาใช้จนเกิดการรุกตัวของน้ำเค็ม จนต้องปิดไปแล้วหลายบ่อ และเนื่องจากชั้นบนสุดบริเวณผิวดินเป็นชั้นดินเหนียวปนทรายซึ่งน้ำสามารถซึมผ่านได้ ดังนั้น บ่อขุดระดับตื้นซึ่งขุดลึกประมาณ 2 - 10 ม. จึงมีโอกาสจะถูกปนเปื้อนโดยน้ำสกปรกจากผิวดินซึ่งไหลลงไปได้ง่าย

ชั้นน้ำคูเต่า หนาประมาณ 30 ม. อยู่ลึกลงไปถึงความลึก 60 - 100 ม. โดยมีดินเหนียวสีน้ำตาลกั้นจากชั้นน้ำหาดใหญ่ เป็นชั้นน้ำที่ประกอบด้วยชั้นกรวดทรายหลายชั้น และดินทรายปนดินเหนียวซึ่งน้ำสามารถซึมผ่านได้ ชั้นน้ำนี้ถูกพัฒนาขึ้นมาใช้น้อยกว่าชั้นน้ำหาดใหญ่ ส่วนมากจะใช้ในบริเวณขอบแอ่งซึ่งชั้นน้ำหาดใหญ่จะบางและให้น้ำน้อยกว่า การเพิ่มของน้ำในชั้นนี้ได้จากการรั่วซึมของน้ำในชั้นน้ำที่อยู่ส่วนบน

ชั้นน้ำคองหงส์ อยู่ลึกลงไปจากผิวดินมากกว่า 100 เมตร อยู่ถัดลงไปจากชั้นน้ำคูเต่า โดยมีดินเหนียวสีเทาปิดทับอยู่ข้างบน ชั้นน้ำประกอบด้วยชั้นกรวดทราย ความกลมมนดี โดยทั่วไปบ่อบาดาลที่เจาะในชั้นน้ำ

นี้จะให้น้ำน้อยกว่าที่เจาะในชั้นน้ำสองชั้นแรก โดยให้น้ำได้ประมาณ 10 - 50 ลูกบาศก์เมตร/ชั่วโมง จึงมีการใช้น้ำในชั้นนี้น้อยกว่าน้ำบาดาลชั้นอื่น การเพิ่มของน้ำในชั้นนี้ได้จากการรั่วซึมของน้ำจากชั้นที่อยู่เหนือขึ้นไป

ในกลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา แอ่งหาดใหญ่เป็นแหล่งน้ำบาดาลที่มีการพัฒนาน้ำบาดาลขึ้นมาใช้มากที่สุด พื้นที่ที่สูบน้ำบาดาลขึ้นมาใช้มาก คือ ตัวเมืองหาดใหญ่ และตลอดแนวถนนกาญจนวนิช เนื่องจากหาดใหญ่เป็นศูนย์กลางการค้า ธุรกิจบริการ การท่องเที่ยว อุตสาหกรรม และการคมนาคมขนส่งของภาคใต้ มีประชากรกว่า 350,000 คน และยังมีประชากรในอีก 3 อำเภอ ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่แอ่งหาดใหญ่ คือ อำเภอสะเดา อำเภอบางกล่ำ และอำเภอคลองหอยโข่ง รวมประชากรทั้งสิ้นเกือบ 5 แสนคน นอกจากนี้ยังมี **ประชากรแฝง** ที่เข้ามาทำงานในพื้นที่ไม่น้อยกว่า 7 แสนคน และยังมีนักท่องเที่ยวอีกประมาณปีละ 2 ล้านคน ผนวกกับการที่การประปาส่วนภูมิภาคไม่สามารถให้บริการได้ทั่วถึง จึงมีการเจาะบ่อบาดาลและสูบน้ำขึ้นมาใช้กันมาก นอกจากนี้ที่ **อำเภอควนเนียง โดยเฉพาะตำบลบางเหรียง** ที่ต่อเนื่องกับ อำเภอบางกล่ำ ยังมีการเจาะน้ำบาดาลเป็นจำนวนมากเพื่อใช้ในการทำเกษตรกรรม

จาก การติดตามวัดระดับน้ำจากบ่อบาดาล ซึ่งเจาะในชั้นน้ำบาดาลใหญ่บริเวณตัวเมืองและใกล้เคียงกว่า 100 บ่อ ในปี พ.ศ. 2535 - 2538 พบว่าน้ำบาดาลรอบ ๆ ตัวเมืองหาดใหญ่จะไหลเข้าสู่ตัวเมือง โดยมีระดับลึกที่สุดบริเวณใจกลางเมือง และระดับน้ำบาดาลได้ลดลงจนพื้นที่ที่มีระดับน้ำบาดาลต่ำกว่าระดับทะเลปานกลางมากกว่า 8 เมตรได้ขยายตัวเพิ่มขึ้น ในปี พ.ศ. 2535 พื้นที่นี้ยาวประมาณ 10 กิโลเมตร ตั้งแต่บ้านควนหนาม ตำบลบ้านพรุ ซึ่งอยู่ทางทิศใต้ของตัวเมืองหาดใหญ่ประมาณ 4 กิโลเมตร ไปจนถึงบ้านคลองแห ตำบลคลองแห ทางทิศเหนือของเมือง บริเวณที่กว้างที่สุดอยู่ในแนวตะวันตก-ตะวันออกกว้างประมาณ 5 กิโลเมตร ตั้งแต่บ้านควนลัง ตำบลควนลัง ทางทิศตะวันตกของคลองอู่ตะเภา ไปจนถึงบ้านคลองเรียน ตำบลหาดใหญ่ ซึ่งอยู่ทางทิศตะวันออกของตัวเมืองหาดใหญ่และของคลองเตย ครอบคลุมพื้นที่ประมาณ 26 ตารางกิโลเมตร ในปี พ.ศ. 2536 พื้นที่ได้เพิ่มขยายขึ้นอีกเล็กน้อย ครอบคลุมพื้นที่ 27 ตารางกิโลเมตร ในปี พ.ศ. 2537 แผ่ขยายไปทางทิศตะวันออกของตัวเมืองหาดใหญ่ ครอบคลุมพื้นที่ 31 ตารางกิโลเมตร และปี พ.ศ. 2538 แผ่ขยายออกไปทางทิศเหนือของตัวเมืองหาดใหญ่ ครอบคลุมพื้นที่ 41 ตาราง

กิโลเมตร (สภา สกสท. 2539. สภาพน้ำบาดาลบริเวณแอ่งหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา. รายงานภายใน ฝ่ายอุทกธรณีวิทยา กองน้ำบาดาล กรมทรัพยากรธรณี กระทรวงอุตสาหกรรม)

จาก ข้อมูลระดับน้ำบาดาลกว่า 100 บ่อ ในพื้นที่แอ่งหาดใหญ่ ที่ติดตามตรวจสอบใน พ.ศ. 2545 โดย **อมรรัตน์ วัฒนธรรม** นักศึกษาปริญญาโท มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ในขณะนั้น และ **สุนทร ปัญจา-สุธารส, ศศิพันธุ์ ภริมย์เลิศ วัฒนพงษ์ มนต์รี** จากกรมทรัพยากรน้ำบาดาลใน พ.ศ. 2546 และ พ.ศ. 2547 พบว่าพื้นที่ที่ระดับน้ำบาดาลมีระดับต่ำกว่าระดับทะเลปานกลาง (Mean Sea Level หรือ MSL) เกิน 8 เมตร ได้ขยายตัวเกิน 100 ตารางกิโลเมตร และบางบริเวณได้ลดต่ำกว่า MSL เกิน 10 เมตร เมื่อเปรียบเทียบกับข้อมูลปี พ.ศ. 2538 พบว่า อัตราการขยายของพื้นที่ที่มีระดับน้ำบาดาลต่ำกว่า MSL เกิน 8 เมตร สูงถึงปีละเกือบ 10 ตารางกิโลเมตร การเพิ่มขยายของพื้นที่ที่มีระดับน้ำบาดาลต่ำกว่า MSL มากขึ้นเรื่อย ๆ และมีแนวโน้มที่จะขยายแผ่กว้างออกไปอีกในอนาคต จะมีผลกระทบต่อชั้นน้ำบาดาล โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าพื้นที่แผ่กว้างขึ้นไปทางทิศเหนือจนถึงบริเวณทะเลสาบสงขลา ก็จะทำให้น้ำทะเลรุกเข้ามาในชั้นน้ำบาดาลใหญ่จนเกิดความเสียหายได้ และในที่สุดจะไม่สามารถใช้น้ำบาดาลในชั้นนี้ได้อีกต่อไป

ตัวอย่างดินและหิน ในการขุดเจาะบ่อบาดาล จากชั้นดินที่ความลึกต่างๆ

แนวทางในการใช้น้ำบาดาลอย่างยั่งยืน

การเพิ่มขึ้นของประชากรและการขยายตัวทางเศรษฐกิจ ทำให้ความต้องการน้ำเพิ่มขึ้นและเกิดการใช้น้ำเกินกว่าศักยภาพ การจัดหาน้ำโดยรัฐไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควรเพราะมีการจัดการที่แยกส่วน ไม่สามารถควบคุมการใช้น้ำที่พยากรณ์ และไม่สามารถจัดหาให้เพียงพอแก่ความต้องการของประชากรในพื้นที่ ทั้งด้านอุปโภค-บริโภค และอุตสาหกรรม (ไม่รวมเกษตรกรรม ซึ่งควรจะมีการจัดการเฉพาะเรื่อง) ทำให้เกิดปัญหาคุณภาพน้ำเสื่อมโทรม และมีการใช้น้ำที่พยากรณ์ได้ดินอย่างขาดการควบคุม

การเพิ่มขึ้นของขยะ ทำให้ต้องการพื้นที่มากขึ้นเพื่อฝังกลบขยะ ซึ่งจะก่อให้เกิดปัญหามลพิษหากทำไม่ถูกหลักวิชา ปัญหาสิ่งแวดล้อมนอกจากการเป็นแหล่งแพร่เชื้อโรค คือ การปนเปื้อนของสารมลพิษในแหล่งน้ำใต้ดินหรือแหล่งน้ำบาดาล การฟื้นฟูแหล่งน้ำบาดาลนั้น นอกจากจะยากแล้ว *ยังอาจจะเป็นไปได้* ซึ่งจะเท่ากับการสูญเสียแหล่งน้ำบาดาลนั้นตลอดไป แหล่งฝังกลบขยะในปัจจุบัน เช่น บริเวณไหล่เขาในหมู่ที่ 5 ตำบลบ้านพรุ อำเภอหาดใหญ่ แม้ว่าจะได้มีการออกแบบและก่อสร้างตามสุขลักษณะแล้วก็ตาม แต่ก็อยู่บนพื้นที่ที่ไม่เหมาะสมอย่างยิ่ง เพราะอยู่บนบริเวณที่เป็นแหล่งเติมน้ำลงสู่ชั้นน้ำใต้ดินและชั้นน้ำบาดาล หากเกิดอุบัติเหตุรั่วซึม หรือมีการจัดการที่ไม่ดีพอ (ที่เห็นได้ในปัจจุบัน คือ มีขยะบางส่วนออกมากองอยู่ภายนอก และมีการฉีกขาดของแผ่นวัสดุที่ปูพื้นหลุม) สารมลพิษจากบ่อขยะก็จะแทรกซึมลงสู่ชั้นน้ำที่อยู่เบื้องล่างได้

เพื่ออนุรักษ์แหล่งน้ำบาดาลให้สามารถใช้ได้ตลอดไป จำต้องมีการวางแผนการใช้และการควบคุมการใช้น้ำบาดาลให้เหมาะสม ไม่ให้เกินสมดุลธรรมชาติที่น้ำไหลเติมเข้าสู่แอ่งน้ำ และไม่ให้เกิดการปนเปื้อนของสิ่งปนเปื้อนลงสู่ชั้นน้ำบาดาล โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากบ่อขยะและน้ำเสียจากโรงงานอุตสาหกรรม โดยต้องมีการควบคุมตามพระราชบัญญัติน้ำบาดาล พ.ศ. 2520 อย่างเคร่งครัด และจัดสร้างสถานีตรวจสอบหรือเฝ้าระวัง โดยการติดตามการเปลี่ยนแปลงของระดับน้ำบาดาล รวมทั้งวิเคราะห์คุณภาพน้ำบาดาลอย่างต่อเนื่อง ปัจจุบัน บ่อสังเกตการณ์ที่ติดตั้งเครื่องบันทึกระดับน้ำอัตโนมัติมีน้อย และมักมีเฉพาะชั้นน้ำชั้นบนเท่านั้น ยังไม่ครอบคลุมชั้นน้ำอื่นซึ่งมีการพัฒนาขึ้นมาใช้มากขึ้นเรื่อยๆ ทั้งที่ขออนุญาตถูกต้องและที่ลักลอบขุดเจาะส่วนเรื่องการปนเปื้อนของน้ำบาดาลนั้น แทบจะไม่มีข้อมูลที่มีการจัดเก็บอย่างเป็นระบบเลย ที่มีก็ไม่ได้เป็นมาตรฐานเดียวกัน และมักเป็นข้อมูลในบริเวณแคบๆ

แนวทางและมาตรการที่รัฐควรทำ

- ติดตั้งบ่อสังเกตการณ์ที่ติดตั้งเครื่องบันทึกระดับน้ำอัตโนมัติ เพื่อควบคุมการขุดและการใช้น้ำบาดาลในลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาอย่างเคร่งครัด ติดตามการเปลี่ยนแปลงของระดับน้ำบาดาลและตรวจวิเคราะห์คุณภาพน้ำบาดาลอย่างต่อเนื่อง
- สร้างแบบจำลองทางคณิตศาสตร์ (ปัจจุบันขาดข้อมูลนำเข้า และเป็นปัญหาสำคัญยิ่งในการทำแบบจำลอง) สำหรับใช้ในการวางแผนจัดการการใช้น้ำที่พยากรณ์
- ป้องกัน ควบคุม และแก้ไขปัญหาการปนเปื้อนของน้ำบาดาล
- ศึกษาทางอุทกธรณีวิทยาเพื่อหาพื้นที่ที่เหมาะสมที่จะใช้เป็นที่ฝังกลบขยะในพื้นที่ลุ่มน้ำ
- จัดตั้งองค์กรที่ทำหน้าที่ทั้งจัดหา และควบคุมการใช้น้ำผิวดินและน้ำใต้ดิน/บาดาล อย่างบูรณาการทั้งเพื่อการประปาและเพื่อการอุตสาหกรรม
- สร้างเครือข่ายการประปาในพื้นที่ลุ่มน้ำ ซึ่งมีการประสานข้อมูลทั้งน้ำผิวดินและน้ำใต้ดิน/บาดาล
- วิเคราะห์และพิจารณาความเหมาะสม ในการประกาศพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบให้เป็นเขตพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อม ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พุทธศักราช 2535

แนวทางที่ชนกลุ่มน้ำควรทำ

ข้อความต่อไปนี้ **เสสาบเรา** เป็นผู้ต่อเติมให้ท้ายเรื่อง เพื่อประกอบข้อเขียนข้างต้นของอาจารย์เพ็ญใจ **เสสาบเรา** มีความเห็นว่า เรื่องนี้คงต้องเขียนเพิ่มเพื่อให้รู้ว่า การดำเนินการโดยรัฐอย่างเดียวคงยังไม่พอ หรือคงไม่ทันการณ์ **เพียงขณะจบการเขียนและอ่านเรื่องนี้ ถ้าไม่ฉูดฉาดและยังคิดโดยปัจเจกชนคนกลุ่มน้ำอย่างเราและท่าน บ่อบาดาลในลุ่มน้ำก็คงจะมีเพิ่มอีกหลายบ่อ**

หลายคนอาจไม่เคยรู้ว่า การขุดเจาะน้ำบาดาลต้องขออนุญาต และจะต้องได้รับอนุญาตก่อน (ขอที่ไหน? ขอใคร? มีค่าใช้จ่ายในการขอยังไง? จ่ายครั้งเดียวหรือต้องจ่ายอีกตามปริมาณน้ำบาดาลที่พัฒนาขึ้นมาใช้? ฯลฯ) การขุดเจาะน้ำบาดาลตามบ้านจึงถือเป็นเรื่องปกติ และหรือ ถือเป็นสิทธิของเจ้าของบ้าน และก็ไม่เคยคิดว่า ทางการจะถือว่าเป็นการ **แอบเจาะ** ถ้าไม่ขออนุญาตก่อน ก็เห็นทุกบ้านทุกช่องที่รู้จัก ก็ทำกันโจ่งแจ้ง ไม่ได้ทำลับๆ ล่อๆ กันสักหน่อย และก็ไม่เห็นมีใครหรือหน่วยงานใดมาตรวจ มาเตือน หรือมาให้คำแนะนำให้ความรู้เลย จนเมื่อได้อ่านเรื่องนี้ ตรงนี้ นี่แหละ

เอาเป็นว่า หลายๆ บ้านก็เจาะกันไปแล้ว ดุดใช้น้ำบาดาลกันแล้ว และกินนานแล้ว ทั้งนี้ทั้งนั้น บ่อยครั้งก็เพราะความจำเป็น ก็การประปาส่วนภูมิภาคไม่มีน้ำประปามาให้บริการนี่นา หรือไม่มีให้ไม่เพียงพอ หรือไม่มีก็เพราะค่าน้ำประปาแพงกว่าน้ำบาดาลขุดเจาะเอง หรือไม่มีก็เจาะเพื่อไว้ เผื่อวันไหนการประปาจ่ายน้ำให้ไม่ได้ จะได้ไม่ขัดสน ฯลฯ

ที่นี่ จะทำอะไรต่อไปแล้ว เพื่อไม่ทำลายทรัพยากรนี้จนมากเกินไป เพราะอ่านถึงตรงนี้ก็เพิ่งมารู้ หรือเริ่มมารู้มากขึ้นแล้วว่า เรื่องมันใกล้วิกฤติเข้ามาเรื่อยๆ ทั้งเรื่องการรุกล้ำของน้ำเค็ม และเรื่องการปนเปื้อน

คำตอบ น่าจะเป็นว่า เราคงต้องช่วยกันลดการใช้น้ำ ต้องไม่ฟุ่มเฟือยและใช้เท่าที่จำเป็น ต้องให้ความรู้ บอกต่อเพื่อนฝูง บอกต่อลูกหลาน ต้องช่วยกันสอดส่องดูแลกันเองในชุมชน ต้องช่วยกันสอดส่องการทำงานของหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง ว่ามีการดำเนินมาตรการเช่นไร อย่างไร (อย่างเช่น การจัดตั้งองค์กรที่ทำหน้าที่จัดหาและควบคุมการใช้น้ำผิวดินและน้ำบาดาลเพื่อการประปาและการอุตสาหกรรม) ต้องช่วยกันสอดส่องว่าหน่วยงานท้องถิ่นมีการดำเนินการที่เปิดโอกาสให้เกิดผลร้ายต่อชุมชนอย่างไร (อย่างเช่น เรื่องการปนเปื้อนจากการฝังกลบขยะ) เป็นต้น

ทั้งนี้ เพื่อที่ น้ำบาดาล ในลุ่มล

จะได้ไม่มีวันเหือดแห้ง

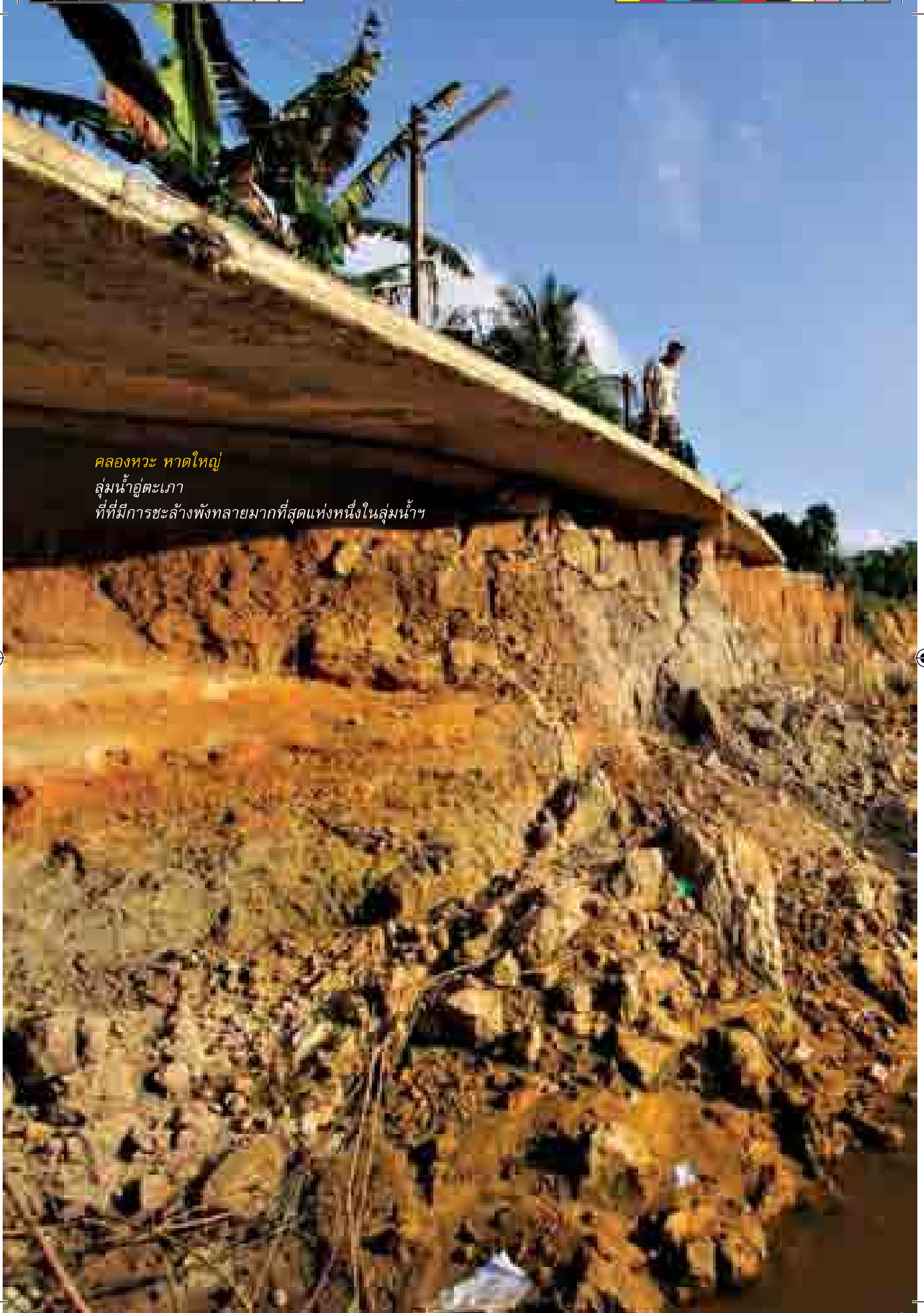
ไม่เสียหายจากการรุกล้ำของน้ำเค็ม

ไม่เสียหายจากการปนเปื้อนสิ่งปฏิกูล

เพื่อความยั่งยืนของแหล่งน้ำบาดาล

และมีความสุขอนามัยดีของชนลุ่มน้ำ ตลอดไป 🙏

คลองหะ หาดใหญ่
ลุ่มน้ำอุตะเกา
ที่ที่มีการชะล้างพังทลายมากที่สุดแห่งหนึ่งในลุ่มน้ำ

เสียน้ำ พสุธากร่อน

เนื้อ หาเรื่องนี้ **เสียบเรว** พยายามกีดกันความรู้บางส่วน พยายามย่อย พยายามย่อ แล้วมาฆ่า แถมใส่ไข่ และตัดต่อพันธุกรรมเขียนใหม่ ให้ท่านผู้อ่านได้มาร่วมประเทืองปัญญาแบบบ้านๆ จากเนื้อหาวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโท พ.ศ. 2549 เรื่อง **การประเมินการชะล้างพังทลายของดินในลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาโดยแบบจำลองคณิตศาสตร์** ของ **คุณกิตติพงศ์ ทรงรักษ์เกียรติ** ภาควิชาวิศวกรรมสิ่งแวดล้อม คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ที่มี **รศ. ดร. วินัย เลียงเจริญสิทธิ์** เป็นประธานกรรมการพิจารณาเห็นชอบ

เสียบเรว ขอแสดงความเคารพนับถือ และขอขอบพระคุณท่านอาจารย์ที่อนุญาตให้เรานำมาฆ่าเพื่อเผยแพร่ ณ ที่นี้ด้วย

นอกจากปัญหาการกัดเซาะชายฝั่ง

ในลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา ดังที่ได้นำเสนอไว้ใน เลสาบเรา 2 หรือฉบับก่อนแล้ว ลุ่มน้ำทะเลสาบฯ ยังต้องสูญเสียหน้าดิน และสูญเสียดินจากการชะล้างพังทลาย ส่วนใหญ่จากพลังน้ำฝน พลังน้ำไหล และพลังน้ำหลาก ที่กัดกร่อนส่วนที่เป็นผืนแผ่นดินกว่า เจ็ดพันตารางกิโลเมตรของลุ่มน้ำฯ โดยบางส่วนจะถูกพัดพาลงสู่แหล่งน้ำในรูปของตะกอนและสารแขวนลอย และลงสู่ทะเลสาบสงขลาที่มีพื้นที่ผิวน้ำ ขนาดกว่าหนึ่งพันตารางกิโลเมตรในที่สุด ทำให้ทะเลสาบที่ตื้นมากอยู่แล้ว ตื้นขึ้นตลอดเวลา จนอาจต้องกลายเป็นแผ่นดินในอีกไม่กี่ร้อยปีข้างหน้า

การชะล้างพังทลายของดิน ไม่ใช่เป็น ปัญหาเฉพาะของลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา หากแต่ เป็นปัญหาระดับชาติ

ในระดับชาติ ปี พ.ศ. 2545 กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ระบุว่า การชะล้างพังทลายของดิน โดยเฉพาะหน้าดิน ซึ่งมีแร่ธาตุสำคัญ สำหรับการเกษตร เป็นปัญหาสำคัญปัญหาหนึ่งที่ต้องมีการแก้ไขบนพื้นที่ประมาณ 108 ล้านไร่ ของพื้นที่การเกษตรทุกประเภทประมาณ 188 ล้านไร่ ของประเทศ (ประเทศไทยมีเนื้อที่ทั้งหมด 321 ล้านไร่...จำไม่ยากเลยเพราะเลขเรียงกันสวยงาม)

พูดกว้างๆ ง่ายๆ ก็คือ รายงานนี้บอกว่า พื้นที่ ประมาณร้อยละ 60 ของประเทศไทยเป็นพื้นที่ การเกษตร และประมาณร้อยละ 60 ของพื้นที่ การเกษตรนี้ มีปัญหาการชะล้างพังทลายของ หน้าดิน

ปี พ.ศ. 2547 กรมพัฒนาที่ดิน มีรายงานผล การศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ อีก โดยใช้สมการมอร์แกน มอร์แกน แอนด์ ฟินนี่ (MMF หรือ Morgan, Morgan and Finney) ซึ่งเป็นรูปแบบจำลองทางคณิตศาสตร์ ที่พัฒนาขึ้นตั้งแต่ ค.ศ. 1984 (อย่ารู้ว่า ค.ศ. นั้น ตรงกับ พ.ศ. อะไร ก็บวก 543 เข้าไปนะครึบ และนี่ ก็จำง่ายอีก เลขเรียงกันอีกแล้ว) MMF เป็นรูปแบบ จำลองผสมผสานระหว่างแบบประสบการณ์ (Empirical) กับแบบฐานฟิสิกส์ (Physical) ผลจาก การคำนวณให้คำตอบว่า ในปี พ.ศ. 2545 ประเทศ

ไทยมีการสูญเสียดินจากการชะล้างพังทลาย ประมาณเกือบ 500 ล้านตัน และมีพื้นที่ที่มีปัญหา ระดับปานกลางถึงระดับรุนแรงมาก (มากกว่า 5 ตัน ต่อไร่ต่อปี) กว่าร้อยละ 5 ของพื้นที่ของประเทศ สำหรับปี พ.ศ. 2546 การสูญเสียดินของประเทศ ลดลงเหลือประมาณ 300 ล้านตัน และมีพื้นที่ที่มี ปัญหาระดับปานกลางถึงระดับรุนแรงมากประมาณ ร้อยละ 4 ของพื้นที่ของประเทศ (คงต้องไปถาม กันเองว่า เกิดอะไรขึ้น สองปีติดกันนี้ จึงแตกต่างกัน ขนาดนี้ โดยเฉพาะปริมาณการสูญเสียดิน)

แหลมควายราบ เกาะใหญ่
อ.กระแสดินธุ์ จ.สงขลา
การขุดเขา และการชะล้างพังทลาย
จะร่วมกันเร่งให้สถานที่แห่งนี้
กลายเป็นที่ราบดังชื่อ ในอีกไม่นาน
และยังจะทำให้ทะเลสาบต้นเขินเร็วขึ้น

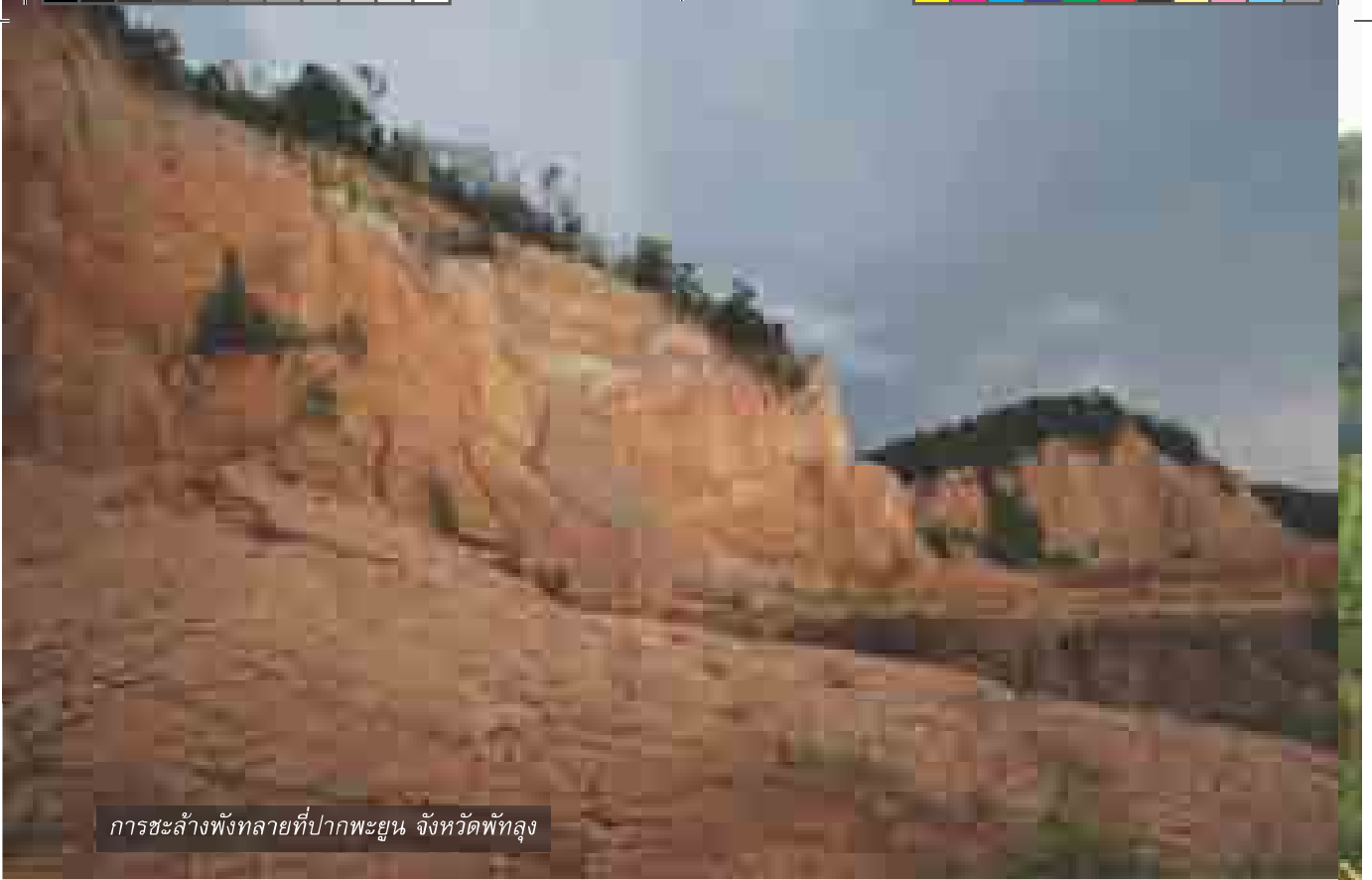

เลสาบเรา

ลองคิดเลขเล่นๆ สนุกๆ ว่า ถ้าเอาดิน 300 ล้านตันมากองบนพื้นที่ เทศบาลนครหาดใหญ่ 21 ตารางกิโลเมตร ดินกองนี้จะสูงเท่าไร สมมุติว่าดิน 1 ลูกบาศก์เมตรหนักประมาณ 1.6 ตัน ดินกองนี้ก็จะปริมาตร 187.5 ล้าน ลบ.ม. สำหรับพื้นที่ 1 ตร.กม. ก็เท่ากับ 1,000 ม. คูณ 1,000 ม. เท่ากับ 1 ล้านตร.ม. ดังนั้น 21 ตร.กม. ก็เท่ากับ 21 ล้าน ตร.ม. เอาปริมาตร 187.5 ล้าน ลบ.ม. หารด้วยพื้นที่ 21 ล้าน ตร.ม.

ได้ความสูงของกองดินท่วมเทศบาลนครหาดใหญ่ เท่ากับเกือบ 9 เมตร หรือสูงประมาณเท่ากับตึก 3 ชั้น และนี่ถ้าคิดบัญญัติไตรยางศ์ชื่อๆ ต่อไป ดิน 500 ล้านตันก็จะท่วมนครหาดใหญ่ถึงชั้นที่ 5 ไม่เบาเลยนะครับ แต่นี้เป็นปริมาณดินที่ถูกชะล้างพังทลายในหนึ่งปี **ทั่วประเทศ** นะครับ เลสาบเรา คิดเล่นๆ เพียงเพื่อเปรียบเทียบให้เห็น ถึงขนาดทางกายภาพ ของปริมาณขนาดนี้เท่านั้น

การชะล้างพังทลายที่ปากพะยูน จังหวัดพัทลุง

ในลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา

ขนาดของปัญหาและผลการศึกษากการชะล้างพังทลายของดินก็มีการรายงานต่างๆ กันไป ตามวัตถุประสงค์และขอบเขตของการศึกษา

ปี พ.ศ. 2538 กรมชลประทาน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้ทำการศึกษาเรื่องนี้ในลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาและพื้นที่ใกล้เคียงโดยใช้สมการการสูญเสียดินสากล (USLE หรือ Universal Soil Loss Equation) ซึ่งเป็นรูปแบบจำลองทางคณิตศาสตร์แบบใช้ประสบการณ์เป็นหลัก โดยมีตัวแปรสำคัญ 6 ตัว ($RKLSCP$ โดยที่ R คือปัจจัยจากฝน K คือปัจจัยจากความคงทนการชะล้าง L คือปัจจัยจากความยาวความลาด S คือปัจจัยจากค่าความลาดชัน C คือปัจจัยจากพืชคลุมดิน และ P คือปัจจัยจากการปฏิบัติการป้องกัน) นอกจากนี้ ยังได้ศึกษาถึงปริมาณตะกอนแขวนลอยที่ไหลลงสู่ทะเลสาบ และได้คำตอบว่า ลุ่มน้ำย่อยทางฝั่งตะวันตกของทะเลสาบสงขลา เกิดการชะล้างที่ทำให้มีตะกอนแขวนลอยไหลลงสู่ทะเลสาบเฉลี่ยเกือบ 150,000 ตันต่อปี และยืนยันด้วยค่าที่หาได้ใกล้เคียงในปี พ.ศ. 2547 อย่างไรก็ตาม ในปี พ.ศ. 2538 นั้น

กรมชลประทานก็มีรายงานผลการศึกษาที่ใช้แบบจำลองการไหลในธารน้ำ HEC-4 (แบบจำลองศูนย์วิศวกรรมชลศาสตร์ Hydrologic Engineering Center ประเทศสหรัฐอเมริกา) ว่า ลุ่มน้ำย่อยทางฝั่งตะวันตกของทะเลสาบสงขลา เกิดการชะล้างที่ทำให้มีตะกอนแขวนลอยไหลลงสู่ทะเลสาบซึ่งคำนวณจากข้อมูลตะกอนแขวนลอยในช่วงปี พ.ศ. 2506 ถึง พ.ศ. 2534 เกือบ 500,000 ตันต่อปี (นี่ก็อีกละครับ ที่หนึ่งระบุประมาณแสนห้า อีกที่หนึ่งระบุประมาณห้าแสน ส่วนหนึ่งคงเป็นข้อจำกัดของเครื่องมือ จากขอบเขตการศึกษา และ จากสมมุติฐาน แน่นนอน และนี่ก็เป็นตัวอย่างว่าวิศวกรมักตอบไม่ได้เต็มปากว่า 2 + 2 เท่ากับ 4 เหมือนกับชาวบ้านทั่วไป แต่อย่างน้อยก็ยิ่งดีกว่าเดาสุ่มหรือยกเมฆแบบไร้ซึ่งฐานการคาดคะเนมาๆ นะครับ)

การเร่งการชะล้างพังทลายให้เร็วขึ้น โดยกิจกรรมของมนุษย์
ที่น้ำน้อย อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

ปี พ.ศ. 2541 คณะทรัพยากรธรรมชาติ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ได้รายงานการศึกษาที่ได้จากการใช้แบบจำลอง USLE เช่นกันว่า ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา ในปี พ.ศ. 2539 มีพื้นที่ที่มีระดับการชะล้างพังทลายน้อย (น้อยกว่า 5 ตันต่อไร่ต่อปี) 4.25 ล้านไร่ ระดับรุนแรงปานกลาง (5 ถึง 20 ตันต่อไร่ต่อปี) 0.25 ล้านไร่ และ ระดับรุนแรง (มากกว่า 20 ตันต่อไร่ต่อปี) 0.05 ล้านไร่ คิดเป็นร้อยละ 93.4, 5.5 และ 1.2 ของพื้นที่ลุ่มน้ำ ตามลำดับ (ตอนต้นเรื่องได้จำไว้แล้วว่า กรมพัฒนาที่ดินระบุว่าพื้นที่ที่มีปัญหาการชะล้างพังทลายของดินทั่วประเทศมีประมาณร้อยละ 1 ถึงตรงนี้มารับรู้ว่า ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาที่มีพื้นที่รวมเกือบ 5 ล้านไร่ ซึ่งก็ตรวจสอบโดยประมาณได้โดยเอาพื้นที่ลุ่มน้ำประมาณแปดพันตารางกิโลเมตรคูณกับ 625 เพราะ 1 ตร.กม. เท่ากับ 625 ไร่ และลุ่มน้ำนี้มีพื้นที่ที่มีปัญหาการชะล้างระดับปานกลางถึงรุนแรงรวมประมาณ 3 แสนไร่) ส่วนค่าปริมาณการชะล้างพังทลายของดินที่ลุ่มน้ำนั้น แบบจำลอง USLE นี้ให้ผลลัพธ์การประมาณการไว้ 5.3 ล้านตันต่อปี และจะมีตะกอนดินแขวนลอยที่ถูกชะล้างลงสู่ทะเลสาบสงขลาประมาณ 250,000 ตัน

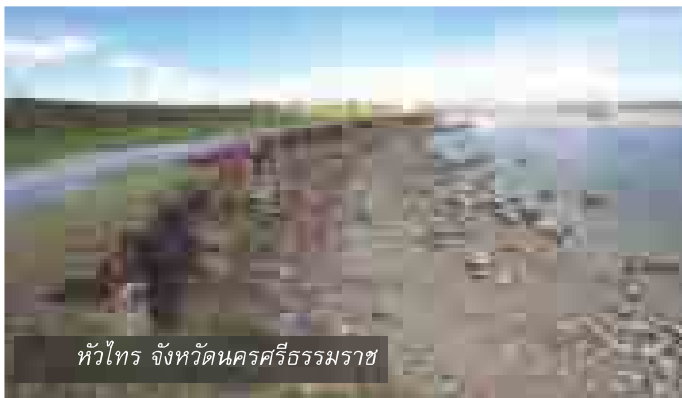

ปี พ.ศ. 2549 ค่าเหล่านี้ได้รับการยืนยันในภาพรวมจากผลการศึกษาของภาควิชาวิศวกรรมสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (ม.ก.) ตามที่ได้ขอขอบคุณไปตั้งแต่ต้น (แม้จะแตกต่างกันบ้างในรายละเอียดส่วนของขนาดของพื้นที่ที่มีปัญหাপานกลางถึงรุนแรง) กล่าวคือ รายงาน ม.ก. สรุปว่า ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา มีพื้นที่ที่มีระดับการชะล้างพังทลายน้อยมาก (น้อยกว่า 2 ตันต่อไร่ต่อปี) 4.43 ล้านไร่ ระดับน้อย (2 ถึง 5 ตันต่อไร่ต่อปี) 0.21 ล้านไร่ ระดับปานกลาง (5 ถึง 15 ตันต่อไร่ต่อปี) 0.15 ล้านไร่ ระดับรุนแรง (15 ถึง 20 ตันต่อไร่ต่อปี) 0.008 ล้านไร่ และระดับรุนแรงมาก (มากกว่า 20 ตันต่อไร่ต่อปี) 0.005 ล้านไร่ คิดเป็นร้อยละ 92.2, 4.4, 3.1, 0.2 และ 0.1 ของพื้นที่ลุ่มน้ำ ตามลำดับ แบบจำลอง MMF นี้ให้ค่าปริมาณการชะล้างพังทลายของดินที่ลุ่มน้ำไว้เท่ากับ 3.2 ล้านตันต่อปี โดยจะเป็นตะกอนดินที่ถูกชะล้างลงสู่ทะเลสาบสงขลาประมาณ 250,000 ตัน

เขาคอหงส์ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

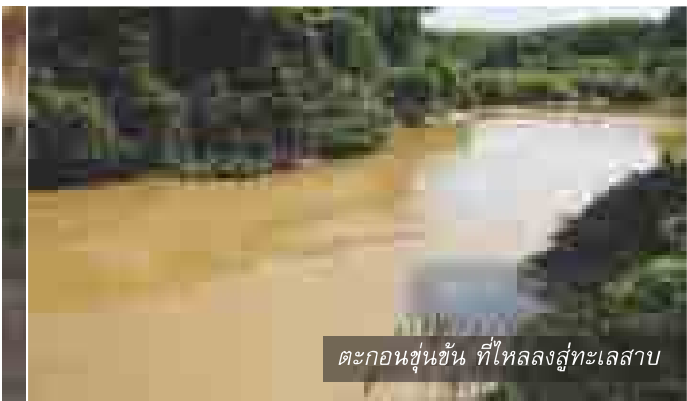

หัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช

น้ำน้อย อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

ตะกอนขุ่นขึ้น ที่ไหลลงสู่ทะเลสาบ

ถ้า จะเปรียบเทียบผลการศึกษามหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (ม.ก.) ที่ใช้แบบจำลอง MMF เมื่อปี พ.ศ. 2549 กับรายงานของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (ม.อ.) ที่ใช้แบบจำลอง USLE เมื่อปี พ.ศ. 2541 ในความหมายเดียวกัน และกลุ่มระดับความรุนแรงโดยรวมกลุ่มเดียวกัน จะได้ว่า

1. พื้นที่ที่มีปัญหาระดับปานกลางขึ้นไป (5 ดันต่อไร่ต่อปีขึ้นไป) ที่ ม.ก. รายงาน มีรวมประมาณ 160,000 ไร่ (ประมาณคร่าวๆ เพื่อให้จำง่ายๆ เท่ากับ 250 ตร.กม.) น้อยกว่าที่ ม.อ. ที่ระบุไว้ก่อนหน้านี้ว่ามีประมาณ 300,000 ไร่ (ประมาณ 500 ตร.กม.) ดังนั้น ในเรื่องพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบส่วนนี้ บทสรุปของ ม.ก. ในปี พ.ศ. 2549 น้อยกว่าบทสรุปของ ม.อ. ในปี พ.ศ. 2541 เกือบเท่าตัว

2. ปริมาณการชะล้างพังทลายของดินทั้งลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา ม.ก. รายงานค่า 3.2 ล้านตันต่อปี ในขณะที่ ม.อ. เคยรายงานไว้ 5.3 ล้านตันต่อปี ดังนั้น ในเรื่องปริมาณการชะล้างทั้งลุ่มน้ำบทสรุปของ ม.ก. ก็น้อยกว่าบทสรุป ของ ม.อ. อีกเกือบเท่าตัวเหมือนกัน

3. ปริมาณตะกอนที่ถูกชะล้างลงสู่ทะเลสาบสงขลา ตรงนี้ ทั้งสองสถาบันสรุปได้ใกล้เคียงกัน คือประมาณ 250,000 ตันต่อปี แต่ต่างจากของกรมชลประทานที่เคยประมาณการไว้ก่อนหน้านี้ว่าเท่ากับ แสนห้าบ้าง ห้าแสนบ้าง

เอาเป็นว่า สำหรับชาวบ้านอย่างเราและท่าน เรามาร่วมรับรู้กันว่า นักวิชาการหลายหน่วยงานเคยประเมินกันไว้ว่า ปัญหาเรื่องการชะล้างพังทลายของดินระดับ 5 ดันต่อไร่ต่อปีขึ้นไปนั้นกระทบต่อพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา 250 ถึง 500 ตารางกิโลเมตร มีปริมาณการชะล้าง 3 ถึง 5 ล้านตันต่อปี และมีขนาดของตะกอนที่ไหลลงสู่ทะเลสาบสงขลาประมาณ 2 แสน 5 หมื่นตันต่อปี โดยที่มีรายงานค่าอย่างต่ำประมาณปีละแสนห้า และอย่างสูงปีละห้าแสนตัน

เรา มาลองคิดเลขและทบทวนใหม่ เพื่อเปรียบเทียบๆ ให้เห็นภาพกันอีกครั้งนะ ครับ พื้นที่รวม 250 ถึง 500 ตร.กม. ที่ กระทบนี้จะมีขนาดประมาณ 10 ถึง 20 เท่า ของพื้นที่เทศบาลนครหาดใหญ่ ปริมาณการ ชะล้าง 3 ถึง 5 ล้านตันต่อปีในพื้นที่ลุ่มน้ำก็ ประมาณร้อยละ 1 ของค่าปริมาณการชะล้าง ของทั้งประเทศที่รายงานไว้แต่ต้นว่ามี 300 ถึง 500 ล้านตันต่อปี และเมื่อคืน 300 ล้าน ถึง 500 ล้านตันสามารถถมเทศบาลนคร หาดใหญ่ได้สูง 9 ถึง 15 เมตร ดังที่ได้แสดง ไว้เล่นๆ ในตอนต้น 3 ถึง 5 ล้านตันก็ถม เทศบาลนครหาดใหญ่ได้สูง 9 ถึง 15 เซนติเมตร หรือประมาณ 1 คืบครับ พอจะเห็นภาพ นะครับ

อย่างไรก็ตาม ทะเลสาบสงขลามีพื้นน้ำ ประมาณหนึ่งพันตารางกิโลเมตร และที่ไหล ลงไปจริงๆ จากผลการชะล้างพังทลายของดิน ในลักษณะของตะกอนและสารแขวนลอย ก็ เป็นเพียงส่วนหนึ่งของการชะล้างทั้งหมด ดังนั้น ปีหนึ่งๆ การทับถมของตะกอนในท้อง ทะเลสาบจากการชะล้างจึงเป็นเพียงไม่กี่ มิลลิเมตร รายงานแผนแม่บทการพัฒนา ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาเมื่อ ปี พ.ศ. 2547 ระบุค่านี้ไว้หลายค่าตามการคาดคะเนของ หลายสำนัก และสำหรับแต่ละส่วนของ ทะเลสาบ ซึ่งมีตั้งแต่ปีละ 0.1 มม. (ค่าน้อย พอทน) ถึง 8.12 มม. (ค่าน่ากังวล) แต่ที่ สรุปลงไว้คล้ายกันก็คือ ค่าเฉลี่ยการตกตะกอน น่าจะมีค่า 5 ถึง 7 มิลลิเมตรต่อปี และ ทะเลสาบสงขลา ที่ลึกเฉลี่ยประมาณเพียง 2 เมตรนี้ ถ้าหากว่าอัตราเช่นนี้ยังคงอยู่ต่อไป ก็จะต้องขึ้นจนเป็นแผ่นดินในอีกประมาณสาม สี่ร้อยปีเท่านั้น

แล้ว เราทำอะไรได้เพื่อลดหรือ ชะลอปัญหานี้ ?

(หรือว่าท่านอยากให้ลูกหลานเป็น เจ้าของที่ดินกลางทะเลสาบไว้ๆ ?)

มุมมองจากเขาคอหงส์ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

เฉพาะจากมุมมองนี้ ท่านเห็นการขุดเขา และการปรับเปลี่ยนภูมิประเทศที่แห่ง?

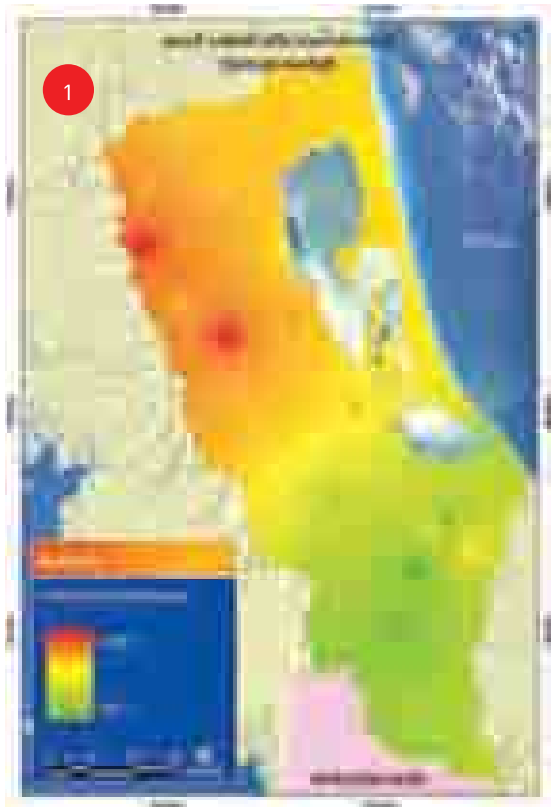
ก่อน

พยายามตอบคำถามนี้ เราได้รับรู้เรื่องมากขึ้นอีกหน่อยเกี่ยวกับการศึกษาโดยแบบจำลอง MMF ที่นักศึกษาและอาจารย์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ได้ทำไว้ก็ดี เพราะรูปแบบจำลองจะกล่าวถึงปัจจัยที่มีผลต่อค่าการชะล้างและอัตราการชะล้าง

แบบจำลอง MMF

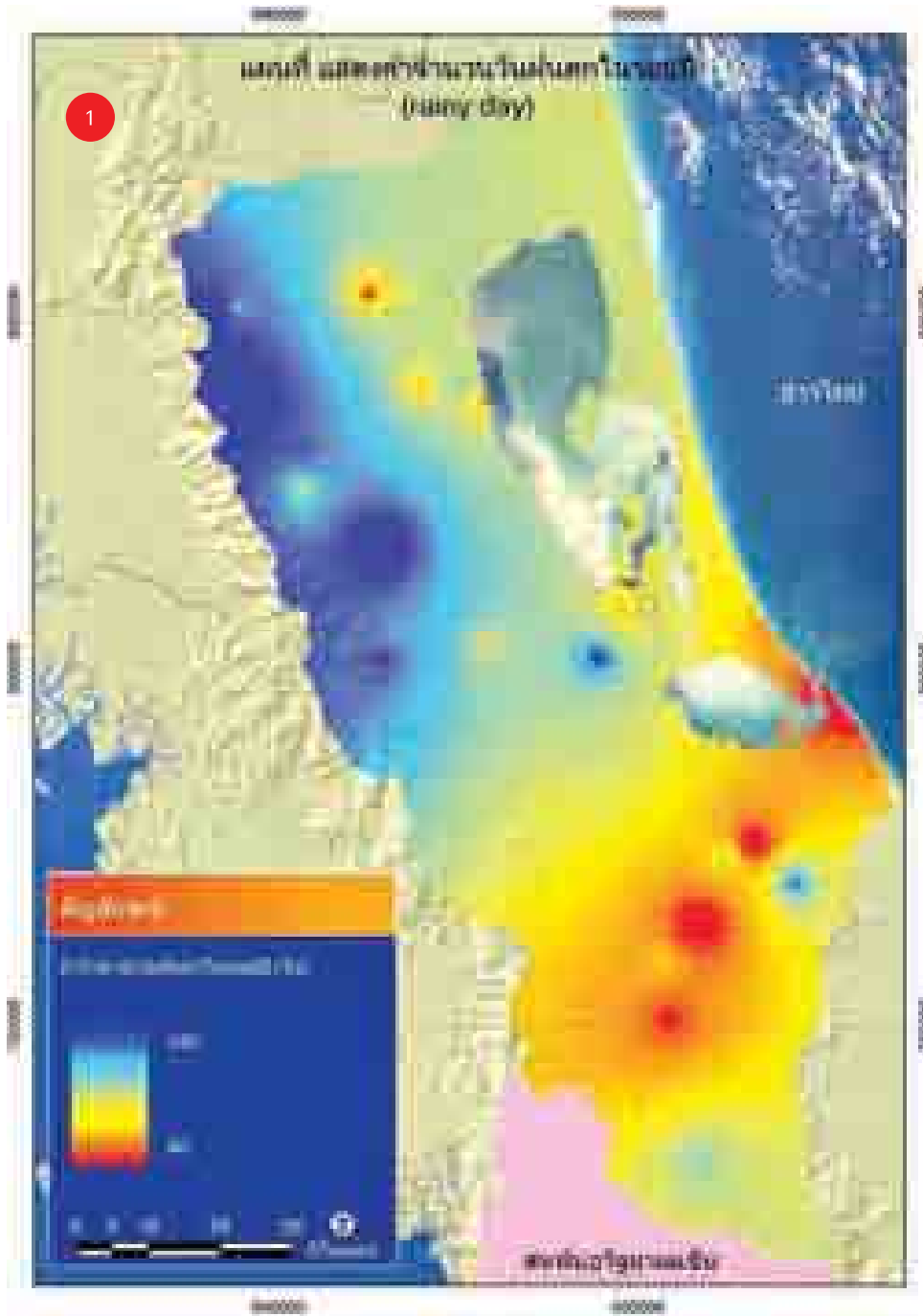
จะละเอียดกว่าแบบจำลอง USLE พอจำได้นะครับว่า USLE ระบุตัวแปรหลัก 6 ตัว RKLSCP แต่ MMF ในวิทยานิพนธ์ระบุตัวแปรหลัก 3 อย่างคือ น้ำฝน ดิน และ การใช้ประโยชน์ที่ดิน โดยมีตัวแปรย่อย 3 ตัว

สำหรับน้ำฝน (ปริมาณน้ำฝนรายปี จำนวนวันฝนตกในรอบปี และความหนักเบาของฝน) มีตัวแปรย่อย 3 ตัวสำหรับดิน (ความจุความชื้นของดิน ความหนาแน่นรวมของดิน และดัชนีการแตกกระจายของเม็ดดินด้วยน้ำฝน) มีตัวแปรย่อย 5 ตัวสำหรับการใช้ประโยชน์ที่ดิน (การปกคลุมของพืช ร้อยละของน้ำฝนที่พืชยึดไว้ ความลึกน้ำในดินที่พืชนำไปใช้ประโยชน์ได้ อัตราส่วนระหว่างการคายระเหยจริงกับการระเหยน้ำสูงสุด และระดับความสูงของภูมิประเทศ) รวมทั้งสิ้น 11 ตัวแปรย่อย และมีค่าสำหรับตัวแปรย่อยต่างๆ ตัวแปรละรูป แสดงไว้ในหน้านี้ และสองหน้าถัดไป

ตัวแปรหลักที่ 1: น้ำฝน ซึ่งประกอบด้วยตัวแปรย่อย 3 ตัว คือ ปริมาณน้ำฝนรายปี ความหนักเบาของฝน และ จำนวนวันฝนตกในรอบปี (ภาพถ่าย 2 ภาพ และภาพขาว 1 ภาพ)

ตัวแปรหลักที่ 2: ดิน ซึ่งประกอบด้วยตัวแปรย่อย 3 ตัว คือ ความจุความชื้นของดิน ความหนาแน่นรวมของดิน และ ดัชนีการแตกกระจายของเม็ดดินด้วยน้ำฝน (3 ภาพแรกในหน้าถัดไป)

ตัวแปรหลักที่ 3: การใช้ประโยชน์ที่ดิน ซึ่งประกอบด้วยตัวแปรย่อย 5 ตัว คือ การปกคลุมของพืช ร้อยละของน้ำฝนที่พืชดักไว้ ความลึกน้ำในดินที่พืชนำไปใช้ประโยชน์ได้ อัตราส่วนระหว่างการคายระเหยจริงกับการระเหยน้ำสูงสุด และ ระดับความสูงของภูมิประเทศ (5 ภาพที่เหลือในหน้าถัดไป)

กระบวนการที่ 1: การแตกกระจายของดิน
เนื่องจากฝน (2 ภาพบน การหาพลังงานจลน์ของ
 เม็ดฝน และการศึกษาปริมาณเม็ดดินที่แตก
 กระจาย)

กระบวนการที่ 2: การพัดพาเม็ดดินที่แตก
กระจาย (5 ภาพที่เหลือ)

ตัวแปร ย่อยเหล่านี้จะถูกนำไปผ่าน
 กระบวนการการประเมินการชะล้าง 2 กระบวนการ
 คือ กระบวนการแตกกระจายของดินอันเนื่องมาจาก
 ฝน และ**กระบวนการพัดพาเม็ดดินที่แตกกระจายไป**
กับน้ำไหลบ่า โดยกระบวนการแรกจะพิจารณาเป็น
 2 ส่วนคือ การหาพลังงานจลน์ของเม็ดฝน และการ
 ศึกษาปริมาณเม็ดดินที่แตกกระจาย ส่วน
 กระบวนการที่สองจะพิจารณาเป็น 5 ส่วนคือ
 ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยต่อวัน ปริมาณน้ำฝนที่
 สามารถซึมซับไว้ได้ ปริมาณน้ำบ่าหน้าดิน ความ
 ลาดชันของภูมิประเทศ และปริมาณเม็ดดิน
 ที่ถูกพัดพา

ผลการใช้แบบจำลอง MIMF จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้

ผลการใช้แบบจำลอง **USLE** โดยกรมพัฒนาที่ดินเมื่อปี พ.ศ. 2545

และเมื่อนำมาซ้อนทับกันเพื่อการเปรียบเทียบ สรุปได้ว่า ผลที่ได้ตรงกันอยู่เกือบ 3 ใน 4 ส่วน โดยที่แบบจำลอง MMF จะให้ค่าสรุปต่ำกว่าแบบจำลอง USLE

สำหรับผลลัพธ์ที่เป็นตัวเลขขนาดหลักๆ ทั้งหมดนั้น เราได้สรุปไว้ก่อนหน้านี้ไปแล้ว

กลับมาที่คำถามที่แทงใจดำ

แล้วเราทำอะไรเพื่อลดปัญหาการชะล้างพังทลายของดินได้บ้าง ?

คำตอบ แบบสั้นๆ ส่วนหนึ่ง คงดูได้จากแบบจำลอง ไม่ว่าจะเป็นแบบไหนก็ตาม

สมมุติลองเอาแบบจำลอง MMF เป็นที่ตั้งก็แล้วกัน เราคงทำอะไรไม่ได้มากกับหลายสิ่งที่ธรรมชาติอยากประทอนให้เรา และถึงเราอยากจะ

กำหนดก็ไม่ได้ เช่น ไปลดไปเพิ่มปริมาณน้ำฝนที่หล่นจากฟ้า ไปกำหนดจำนวนวันฝนตกในรอบปี ไปกำหนดความหนักเบาของฝน ไปกำหนดความจุของความชื้นในดิน ไปกำหนดความหนาแน่นรวมของดิน ไปกำหนดอัตราการคายระเหยน้ำของพืช ฯลฯ

แต่เราน่าจะกำหนดบางอย่างได้บ้าง เช่น พื้นที่พืชคลุมดิน ชนิดของพืชคลุมดิน และกิจกรรม

ต้นไม้และพืชคลุมดิน
จะสามารถชะลอการชะล้างพังทลายของหน้าดินได้
แม้ในพื้นที่ที่มีความลาดชันสูง

อื่นๆ ที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการใช้ประโยชน์ที่ดิน เป็นต้น
ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะปรับเปลี่ยนดัชนีการแตกกระจายของ
เม็ดดินได้ ปรับเปลี่ยนปริมาณน้ำฝนที่ดินสามารถ
ดูดซับไว้ได้ ปรับเปลี่ยนปริมาณน้ำป่าหน้าดิน
เป็นต้น ทั้งหมดนี้ก็ด้วยการลดการทำลายป่า ลด
การหักร้างถางพง ลดการปลูกพืชเชิงเดี่ยวรากสั้น
และลดความลาดชันของภูมิประเทศด้วยการไม่ไป
ซูดเจาะภูเขามากนัก

หาไม้ ก็คงต้อง เสียหน้า พสุธากร้อน
กันไปอย่างไม่หยุดยั้ง **จากทั้ง ปริมาณ และ อัตรา**
การชะล้าง

ที่สำคัญกับชะตา และอนาคตของลูกหลาน
ที่พระเจ้า และเราท่าน ร่วมเป็นผู้กำหนด 🙏

**เส้นทางข้างหน้าในการแก้ไขปัญหาสุนัข
จะเป็นเหมือนดั่งเส้นทางรถไฟในรูปหรือไม่?
(สภาพทางรถไฟ ประมาณ 200 ม. จากสถานีชัยบุรี
จ.พัทลุง ลงมาทาง อ.หาดใหญ่ ในปัจจุบัน)**

ลดโลกร้อน ด้วยลมทะเล

พยอม รัตน์มณี

น้อย คนปัจจุบันไม่เคยได้ยินคำว่า โลกร้อน จะต่างบ้าง
ก็ตรงรู้มากขึ้นน้อย แต่ก็มักจะรู้ว่า การใช้พลังงานเป็นสาเหตุหลัก

ปัญหาคือ เราจะมีส่วนช่วยลดพลังงานที่ทำให้โลกร้อนได้อย่างไร
เรามีพลังงานทางเลือก ที่ช่วยลดโลกร้อนอะไรบ้าง
และในพื้นที่ทะเลสาบสงขลาของเรา ได้มีการเริ่มดำเนินการเช่นไร

กังหันลมผลิตกระแสไฟฟ้า
กำลังผลิตขนาด 250 kW
อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช

ภาวะโลกร้อน

ระยะนี้ ภัยพิบัติต่างๆ ในโลกเกิดขึ้น และรุนแรงขึ้น อย่างผิดธรรมชาติ เฉพาะจากลมและคลื่นอย่างเดียวก็มากมายแล้ว เช่น เฮอริเคนแคทรินา ในประเทศสหรัฐอเมริกา ไชโคลนนาร์กิส ในประเทศพม่า เป็นต้น ทำให้เกิดการสูญเสียทรัพย์สินและชีวิตอย่างมหาศาล บ่อยครั้ง ภัยพิบัติหลายอย่างถูกบ่งชี้ว่าเป็นสาเหตุและเป็นผลพวงมาจากภาวะโลกร้อน

ภาวะโลกร้อน คือปรากฏการณ์ที่โลกร้อนขึ้นจากการปล่อยก๊าซเรือนกระจก ซึ่งมีคุณสมบัติกักเก็บความร้อน ก๊าซเหล่านี้จะคล้ายผ้าห่มห่อหุ้มโลก เมื่อหนาขึ้นก็ทำให้อุณหภูมิสูงขึ้น ก๊าซเรือนกระจก ได้แก่ ไออน้ำ ก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ โอโซน มีเทน ไนตรัสออกไซด์ และสารซีเอฟซี แต่ตัวการหลักคือ ก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ (CO₂) จากการเผาไหม้เชื้อเพลิงฟอสซิล เช่น ถ่านหิน น้ำมัน และก๊าซธรรมชาติ เพื่อผลิตพลังงาน

ปี พ.ศ. 2547 ทั่วโลกปล่อย CO₂ ถึงเกือบสามหมื่นล้านตัน ประเทศที่ปล่อยมากที่สุดคือ สหรัฐอเมริกา (กว่าหกพันล้านตัน หรือประมาณร้อยละ 22 ของ CO₂ ที่ปล่อยทั่วโลก) ตามด้วยจีนและไต้หวัน ซึ่งปล่อยร้อยละ 18.4 ในขณะที่สหภาพยุโรปโดยรวมมีการปล่อยประมาณสี่พันล้านตัน หรือประมาณร้อยละ 14.7 สำหรับประเทศไทยนั้นติดอยู่ในอันดับที่ 22 โดยปล่อย CO₂ 268 ล้านตัน หรือประมาณร้อยละ 1

ประเทศที่ปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ 30 อันดับแรกในปี พ.ศ. 2547

อันดับที่	ประเทศ	จำนวน CO ₂ ที่ปล่อย (ล้านตัน)	ร้อยละเทียบกับ CO ₂ ที่ปล่อยทั้งหมด
1	สหรัฐอเมริกา	6,049	22.2
2	จีนและไต้หวัน	5,010	18.4
3	รัสเซีย	1,525	5.6
4,5	อินเดีย, ญี่ปุ่น	1,343, 1,258	4.9, 4.6
6	เยอรมนี	861	3.1
7,8	แคนาดา, สหราชอาณาจักร	639, 587	2.3, 2.2
9,10	เกาหลีใต้, อิตาลี	466, 450	1.7
11,12,13	เม็กซิโก, แอฟริกาใต้, อิหร่าน	438, 437, 434	1.6
14,15	อินโดนีเซีย, ฝรั่งเศส	378, 374	1.4
16,17,18,19	บราซิล, สเปน, ยูเครน, ออสเตรเลีย	332, 331, 330, 327	1.2
20,21	ซาอุดีอาระเบีย, โปแลนด์	308, 307	1.1
22	ไทย	268	1.0
23	ตุรกี	226	0.8
24,25,26	คาซัคสถาน, แอลจีเรีย, มาเลเซีย	200, 194, 178	0.7
27, 28	เวเนซุเอลา, อียิปต์	173, 158	0.6
29, 30	สหรัฐอเมริกาบริติชโคลัมเบีย, เนเธอร์แลนด์	149, 142	0.5

ที่มา: ดัดแปลงจาก ศูนย์วิเคราะห์ข้อมูล Carbon Dioxide Information Analysis Center, CDIAC (2004)

การปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ (CO₂) ของประเทศไทย

การปล่อย CO₂ ในประเทศไทยส่วนหนึ่งเกิดจากการเผาไหม้เชื้อเพลิงฟอสซิลเพื่อผลิตกระแสไฟฟ้า ฝ่ายสิ่งแวดล้อม การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) ระบุว่าในปี 2547 ประเทศไทยปล่อย CO₂ เพื่อผลิตกระแสไฟฟ้าถึงกว่า 70 ล้านตัน หรือประมาณกว่า 1 ใน 4 ของที่ไทยปล่อยออกมาทั้งหมด และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นตามความต้องการใช้กระแสไฟฟ้า

ผลกระทบจากภาวะโลกร้อนต่อประเทศไทย

ภาวะโลกร้อนเป็นปัญหาของโลกและของไทย ผลกระทบหลักๆ ที่เกิดขึ้นสรุปได้ดังนี้

ระบบนิเวศและความหลากหลายทางชีวภาพ

รูปแบบของฝน และอุณหภูมิเกิดการเปลี่ยนแปลง พืชและสัตว์ต้องปรับตัวเพื่อความอยู่รอด ส่งผลให้ความหลากหลายทางชีวภาพเกิดความเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย ตัวอย่างเช่น ระบบนิเวศทางทะเล ระดับน้ำทะเลและอุณหภูมิผิวน้ำที่เพิ่มสูงขึ้นจะส่งผลให้พืชและสัตว์ทะเลบางชนิดสูญพันธุ์ไป เนื่องจากไม่สามารถปรับตัวได้ และยังก่อให้เกิดปรากฏการณ์ปะการังฟอกสีทั้งในทะเลฝั่งอ่าวไทยและฝั่งอันดามัน

การเกษตรและการประมง

อุณหภูมิที่เพิ่มขึ้นทำให้ปริมาณน้ำลดลง ส่งผลกระทบต่อผลผลิตทางการเกษตร โดยเฉพาะข้าว ซึ่งเป็นพืชที่ต้องอาศัยปริมาณน้ำฝนและแสงแดดที่แน่นอน รวมถึงความชื้นของดินและอุณหภูมิที่พอเหมาะ นอกจากนี้ ยังส่งผลกระทบต่อการประมง เนื่องจากแหล่งน้ำที่เคยอุดมสมบูรณ์อาจแห้งขอดลง ในบางฤดูกาล กระทั่งต่อการขยายพันธุ์และเจริญเติบโตของสัตว์น้ำ จำนวนและความหลากหลายของสัตว์น้ำจึงลดลง

สภาพอากาศรุนแรง

สภาพภูมิอากาศที่เปลี่ยนแปลง อากาศที่ร้อนขึ้น ความชื้นที่เพิ่มขึ้น ทำให้ภัยธรรมชาติต่างๆ เกิด

บ่อยขึ้นและรุนแรงขึ้น ภาคใต้ของประเทศไทยอาจประสบอุทกภัยแบบฉับพลันและรุนแรงกว่าเดิม นอกจากอุทกภัยแล้ว ภัยแล้งก็เป็นภัยธรรมชาติอีกด้านหนึ่งที่จะรุนแรงขึ้นสลับกัน นอกจากนี้ ภาวะโลกร้อนยังอาจทำให้ไฟป่าเกิดบ่อยขึ้นอีกด้วย

สุขภาพ

อุณหภูมิที่เพิ่มสูงขึ้น รวมทั้งภัยธรรมชาติที่รุนแรงและเกิดบ่อยครั้งขึ้น ส่งผลกระทบต่อสุขภาพและอนามัยของมนุษย์ รวมทั้งการเกิดโรคระบาดของระบบทางเดินอาหารซึ่งมีแนวโน้มว่าจะเพิ่มสูงขึ้นด้วย นอกจากนี้ โรคติดต่อในเขตร้อน เช่น มาลาเรีย ก็มีแนวโน้มว่าจะเพิ่มขึ้นด้วย เนื่องจากเชื้อโรคและพาหะนำโรคจะเพิ่มจำนวนและแพร่พันธุ์ได้มากขึ้นในสภาวะแวดล้อมที่ร้อนขึ้นและฤดูกาลที่ไม่แน่นอน

ผลกระทบทางสังคมและเศรษฐกิจ

นอกจากผลกระทบโดยตรงแล้ว ภาวะโลกร้อนยังส่งผลกระทบต่อความมั่นคงทางสังคมและเศรษฐกิจของประเทศด้วย กล่าวคือ ภัยพิบัติต่างๆ จะส่งผลให้ประชากรบาดเจ็บล้มตาย ทั้งที่ทำกิน และไร้ที่อยู่อาศัยเป็นจำนวนมาก อันจะก่อให้เกิดปัญหาทางสังคมและเศรษฐกิจของประเทศตามมา

ลดโลกร้อน ด้วยลมเล

136

ภาวะโลกร้อนจึงเป็นปัญหาใหญ่ โดยมีสาเหตุสำคัญจากการปล่อยก๊าซเรือนกระจกโดยเฉพาะ CO₂ การลดปริมาณ CO₂ ที่ปล่อยสู่บรรยากาศจึงเป็นแนวทางสำคัญที่จะช่วยลดปัญหาได้ คงถึงเวลาแล้วที่จะเปลี่ยนแปลงรูปแบบการใช้พลังงาน โดยลดการใช้พลังงานที่ได้จากการเผาไหม้เชื้อเพลิงฟอสซิล แล้วหันมาเพิ่มการใช้พลังงานทางเลือกที่เป็นพลังงานสะอาด

พลังงานทางเลือก

พลังงานทางเลือก คือ พลังงานสะอาดที่ได้จากแหล่งเชื้อเพลิงที่ใช้แล้วไม่หมดไป เป็นพลังงานหมุนเวียน สามารถหาแหล่งพลังงานได้ง่าย เป็นที่ต้องการสำหรับสังคม และเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ตัวอย่างของพลังงานทางเลือก ได้แก่ พลังงานแสงอาทิตย์ พลังงานลม พลังงานน้ำ พลังงานคลื่น พลังงานความร้อนใต้พิภพ และ พลังงานจากมวลชีวภาพหรือชีวมวล

พลังงานแสงอาทิตย์

เซลล์แสงอาทิตย์แปลงพลังงานแสงอาทิตย์เป็นพลังงานอื่น

พลังงานแสงอาทิตย์ เป็นพลังงานสะอาดที่ได้จากการนำพลังงานจากดวงอาทิตย์มาแปลงเป็นพลังงานอื่น เช่น ความร้อน ไฟฟ้า โดยใช้เซลล์แสงอาทิตย์ ประเทศไทยมีศักยภาพด้านพลังงานแสงอาทิตย์สูง เนื่องจากมีแสงแดดที่มีความเข้มสูงส่องเกือบทุกพื้นที่ของประเทศเกือบตลอดทั้งวันและตลอดปี แต่ยังพบว่ามีการติดตั้งเซลล์แสงอาทิตย์น้อย เนื่องจากค่าใช้จ่ายสูง และยังไม่ได้รับการสนับสนุนโดยรัฐมากนัก

กังหันลม

ทุ่งกังหันลมเพื่อผลิตกระแสไฟฟ้าในต่างประเทศ

พลังงานลม เกิดจากความแตกต่างของอุณหภูมิ และมีการใช้กังหันลมมาใช้ตั้งแต่ยุคโลว์เทค ปัจจุบันไฮเทคมากขึ้นและได้มีการนำมาใช้ประโยชน์มากขึ้น อย่างไรก็ตาม บางพื้นที่ยังมีปัญหาการนำพลังงานลมมาใช้ เนื่องจากปริมาณลมไม่สม่ำเสมอ แต่บางพื้นที่ก็สามารถนำพลังงานลมมาใช้ให้เกิดประโยชน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะบริเวณชายฝั่งทะเล ซึ่งจะได้กล่าวถึงโดยละเอียดมากขึ้นต่อไป

พลังงานน้ำ

พลังงานน้ำ เป็นพลังงานที่เกิดจากการเคลื่อนที่ของน้ำ ประเทศไทยมีการสร้างเขื่อนเพื่อผลิตไฟฟ้าหลายแห่ง เช่น เขื่อนภูมิพล จังหวัดตาก เขื่อนสิริกิติ์ จังหวัดอุตรดิตถ์ และเขื่อนบางลาง จังหวัดยะลา พลังงานน้ำเป็นพลังงานที่น่าสนใจในการนำมาใช้ประโยชน์ แต่เขื่อนมีข้อจำกัดและส่งผลกระทบต่อหลายด้าน ทั้งงบประมาณการลงทุน ปัญหาสังคมจากการขัดแย้งด้านที่ทำกิน และปัญหาระบบนิเวศที่ถูกทำลาย

เขื่อนภูมิพล เป็นเขื่อนที่ใช้พลังงานน้ำผลิตกระแสไฟฟ้า

พลังงานคลื่น

พลังงานคลื่น คือพลังงานที่ได้จากการเคลื่อนที่ของคลื่นบนผิวมหาสมุทร ซึ่งสามารถรวบรวมและแปรรูปเพื่อนำมาใช้งานให้เกิดประโยชน์ในด้านต่างๆ ได้ รวมถึงการผลิตกระแสไฟฟ้า พลังงานคลื่นเป็นพลังงานสะอาดที่ไม่มีวันหมดรูปแบบหนึ่ง แต่การนำมาใช้ในประเทศไทยยังมีข้อจำกัดด้านเทคโนโลยี

พลังงานความร้อนใต้พิภพ

พลังงานความร้อนใต้พิภพ คือพลังงานที่เกิดจากความร้อนที่ถูกกักเก็บอยู่ภายใต้ผิวโลก การใช้พลังงานความร้อนใต้พิภพเพื่อผลิตพลังงานไฟฟ้าต้องอาศัยของไหลที่ได้รับพลังงานความร้อนใต้พิภพคือไอน้ำร้อนไปหมุนกังหันผลิตกระแสไฟฟ้า พลังงานความร้อนนี้เป็นทางเลือกที่มีต้นทุนต่ำเมื่อเทียบกับถ่านหินและน้ำมัน แต่ก็ยังมีข้อจำกัดด้านความจำเป็นของพื้นที่ รวมทั้งยังเป็นเทคโนโลยีใหม่สำหรับประเทศไทย

ภาพจำลองการนำพลังงานคลื่นไปผลิตกระแสไฟฟ้า โดยการหมุนใบพัดใต้ผิวน้ำทะเล ในประเทศอังกฤษ

การนำพลังงานความร้อนใต้พิภพมาใช้ประโยชน์ในต่างประเทศ

พลังงานจากมวลชีวภาพหรือชีวมวล

มวลชีวภาพหรือชีวมวล คือ สารอินทรีย์ที่เป็นแหล่งกักเก็บพลังงานธรรมชาติและสามารถนำมาใช้ผลิตพลังงานได้ เช่น เศษวัสดุการเกษตร หรือกากจากอุตสาหกรรมการเกษตร เช่น แกลบ ชานอ้อย เศษไม้ กากปาล์ม กากมันสำปะหลัง ชังข้าวโพด กาบและกะลามะพร้าว ส่าเหล้า แต่การผลิตพลังงานจากมวลชีวภาพหรือชีวมวลก่อให้เกิดมลภาวะทางอากาศ และกระบวนการแปรรูปพลังงานยังมีความยุ่งยาก

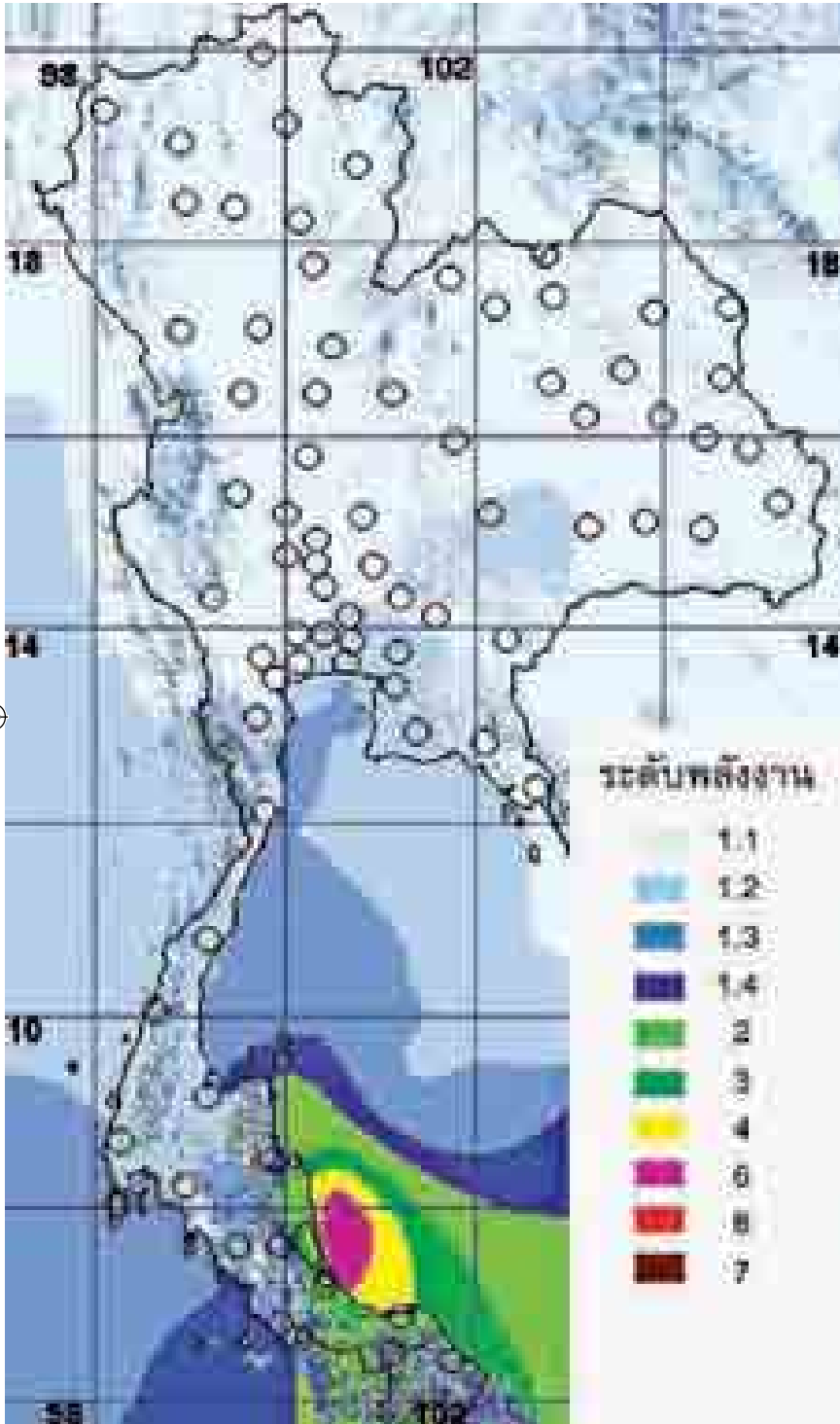
พลังงานทางเลือกแต่ละชนิดมีศักยภาพและข้อจำกัดที่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาผ่านปัจจัยต่างๆ ทั้งด้านความเป็นไปได้ในการนำมาใช้ ศักยภาพในประเทศไทย งบการลงทุน การไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมทั้งทางด้านสังคมและสิ่งแวดล้อมแล้ว พลังงานลมเป็นพลังงานทางเลือกที่จะนำมาใช้ในการผลิตกระแสไฟฟ้าแทนการใช้พลังงานจากถ่านหินเชื้อเพลิงฟอสซิล มีความเป็นไปได้และน่าสนใจมากที่สุด

เศษไม้ ตัวอย่างหนึ่งของการนำมวลชีวภาพหรือชีวมวลมาผลิตพลังงาน

พลังงานลมในประเทศไทย

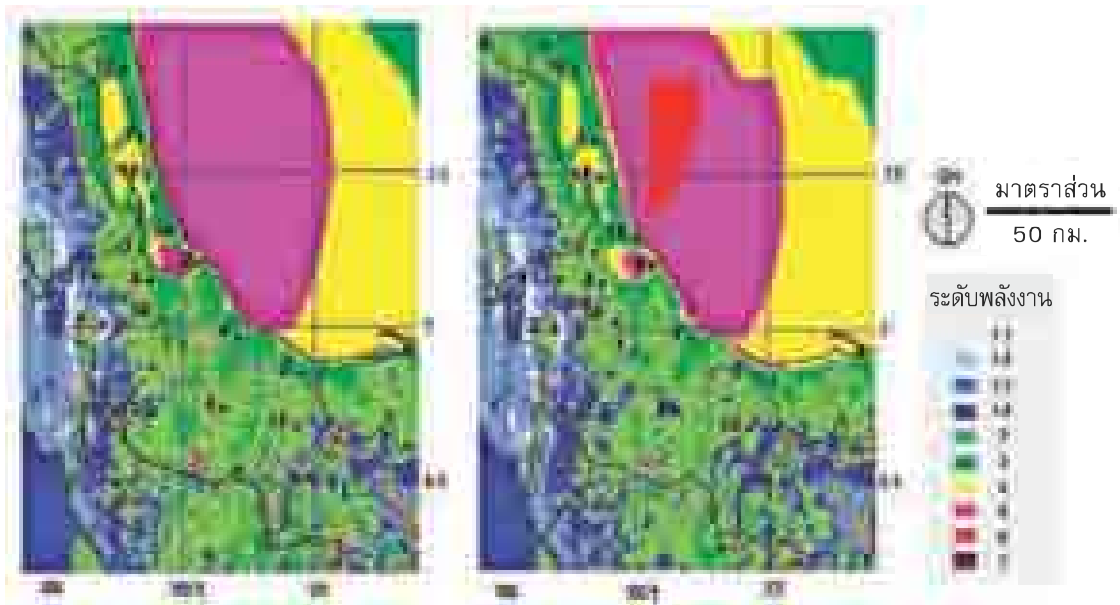
ศักยภาพพลังงานลมของประเทศไทย

การศึกษาพลังงานลมในประเทศไทยเริ่มต้นอย่างจริงจังและเป็นระบบตั้งแต่ปี พ.ศ. 2524 โดยสถาบันเทคโนโลยีแห่งเอเชีย (AIT) และมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี (ชื่อปัจจุบัน) ร่วมกับกรมอุตุนิยมวิทยา การศึกษาพบว่าความเร็วลมเฉลี่ยในประเทศไทยส่วนใหญ่เป็นลมปานกลางมีความเร็วลมที่ระดับความสูง 10 เมตรเหนือพื้นดิน 2 - 4 เมตร/วินาที โดยพื้นที่ที่มีความเร็วลมสูงคือพื้นที่ตามชายฝั่งทะเลซึ่งได้รับอิทธิพลจากพายุมรสุม ตามแนวชายฝั่งบริเวณส่วนใหญ่ของอ่าวไทย

การหาพื้นที่ติดตั้งกังหันลม

ในการศึกษาให้กับกรมพัฒนาพลังงานทดแทนและอนุรักษ์พลังงาน (พ.พ.) กระทรวงพลังงาน ที่มีรศ.สมาน เสนงาม อาจารย์ภาควิชาวิศวกรรมเครื่องกล คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ เป็นหัวหน้าโครงการ พบว่าพื้นที่ที่มีศักยภาพสูง สามารถนำมาใช้ผลิตกระแสไฟฟ้าได้ อยู่ในบริเวณลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา ดังนั้น นอกจากจะเป็นแหล่งธรรมชาติอันอุดมสมบูรณ์แล้ว ลุ่มน้ำแห่งนี้

ยังเป็นแหล่งพลังงานลมซึ่งเป็นพลังงานสะอาดที่สำคัญของประเทศด้วย พื้นที่ที่มีศักยภาพพลังงานลมในลุ่มน้ำฯ อยู่ในจังหวัดสงขลา โดยมีระดับพลังงาน 1.2 ถึง 6 (ระดับพลังงานลมมีค่า 1.1 ถึง 7 โดยค่ามากแสดงพลังงานลมสูง) สถานที่ที่มีพลังงานลมสูง คือ อำเภอเมืองสงขลา อำเภอลี้หอนคร อำเภอกระแสดินธุ์ และอำเภอสทิงพระ โดยมีระดับพลังงาน 6, 5, 4 และ 4 ตามลำดับ อย่างไรก็ตาม ที่อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช ก็เป็นอีกแห่งหนึ่งที่มีการพิจารณาว่าเหมาะสมก่อนหน้านี้ด้วย

รวมช่วงลมสงบ

ไม่รวมช่วงลมสงบ

ศักยภาพพลังงานลม จังหวัดสงขลา - เฉลี่ยรายปี

อำเภอ	ระดับพลังงาน (Power Class)
1. กระแสดินธุ์	4
2. คลองหอยโข่ง	1.2
3. ควนเนียง	3
4. จะนะ	3
5. เทพา	2
6. นาทวี	2
7. นาทม่อม	2
8. บางกล่ำ	3
9. เมืองสงขลา	6
10. ระโนด	3
11. รัตภูมิ	1.4
12. สะเตา	1.4

อำเภอ	ระดับพลังงาน (Power Class)
13. สะบ้าย้อย	2
14. สิงหนคร	5
15. สทิงพระ	4
16. หาดใหญ่	2

กังหันลมผลิตกระแสไฟฟ้า

ปัจจุบัน การใช้กังหันลมเพื่อผลิตกระแสไฟฟ้าได้รับความสนใจอย่างมากทั่วโลก โดยเฉพาะเมื่อเกิดมีวิกฤติการณ์น้ำมันผนวกกับปัญหาภาวะโลกร้อน การติดตั้งกังหันลมมีพัฒนาการและแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ในปี พ.ศ. 2550 กังหันลมทั่วโลกมีกำลังการผลิตรวมประมาณ 93,500 เมกะวัตต์ (MW) ส่วนใหญ่อยู่ในทวีปยุโรป เมื่อเปรียบเทียบการขยายตัวของ การติดตั้งกังหันลมกับปีก่อนหน้านั้นพบว่ามีการขยายตัวเพิ่มขึ้นร้อยละ 27 ประเทศที่มีการลงทุนผลิตพลังงานไฟฟ้าจากกังหันลมทำอันดับแรกคือ เยอรมนี 22,247 MW สหรัฐอเมริกา 16,818 MW สเปน 15,145 MW อินเดีย 8,000 MW และจีน 6,050 MW นอกจากนี้การขยายตัวของจำนวนการติดตั้งกังหันลมแล้ว ยังมีการพัฒนาขนาดเส้นผ่านศูนย์กลางของกังหันลมอีกด้วย เนื่องจากเส้นผ่านศูนย์กลางของกังหันลมมีความสัมพันธ์โดยตรงกับกำลังที่ได้จากลม

เพื่อความรู้อย่างเข้าใจมากขึ้นเกี่ยวกับเรื่องนี้ เล سابเรา ขอแทรกตรงนี้ว่า 1 MW หรือ 1 เมกะวัตต์ คือ 1,000,000 วัตต์ (และ 1 kW หรือ 1 กิโลวัตต์ คือ 1,000 วัตต์) หลอดไฟสีขาวๆ แห่งยาวๆ ตามบ้านที่มักเรียกผิดๆ กันว่าหลอดนีออน (แท้จริงชื่อยาวเรียกยากกว่า หลอดฟลูออเรสเซนต์) มักกินไฟ 36 วัตต์ โทรทัศน์สีทั่วไปกินไฟประมาณ 75 วัตต์ ตู้เย็น 6 คิว เบอร์ 5 กินไฟประมาณ 90 วัตต์ แต่เตารีดและเครื่องปรับอากาศกินไฟเป็นพันวัตต์ (อะไรที่ทำให้ร้อนมากๆ เย็นมากๆ เร็วๆ มักกินไฟมากๆ) สำหรับ 1 ยูนิต หรือ 1 หน่วยไฟฟ้าที่เราถูกเก็บค่าไฟนั้นเท่ากับ 1 kW-hour หรือ 1 กิโลวัตต์-ชั่วโมง และคือค่ากิโลวัตต์ของเครื่องใช้ไฟฟ้าคูณด้วยเวลาเป็นชั่วโมงที่ใช้เครื่องนั้น เช่น เปิดทีวีทิ้งไว้ทั้งคืน สมมุติเผลอหลับไป 8 ชั่วโมงตื่นขึ้นมาก็เสียค่าไฟไป $(75/1,000) \times 8$ เท่ากับ 0.6 ยูนิต สมมุติต่อว่าค่าไฟฟ้ายูนิตละ 5 บาท คินนั้นก็เสียเงินค่าไฟเปล่าๆ ไป 3 บาท (โดยที่ยังไม่ได้คิดค่าเสื่อมการใช้งานทีวี และค่าวง) สมมุติต่อไปว่าบ้านหลังหนึ่งใช้ไฟเดือนละ 1,000 บาท หรือ 200 ยูนิตต่อเดือน หรือประมาณวันละ 6 - 7 ยูนิต ถ้าวันหนึ่งๆ เผลอเปิดใช้งาน 6 - 7 ชั่วโมง ก็ประมาณได้ว่ามีการเปิดใช้เครื่องใช้ไฟฟ้ารวม 1 kW ดังนั้น กำลังการผลิต 1 MW ซึ่งก็คือ 1,000 kW ก็จะสามารถให้สำหรับบ้าน 1,000 หลังที่ใช้ไฟขนาดนี้ และก็แน่นอนว่า ถ้าบ้านทุกหลังใช้ไฟน้อยลงเหลือครึ่งหนึ่ง กำลังการผลิต 1 MW ก็มีไฟฟ้าพอสำหรับบ้าน 2,000 หลัง

ภูมิภาคเอเชีย มีปริมาณการติดตั้งกังหันลมเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะประเทศจีนและอินเดีย ประเทศไทยยังมีการติดตั้งกังหันลมเพื่อผลิตกระแสไฟฟ้าไม่มากนัก เนื่องจากยังเป็นเทคโนโลยีใหม่ และต้องใช้งบประมาณในการลงทุนค่อนข้างสูง อย่างไรก็ตาม กองพัฒนาพลังงานทดแทน ฝ่ายพัฒนาและแผนงานโรงไฟฟ้า การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) ได้ทำการวิจัยและพัฒนาเพื่อนำพลังงานลมมาใช้ผลิตกระแสไฟฟ้า เริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. 2526 เป็นต้นมา กฟผ. ได้ทำการติดตั้งกังหันลมผลิตกระแสไฟฟ้าที่แหลมพรหมเทพ จังหวัดภูเก็ตแล้ว 8 ตัว และมีกำลังผลิตต่างๆ กัน โดยกำลังผลิตของตัวที่ใหญ่ที่สุดเท่ากับ 150 kW ส่วนที่ยำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช นอกเหนือจากกังหันลมผลิตกระแสไฟฟ้า 2 ใบพัด ขนาดกำลังผลิต 80 kW 1 ตัว ที่เอกชนได้จัดสร้างขึ้นเองแล้ว กรมพัฒนาพลังงานทดแทนและอนุรักษ์พลังงาน (พ.พ.) ได้จัดสร้างกังหันลม 3 ใบพัดขึ้นอีก 1 ตัว ขนาดกำลังผลิต 250 kW (พอสำหรับบ้านธรรมดา 250-500 หลัง ตามสมมุติฐานข้างต้น) ซึ่งเริ่มจ่ายไฟเข้าสู่ระบบขนานของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค (กฟภ.) ตั้งแต่

กลางเดือนธันวาคม 2551 เป็นต้นมา และถือเป็นกังหันลมผลิตกระแสไฟฟ้าที่มีขนาดใหญ่ที่สุดของประเทศไทยในขณะนั้น กังหันลมของ พ.พ. อีก 1 ตัว ขนาดกำลังผลิต 1.5 MW (6 เท่าของ 250 kW) มีกำหนดก่อสร้างแล้วเสร็จในเดือนมีนาคม 2552 ที่อำเภอหัวไทร สำหรับที่อำเภอสติงพระ จังหวัดสงขลา ในปี พ.ศ. 2552 กังหันลมโดย พ.พ. ขนาดกำลังผลิต 1.5 MW อีก 1 ตัวก็มีกำหนดก่อสร้างแล้วเสร็จด้วย พลังงานไฟฟ้าจากกังหันลมทั้งหมด จะถูกป้อนเข้าสู่โครงข่ายสายส่งไฟฟ้าของ กฟผ. เพื่อใช้ร่วมในการแจกจ่ายใช้งานต่อไป

กำลังการผลิตกระแสไฟฟ้าจากกังหันลมในประเทศต่าง ๆ

ลำดับที่	ประเทศ	กำลังการผลิต (เมกะวัตต์)			
		พ.ศ. 2550	พ.ศ. 2549	พ.ศ. 2548	พ.ศ. 2547
1	เยอรมนี	22,247	20,622	18,428	16,629
2	สหรัฐอเมริกา	16,818	11,603	9,149	6,725
3	สเปน	15,145	11,615	10,027	8,263
4	อินเดีย	8,000	6,270	4,430	3,000
5	จีน	6,050	2,604	1,260	764
6	เดนมาร์ก	3,129	3,140	3,128	3,124
7	อิตาลี	2,726	2,123	1,717	1,265
8	ฝรั่งเศส	2,454	1,567	757	386
9	สหราชอาณาจักร	2,389	1,963	1,353	888
10	โปรตุเกส	2,150	1,716	1,022	522
11	แคนาดา	1,856	1,459	983	444
12	เนเธอร์แลนด์	1,747	1,560	1,219	1,078
13	ญี่ปุ่น	1,538	1,394	1,040	896
14	ออสเตรเลีย	982	965	819	606
15	กรีซ	871	746	573	473
16	ออสเตรเลีย	824	817	572	379
17	ไอร์แลนด์	805	745	496	339
18	สวีเดน	788	572	510	452
19	นอร์เวย์	333	314	270	270
20	นิวซีแลนด์	322	171	168	168

ที่มา: 1. Global Wind Energy Council (GWEC) Statistics

http://www.gwec.net/uploads/media/07-02_PR_Global_Statistics_2006.pdf

เข้าเมื่อ 25 กรกฎาคม 2551

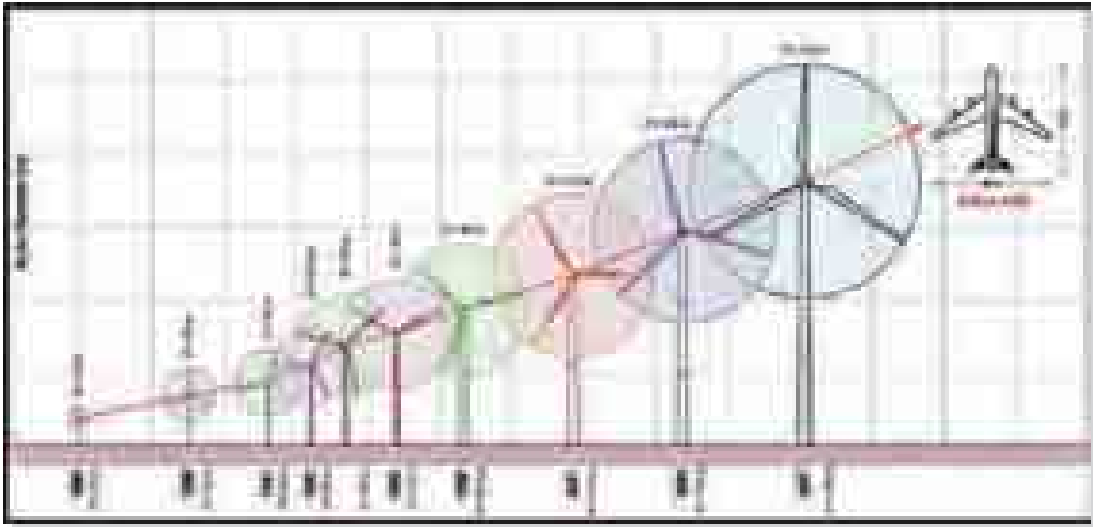
2. European Wind Energy Association (EWEA) Statistics

http://www.ewea.org/fileadmin/ewea_documents/documents/publications/statistics/070129_Wind_map_2006.pdf

เข้าเมื่อ 25 กรกฎาคม 2551

3. Global installed wind power capacity (MW)

http://www.gwec.net/uploads/media/chartes08_EN_UPD_01.pdf เข้าเมื่อ 25 กรกฎาคม 2551

พัฒนาการขนาดกังหันลมของโลกตามช่วงเวลา เปรียบเทียบกับขนาด Airbus A380

กังหันลมผลิตกระแสไฟฟ้าในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา

ดังกล่าวถึงข้างต้น พื้นที่ในประเทศไทยที่มีศักยภาพพลังงานลมสูง สามารถนำมาผลิตกระแสไฟฟ้าได้ จะอยู่บริเวณแนวชายฝั่งตะวันออกส่วนใหญ่ของอ่าวไทย และบริเวณภูเขาฝั่งตะวันตกภาคใต้ของประเทศไทย โดยฝั่งตะวันตกได้มีการสร้างกังหันลมแล้วที่แหลมพรหมเทพ จังหวัดภูเก็ต ส่วนทางฝั่งตะวันออกได้มีการสร้างกังหันลมแล้วที่อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช และกำลังจะสร้างกังหันลมที่อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา และขนาดกำลังผลิตไฟฟ้าใหญ่ที่สุดของทั้งสองแห่ง คือ 1.5 เมกกะวัตต์

ในส่วนของอำเภอสทิงพระนั้น โครงการตั้งอยู่ที่ชายหาดหมู่ที่ 2 บ้านพังเสม็ด ตำบลจะทิ้งพระ ปัจจุบันได้ผ่านขั้นตอนการศึกษาทางด้านเทคนิคและการศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อมเบื้องต้น และได้มีการจัดการประชุมเพื่อประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนในพื้นที่ได้รับทราบแล้ว โดยมี ผศ.พยอม รัตนมณี ภาควิชาวิศวกรรมโยธา คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ เป็นหัวหน้าโครงการ การเตรียมงานและการติดตั้งกังหันลมคาดว่าจะแล้วเสร็จภายในปี พ.ศ. 2552 และจะสามารถเริ่มผลิตกระแสไฟฟ้าได้ในปี พ.ศ. 2553

จุดติดตั้งกังหันลมผลิตกระแสไฟฟ้า ตำบลหน้าสน อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช

จุดติดตั้งกังหันลมผลิตกระแสไฟฟ้า อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา

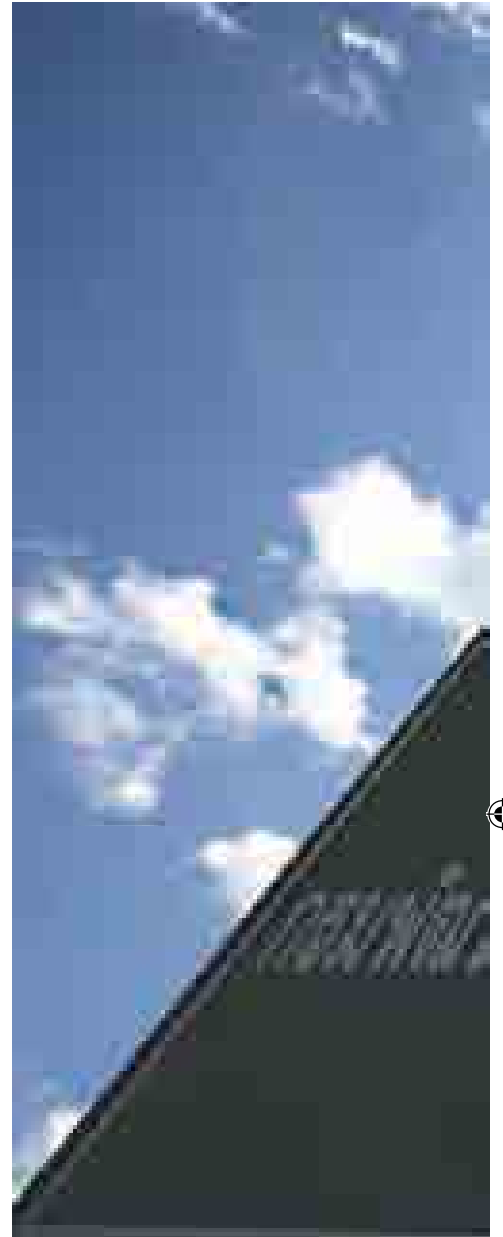
ต้นมะพร้าว และเสาสูง เปรียบกับกังหันลมผลิตกระแสไฟฟ้ากำลังผลิตขนาด 1.5 เมกกะวัตต์

ภาพจำลองกังหันลมผลิตกระแสไฟฟ้าที่อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา

กึ่งหันลม ที่อำเภอหัวไทร และที่กำลังจะมีขึ้นที่อำเภอสิงหนครในอีกไม่ช้าไม่นาน นอกจากจะสูงเด่นเป็นสง่า ตระการตาว่าโครงสร้างอื่นใดรอบบริเวณใกล้เคียงแล้ว ยังอาจถือเป็นเสมือนหนึ่งธงสัญลักษณ์แห่งการเริ่มต้นของการใช้พลังงานทางเลือกที่สะอาดหมดจด ช่วยลดโลกร้อนด้วยลมเล

สัญลักษณ์ ของศักยภาพ แห่งลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา ที่น้อมรับกระแสสังคมโลก ด้วยการโอบอุ้มกระแสลม ไวใน เลสาบเรา

อาคารแบบจีน-โปรตุเกส ในจังหวัดสงขลา: มรดกทางวัฒนธรรม ที่กำลังหายไจรยริน

ศิลปะยืนยาว...ชีวิตสั้น

ศิลป์ พีระศรี

ปราโมทย์ จูฑาพร

หนึ่ง ในงานทัศนศิลป์ที่คงทนและมีอิทธิพลต่อชีวิตผู้คนเป็นอย่างมาก คืองานด้านสถาปัตยกรรม อาจกล่าวได้ว่า สถาปัตยกรรมเป็นงานศิลปะเพียงแขนงเดียวที่มนุษย์สามารถใช้ประโยชน์ใช้งานได้ เพราะนอกจากการชื่นชมความงดงาม และ/หรือความยิ่งใหญ่อลังการได้ด้วยสายตาแล้ว ยังสามารถใช้สถาปัตยกรรมนั้นคุ้มหัวจากแดดจากฝน อาศัยหลบภัยให้ความอบอุ่นในยามหลับนอนได้อีกด้วย หรือเปรียบได้กับศิลปะบนจานอาหารที่สามารถใช้รับประทานได้ เพียงแต่สิ่งนี้อยู่ได้คงทน นานกว่าอาหารจานสวยเสียยิ่งนัก

ในบรรดางานสถาปัตยกรรมที่ผู้เขียนได้เคยสัมผัสมามากมาย ทั้งในและต่างประเทศ หนึ่งในงานสถาปัตยกรรมที่ทำให้ผู้เขียนหลงใหลในเสน่ห์ทันทีที่แรกพบ คือสถาปัตยกรรมจีน-โปรตุเกส (Sino-Portuguese) ที่พบเห็นได้ในเมืองไทยเรา

ด้านหน้า (Façade) ของอาคารตึกแถวบนถนนนันทอุทยาน 1 อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ซึ่งเป็นอาคารแบบชิโน-โปรตุกีส เพียงกลุ่มเดียวที่ยังหลงเหลืออยู่ในเมืองนี้

อาคารซิโน-โปรตุกีส
ในจังหวัดภูเก็ต
ที่มีเสน่ห์และงดงาม

เมื่อ พุดถึงสถาปัตยกรรมซิโน-โปรตุกีส คนไทยส่วนใหญ่อาจนึกถึงอาคารเก่าที่เรียงรายกัน อยู่บนถนนกลาง ถนนตีบๆ หรือ ถนนเขาวราช ในจังหวัดภูเก็ต ซึ่งในความเห็นของผู้เขียนแล้วนับ เป็นงานสถาปัตยกรรมที่แสนจะงดงาม ยิ่งในยุค หลังๆ ที่ทั้งเอกชนและหน่วยราชการ ทั้งในระดับ ประเทศและในจังหวัดภูเก็ต ตลอดจนจนถึงนักวิชาการ ทางด้านสถาปัตยกรรมต่างก็ให้ความสำคัญในการ อนุรักษ์ฟื้นฟูอาคารซิโน-โปรตุกีส ก็ยิ่งทำให้อาคาร เหล่านี้ได้รับการดูแลให้กลับมาอยู่ในสภาพสมบูรณ์ มากขึ้น จนผู้ใดได้พบเห็นแล้วก็มีแต่ความปิติ เพราะ อาคารเหล่านี้หลายแห่งสวยงามดงามตระการตา ยิ่งนัก

นอกจากในจังหวัดภูเก็ตแล้ว อาคารแบบ ซิโน-โปรตุกีส ยังพบเห็นได้ในอีกหลายจังหวัดใน ภาคใต้ตอนล่าง เช่นในจังหวัดปัตตานีและจังหวัด นครศรีธรรมราช แต่อาจจะมีคนไม่มากนักที่ทราบว่า จังหวัดสงขลา ก็มีอาคารแบบสถาปัตยกรรม ซิโน-โปรตุกีสอยู่ไม่น้อย เพราะแม้แต่สาธารณกรม วัฒนธรรมภาคใต้ พ.ศ. 2529 ซึ่งบรรยายถึง ลักษณะของสถาปัตยกรรมแบบซิโน-โปรตุกีสไว้ ก็ไม่ได้กล่าวถึงพื้นที่จังหวัดสงขลาเลย...

“ชาวจีนในเมืองภูเก็ตและภาคใต้ฝั่งตะวันตก เช่น ระนอง ตะกั่วป่า พังงา ตรัง มักมีความเกี่ยวข้อง และใกล้ชิดกับชาวจีนในเกาะปีนัง มีส่วนสำคัญยิ่งใน การเอารูปแบบของสถาปัตยกรรมปีนังแบบของยุโรป ผสมกับจีนเข้ามาก่อสร้าง โดยเฉพาะในเมืองภูเก็ต

ได้กลายเป็นเอกลักษณ์ของสถาปัตยกรรมภูเก็ตขึ้น ซึ่งเรียกว่า **ซิโนโปรตุกีสสไตล์**”

สถาปัตยกรรมซิโน-โปรตุกีสเข้าสู่ประเทศไทยในยุคสมัยที่ **พระยารัษฎานุประดิษฐ์** (คอซิมบี๊ ณ ระนอง) เป็นสมุหเทศาภิบาลสำเร็จราชการ มณฑลภูเก็ต ในช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2444-2456 ซึ่งตรงกับสมัยรัชกาลที่ 5 ในช่วงนั้นถือว่าภูเก็ตมีความทันสมัยมาก แม้ว่าอาคารแบบนี้จะนิยมกัน เฉพาะแต่ชาวภูเก็ตที่มีฐานะดี แต่เทคนิควิธีทาง สถาปัตยกรรมที่ช่างซึ่งส่วนใหญ่มาจากป็นำเข้ามา ใช้ นั้น ได้แพร่หลายไปสู่ช่างพื้นเมืองอย่างกว้างขวาง

ธีรภาพ โลหิตกุล นักเขียนสารคดีที่มีชื่อเสียง ผู้เคยเดินทางไปสัมผัสกับความงดงามของ สถาปัตยกรรมซิโน-โปรตุกีสที่ภูเก็ต ได้กล่าวแสดงความ คิดเห็นไว้ในหนังสือพิมพ์ผู้จัดการถึง สถาปัตยกรรมซิโน-โปรตุกีส ที่ภูเก็ตว่า

“สถาปัตยกรรมซิโนโปรตุกีสที่ภูเก็ตมีเสน่ห์ และสวยที่สุดในประเทศไทย สะท้อนให้เห็นถึงความ มั่งคั่งทางเศรษฐกิจของภูเก็ตในสมัยอดีต เวลาไป ภูเก็ตผมชอบไปเดินดู อาคารเหล่านี้บอกเล่าทั้ง ภูมิประเทศ ภูมิอากาศ ประวัติศาสตร์ สังคม ชาติพันธุ์ที่มาอยู่อาศัย รวมไปถึงลวดลายปูนปั้นที่ เอามาประดับ ก็มีเรื่องราวความเป็นมา มีการเอา ลวดลายที่เกี่ยวกับทางตะวันออก อย่างสัตว์ใน เทพนิยายมาประดับ มีความสวยงามและมีอะไรให้ เล่ามาก”

ช่องทางเดินด้านหน้าบ้าน มีหลังคาคลุม
บนถนนนิพัทธ์อุทิศ 1 ในเมืองหาดใหญ่

ช่องทางเดินด้านหน้าของอาคาร
ในจังหวัดภูเก็ต ที่ได้รับการดูแลอย่างดี

ลักษณะบ้านหรืออาคารแบบชิโน-โปรตุกีสนั้น เป็นแบบผสมระหว่างสถาปัตยกรรมจีนกับยุโรป ผังอาคารแบ่ง
ออกเป็นช่อง ๆ ตามความยาวของตึก ระหว่างช่องจะมีช่องสำหรับรับแดดฝน ให้แสงสว่างตามธรรมชาติส่องลงมาได้
ช่วยให้มีอากาศหมุนเวียนภายในอาคาร ไม่อับชื้น และมักจะมีย่าน้ำหนึ่งบ่ออยู่ในบริเวณนี้

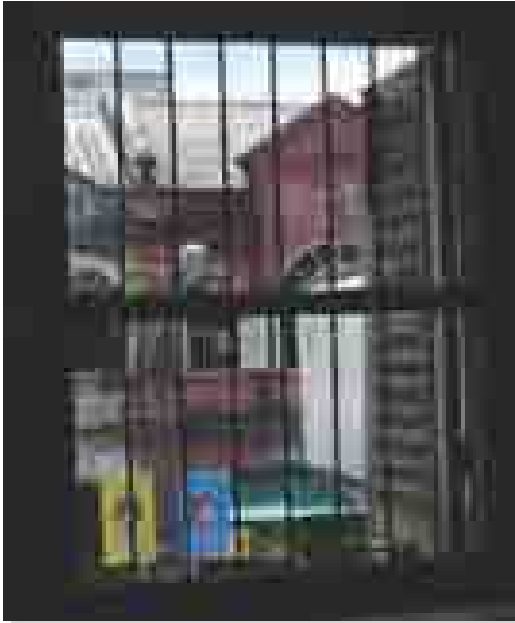
Doric

Ionic

Corinthian

โครงสร้างอาคารชิโน-โปรตุกีส เป็นดึกก้ออิฐฉาบปูน หรือเทคอนกรีต มักมีเฉลียงยื่นออกมาจาก
ตัวอาคารชั้นบน บานหน้าต่างเป็นบานเกล็ดไม้ เหนือหน้าต่างตกแต่งด้วยกระจงกลี ขอบโค้งครึ่งวงกลม
ตกแต่งลวดลายตามขอบประตูและหน้าต่าง เสาที่เป็นกรอบหน้าต่างมีลักษณะเป็นเสาแบบกรีกโบราณ
แบบดอริก (Doric) ไอโอเนียน (Ionic) หรือแบบโครีนเธียน (Corinthian) แต่ส่วนมากที่พบเห็นจะเป็นแบบ
ดอริก ระหว่างเสาหน้าอาคารจะเป็นช่องทางเดินที่มีหลังคาคลุม ซึ่งจะก่อให้เกิดด้านบนมีลักษณะโค้งแบบโรมัน
หน้าอาคารจะประดับด้วยลวดลายปูนปั้นแบบจีน กระเบื้องปูพื้นจะเป็นกระเบื้องดินเผาแบบฝรั่ง แต่หลังคามุง
ด้วยกระเบื้องดินเผาทรงกระบอกผ่าซีกซึ่งเป็นกระเบื้องแบบจีน

หน้าต่างบานเกล็ดไม้ของอาคารบนถนนนิพัทธ์อุทิศ 1 มองจากด้านในไปยังด้านนอก มีลูกกรงเหล็กแท่งยาวแนวตั้งแบบจีน

หน้าต่างอาคารบนถนนนิพัทธ์อุทิศ 1 ด้านตะวันตก มองจากด้านนอก เห็นลวดลายกระจกสีบนขอบโค้งเหนือบานหน้าต่าง

จังหวัด ภูเก็ตมีอาคารชิโน-โปรตุกีส 3 ลักษณะ คือ 1) อาคารสาธารณะ เช่นอาคารโรงเรียน และสมาคม 2) คฤหาสน์ หรือบ้านขนาดใหญ่ ซึ่งมักเป็นอาคารปูน 2 ชั้น และ 3) อาคารตึกแถว แต่ในจังหวัดสงขลานั้น จะมีอาคารชิโน-โปรตุกีสเพียงแบบเดียวเท่านั้น คืออาคารตึกแถว

ชิโน-โปรตุกีส ในเมืองหาดใหญ่และเมืองสงขลา

ในอำเภอเมืองสงขลานั้นจะพบเห็นสถาปัตยกรรมชิโน-โปรตุกีสได้บนถนนนครนอก ถนนนครใน และ ถนนนางงาม ส่วนในเมืองหาดใหญ่ จะพบแห่งเดียวบนถนนนิพัทธ์อุทิศ 1

สถาปัตยกรรมชิโน-โปรตุกีสในภาคใต้ฝั่งตะวันออกอันได้แก่จังหวัดสงขลานั้น **สันนิษฐานว่า** น่าจะได้รับอิทธิพลจากสถาปัตยกรรมต้นแบบในเมืองปีนัง ประเทศมาเลเซีย มากกว่าจะเข้ามาจากภูเก็ตหรือทางภาคใต้ฝั่งตะวันตก โดยมีพ่อค้าชาว

มาเลเซียเป็นผู้นำวิธีการก่อสร้างแบบนี้เข้ามา เพราะเป็นที่ทราบกันดีว่าเมืองหาดใหญ่มีการติดต่อและค้าขายกับมาเลเซีย โดยเฉพาะกับเมืองปีนังมาช้านาน และการก่อสร้างอาคารแบบชิโน-โปรตุกีสในหาดใหญ่คงจะเริ่มขึ้นเมื่อประมาณกลางทศวรรษ 2470 หรือหลังภูเก็ตราว 30 ปี เมื่อพ่อค้าชาวปีนังเริ่มเข้ามาทำเหมืองในอำเภอหาดใหญ่ ก็ได้นำเอาศิลปะการก่อสร้างแบบนี้เข้ามาด้วย ก่อนหน้านั้นอาคารที่สร้างกันในตัวเมืองหาดใหญ่จะมีแต่อาคารที่ทำด้วยไม้ **อาคารปูนนับเป็นอาคารที่แสดงถึงฐานะความมั่งคั่งของผู้เป็นเจ้าของในสมัยนั้น**

ในเมืองหาดใหญ่ อาคารประวัติศาสตร์เหล่านี้จะอยู่บนสองฝั่งของถนนนิพัทธ์อุทิศ 1 ส่วนที่ถัดจากสี่แยกที่ตัดกับถนนธรรมญูวิถีไปทางใต้เล็กน้อย สภาพอาคารเมื่อปลายปี 2551 ค่อนข้างทรุดโทรม ด้านหน้าอาคารยังคงสภาพเดิมค่อนข้างมาก แต่บานหน้าต่างของอาคารสองสามหลังถูกเปลี่ยนแปลงไปแล้ว ช่องทางเดินด้านหน้าอาคารยังคงสภาพเดิม ยกเว้นพื้นทางเดินซึ่งได้รับการปู

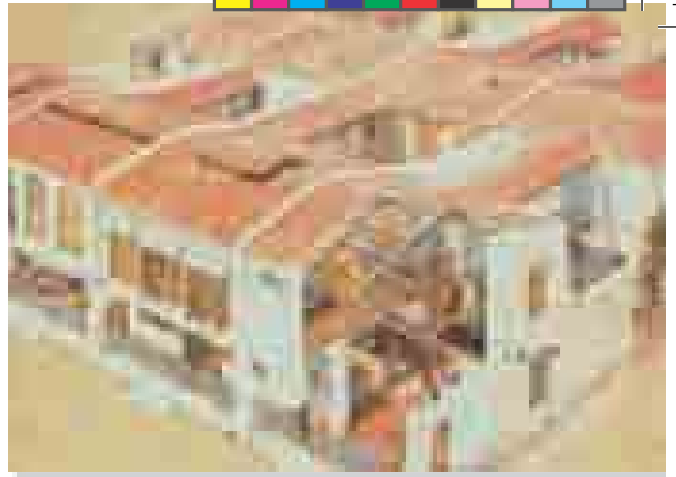

กระเบื้องเซรามิคแบบสมัยใหม่ และดูเหมือนว่าอาคารทั้งหมดจะไม่เคยได้รับการทาสีใหม่หรือบูรณะมานานมากแล้ว

ภายในอาคารส่วนที่เคยเป็นช่องโถงซึ่งแยกอาคารส่วนหน้าและส่วนหลังออกจากกัน ในแทบทุกหลังเจ้าของได้ปิดหลังคาและรื้อบ่อน้ำทิ้งไปแล้ว เพราะลักษณะของอาคารเช่นที่กล่าวมา น่าจะไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนในยุคปัจจุบันเสียแล้ว คนยุคใหม่ที่เห็นเรื่องการค้าขายและภาวะเศรษฐกิจสำคัญกว่าอากาศที่ตัวเองหายใจมักไม่ต้องการพื้นที่ว่างมากนัก พื้นที่ที่พอมีทุกตารางเมตรจึงถูกนำไปใช้สอยเพื่อจัดเก็บทรัพย์สิน ขณะเดียวกันน้ำประปาก็เข้ามาแทนที่น้ำฝนและน้ำบ่อ ช่องโถงแบบโบราณนี้จึงเป็นอะไรที่ผู้คนไม่ต้องการอีกต่อไป

ในโครงสร้างของอาคารที่เป็นปูน พบว่ามีการใช้เหล็กรูปตัว I (I-beam) เสริมความแข็งแรงของคาน แต่สันนิษฐานว่าไม่มีการใช้เหล็กเสริมแรงในเสา เสาจึงมีขนาดใหญ่โตกว่าที่เห็นในอาคารสมัยปัจจุบัน เสาและกำแพงสร้างโดยการก่ออิฐฉาบปูน โดยกำแพงมีความหนาเหมือนเดียวกับเสา เข้าใจว่ากำแพงคงต้องช่วยแบกรับน้ำหนักของอาคารด้านบนหรือคานไว้เช่นเดียวกับเสา ความหนาของกำแพงช่วยให้ภายในอาคารเย็นกว่าภายนอกอย่างรู้สึกชัด

พื้นที่ชั้นสองของอาคารจะเป็นพื้นไม้กระดานที่ใช้ตั้งไม่เป็นโครงสร้างรับน้ำหนัก ส่วนพื้นที่ชั้นล่างนั้นถูกเปลี่ยนไปมากแล้ว เหนือช่องทางเดินภายในอาคารมักนิยมทำเป็นรูปโค้งตามแบบยุโรป อาคารบนฝั่งตะวันออกและฝั่งตะวันตกของถนนหนีพัทธอุทิศ 1 มีความแตกต่างกันเล็กน้อย ทั้งในส่วนของด้านหน้าอาคารหรือ Façade โดยเฉพาะบานหน้าต่าง และช่องทางเดินด้านหน้าที่มีส่วนโค้งด้านบนก็มีความสูงและความกว้างต่างกัน ขณะที่อาคารฝั่งตะวันออกจะมีดาดฟ้าแต่อาคารฝั่งตะวันตกไม่มี เข้าใจว่าอาคารสองฝั่งนี้สร้างไม่พร้อมกัน โดยอาคารฝั่งตะวันออก น่าจะได้รับการก่อสร้างขึ้นก่อน

ภาพวาดอาคารแบบชิโน-โปรตุเกส แสดงช่องโถงระหว่างส่วนหน้ากับส่วนหลัง

ด้านหน้าอาคารและเสาแบบยุโรป บนถนนหนีพัทธอุทิศ 1 ฝั่งตะวันออก สังเกตบานหน้าต่างด้านซ้ายที่ถูกเปลี่ยนไปแล้ว

อาคารแบบชิโน-โปรตุเกส เมือง Hoi an ประเทศเวียดนาม

¹ อาคารที่ก่อสร้างด้วยปูนหลังแรกในขนาดใหญ่คือ อาคารยิบฮอนฮอย อยู่บนถนนหนีพัทธอุทิศ 1 ถัดจากกลุ่มอาคารชิโน-โปรตุเกส ตัวอาคารไม่มีลวดลายศิลปะแบบชิโน-โปรตุเกส แต่มีรูปแบบออกไปทาง โคโลเนียล (Colonial) หรือแบบจักรวรรดินิยมอังกฤษมากกว่า

อาคารเก่าที่สุดหลังหนึ่ง บนถนนนางงาม อยู่ในสภาพทรุดโทรม

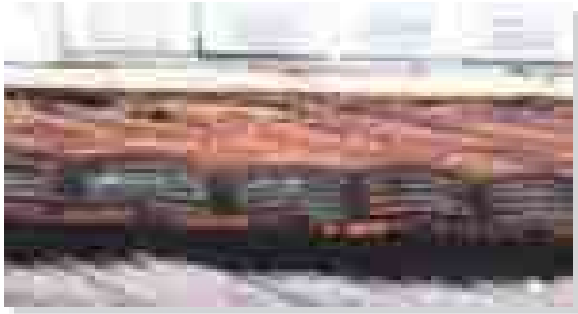
ได้จำหลังคาอาคารเก่าหลังนี้จารึกว่า พ.ศ. 2462 คี้อ

ชิโน-โปรตุกีสในเมืองสงขลา

อาคารเก่าบนถนนนครนอก ถนนนครใน และ ถนนนางงาม ในอำเภอเมืองสงขลา มีรูปแบบที่แตกต่างกันหลายรูปแบบ ทั้งแบบชิโน-โปรตุกีส และแบบอื่นที่ได้รับอิทธิพลจากยุโรป เพราะถูกสร้างขึ้นในช่วงระยะเวลาที่ต่างกัน และน่าจะสร้างขึ้นในช่วงตั้งแต่ทศวรรษ 2460 ไปจนถึง 2480 มีอักษรจารึกบนตัวอาคารบางหลังบนถนนนครในว่า “พ.ศ. 2462” ซึ่งน่าจะเป็นปีที่อาคารดังกล่าวถูกสร้างขึ้น และนับเป็นอาคารที่เก่าแก่ที่สุดในย่านนั้น

สถาปัตยกรรมชิโน-โปรตุกีสในอำเภอเมืองสงขลา น่าจะแบ่งออกได้เป็น 2 ยุค คือ ยุคก่อนและต้นทศวรรษ 2470 กับยุคปลายทศวรรษ 2470 ถึงต้นทศวรรษ 2480 อาคารในย่านนี้เป็นตึกแถวทั้งหมด ซึ่งต่อไปนี้จะขอเรียกว่าอาคารยุคแรกและยุคที่สองตามลำดับ

กระเบื้องมุงหลังคาดินเผาทรงครึ่งกระบอกแบบจีน
บนหลังคาอาคารบนถนนนครใน
หน้าต่าไม้บ้านเกล็ดยาวจรดพื้นและขอบหลังคา

บ่อน้ำโบราณบริเวณช่องโถงกลางบ้าน
ปล่องหินอย่างเดิมจากเมืองจีน

อาคารชิโน-โปรตุกีส ในยุคแรก บนถนนนครใน เมืองสงขลา อยู่ในสภาพทรุดโทรม จั่วหลังคาเป็นแบบเดียวกับที่พบเห็นได้ในจังหวัดปัตตานี
และเกาะปឹងง ช่องโถงระหว่างส่วนหน้ากับส่วนหลังถูกปิดด้วยหลังคา และประตูด้านหน้าถูกเปลี่ยนเป็นประตูเหล็กแบบชักยึดได้ไปแล้ว

อาคารในยุคแรกอีกหลังหนึ่งบนถนนนครใน มีความลึกมากถึงสามตอน และมีช่องโถงคั่นระหว่างส่วนหน้ากับส่วนหลัง 2 ช่อง ช่องโถงยังคงอยู่ในสภาพค่อนข้างเหมือนเดิม

ประตูหน้าของอาคารเป็นไม้แบบบานพับ แต่มีประตูเหล็กสร้างใหม่ขึ้นมาปิดหน้าอีกชั้นหนึ่ง

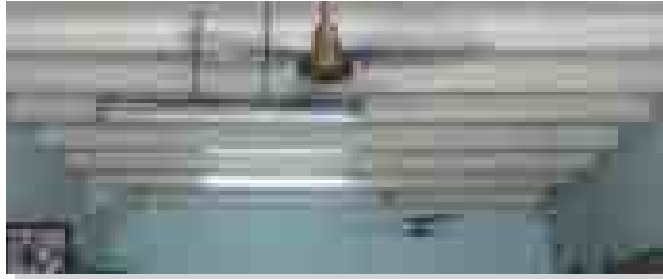
อาคารชิโน-โปรตุกีสในยุคแรกมักเป็นอาคาร 2 ชั้น ขนาดเล็ก มีหลังคาจั่วโค้งมน หลังคาทำด้วยกระเบื้องดินเผาทรงกระบอกแบบจีน อาคารถูกแบ่งส่วนตามความยาวออกเป็น 2 ถึง 3 ส่วน และมีช่องโถงเชื่อมระหว่างอาคารส่วนหน้า ส่วนกลาง (ถ้ามี) และ ส่วนหลัง ช่องโถงนี้สามารถมองเห็นได้จากด้านข้างของตัวอาคาร ส่วนที่เปิดโถงนี้แม้ว่าจะโดนปิดหลังคาไปมากแล้ว แต่ก็ยังพอพบเห็นได้ในสภาพเดิมอยู่บ้าง

บนถนนนครใน จะพบเห็นอาคารยุคแรกมากกว่าอาคารยุคที่สอง และจะพบจำนวนไม่น้อยตลอดแนวถนนซึ่งมีความยาวประมาณเกือบหนึ่งกิโลเมตร ด้านหน้าอาคารมีการตกแต่งน้อยมากหรือไม่มีเลย อาคารจึงเป็นแบบเรียบง่ายและยังได้รับอิทธิพลจากสถาปัตยกรรมแบบตะวันตกน้อยอยู่ สำหรับอาคารยุคแรกพื้นอาคารชั้น 2 จะเป็นพื้นไม้ที่มีโครงสร้างไม้ด้วยเช่นกัน ส่วนพื้นชั้นล่างยังพอพบเห็นกระเบื้องดินเผาปูพื้นในสภาพเดิมอยู่บ้าง

ความแตกต่างที่สำคัญระหว่างอาคารเก่าในเมืองสงขลา กับในเมืองหาดใหญ่คือ **อาคารเก่าในอำเภอเมืองค่อนข้างมีความหลากหลายรูปแบบกว่าในเมืองหาดใหญ่** มาก ทั้งนี้คงเพราะระยะเวลาที่มีการก่อสร้างอาคารของเมืองสงขลามีชว่ ยาวนานกว่า นอกจากนี้สภาพอาคารในอำเภอเมืองยังมีอาคารที่ได้รับดูแลรักษาจนนับว่ามีสภาพดีเหลืออยู่ไม่น้อยทีเดียว ในขณะที่ **อาคารชิโน-โปรตุกีสในเมืองหาดใหญ่เกือบทั้งหมดอยู่ในสภาพทรุดโทรมค่อนข้างมาก**

บนถนนนครนอก จะพบเห็นอาคารในยุคที่สองมากกว่าอาคารในยุคแรก อาคารเหล่านี้เป็นตึก 2 ถึง 3 ชั้น และมีความสวยงามกว่าอาคารในยุคแรกมาก ซึ่งน่าจะบ่งบอกว่าเจ้าของอาคารเป็นคนที่ดี ชาวจีนที่มีฐานะดีกว่าเจ้าของอาคารในยุคแรก ส่วนที่จัดว่าสวยงามที่สุดของอาคารกลุ่มนี้ ได้แก่ หน้าต่างไม้บานเกล็ดที่มีความยาวจรดพื้น กรอบหน้าต่างด้านข้างมักเป็นเสาแบบดอริก (Doric) ที่มีลวดลายงดงาม กรอบด้านบนของหน้าต่างเป็นกรอบโค้งครึ่งวงกลมที่ตกแต่งประดับด้วยกระจกหลากสี พื้นปูด้วยกระเบื้องแบบยุโรป อาคารแบ่งออกเป็นสองส่วนตามแนวความลึก มีช่องโถงเชื่อมระหว่างอาคารส่วนหน้ากับอาคารส่วนหลัง และมีบ่อน้ำอยู่ตรงบริเวณช่องโถงนี้ อาคารตึกแถวสองห้องที่อยู่ติดกันมักจะใช้บ่อน้ำร่วมกัน โดยวางตำแหน่งบ่อน้ำใ้ผนังที่กั้นระหว่างตัวอาคารทั้งสองห้อง อยู่กึ่งกลางบนปากบ่อน้ำ

พื้นไม้ชั้นสองของอาคารเก่าหลังหนึ่งบนถนนนครนอก ที่ได้รับการดูแลให้คงอยู่ในสภาพดีมาก

กระเบื้องปูพื้นของอาคารเก่าหลังหนึ่ง ยังอยู่ในสภาพดีพอใช้

หน้าต่างโบราณของอาคารยุคแรก ที่ได้รับการบูรณะให้อยู่ในสภาพดี วงกบไม้มีความหนาถึง 8 นิ้ว

อาคารชิโน-โปรตุกีส บนถนนนครนอก อีกหลัง
สร้างขึ้นในยุคที่สอง และยังคงอยู่ในสภาพค่อนข้างดีมาก

อาคารชิโน-โปรตุกีส บนถนนนครนอก
สร้างขึ้นประมาณกลางทศวรรษ 2470 ปัจจุบันเป็นร้านขายอะไหล่

การใช้งานอาคารเก่าในอำเภอเมืองสงขลา มี
ทั้งที่เจ้าของอยู่อาศัยเอง และปล่อยให้ผู้อื่นเช่า
อาคารเก่าที่ทรุดโทรมมักจะเป็นอาคารที่ให้ผู้อื่นเช่า
ส่วนอาคารที่เจ้าของอยู่อาศัยหรืออยู่อาศัยและใช้
ทำธุรกิจค้าขายด้วยมักจะได้รับดูแลให้อยู่ใน
สภาพที่ดีกว่า

อนาคตของอาคารชิโน-โปรตุกีสในหาดใหญ่- สงขลากับความหวังในการอนุรักษ์ฟื้นฟู

ความประทับใจของผู้เขียนที่มีต่อ
สถาปัตยกรรมชิโน-โปรตุกีส เกิดขึ้นครั้งแรกเมื่อได้
ไปเยือนเมืองภูเก็ตเมื่อสิบกว่าปีก่อน เนื่องจากได้มี
โอกาสได้สัมผัสกับอาคารอันสวยงามเหล่านี้ที่อยู่ใน
สภาพดี ยิ่งในยุคหลังที่ผู้เกี่ยวข้องในจังหวัดได้
อนุรักษ์ฟื้นฟูอาคารเหล่านี้ให้อยู่ในสภาพดียิ่งขึ้นไป

อีกผู้เขียนก็ยิ่งตระหนักถึงความงามของศิลปะ
ท้องถิ่นนี้เป็นดังเพชรเม็ดงามของอดีตที่ได้รับการ
เจียรไนให้ส่องประกายแวววาวเจิดจรัสจ้าขึ้นมา
ใหม่ เชิญชวนผู้คนให้มาชมและหลงใหลได้ปลื้มใน
เสน่ห์ของมันอีกครั้งหนึ่ง

ก่อนหน้านั้น แม้ว่าผู้เขียนจะอาศัยอยู่ใน
อำเภอหาดใหญ่มานานหลายสิบปี แต่ก็ไม่เคยได้
สนใจหรือรับรู้ว่ามีเมืองหาดใหญ่หรือเมืองสงขลา ก็มี
อาคารแบบชิโน-โปรตุกีสเช่นกัน สาเหตุที่เป็นเช่น
นั้น นอกจากจะเป็นเพราะว่าจำนวนของอาคารแบบ
นี้ในหาดใหญ่ก็มีเพียงน้อยนิดจนถูกมองข้ามจาก
จังหวะชีวิตที่เร่งรีบ สาเหตุที่น่าจะสำคัญกว่า น่าจะ
มาจากความทรุดโทรมมอดช่อของอาคารเหล่านี้ การ
ปล่อยให้อาคารเหล่านี้หมองเศร้าทั้งจากเจ้าของ
อาคารเองและหรือจากหน่วยงานเอกชนหรือ

ราชการที่เกี่ยวข้องก็ดี ทำให้สถาปัตยกรรมชิโน-โปรตุกีสในหาดใหญ่-สงขลา **มรดกทางวัฒนธรรม และสถาปัตยกรรมของปูย่าตายาย เปรียบตั้งเพชรเม็ดงามที่แปดเปื้อนโคลนตมจมหาย ดั่งกองดินกองทราย ที่หายใจรวจริน รอวันสิ้นลม**

ผู้เขียนโชคคดีที่ได้มีโอกาสสัมผัสกับผลงานสถาปัตยกรรมอันงดงามจำนวนมาก แต่การได้ไปพบเห็นความชำรุดทรุดโทรมของอาคารเก่าที่มีคุณค่าทั้งทางประวัติศาสตร์และทางศิลปะวัฒนธรรมเช่นนี้ ทำให้บังเกิดความหดหู่และเศร้าใจอย่างไรก็ตาม ท่ามกลางความโศกสลดนี้ ยังมีสิ่งที่ทำให้เกิดความปลื้มปิติอยู่บ้าง นั่นคือ **การที่ได้ไปเห็นอาคารจำนวนหนึ่ง ซึ่งแม้ว่าจะมีจำนวนไม่มากนักในอำเภอเมืองสงขลาที่ยังคงอยู่ในสภาพดี เพราะได้รับการดูแลอนุรักษ์จากเจ้าของ และการได้รับทราบวาทกรรมศิลปากรก็ได้ยื่นมือเข้ามามีบทบาทในการอนุรักษ์อาคารเก่าเหล่านี้บ้างแล้ว**

ความสำเร็จอย่างสูงของการอนุรักษ์อาคารแบบชิโน-โปรตุกีสในเมืองภูเก็ต น่าจะเป็นแรงบันดาลใจให้คนในหาดใหญ่-สงขลา ได้ตระหนักถึงความสำคัญของการรักษาไว้ซึ่งมรดกทางศิลปวัฒนธรรมอันทรงคุณค่าที่มีนามเรียกขานว่าอาคารแบบชิโน-โปรตุกีส และเป็นแบบอย่างให้ศึกษาถึงรูปแบบและวิธีการอันนำมาซึ่งความสำเร็จดังกล่าว

ปี พ.ศ. 2537 เทศบาลนครภูเก็ต รวมทั้งหน่วยงานจากภาครัฐ องค์กรเอกชน และองค์กรท้องถิ่นในเมืองภูเก็ต ได้ร่วมแรงร่วมใจกันพัฒนาฟื้นฟู และอนุรักษ์ย่านเมืองเก่าขึ้นมา เพราะได้ตระหนักถึงคุณค่าของสถาปัตยกรรมชิโน-โปรตุกีส และประวัติศาสตร์ของเมืองภูเก็ต กระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม ได้ออกประกาศกำหนดให้พื้นที่ประมาณ 210 ไร่ ซึ่งครอบคลุมถนนรัชฎา ถนนพังงา ถนนเยาวราช ถนนกระบี่ ถนนดีบุก ถนนถลาง ถนนเทพกระษัตรี เป็นพื้นที่อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม ได้มีการควบคุมให้พื้นที่อนุรักษ์นี้มีความสูงของอาคารไม่เกิน 12 เมตร และยังได้ส่งเสริมให้มีการพัฒนาอาคารในรูปแบบดั้งเดิมไว้ เพื่อให้เป็นเอกลักษณ์ของเมืองภูเก็ตต่อไป อีกทั้งยังมีการจัดงานประจำปีในพื้นที่

ย่านนี้ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวและให้ผู้คนได้ไปชื่นชมกับสถาปัตยกรรมชิโน-โปรตุกีสอันทรงคุณค่าเหล่านี้

ผศ.ดร.ยงธินศรี พิมลเสถียร นักวิชาการด้านสถาปัตยกรรมศาสตร์และการผังเมือง ซึ่งเป็นผู้หนึ่งที่ได้ศึกษาและวิจัยเรื่องสถาปัตยกรรมชิโน-โปรตุกีสที่จังหวัดภูเก็ตอย่างลึกซึ้ง ได้กล่าวถึงผลพวงจากการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมชิโน-โปรตุกีส ใหญ่เกิดว่า

“ชาวบ้านรู้ว่าบ้านแต่ละหลังที่ตัวเองอยู่นั้นมีความสำคัญ สิ่งที่เราทำคือ ซ่อมแซมบ้านของตัวเองให้สวยงามตามกำลังทรัพย์ และให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์อย่างจริงจังจนทำให้บ้านเรือนสวยงามขึ้นมาก ทำให้ทางเทศบาลภูเก็ตได้มีการจัดงานเมืองเก่าขึ้นเพื่อที่จะโชว์ให้คนอื่นดูว่าพวกเขาบ้านก็ช่วยกันรักษาศิลปวัฒนธรรมทางสถาปัตยกรรมตรงนี้ได้ และได้มีการให้กำลังใจแก่ชาวบ้านที่ทำการอนุรักษ์บ้านของตัวเอง มีการมอบเกียรติบัตรว่าเขาอนุรักษ์ไว้ และสมควรได้รับความนิยมชมชื่น”

“บ้านที่เขาได้รับรางวัลบางบ้านเขาดีใจ ก่อนที่เขาจะเอาเกียรติบัตรไปแปะข้างฝาบ้าน เขาจะดูรูปบอกบรรพบุรุษก่อนไปวางไว้บนแท่นบูชา ซึ่งผมก็ถามว่าทำไมต้องเอาไปวางไว้ที่แท่นบูชา เขาก็บอกว่าจะได้บอกเตี่ย บอกอาม่า บอกอากงที่ล่วงลับไปแล้วว่าที่อากงสั่งไว้ว่าให้รักษาบ้านเขาได้ทำแล้ว ตรงนี้มันทำให้ผมตื่นตื่น ผมแทบร้องไห้เลย”

อาคารหลังหนึ่งบนถนนนครนอก ที่ได้รับการบูรณะอย่างดี บ้านหน้าต่างและเสาด้านข้างสวยงาม และมีลักษณะเฉพาะของสถาปัตยกรรมชิโน-โปรตุกีสชัดเจน

อาคารซิโน-โปรตุกีสยุคแรกในอำเภอเมืองสงขลาที่ได้รับการบูรณะเพื่อรักษา Façade ด้านนอกไว้ ดูจากภายนอกสวยสะอาดตา แต่ภายในเปลี่ยนไปมากแล้ว ปัจจุบันเป็นร้านอาหาร

การอนุรักษ์อาคารเก่าที่ทรงคุณค่าทางประวัติศาสตร์เหล่านี้ เป็นงานที่ต้องใช้ทั้งฝีมือ เวลา และเงินทุนจำนวนไม่น้อย จึงไม่สมควรที่จะปล่อยให้ภาวะเช่นนี้เป็นภาระของเจ้าของอาคารเพียงลำพัง ยิ่งในภาวะเศรษฐกิจซบเซาเช่นปัจจุบัน จึงมีความจำเป็นที่ฝ่ายอื่นๆ ที่เห็นความสำคัญของอาคารเหล่านี้จะต้องยื่นมือเข้ามาช่วยเหลือ ในวันที่ผู้เขียนได้ไปสำรวจอาคารเก่าบนถนนนิพัทธ์อุทิศ 1 ในเมืองหาดใหญ่ ซึ่งเป็น

วันทำงานปกติ ผู้เขียนพบว่าเส้นทางอันเป็นถนนธุรกิจสายนี้เงียบเหงาอย่างน่าใจหาย ร้านค้าหลายร้านได้ปิดตัวไปแล้วอย่างเงียบๆ บ่งบอกถึงสภาพเศรษฐกิจของหาดใหญ่ที่กำลังใกล้ถึงจุดต่ำสุด สภาพเช่นนี้ย่อมมีส่วนซ้ำเติมอาการป่วยไข้ของอาคาร ชิโน-โปรตุกีส บนถนนสายนี้ได้อย่างช่วยไม่ได้

ในย่านถนนนครใน ของอำเภอเมืองสงขลา แม้ว่ากรมศิลปากรจะได้ยื่นมือเข้ามาจับบทบาทในการอนุรักษ์อาคารเก่าเหล่านี้บ้างแล้ว แต่บทบาทของทางราชการเพียงฝ่ายเดียวคงไม่เพียงพอที่จะรักษาการเจ็บป่วยของคนไข้ที่ชื่อว่าชิโน-โปรตุกีสที่มีความร่วมมือของภาคเอกชนอย่างกว้างขวางนับเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่ง ดังได้เห็นจากตัวอย่างที่เกิดขึ้นแล้วในจังหวัดภูเก็ต คงเป็นหน้าที่ของหน่วยราชการและองค์กรเอกชนที่เกี่ยวข้อง ที่จะต้องร่วมมือกับเจ้าของอาคาร เพื่อสร้างความตื่นตัวและกระตุ้นให้มีการลงมืออนุรักษ์และบูรณะอาคารเก่าเหล่านี้ให้กลับฟื้นคืนความสง่างามขึ้นมาอีกครั้ง อย่างที่อาคารเหล่านี้สมควรได้รับ

ผู้เขียนอยากเห็นองค์กรเอกชนที่สนใจในเรื่องนี้ได้ลงมาศึกษาและจัดกิจกรรมที่จะกระตุ้นให้เจ้าของอาคารและภาครัฐ รวมทั้งการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยตื่นตัวในการที่จะร่วมมือร่วมใจกันอนุรักษ์สถาปัตยกรรมชิโน-โปรตุกีสในจังหวัดสงขลาให้กลับมามีความสง่าและสวยงามอีกครั้ง เฉกเช่นกับที่เกิดขึ้นแล้วในภูเก็ตหรือที่เมืองฮอยอันของเวียดนาม

ผู้เขียนได้เห็นเจ้าของอาคารบางหลังในอำเภอเมืองสงขลา ได้ลงทุนลงแรงอนุรักษ์บ้านของตัวเองไว้อย่างดีจึงเชื่อว่าการกระตุ้นให้สาธารณะเห็นความสำคัญของการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมชิโน-โปรตุกีสน่าจะเป็นสิ่งที่ไม่ยากจนเกินไป และจากการที่ได้พูดคุยกับเจ้าของอาคารหลายท่าน ผู้เขียนพบว่าพวกเขาต่างก็มีความภาคภูมิใจในอาคารที่เขายู่ ยินดีที่มีคนมาดูมาชมและชื่นชมในงานศิลปะที่บรรพบุรุษเขาส่งสร้างขึ้นมา หากไม่ติดที่มีปัญหาทางเศรษฐกิจและค่าใช้จ่ายที่ออกจะมากมาย ผู้เขียนเชื่อว่าคนเหล่านี้ย่อมยินดีที่จะช่วยต่อลมหายใจให้กับสถาปัตยกรรมชิโน-โปรตุกีสในจังหวัดสงขลาให้ยังคงอยู่เป็นมรดกของลูกหลานของพวกเขาสืบต่อไป

ต่อความตื่นตัวในการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมชิโน-โปรตุกีสในภูเก็ตนั้น *ธีรภาพ โลหิตกุล* นักเขียนสารคดีชื่อดัง ยังได้กล่าวไว้อีกว่า

“เป็นเรื่องที่น่ายินดี เพราะถ้าเกิดไม่เห็นความสำคัญ รื้อทิ้งไป แล้วก็สร้างตึกทันสมัยขึ้นมาแทน ก็เท่ากับเป็นการทำลายบันทึกทางประวัติศาสตร์ของท้องถิ่นไปอย่างน่าเสียดายมาก

การอนุรักษ์ตึกเหล่านี้ขึ้นมา เป็นการเสริมส่งให้เห็นถึงประวัติศาสตร์ศิลป์ และสถาปัตยกรรมอันโดดเด่น ทำให้คนเห็นคุณค่า ขนาดคนต่างชาติต่างเมืองยังมาดู สมควรแก่การได้รับการอนุรักษ์ไว้ เพราะสถาปัตยกรรมนั้นไม่เพียงแต่เชิดชูความสวยงามของบ้านเมือง แต่มันยังให้ปัญญาแก่ผู้คนด้วย แล้วมันจะตอบได้ว่าทำไมต้องอนุรักษ์ไว้ ไม่ใช่แค่ดูว่าสวยอย่างเดียว”

การอนุรักษ์สถาปัตยกรรม อันเป็นมรดกเก่าแก่ของจังหวัดสงขลา ยังนับเป็นคุณค่าของโลกของเราอีกด้วย เพราะเท่ากับได้เก็บรักษาสิ่งมีค่าไว้ให้คนรุ่นหลังทั่วโลกได้ศึกษาและชื่นชม ดังเช่นที่ UNESCO ได้ให้ความสำคัญและยกย่องให้เมืองฮอยอัน ของเวียดนาม เป็นเมืองมรดกโลกไปแล้ว ผลจากการยกย่องดังกล่าว ได้ทำให้เมืองฮอยอัน กลายเป็นเมืองท่องเที่ยวติดอันดับโลก ที่นารายได้สู่เมืองฮอยอัน และประเทศเวียดนาม แต่ละปีเป็นเงินจำนวนมหาศาล

หากลองค้นหาคำว่า Hoi An ด้วย Google จะพบข้อมูลที่เกี่ยวข้องมากถึง 13.5 ล้านรายการ เทียบกับคำว่า Songkhla ซึ่งจะพบเพียง 2.55 ล้านรายการ ตัวเลขที่กล่าวมานี้ย่อมเป็นตัวบ่งชี้อย่างหนึ่งถึงความสำคัญของเมืองฮอยอันในฐานะที่เป็นเมืองท่องเที่ยวระดับโลก

ผู้เขียนฝันว่าสักวันหนึ่ง หาดใหญ่-สงขลาจะมีโอกาสได้รับการยกย่องและเป็นที่ยอมรับของนักท่องเที่ยวจากทั่วโลก ในระดับเดียวกับเมืองฮอยอัน...หรือมากกว่า

ผู้เขียนเคยได้อ่านคำคมที่มีผู้ประพันธ์ไว้อย่างถูกต้องตรรกะว่า

“หากต้องการให้ฝันเป็นจริง เราท่านจะต้องตื่นก่อน”

และเป็นความจริงอย่างยิ่งที่ Leonardo da Vinci ปราชญ์และจิตรกรผู้ยิ่งใหญ่เมื่อกว่าห้าศตวรรษก่อน ได้กล่าวไว้ว่า

ภาพเขียนสีน้ำมัน เมืองฮอยอัน (Hoi An) เมืองมรดกโลก

“Art is never finished, only abandoned.”
หรือ **“งานศิลป์ทำไม่เคยแล้วเสร็จ มีแต่ทำแล้วถูกทอดทิ้ง”**

ผู้เขียนก็ได้แต่หวังว่า **สถาปัตยกรรม ชิโน-โปรตุกีส** ในจังหวัดสงขลา ซึ่งอยู่ในลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา จะเป็นงานศิลปะ ที่แม้จะเคยถูกทอดทิ้งไปแล้วช่วงเวลาหนึ่ง แต่จะ**ไม่มีวันตาย** เพราะจะมีผู้สืบทอด หยิบฟูกันขึ้นมาตระหวัดสาดสีลงไป บูรณะขึ้นใหม่รื้อแล้วรื้อเล่าเพื่อสืบสานชีวิตสถาปัตยกรรมนี้ให้ยืนยาวต่อไป **ตราบชั่วกาลนาน** 🙏

เลสาบเรา ฉบับปฐมฤกษ์ ได้เล่า

ถึง ป่าชายเลน ว่าพื้นที่ป่าชายเลนทั้งโลกมีทั้งหมด
รวมประมาณ 115 ล้านไร่ หรือพื้นที่ขนาดประมาณ
1 ใน 3 ของพื้นที่ประเทศไทย ประมาณครึ่งหนึ่งของ
ทั้งหมดนี้อยู่ในบริเวณเขตร้อนแถบเอเชีย และ
ประมาณครึ่งหนึ่งในเขตร้อนแถบเอเชียอยู่ที่ประเทศ
อินโดนีเซีย สำหรับประเทศไทยเคยมีประมาณ 2 ล้าน
ไร่เมื่อต้นพุทธศตวรรษ ปัจจุบันเหลือเพียงประมาณ 1
ล้านไร่ และกำลังลดน้อยถอยลงทุกวัน

เลสาบเรา ยังได้สาธยายความสำคัญของป่า
ชายเลน และปัญหาป่าชายเลนโดยย่อ แต่โดยที่ชื่ออีก
ชื่อหนึ่งของป่าชายเลน ที่เรียกกันว่า ป่าโกงกาง นั้น
อาจสื่อความหมายให้เข้าใจผิดได้ว่ามีเพียงต้นโกงกาง
เท่านั้น แท้จริงแล้วหาเป็นเช่นนั้นไม่ เพราะป่าชาย
เลนประกอบด้วยไม้ชายน้ำหลายหลากชนิด แต่ละ
ชนิดก็มีลักษณะและความพิเศษต่างกันบ้าง คล้ายกัน
บ้าง เลสาบเรา ฉบับนี้ จึงใคร่ขอพาท่านลงไปทำความ
รู้จักกับไม้ชายน้ำเหล่านี้ให้มากขึ้นอีกสักเล็กน้อย

ไม้ ชายน้ำ

รูปประกอบของพืชแต่ละชนิดที่ให้ไว้ อาจจะ
ทำให้ท่านผู้อ่าน ได้เห็น ได้รู้จัก กับพืช
เหล่านี้มากขึ้น และหากว่ารูปพืชเหล่านี้
บางรูปไม่สวยงามนัก ก็ต้องขอบอกว่า
นั่นเป็นเพราะความเสื่อมโทรมจากการ
พัฒนาของมนุษย์ในด้านอื่นๆ รอบบริเวณ
ถิ่นที่อยู่ของพืชเหล่านี้ และควรที่เราชาว
ลุ่มน้ำจิกได้ช่วยกันดูแลรักษาพืชเหล่านี้
ไว้หลังจากที่ได้ทำความรู้จักกับมันแล้ว

สำหรับนักเรียนนักศึกษาที่สนใจ
เรื่องพืชและการใช้ประโยชน์ สนใจ
ชีววิทยาและสิ่งแวดล้อม และสนใจการ
อนุรักษ์พืชที่มีความสำคัญ ข้อมูลพืชที่
แสดง คงมีประโยชน์มากกว่าสำหรับท่าน
ผู้อ่านโดยทั่วไป และนี่คือความจริงของ
โลก ว่าไม่ใช่ทุกอย่างจะต้องสวยงาม

หรือน่าตื่นเต้นไปเสียทุกเรื่อง บางเรื่องก็แสนจะ
ธรรมดา แต่ถ้าท่านได้รู้จักมองลึกลงไป เรื่องที่แสน
ธรรมดาหลายเรื่อง ก็เป็นเรื่องที่ไม่ธรรมดาจริง ๆ

สุดท้ายก็ต้องออกตัว (อีกครั้ง) ว่า **เลสาบเรา
ไม่ใช่หนังสืออ้างอิง** เนื้อหาอาจมีที่ผิด แต่เราก็ได้
พยายามอย่างเต็มที่ ที่จะไม่ให้มีที่ผิด หรือจะพยายาม
ให้มีที่ผิดน้อยที่สุด ผู้อ่านที่เป็นผู้รู้ถ้าจะช่วยแจ้งให้เรา
ไปแก้ที่ผิดที่ไหนในเอกสาร กรุณาให้เกียรติแจ้งให้เรา
ทราบด้วยจักขอบคุณยิ่ง

ไม้ ชายน้ำที่แสดงในฉบับนี้ประกอบด้วย
โกกทางใบเล็ก โกกทางใบใหญ่ ต้นจาก ประทะเล-ประ
ทอง-ประไข่ ปอทะเล ถอบแถบน้ำ ผาดดอกขาว ลำพู
ลำแพน ถั่วขาว โปะทะเล เบ็ญทะเล และสำมะง่า

เนื้อหาอาจจะดูไม่คร่า่านเท่าไรนัก เพราะ
การบรรยายพืชแต่ละชนิดจะประกอบด้วย ชื่อทาง
วิทยาศาสตร์ ลักษณะราก ลำต้น ใบ ดอก ผล และ
สรรพคุณหรือคุณประโยชน์การใช้งาน อย่างไรก็ตาม

โกกงางใบเล็ก

ชื่อวิทยาศาสตร์

Rhizophora apiculata Blume

ลักษณะ

ราก มีรากค้ำยันลำต้นเสริมออกมาเหนือโคนต้น รากแตกแขนงไม่เป็นระเบียบ

ลำต้น รูปทรงกระบอก เรียว โค้งเล็กน้อย ขนาดโตขึ้นที่ส่วนปลาย ผิวมัน ค่อนข้างเรียบหรือมีตุ่มขรุขระกระจัดกระจาย สีเขียวหรือเขียวอมม่วง

ใบ ใบเดี่ยว รูปรี แผ่นใบหนา หูใบแคบ ปลายแหลมยาวประกบกันเป็นคู่ระหว่างคูใบ เรียงตรงข้าม สลับฉาก ใบคู่ล่าง ๆ จะร่วงเหลือแต่คูใบ 2-4 คู่ เป็นกลุ่มที่ปลายกิ่ง

ดอก ช่อสั้น ออกตามง่ามใบที่ใบร่วงแล้ว ดอกตูมรูปไข่ ใบประดับที่ฐานดอกติดกันคล้ายถ้วย กีบเลี้ยง 4 กีบ กีบดอก 4 กีบ ร่วงง่าย

ผล รูปไข่กลับ สีน้ำตาลคล้ำ ผิวค่อนข้างขรุขระ

ประโยชน์ ทำเสื่อและหลักในที่น้ำขึ้นถึง ทนทาน ทำกลอนหลังคาจาก ตงอกไก่ ทำถ่าน เปลือกให้น้ำฝาดประเภท Catechol ให้สีน้ำตาล ใช้ย้อมผ้า แห อวนหนัง น้ำจากเปลือกใช้ล้างแผล ห้ามเลือด กินแก้ท้องร่วง แก้บิด

โกกงางใบใหญ่

ชื่อวิทยาศาสตร์

Rhizophora mucronata Poir.

ลักษณะ

ราก ระบบรากแก้ว มีรากค้ำจุนหรือรากหายใจ ยาว 2-7 ม. แตกกระเถิบจากโคนต้นและค่อยๆ โค้งจรดดิน ไม่หักฉากเหมือนรากค้ำของโกกงางใบเล็ก

ลำต้น เป็นไม้ต้นตรงขนาดกลาง-ใหญ่ สูง 15-20 ม. เนื้อแข็ง เรือนยอดรูปรวยคว่ำ เปลือกสีเทาคล้ำถึงดำ แตกเป็นร่องตื้นๆ เป็นตารางทั่วไป ลำต้นทรงกระบอก ปลายเรียวแหลมยาว ผิวเป็นมัน มีตุ่มขรุขระทั่วไป ขึ้นเป็นกลุ่มเดี่ยวล้วนๆ ในดินเลนค่อนข้างลึกบริเวณชายน้ำที่มีน้ำท่วมถึงนานสม่ำเสมอ หรือที่มีดินสีดำและมีกลิ่นเหม็นคล้ายไข่เน่า

ใบ ใบเดี่ยว รูปรี าวบใหญ่ แผ่นใบหนา เรียงตรงข้ามสลับฉาก มีจุดเล็กๆ สีดำกระจายทั่วไป ด้านล่างมีติ่งแหลมเล็กและแข็ง โคนรูปปลีมี ใบคู่ล่างๆ จะหลุดร่วงเหลือกลุ่มใบที่ปลายกิ่ง เส้นกลางใบด้านล่างสีเขียว เส้นแขนงใบไม่ชัด ก้านใบเขียว ทุใบเขียวอมเหลือง หลังใบเขียวอ่อน ท้องใบเหลือง

ดอก สมบูรณ์เพศ ดอกช่อ ช่อดอกเกิดในกลุ่มเรือนใบ หรือตามง่ามใบที่ใบติดอยู่ ก้านช่อยาว 3-7 ซม. แตกแขนงสั้นๆ มีดอก 2-12 ดอก ตูมรูปไข่ มีใบประดับรองฐานดอก โคนใบประดับติดกัน ปลายแยก 2 แฉก กลีบเลี้ยง 4 กลีบ ปลายกลีบโค้งลงเกือบแนบก้านดอก กลีบดอก 4 กลีบ ร่วงง่าย ยาว 0.6-1 ซม. สีขาวหรือเหลืองอ่อน ขอบกลีบมีขนหนาแน่น มีเกสรเพศผู้ 8 อัน ออกดอกเดือนกันยายน - ตุลาคม

ผล งอกเป็นฝักตั้งแต่อยู่บนต้น ผิวฝักหยาบ สีน้ำตาลอมเขียว ผลรูปไข่ ยาวแคบลงทางส่วนปลาย ผล

ประโยชน์ รากอ่อนเป็นยาบำรุงกำลัง ลำต้นเผาทำถ่าน ทำกบดักปลา ก่อสร้าง เปลือกต้นต้มดื่มแก้ไอเจียนเป็นโลหิต แก้ท้องร่วง คลื่นเหียนอาเจียน บิดเรื้อรัง เบาหวาน แผลฟกช้ำ บวม น้ำเหลืองเสีย หรือตำพอกห้ามเลือด และบาดแผลสด หรือเผาใส่แผลสด เปลือกลำต้นเป็นแหล่งผลิตแทนนิน ใช้ในการพอกหนัง พอกข้อมและเพิ่มความแข็งแรงของเชือก แทะ และอวน ใช้ในการผลิตกาวในอุตสาหกรรมแผ่นขึ้นไม้อัด ใบชงน้ำดื่มแก้ไข้ ใบอ่อนบดหรือเคี้ยวให้ละเอียดใช้พอกแผลสด ห้ามเลือด และป้องกันเชื้อโรค ผลอ่อนเคี้ยวพ่นใส่แผล แก้พิษปลาตุ๊กทะเล ปลากระเบนทะเล

จาก

ชื่อวิทยาศาสตร์

Nypa fruticans Wurm.

ลักษณะ

ใบ แบบขนนก ยาว 4-9 ม. แข็ง ตรง ใบย่อยรูปหอก เรียง 2 แถวคล้ายใบมะพร้าว มีกาบใหญ่เป็นกอ ผิวใบด้านบนสีเขียวมัน ท้องใบเขียวเหลืองฐานใบอ้วนซ้อนทับกัน

ดอก ออกที่ง่ามใบบริเวณใกล้ปลายยอด ดอกแยกเพศแต่อยู่ต้นเดียวกัน เพศเมียเป็นช่อกระจุกแน่น ล้อมรอบด้วยเพศผู้เป็นช่อ เรียงอยู่บนช่อดอกแบบทางกระรอก ก้านดอกสีน้ำตาล ดอกเหลืองเข้ม

ผล เป็นช่อ แต่ละช่อมีผลจำนวนมาก ช่อผลห้อยลง อัดกันแน่นเป็นรูปทรงกลม เส้นผ่านศูนย์กลาง 30 ซม. ผลเหลี่ยมทรงรี ยาว 7-10 ซม. ผลอ่อนสีเขียว ผลแก่สีดำ ผลแห้งติดบนต้นก่อนจะร่วง เปลือกผลเป็นเส้นใยอัดกันแน่น

เมล็ด รูปไข่ สีขาว แข็ง ยาว 3-5 ซม. รับประทานได้ ผลแก่เดือนตุลาคม-ธันวาคม

ประโยชน์ หัวรากใช้ต้มกับสารส้มรับประทานแก้หัว ชับหินปูน รากทำยาต้มรับประทานแก้ปัสสาวะขุ่นข้น ใบรับประทานแก้ลม ชับเสมหะและดับพิษ ดอกเผาไฟ ละลายด้วยน้ำอ้อยแก้โรคตานขโมย ยอดเคี้ยวแก้เมาเหล้า เมาคลี้น น้ำตาลใช้สมานริดสีดวงทวาร

ปรงทะเล หรือ ปรงทอง หรือ ปรงไข่

ชื่อวิทยาศาสตร์

Acrostichum aureum Linn.

ลักษณะ

ใบ ใบประกอบแบบขนนก แผ่นใบรูปหอก ก้านใบมีหนามแข็งสั้น ๆ ใบย่อยรูปขอบขนานแคบ 15-30 คู่ เรียงสลับ ผิวใบเรียบเป็นมัน ไม่สร้างสปอร์ ปลายใบกลมถึงหยักเว้า มีติ่งหนามสั้น ๆ ฐานใบเป็นรูปลิ้มถึงมนกลม สองข้างไม่เท่ากัน เส้นกลางใบนูนเด่น เส้นใบสานเป็นร่างแห ก้านใบย่อยสั้น ใบย่อยที่สร้างสปอร์อยู่ปลายกิ่ง ขนาดเล็กกว่า ใบย่อยที่ไม่สร้างสปอร์ซึ่งอยู่ทางโคนใบ กลุ่มของอัปสปอร์เรียงตัวชิดกันเต็มพื้นที่ด้านล่างแผ่นใบย่อย มีขนปกคลุมเล็กน้อย ขยายพันธุ์โดยใช้สปอร์และลำต้น

ประโยชน์ ยางจากลำต้นใช้ทาแผลหรือฝีเพื่อดูหนองและขับพิษ หัวฝนกับน้ำข้าวขาวทาแก้เรื้อรัง ต้มพอกแผลที่มีอาการบวมฟกช้ำ ตำผสมกับน้ำใช้ทาแผลแก้เรื้อรัง งูสวัด

ปอทะเล

ชื่อวิทยาศาสตร์

Hibiscus tiliaceus Linn.

ลักษณะ

ใบ ใบเดี่ยว เรียงสลับ แผ่นใบฐานกว้างเป็นใบรูปหัวใจ ผิวใบด้านบนมีขนบางๆ ถึงเกลี้ยง ด้านท้องใบมีขนละเอียดสีขาว ปลายใบเรียวแหลม ฐานใบเว้าลึก ขอบใบหยักมนถี่ เส้นใบออกจากโคนใบ 7-9 เส้น ทุใบขนาดใหญ่ ยาว 3 ซม. โคนก้านใบร่วงง่าย ขนยาวนุ่ม

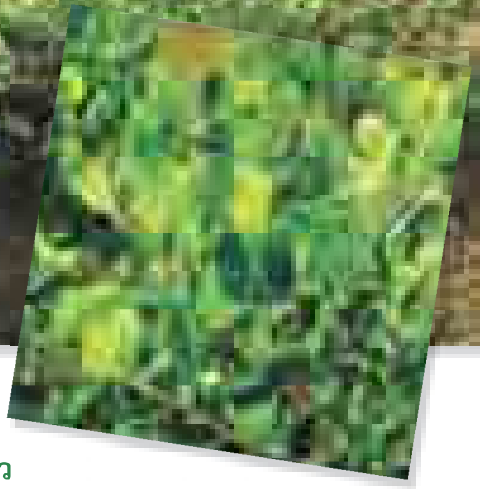
ดอก ออกที่ปลายกิ่งเป็นช่อกระจุกหรือช่อแยกแขนง ก้านดอกยาว 1 ซม. รั้วประดับรูปถ้วย ปลายแยกเป็นแฉกลึก 8-11 แฉก แต่ละแฉกเป็นรูปสามเหลี่ยม วงกลีบเลี้ยงรูประฆังยาว 2 ซม. 5 กลีบ มีขนละเอียดหนาแน่น แต่ละกลีบรูปใบหอก ยาวกว่าหลอดกลีบเลี้ยง วงกลีบดอกใหญ่รูปไข่ สีเหลืองก่อนเปลี่ยนเป็นแดง ศูนย์กลาง 5-10 ซม.

โคนกลีบดอกด้านในแดงเข้ม กลีบดอก 5 กลีบ ยาวกว่าหลอดเกสรเพศผู้ ผลรูปไข่เกือบกลม กว้างยาว 1.5 ซม. มีขนละเอียดหนาแน่น มีงอยสั้น

ผล อยู่ภายในวงกลีบเลี้ยงรูปถ้วย ติดอย่างคงทนถาวร ผลแก่แตกตามยาว 5 พู เมล็ดเล็กจำนวนมาก ออกเกือบตลอดปี

ประโยชน์ รากต้มน้ำดื่มขับปัสสาวะ แก้ไข้เป็นยาระบาย (ใช้มากทำให้คลื่นไส้อาเจียน) ใบอ่อนชงน้ำดื่มแก้ไอ หลอดลมอักเสบ เป็นยาระบายอ่อนๆ ทำเป็นผงใส่แผลสดและแผลเรื้อรัง ต้มน้ำดื่มขับปัสสาวะ แก้ไข้ ดอก 2-3 ดอก ต้มกับน้ำครึ่งถ้วยตะไล หรือต้มกับนมสด 25-30 มล. ทั้งไว้ให้เย็น ใช้หยอดหูแก้อาการอักเสบในช่องหู

ถอบแถบน้ำ

ชื่อวิทยาศาสตร์

Derris trifoliata Lour.

ลักษณะ เป็นไม้เถา

ใบ รูปหอก ท้องใบสีเขียวอมbronซ์ถึงเขียวเข้ม

ดอก ออกเป็นช่อเดี่ยวตามง่ามใบ ช่อดอกยาว 5-15 ซม. ดอกสีขาวก่อนเปลี่ยนเป็นชมพูอ่อน เส้นผ่านศูนย์กลาง 1 ซม. ออกดอกเดือนพฤษภาคม-สิงหาคม

ผล แบนเล็กเป็นรูปสี่เหลี่ยมขนมเปียกปูน พบมากบริเวณป่าชายเลนบนพื้นที่ดอนค่อนข้างสูง และลักษณะดินค่อนข้างแข็ง

ประโยชน์ **ต้น ราก ใบ** ใช้รับประทานเป็นยาระบาย แก้พิษ ตานชโมย ต้มน้ำรับประทานเป็นยาระบายอ่อนๆ ถ่ายเสมหะ ขับลม เถาเป็นยาระบายดีกว่าใบ

ฝาดดอกขาว

ชื่อวิทยาศาสตร์

Lumnitzera racemosa Willd.

ลักษณะ

ใบ ใบเดี่ยว เรียงเวียนรอบกิ่ง แผ่นใบแคบ กระจายตลอดกิ่ง รูปไข่กลับ ปลายใบกลมเว้าตื้นๆ ฐานใบรูปลิ้ม ขอบใบเรียบหรือหยักมนถี่ แผ่นใบสีเขียวอ่อน ก้านใบสั้น

ดอก ออกที่ง่ามใบและปลายกิ่ง ยาว 2-3 ซม. ไม่มีก้านดอก ฐานรองดอกและหลอดกลีบเลี้ยงรูปท่อ แบนด้านข้าง ยาว 0.6-0.9 ซม. แคบลงทางส่วนปลาย มีใบประดับย่อย 2 ใบ รูปไข่กว้าง เชื่อมติดกับฐานรองดอกในทิศตรงข้าม กลีบเลี้ยง 5 กลีบสั้นมาก รูปไข่กว้าง เรียวแหลม กลีบดอก 5 กลีบ สีขาว รูปรีแคบถึงรูปใบหอก เกสรเพศผู้ 10 อัน ยาวเท่าๆ กับกลีบดอก ผลรูปทรงรี แบนด้านข้าง มีเหลี่ยมมน

ผล มีขนละเอียดสั้นนุ่มและมีผิวผลเกลี้ยง

ประโยชน์ น้ำที่ได้จากการสกัดลำต้น แก้โรคมหรือถุงสัตว์ และโรคหิด

ลำพู

ชื่อวิทยาศาสตร์

Sonneratia caseolaris (L.) Engler

ลักษณะ เป็นไม้ยืนต้นขนาดใหญ่ ชอบขึ้นตรงระดับน้ำขึ้นน้ำลงในน้ำกร่อยและน้ำจืด มักขึ้นปะปนกับแสม สามารถเจริญเติบโตได้ทั้ง 3 น้ำ มีรากอากาศขนาดใหญ่แทงขึ้นจากพื้นคล้ายแสม แต่จำนวนน้อยกว่าแสม ใบเขียวเข้มเป็นมันหนา กว่าแสม ผลแก่รับประทานได้ รสเปรี้ยวอมฝาด เมล็ดมาก นำไปขยายพันธุ์บริเวณอื่นยาก ต้นลำพูมักมีกิ่งห้อย ส่องแสงกระทบบริเวณกลางคืน

ราก รูปกรวยแหลมยาวแทงโผล่พื้นดินขึ้นมารอบโคนต้น ช่วยในการหายใจ

ใบ ใบเดี่ยว รูปไข่ โคนและปลายใบแหลม ขอบใบเรียบ ออกตรงข้ามกัน

ดอก ดอกเดี่ยวออกที่ปลายกิ่ง กลีบเลี้ยงหนา สีเขียว ติดอยู่จนผลแก่ กลีบดอกบางมาก ร่วงง่าย สีแดงเข้ม 4-8 กลีบแยกกัน เกสรตัวผู้สีขาวจำนวนมาก ก้านชูเกสรยาวพับอัดกันแน่น มีก้านชูเกสรตัวเมีย 1 อัน ยื่นยาวเห็นชัด

ผล ใหญ่กลม รูปร่างคล้ายดัล

เมล็ด สีดำ จำนวนมาก

ประโยชน์ ชะลอการพังทลายของดินบริเวณริมน้ำ เป็นแหล่งอาศัยของสัตว์น้ำนานาชนิด ชะลอความแรงลม ใช้ทำฟืน รากนำมาแปรรูปเป็นสิ่งประดิษฐ์

(ดูต้นลำพูต้นโตเต็มในที่หน้า 178)

ลำแพน

ชื่อวิทยาศาสตร์

Sonneratia ovata Backer

ลักษณะ

ใบ ใบเดี่ยว เรียงตรงข้าม แผ่นใบรูปเกือบกลมถึงรูปไข่ ปลายใบกว้าง กลม ฐานใบกลม สีเขียวเข้ม ก้านใบยาว 0.3-1.5 ซม. ต้นอายุมากใบมักบิดเบี้ยวไม่สมมาตร

ดอก เดี่ยวๆ หรือเป็นช่อกระจุก ช่อละ 3 ดอก ก้านดอกย่อยยาว 1-2 ซม. บางครั้งไม่มีก้านดอกย่อย เมื่อเป็นดาดอกวงกลีบเลี้ยงรูปไข่กลับ ยาว 2-3 ซม. หลอดกลีบเลี้ยงรูปถ้วย มีสันเด่นชัด กลีบเลี้ยงมักมี 6 กลีบ รูปไข่แกมรูปสามเหลี่ยม ยาวกว่าหลอดเล็กน้อย ด้านบนนูนคล้ายกำมะหยี่ สีชมพูเรื่อๆ และสีเหลืองอมเขียวที่โคนกลีบด้านใน

ผล กลม มีเนื้อและมีหลายเมล็ด ด้านบนนูนยาวกว่าแนวตั้ง กลีบเลี้ยงงอหุ้มติดผล ดอกผลออกตลอดปี

ประโยชน์ ผลเปรี้ยว กินแก้กระหายน้ำ ยอดใบแก่ตำละเอียดผสมกับน้ำฉีดพ่นป้องกันยุงลาย

กล้วยข้าว

ชื่อวิทยาศาสตร์

Bruguiera cylindrica Blume

ลักษณะ

ลำต้น เป็นไม้เนื้อแข็ง เมื่ออ่อนสีเขียว เมื่อแก่เปลี่ยนเป็นน้ำตาลอมเขียว

ใบ ใบเดี่ยว รูปรี เรียงตรงข้ามสลับทิศ ปลายใบแหลม ฐานใบรูปลิ้น ผิวใบด้านบนเขียวเข้ม ท้องใบจางกว่า เกือบทั้งสองด้าน ขอบใบมีขนสั้น เส้นกลางใบสีเขียว เส้นใบมี 7 คู่ ก้านใบยาว 1.5-4 ซม. หูใบยาว 3-5 ซม. สีเขียว

ดอก เป็นช่อ กระจุกที่ง่ามใบช่อละ 3 ดอก ก้านช่อดอกยาว 0.6-0.9 ซม. ดอกยาว 1-1.4 ซม. สีเขียวอ่อน วงกลีบเลี้ยงรูปประฆัง โคนกลีบติดกันเป็นหลอด

ผล สีเขียว ยาว 1-1.4 ซม. กลีบเลี้ยงหุ้มผลรูปดาว กลีบโค้งกลับ ดอกผลออกเกือบตลอดปี

ประโยชน์ ไม้ให้นำมาเผาถ่าน ทำที่อยู่อาศัย

โพทะเล

ชื่อวิทยาศาสตร์

Thespesia populneoides (Roxb.) Kostel.

ลักษณะ

ใบ รูปหัวใจ โคนใบเว้าตื้น ความยาวและความกว้างของใบเท่าๆ กัน ใบที่ปลายยอด สีทองแดงหรือสีบรอนซ์

ก้านดอก ยาว 5-12 ซม. ห้อยลงหรือโน้มเอียง ไม่มีใบประดับ

ผล เมื่อแก่มีเปลือกแยกเป็น 3 ชั้น เปลือกชั้นนอกเรียบ เปลือกชั้นกลางหนากว่าเปลือกชั้นในและชั้นนอก เกิดจากเส้นใยประสานกัน ลักษณะเหมือนพองน้ำ เปลือกชั้นในแข็ง เปลือกชั้นนอกจะแตกออกเป็น 5 แฉก ประมาณครึ่งผลทางด้านปลายผล

เมล็ด มีขนสั้นสีทองปกคลุม

ประโยชน์ เนื้อไม้เหนียว แข็ง ทนทาน ใสบดแต่งง่าย ชัดซึกเงาได้ดี ใช้ทำเครื่องเรือน กระดานพื้น ต่อมเครื่องมือ พายแจว ทำควิลเลียด เปลือกใช้ดอกหมั้นเรือ ทำเชือก และสายเบ็ด ประโยชน์ทางยา รากใช้รักษาอาการไข้ เป็นยาระบาย และขับปัสสาวะ เปลือกเป็นยาทำให้อาเจียน ส่วนเมล็ดที่ได้จากการนำเปลือกสดเอามาแช่น้ำ ใช้รักษาโรคที่เกี่ยวข้องกับทางเดินอาหาร ใบใช้ทำผงยาใส่แผลเรื้อรัง และใช้เป็นยาระบายอ่อนๆ ดอกใช้ต้มกับน้ำนมหยอดหูรักษาอาการเจ็บหู **ข้อควรระวัง** น้ำมันที่ได้จากเมล็ดถ้าเข้าตาอาจทำให้ตาบอด

เป็งทะเล

ชื่อวิทยาศาสตร์

Phoenix paludosa Roxb.

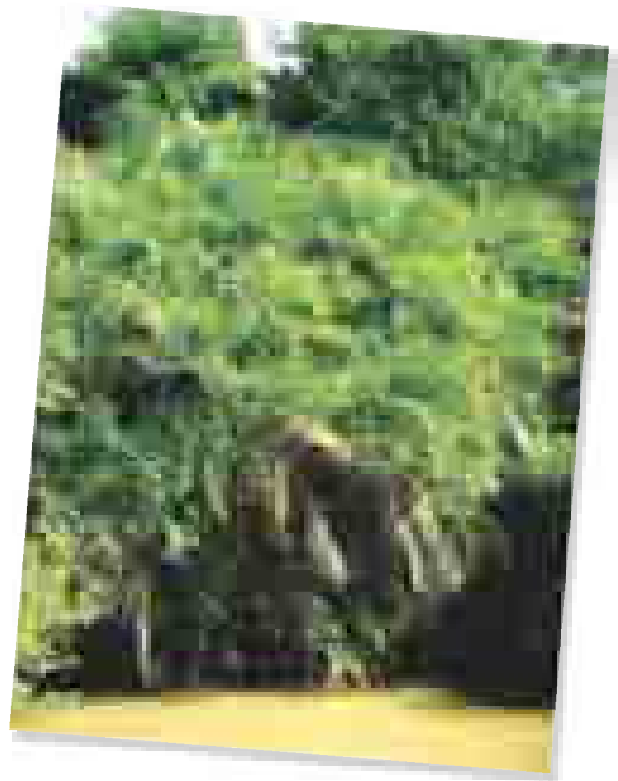
ลักษณะ

ใบ โค้ง เขียวเป็นมันหรือเขียวอมเหลือง ท้องใบสีเทาคล้ายควัน โคนใบมีเส้นใยเป็นกาบหุ้มลำต้น ใบย่อยจะเล็กแคบยาว ขอบพับเข้า ค่อนข้างแข็งและตรง ปลายใบจะห้อยลง ตามก้านใบด้านล่างจะมีหนามเรียวยาว แหลมและแข็ง

ดอก เป็นดอกแยกเพศต่างต้น ช่อดอกตั้งตรง ออกดอกที่ง่ามใบ กาบมีขนาดใหญ่ 1 อันหุ้มแต่จะหลุดเร็ว ก้านช่อดอก ยาว 60 ซม. ประกอบด้วยกลุ่มของช่อดอกย่อย มีจำนวนมาก มักเรียงทำมุมแคบกับแกนหลักไปทางปลายช่อ

ผล ผลสดอ่อนนุ่ม รูปไข่ ผลแก่สีส้ม มีผนังชั้นในบางคล้ายกระดาษ มีเมล็ดเดียว

ประโยชน์ ต้นทำหลักหอย หรือทุบตากแดดทำเป็นไม้กวาด ทั้ง 5 ส่วน (ราก ต้น ใบ ดอก และผล) นำมาต้มน้ำดื่มแก้โรคอหิวาต์ ยอดอ่อนนำมารับประทานเป็นผัก นำมาต้มหรือคั่วผสมน้ำดื่มแก้ลม ท้องเสีย ท้องอืด ท้องเฟ้อ ต้มน้ำกับกะปิและหัวหอม พอกแก้พิษปลาตุกทะเล

ลำมะง่า

ชื่อวิทยาศาสตร์

Clerodendrum inerme (L.) Gaertner.

ลักษณะ

ใบ ใบเดี่ยว เรียงตรงข้าม แผ่นใบรูปรี หรือรูปใบหอก ปลายใบทู่หรือแหลม ฐานใบแหลม ขอบใบเรียบ เนื้อใบค่อนข้างหนา ผิวใบอาจมีขนประปราย เส้นใบ 6-8 คู่ ปลายเส้นเชื่อมกับเส้นถัดไปก่อนถึงขอบใบ ก้านใบยาว 0.4-1 ซม. มีขนนุ่ม

ดอก ออกตามปลายกิ่งและง่ามใบ เป็นช่อกระจุก 3 ดอก ช่อดอกยาว 4-8 ซม. วงกลีบเลี้ยงรูปประฆัง ปลายเป็นแฉกตื้นๆ 5 แฉก หลอดกลีบดอกติดกันเป็นหลอดเล็กๆ ยาว 2-3 ซม. สีขาวอมชมพู กลีบดอกสีขาว 5 กลีบ เส้นผ่านศูนย์กลาง 0.8 ซม. มีเกสรเพศผู้ 4 อันอยู่เหนือหลอดกลีบดอก ก้านชูอับเรณูสีแดงอมม่วง ปลายเกสรและปลายหลอดท่อรังไข่ยาวยื่นออกมาพ้นปากหลอดกลีบดอก

ผล รูปไข่กลับหรือกลม เมื่อแห้งมีร่องตามยาว 4 ร่อง ผลอ่อนสีเขียว ผลแก่สีออกดำ ผิวเกลี้ยง มีกลีบเลี้ยงติดอยู่ที่ขั้วผล

เมล็ด แข็งมาก มี 1-4 เมล็ด ออกดอกและผลเกือบตลอดปี

ประโยชน์ รากตากแห้ง ใช้ไฟอ่อน ๆ ต้มน้ำดื่ม รสขมเย็น แก้ไข้หวัด ตับอักเสบ ตับโต ม้ามโต แผลบวมเจ็บจากการทิ่มหรือกระแทก ใบใช้ภายนอก ตำพอก ต้มน้ำชะล้างบาดแผลเลือดออกหรือตากแห้งบดเป็นผงทาหรือโรยบริเวณที่เป็น ใบสดผสมเหล้าอุ่นๆ ทาบริเวณแผลฟกช้ำจากการลิ่มหรือกระแทก ต้มน้ำเคี่ยวชะล้างบาดแผลบริเวณเป็นฝี ผิวหนัง ผื่นคัน แผลเน่าเปื่อย ฆ่าพยาธิ โรคผิวหนัง

ป่าชายเลน ไม่ได้มีแต่โกงกาง

หากประกอบด้วยไม้ชายน้ำหลายชนิด

แต่ละชนิด ก็มีคุณลักษณะ

และคุณค่าแตกต่างกันไป

การรู้จักอนุรักษ์

และรู้จักนำมาใช้ประโยชน์

อย่างเหมาะสม

เป็นสิ่งที่ควรศึกษาและปฏิบัติ

ต้นลำพูขนาดโตเต็มที่
รากอากาศจะปริ่มน้ำแต่ต้องโผล่พ้นน้ำ

สังข์หยดนุ่ม ข้าวลุ่มน้ำ

ปารีชาติ วิสุทธิสมภาร

การปลูกข้าวในลุ่มน้ำทะเลสาบ สงขลามีมายาวนาน

ข้าว และ **ชนลุ่มน้ำ** ผูกพันกันอย่างลึกซึ้ง ก่อให้เกิดธรรมเนียมปฏิบัติในทุกขั้นตอนของการปลูกข้าวที่สังคมได้ซึมซับยึดถือเป็นวัฒนธรรม ประเพณีปฏิบัติสืบทอดต่อกันมาจนถึงทุกวันนี้ ชาวนาหลายที่ยังคงแสดงความรักและความกตัญญูต่อแม่โพสพ ไหว้ภูมิที่นำก่อนเข้าสู่การไถและแลกรับข้าวเพื่อคัดเลือกสายพันธุ์เพื่อที่จะนำมาปลูกในปีต่อไป ข้าวลุ่มน้ำฯ จึงไม่ได้เป็นเพียง พืชอาหารหรือ พืชเพื่อสร้างรายได้ เท่านั้น แต่ยังเป็นแหล่งกำเนิดวัฒนธรรมของสังคมลุ่มน้ำฯ อีกด้วย

ในอดีต พันธุ์ข้าวในภาคใต้เคยมีมากมายหลายร้อยสายพันธุ์ ปัจจุบันสำรวจพบเพียงร้อยกว่าสายพันธุ์เท่านั้น

เป็นที่น่าเสียดายที่สายพันธุ์ข้าวดั้งเดิมที่บรรพบุรุษของคนใต้เคยมี ได้สูญหายไปเป็นจำนวนมาก

ข้าวสังข์หยด

ชุมชนบางแก้ว ตำบลท่ามะเดื่อ อำเภอบางแก้ว จังหวัดพัทลุง เป็นชุมชนหนึ่งที่ได้ร่วมกันขับเคลื่อนการอนุรักษ์สายพันธุ์ข้าว เพื่อให้ข้าวจากพื้นที่อำเภอบางแก้ว ที่มี **ข้าวพันธุ์ห้วนนา** และ **ข้าวพันธุ์สังข์หยด** ซึ่งเป็นข้าวพันธุ์พื้นเมือง ให้เป็นที่รู้จักแพร่หลาย

ข้าวสังข์หยด เป็นที่รู้จักของคนทั่วประเทศ หลังพระราชเสาวนีย์ ในปี พ.ศ. 2546 ของสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ว่า “ข้าวสังข์หยดเป็นข้าวที่ดี มีประโยชน์ ควรให้มีการฟื้นฟูและการปลูกให้เพิ่มมากขึ้น” และตั้งพระราชดำริของพระองค์ท่านที่พระราชทานแก่คณะบุคคลที่เข้าเฝ้าถวายชัยมงคล เนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา พระราชวังดุสิต เมื่อวันที่ 11 สิงหาคม พ.ศ. 2548 ว่า “...สำหรับข้าวสังข์หยดนี้ ข้าพเจ้าเพิ่งได้ไปพบเข้าที่จังหวัดพัทลุง เมื่อ 2 ปีมาแล้ว และข้าพเจ้าก็ได้นำกลับมาที่พระตำหนักทักษิณฯ แล้วหุง พอดีกับท่านนายกรัฐมนตรี เมตตาไปเยี่ยมเยียนข้าพเจ้า และท่านนายกฯ ก็รับประทานข้าวสังข์หยด ซึ่งเป็นข้าวหอมมือ แล้วนายกฯ บอกว่าข้าวนี้อร่อย ทำให้ข้าพเจ้ามีกำลังใจมาก และก็ประชาชนทั้งหลายก็มีความภาคภูมิใจ...”

ข้าวสังข์หยดเป็นข้าวที่เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดพัทลุง กองบำรุงพันธุ์ กรมการข้าว กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้เก็บรวบรวมพันธุ์ข้าวจากท้องถิ่นต่างๆ ทั่วประเทศ เมื่อ พ.ศ. 2493-2504 และปรากฏชื่อพันธุ์ข้าวสังข์หยดจากอำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง เมื่อ พ.ศ. 2495-2496 ข้าวสังข์หยดจึงเป็นพันธุ์ข้าวพื้นเมืองที่นิยมปลูกมานานแล้ว

พันธุ์ข้าวสังข์หยด มีแหล่งปลูกที่ตำบลท่ามะเดื่อ อำเภอเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง และได้รับการปรับปรุงพันธุ์ จนได้สายพันธุ์ข้าวสังข์หยดที่มีความสม่ำเสมอตามลักษณะประจำพันธุ์

ลักษณะประจำพันธุ์ของข้าวสังข์หยด

- เป็นข้าวเจ้าพันธุ์พื้นเมือง ต้นสูงประมาณ 140 ซม.
- *ไวด່ช่วงแสง* ปลุกได้เฉพาะฤดู *นาปี* ที่อาศัยน้ำฝนจากธรรมชาติเป็นหลัก
- เมล็ดข้าวเปลือกสีฟาง
- เมล็ดข้าวกล้อง กว้าง 1.9 มม. ยาว 6.5 มม. หน้า 1.6 มม.
- ระยะพักตัวของเมล็ด 8 สัปดาห์
- ปริมาณมิโลส (กลุ่มแป้ง (C6H10O5)_n ของคาร์โบไฮเดรต) ร้อยละ 15.8

ผลผลิต

- ปริมาณ 330 กิโลกรัม/ไร่

ลักษณะเด่น

- ข้าวกล้องมีเยื่อหุ้มเมล็ดสีขาวปนแดงจางๆ จนถึงแดงเข้ม
- ข้าวสารมีสีแดงเข้มปนสีขาวในเมล็ดเดียวกัน
- *เมื่อหุงสุกจะมีความนุ่มเหนียว และยังคงนุ่มอยู่เสมอเย็น*

คุณค่าทางอาหาร

กองโภชนาการ กรมอนามัย ได้มีการศึกษาวิจัยเมื่อ พ.ศ. 2542 เปรียบเทียบคุณค่าของสารอาหารในพันธุ์ข้าวต่างๆ *ปรากฏว่าข้าวสังข์หยดมีคุณค่าทางอาหารสูงกว่าข้าวพันธุ์อื่นๆ* คือ มีเส้นใยสูง มีประโยชน์ต่อระบบขับถ่าย *มีวิตามินอีสูง มีประโยชน์ด้านชะลอความแก่* และมีธาตุเหล็ก โปรตีน และฟอสฟอรัสสูง มีประโยชน์ในการบำรุงโลหิต และบำรุงร่างกาย

ข้าวสังข์หยด มีความพิเศษและมีความหมายมากกว่าความเป็นข้าว หากเปรียบเทียบข้าวสังข์หยดเป็น
 ัญมณีอันมีค่าก็สามารถเปรียบเทียบได้ดั่ง **ทับทิม** เพราะเมล็ดข้าวมีลักษณะเรียวยาวเล็ก อ่อนนุ่ม และมีกลิ่นหอม
 อ่อนๆ เมล็ดที่ขัดแล้วจะเป็นสีชมพู ส่วนที่เป็นข้าวกล้องหรือข้าวซ้อมมือจะมีสีแดงจนถึงแดงเข้มเหมือนกับสี
 ของทับทิม รสชาติดี ทั้งยังมีวิตามินสูง จึงทำให้ข้าวสังข์หยดได้รับความนิยม เป็นพันธุ์ข้าวที่คงคุณค่าในตัว
 ของพันธุ์ข้าวเอง ก่อให้เกิดความผูกพันทางวัฒนธรรม ประเพณีในท้องถิ่น เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมการเอื้อ
 อาหารและปฏิสัมพันธ์ ที่ใช้เป็นสื่อในการแสดงออกถึงความเคารพ ศรัทธา และยกย่องผู้อาวุโส เป็นของกำนัล
 แก่ญาติผู้ใหญ่หรือแขกบ้านแขกเมืองและแขกเหรื่อที่มาพักเยี่ยมเยือน ที่แสดงถึงความพึงพอใจในการต้อนรับ

ปี พ.ศ. 2550
 “ข้าวสังข์หยด”
 ได้รับการจดลิขสิทธิ์
 สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์
 (GI หรือ Geographic Indicator)
 ที่ชนลุ่มน้ำทุกคน
 ควรร่วมกันภาคภูมิใจ

ช่วงเวลาภาพ...

ปรึกษากันที่เขาชัน ก่อนออกไปแะเกาะรังนก (ถิ่นเสน่ห์ เลปากยู่น)

หนูน้อยพงไพร ซาไกไผ่รู้ กับครูผู้ถ่าย (เลาะลัด พัทลุง)

เสียงมโหรีเพลง

เป็นความหมาย...

ในวาระก่อนต่าง...

เพลงเรือ

"ใครคือผู้ทำลาย"

ประพันธ์โดย:
อาจารย์ทริศญา เกาถวิล โรงเรียนคูเต่าวิทยา

ขึ้นข้อต่อกล่าว
เลสาบสงขลา
บัดนี้สูญสิ้น
แลคลื่นซัดฝั่ง
ขอความเมตตา
รักษาเยียวยา
เลสาบแต่ก่อน
กุ้งปลาหลากหลาย
สัตว์น้ำอุดม
บัดนี้โรยรา
เขินฆ่าเลือดเห็น
ป่าชายเลนที่ปลุก
กุ้งปลามากมาย
มนุษย์ใจร้าย
คนแก่คนเฒ่า
ทะเลสาบนั้น
ชาวเลคว้างคว้าง
ทอดทิ้งท้องถื่น
นากุ้งนาข้าว
มาช่วยรักษา
นกน้ำอยู่ได้
ปูปลาวางไข่
ผู้ครองบ้านเมือง
อย่านอนคุดคู
เข้าขามเย็นขาม
ผู้ใหญ่บางคน
ปากอย่างใจอย่าง
ผู้ใหญ่แบบนี้
ไม่คิดแก้ปัญหา
เลสาบวอดวาย
ตัวหนูขอถาม
ผู้ใดปริต
เลสาบสลาย

เรื่องราวท้องถื่น
ปัญหาถิ่น
กุ้งหอยปูปลา
เสียงดังฉวา
เวทनावิ่งวอน
ปูปลาสลอน
แน่นอนอุดม
มากมายหอยชม
คลื่นลมพัดเย็น
น้ำตากระเซ็น
กุ้งเต็นปลาตาย
ก็ถูกทำลาย
ไม้ที่เพาะพันธุ์
ทำลายความฝัน
โศกเศร้าทั่วถิ่น
ความฝันรุ่งริ
หมดทางหากิน
หากินดาบหน้า
เศร้าโศกโศกา
กุ้งปลามากมาย
จะไม่ไปไหน
ภูมิใจเลิศหรู
ต้องฆ่าเลือดดู
หันดูเลมิ่ง
ทำตามใจตน
สัปดาห์สิ้นดี
หาทางหลบหนี
น้ำดีให้ตาย
มาทำงานสาย
ปลาตายสนิท
ตามหัวใจคิด
ที่คิดทำลาย
ผู้ทำลายคือใคร.

*** คำรับ: ถูกไหมน้อง จริงไหมน้อง ***

เพลงเรือแหลมโพธิ์ เป็นเพลงพื้นบ้านจังหวัดสงขลา
มีเอกลักษณ์โดดเด่นเฉพาะตัว และมีการเล่นมานานนับร้อยปี